

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 979.

ספרי

תפארת הנרשני

שחיבר הרב הגאון הגדול המפורסם מופת
חדור רבן של כל בני הגולה כמהור"ר גרשון
אשכנזי זצ"ל והי' אורו זורה בק"ק פרוסטיץ והענין
ומשם נתקבל לאב"ד דור"מ בק"ק ניקלשבורג והמדינה
ואח"כ נתבקש לראש תפארת ישראל בקהלתמפאורה
אשר היתה עיר ואם בישראל ק"ק ווינא וכר נהפך
משוש תפארתם וערכה כל שמחה והלבו בני ישראל
לגולה והגאון הנ"ל הי' בתוך הבאים אז נתקבל לאב"ד
ור"מ מורה צדק בק"ק מיץ ושם הרכיז תורה ברבים
והשקה מים מימי של תורה לכל צמא • דרש דרש
הטיב ההורה במ"ט פני • אשר יקרה הוא מפנינו •
ובאו אפס קצחו מיטמא דמיעומא לבית הרפוס
לזכות את הרבים ע"י בנו האלוף הר"ר נתן
יצו ונדפס בתכלית חיופי בהשגחה
גדולה פה פרנקפורט דמיין •

א. ל. ש. ו. ז. י. ט. כ. ל. מ. נ. ס. ע. פ. צ. ק. ר. ש. ת.

בשנת

ובן דור במהרה יבוא וינאנינו למק
ברפוס המשוכה יחאן וואוישט

ССР

ПОЛИТ. ПУТИ

שיר חדש ונפלא מה שיסד הגאון הרב הסתבר וצ"ל בנעיטת מתק לשונו לשון חבטים מרפא ושמו
נעוץ בסופו עם פירושו מספיק ע"פ אמיתת התורה למען שיראה זאת כל אדם
ולא נברא אלא לצוות לזה.

ההתעוררת

בפלא מיםרים דובר • והסי יתן אל לבו לב האבן אדם להכל דמה ימז ככל
עובר • בעל חסד הנשבר שיש עליו שוכר • ובכל יום יצרו עליו גובר • להפילו
ולהובילו לקבר • והוא מיוסד על פי המשנה ח' פ"ג דאבות • הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לדי
עבירה דע מאן באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון • ולתקן שפייס ההתעוררת תפלה
קצרה מעט הכמות ורב האיכות תפלה לאל מי שיכוף את יצרי להשקעב לו ויהי יום מיתתי כיום הולכי בלא
סעוד ועון ובחמתי בחרוז ולסיים לסגור כל חדר וחדר בדל"ת יו"ד לפי שפירושו של ד"י מורה על ההסתפקות
גם שתי אותיות האלו מורים על ההכנעה לפי שהד"ל כשמה כן היא דלית לה מן גרמי כלום כידוע לידעי
סן והיו"ד היא הקטנה שגאותיו ובאר שג' מדות אלו הסתפקו וההכנעה הם מדות מרומיו ורמיו' בד"י •
והמדול' אלו הם עצמות כונת ההתעוררות לכן בקרתי בד"י יותר מאותיות וולתן •

ח לדי לשון זכרה כמו ממת' מחלד תילי' יו" • ח לדי גופי מלשון שלד וקיימת בפ' לו מלשון ובכרך המפלט • וכונת בית הזה לומר שכל ימיו יוכיר את בזרואי • ב יום הפדוי ר"ל יום מיתתי שאני בפרד מן העולם • לא מעודלי לא יחויק כדי מלשון מעודד עניים • וכונת	ימי חלדי • וקיום שלדי • שוויתי לנגדי • ביום הפדוי • לא מעודדי • רגני ומאורי • ניני וגברי • ובן' דודי • ישאו רדידי • נשארתי לבדי • אין עמדי • קלילא זוורי • עפר יסודי • וינאץ שקדי • השבר כדי • לדין בעמדי • לפני יחדי • נבעה סודי • רבו מרדי • אלף מצדי • קיימי כנדי • לכפתי ולהסגודי • להלקותי ולנגדי • בתילה לסלדי • כשרו מעבדי • צדק בלמדי • ראמות וכרכי • בטוב עדי • משביע חמודי • פרי מגדי • באצבע צרדי • אראה ירדי • במחול ורקודי • מצודתי וחסדי • יום אנגדי • כיום הוולרי • גער בטרעדי • מתעי ומתנגדי • והצל אודי •	ב ואלי ופודי • ר בידי וצמדי • ש ודי ועבדי • ו רחיקא אודי • נ הפך חודי • א בן מעדי • ש אול' להורודי • כ יקוד כבודי • נ חפה רפודי • ו בר יוברי • ו מיני וסעדי • ח וק ידי • ו אמץ צעדי •
--	--	--

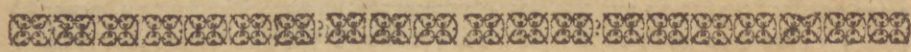
בית זה • לומר שלא יועיל הן כיום עברה • ושאן רדידי • יקחו רדידי מלשון כשאן רדידי מעלי וכונת
בית הזה שורשיו קרוב קרוב קודם יקחו כל מחמדיו • שארתי כו קלילא זוודי ורחיקא אודי • זוודי כידתי
אודי הילוכי מלשון אודי • לטעמייהו וכונת בית הזה לומר שגם הפרדו לאחר שיקחו יורשיו כל אשר לו לא
כשאר בידו ואם לא עשה בדיקות הרבה אין לו בידה לדרך לפי דחוק מהלכו כמ"ג מר עוקב' בפ' מציאות
האזה • עפר יסודי כו' מיוסד ע"פ פסוקי קהלת • וכונתו שמיסד על לבו מה יהי בסופו • שישב א העפר
ינאץ השקד שיהי לו כליון וכחש בשר והעצמו' כראים בולטין באקד כמו שער' שי • **ת**בר כדי היא
הכרה שהיא ענה ונקקעת במוחו כן פירש"י וכוהר ויקהל עמוד שיהי' שלשה ימים ושלשה לילות חילן תלת

דבר בש בברא ואתברא וזו תלת יומין דבר בש בברא הוא עובת אתהפך על אפי' וא"ל עול מה
דיהבית כי אכלית ושמית כל יומא ולא ייהבית למחכא כו' ה"ד וזרית פרג על פניכס כו' עכ"ל ו"ה נחפך
הודי ר"ל עובת אתהפך על אפיו שהוא הורו והיא ע"ש הודי כהפך למשחית בדכית' ו'. **ל** דין בעמדי כו'.
ל פני יחיד זה הקב"ה ע"ד שאין קן יחיד אלא אחד. **ב** נעה סודי כתגלה סודי מלשון נבעה מכסוכי בעובדי'
אכן מעיד עד"ה פ' אין דורשין וא"י מי מעיד כי אכני ביתו מעידין בו ש' אכן מקיר תזעק וגו'. וכוונת
הבית הזה שני' הדין הנורא לפני יחיד של עולם. הכסותות גלויות לפני ואכני ביתו של אדם מעידין עליו.
ר כו' מרדי כו' אלק מרדי ע"ש הפסוק יכול מרדך אלק ודרשוהו. בפ"ק דברכות על החזיקין שהם יוסכ' כי
לאדם. **ק** יימי כנדי ר"ל כנכים עליו כמו כד והוא מלשון הגמרא בפ' אלו טריפות גבי בוע' דקיימי כנדי
כנדי ופיר' ע"ל שון כד. **ט** אולה להורדי כמו לשאול ע"ד כל תיבה שדריכה למד בתחלתה הטיל ה' בסופה.
וכונת בית הזה אם ביום הדין רבו מרדיו ופגעו אלק מוסיף' כנכים עליו כמו כד להורידו לשאול. **ל** כפת'
ולהסגיד כו' ע"ד המשנה פ' דמכות כיצד מלקין אותו כופת שתי ידיו כו' ואיכה מכה אותו לא עומד ולא יושב
אלא מוטת שאל' והפילו האופט' וגו' ו' לכפתי ולהסגיד להלקותי ולכנדי. ובעלמא דאתא שייך ג"כ הא' ליכ' כ'
בדאמרין כי יחסין ליה כופותו והקב"ה רצו. ולכנדי הוא מלשון אלמלא נגדוהו וכן רב מכניד. **כ** תילה
לסלדי מל' אסלדה בתילה איוב וי' ופירשוהו מפרש' בתילה לשון חיל כילדה ואסלדה מלשון יד סולדת
והוא לשון שריפה. **י** קוד כנדי ר"ל שהגוף נשרף כנוד הוא הגוף כדאי' בחלק. אר"י תחת כנודו ולא כנודו
מומש ע"ש וכוונת הבית הקודם וכוונ' בית הזה אם רבו עובותיו שהזיק' עומדין עליו להורידו לשאול. ולכפתו
ולהסגידו להלקותו ולכנודו ולסלדו. והזכיר ששה מיני עונשים והסלידה שהוא שריפת אש של נהינס באתרונה.
והוא ע"ד הזהר פ' ויקהל ע"ש ו"ל' ז' דינין ימלצין עליו דבר בש כד נפק מ'האי עלמא כו' ו' דינא גניהנס כו'
עכ"ל הרי שיש ה' דינין קודם לניהנס והניהנס הוא דין השמי. **ב** שרו מעבדי כו'. **ר** אמות וכדכדי מלשון
והאמת וכדכד כתנו ובעובדיך האמור ביחזקאל כ' וזהם אכני חסן. **ב** חפה ר"ל יחי' מחוסה משכני רפדי מלשון
כפידתו וזה ופיר' משכבו זה. **ב** טוב עדי כו' מיוסד ע"ש המושגע בטוב עדך תיל' ק' ופיר' הר"ל בע'
עדך הוא נשמה שהיא עדה לגוף. **ח** חודי הוא הקב"ה ע"ש זה דודי כולי מחמדי ור"ל שהקב"ה משביע
הנשמה בטובה. **פ** רי מגדי ר"ל שבר המצות וכן פיר' ע"י על פסוק ועל התחיבו כל מגדים שיש לנו שבר מצות
הרבה. **ז** כד יוכדי. ר"ל חלק טוב ויתלוק לי מלשון זכד טוב. **ב** אכנע כנדי ר"ל אכנע הקמוד לאגדל
כדאי' בפ"ק דיומא והוא סתם אכנע האמור בכל מקום. **א** ראה ידי כו' מיוסד ע"ש המדרש רבה פ' שמיני
ו"ל עתיד הקב"ה להיות ראש חולה לבדיק' לעתיד לבא. ש' שימו לבכם לחולה כו'. וזוהרין עליו באכנע
ש' זה אלהים אלהינו וגו'. והמשך שלשה נתיב' אלו כך הוא. **א** למדתי בך וחכמתי מעשי יהיה חופתו
מחוסה באכני חסן כהנפחת הצדיקים ושמתי כדכוד שמשך' וגו' גם ה"ק כה איש חמודי משביע נשמתו בטובה
ויתלוק לי חלק שבר מעשי הטובי והמדות. גם אזכה להיות במחול שה"ק יהי בראש לע"ל. ואזכה
ליהנות מזיו השכינה. **ו** ארא' מראה עליו באכנע. **ו** מוכנה השם פעם א' חמודי ופעם א' ידידי בכוונה
מכוונת כי בבית הא' שהוא מדבר שה"ק כה יתן שבר טוב לבדן מוכירו בשם חמודי ע"ש הפסוק חבו ממתקים
וכולו מחמדי' שאיירי ג"כ בשילום שבר טוב כמו שפיר' ע"י חבו ממתקי' דבריו עריבים ושרט לנפש לא תתנו
בשכרם אני ה' האמן לשלם שבר יש חיד מתוך מזה. **א** חל תתכלו מעשיכם ותתקבלו שבר. ובבית הב' שהוא
מזכיר החנה יתירה והדבוק גדול שיהי' לצדיקים לע"ל. **ע**ד שיהי' כביכול ראש המחול מוכירו בשם ידידי.
כי שם ידיד מורה על קרוב ודבוק גדול כמו שפיר' ע"י על הא' דאמרינן בפ"ה דמנחות יבא ידידי ויבנה ידיד
כו'. **ב** גודתי וחסי ר"ל הקב"ה עשה חסדי ומגודתי ומפלטני לי תיל' קמ"ד. **ו** אכנדי ר"ל יוס מיתתי
ויצווע ויומת. **ת**רגום ואיתכגד ומית. **כ** יוס הולדי חזק ידי ר"ל יחזק ידי שיהא יו' מיתתי כיוס הולדי כו'
ליתתי

לִידְתִּי בְּלֹא חֶטֶא • **ג** עַר בְּמַרְעִידִי כו' מִיּוֹדַע ע"פ הַפֶּסֶקוֹס יַעֲרֵר ה' כִּךְ הַשָּׁטָן גו' וְהִזָּל אֹדִי ר"ל גּוֹפִי שֶׁהוּא כְמוֹ
 אֹדִי מוֹכֵל • לְהַזְכִּיר הַשָּׁטָן בְּג' שְׁמוֹת כַּפְרִים מַרְעִידִי מִתְעִי מִתְכַּנְדִּי • עַד ה' פ"ק דב' בִּיּוֹדַע וּמִתְעַה עוֹלָה
 וּמִקְטָרָה כּוֹטֵל רֹשֶׁת וְכוּעַל כְּשֶׁמָּה • וְקוֹרֵא אוֹתוֹ מִתְעַה לְפִי שֶׁהוּא מִתְעַה וּמִתְכַּנְדִּי לְפִי שֶׁהוּא מִקְטָרָה • וּמַרְעִידִי
 לְפִי שֶׁהוּא כּוֹטֵל הַכְּשֶׁמָּה ע"י שֶׁהוּא מַרְעִיד אֶת הָאָדָם כְּדֹא' כַּפ"ק דע"ז בְּשַׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל חוֹלָה הַמֵּלֶאכֶל הַמּוֹ'
 הוּא הַשָּׁטָן עוֹמֵד מִעַל מַרְאָשָׁיו וּמַרְכּוֹ אֶלּוֹפָה בִּידוֹ וְעִיפָה שֶׁל מַרְהַתְלוֹ' בּוֹ כִּיּוֹן שֶׁהַחֹלָה רֹאֶה אוֹתוֹ מִזְדַּעְזָע
 וְפוֹתֵחַ אֶת כִּיּוֹ וְדוֹרְקָה לְתוֹךְ פִּיּוֹ מִמֵּנוּ מֵת וכו' • לְפִיכֵךְ כֵּנֵד כְּטִילַת הַכְּשֶׁמָּה מַכְהוֹ מַרְעִידִי וְכוּכַת הַמֶּשֶׁךְ שְׁמִי
 בְּתֵם הָאֲחֵרִים הוּא שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצֶרָה לְחַשֵּׁם ית' שֶׁהוּא חֲסִיד וּמִזְדַּתִּי שׂוֹכֵנִי וְיִשְׁקוּ יְדֵי שִׁיחִי יוֹם
 מִיָּתֵתִי כִּיּוֹם הַחֹלְדִי בְּלֹא חֶטֶא דְּהֵיִינוּ ע"י שִׁנְעַר ה' בְּהַשָּׁטָן שֶׁהוּא מִתְעַה אֶת הָאָדָם וּמִתְנַבֵּר עֲלָיו בְּכָל יוֹם
 וְלֹלֵאק הַקֶּבֶל עוֹזְרוֹ אֵינִינוּ יוֹכֵל לִשְׁכַּח ה' לֹא יַעֲזוּבֵנו בִּידוֹ זֶהוּ תְּפִלָּה קְצֶרָה עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חֲסִיד
 לַעֲת מוֹכֵר •

רַבְרִי הַמְּגִיד וְהַמְּסַדֵּר • אֲשֶׁר בִּשְׁפָה כְּרוּרָה מְדַבֵּר • בַּעֲזֶרֶת וְהַגִּזְרוֹר אוֹמֵר • לְכַבֹּד הָרַב הַגָּאוֹן הַמַּחְבֵּר •

צִבְי-וֹנִי וְרַבִּי חֲמוּדִי רַגְנִי כַּכְסָפִי וְגַם כִּלְתֵּי מֶשֶׁךְ הָיוּתִי עַל הָאֲדָמָה • יַעֲזוֹת כַּסְפִּי לַעֲת וּמִצְמָה •
 לְדַעֲתִי לְמִאֲדָם בְּרַע וּלְבַחֲרוֹר בְּטוֹב טַעַם אֲמִירָה יִהְיֶה כְּתִיבָה כְּעִימָה • הַתְּפִלָּתִי אֶל הַתּוֹלָה
 אֶרֶץ עַל בְּלִימָה • לְהַדְמִין לְפָנֵי מִקְרָה טְהוֹר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ טְוִיָּה עֵקֶשׁ פִּתְלֹתוֹ וְעֵקֶמָה • לְהִיָּתִי כְּנִיף וְכוּעַד
 לְכַת הַמַּחְבֵּרִים מִחֲבֶרֶת הַקּוֹדֶשׁ אֲנִשִּׁי הַשֵּׁם אֲשֶׁר בָּאֶרֶץ הַמָּה • וְכֹאֲשֶׁר בְּלַעֲתִי לְטַהֵר אֶת עַבְדִּי מִסִּיִּיעֵנִי אֶל
 הַשֹּׁכֵן רוּמָה • וְזֶה לְפָנֵים מִיּוֹמִים יוֹמִימָה • סִדְרִתִּי וְנִרְתִּי וְכַתְּבִתִּי כְּתִיבָה תַּמָּה • שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת שֶׁל הַגָּאוֹן
 מוֹהַר"ר חַיִּים יֶאֱדִיר כו' וְיַעֲלֶה לְמַעַלָּה כְּנֶעֱדָן רַעוּב אֲשֶׁר קְדוּמָה • גַּם הוּא יִתֵּן עָלֵי עַדוֹ וְיַזְכְּרוּ בַּסִּפְרוֹ הַנִּכְבָּד
 חוֹת יֶאֱדִיר בְּהַקְדָּמָה • שְׁנֵשִׁיתִי מִלֵּאכְתִּי בּוֹרִיזוֹת וּבִשְׁלִימוֹת כְּפִי הַמְּבֹחֶה מִמֵּנוּ וְיִתֵּר מִהֶמָּה • וְהִנֵּה זֶה כַּמִּשְׁלֵשׁ
 חֲדָשִׁים שֶׁעֲבָרוּ עָלָינוּ לְטוֹכָה בַּעֲזֶרֶת הַנוֹתָן לְאִין אוֹנִים עֲזָמָה • רַעֲיוֹנִי עַל מַשְׁכְּבִי בְּלִיקוֹן בְּהַרְהוּרֵי דִּיּוּמָה •
 לְאֶמֶר מִה לֵךְ כְּרָדָם בְּתַרְדִּימָה • קוּמוּ גְאוּמֵשׁ כּו' לֵךְ מִן אֲבִיךָ הַגָּאוֹן מוֹהַר"ר חַנּוּךְ ז"ל אֲשֶׁר כָּבֵד בְּיוֹם זַעַם
 בְּתַשְׁמָה • וְכַשְׁמָתוֹ שֶׁם בְּכַלֵּעַ קִינָה וּמִשְׁכָּה בְּרַמָּה • וְהִנֵּה אֲחֵרֵי בְּרִכָּה שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת וְגַם בִּיאֻרִים עַל אַרְבַּע
 טוּרֵי לִיּוּד מְפֹרָשׁ מִן הַכְּתִיבָה • אֲזוּר כִּבְרַת חֲלָבִיד לְסִדֵּר וּלְכַבֵּר אוֹתָן עַד שֶׁלֹּא כֹאֲשֶׁר בָּהֶם מִאֲוָמָה • חֲסִדוֹן
 אֶל פְּנִימָה • לְמַחֵר לְהִבָּא לְבֵית הַדְּפוס לִזְכּוֹת הָרַבִּים יוֹדְעֵי תוֹרָה מַדְעָה וּמַכְמָה • עוֹד זֶה מִהֲרָה וְזֶה בָּא הַאֲלֹף
 הַר"ר כְּתָן בֶּן הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מוֹרִינוּ וְרַבִּינוּ מוֹהַר"ר גִּרְשׁוֹן אֲב"ד מִמִּין ז"ל כְּבוֹדוֹ מוֹכֵחַ בְּמִקּוּמָה • וְיִבְדֵּל כָּל טוֹב וּ
 תוֹרָה וְשׁוֹכֵר עִמִּי לִיתֵּן לִי שֶׁכֵּר הָרָאִי כְּדִי לְסִדֵּר וּלְהַגִּיד סִפְרֵי אֲבִי לְהוֹלִיץ לְאֹדִי כְּתוּבָה תַּעֲלוּמָה • חִירָח
 אוֹתִי בִּירְחוֹ אֲחֵר זִירוֹ בְּמִקּוּם שֶׁם בּוֹ חֲסִדוֹן כִּסּוֹ מִיד לְהַתְּקִיל מִהַדָּשׁ דּו"ה וְלֵאמֹר לְתוֹרָה שֶׁאֲעִתִּיק אוֹתָם
 לְאֹדִיר כִּקֵּין וּלְמַחֵה • וְכֹאֲשֶׁר גִּלָּא לְדַרְעִי כִּפֵּל כְּהוֹרָא מְבַהֵיק כְּאוֹר הַחַמָּה • כְּתִבִּים מַכְתְּבִים שׁוֹנִים מִהֶם
 שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת כַּמִּדָּם אֲשֶׁר יִשְׁקוּ כָּל הַעֲדָרִים בְּעִלֵּי הוֹרָאָה וְיִלְכוּ לְמִימָהֶם כָּל כְּזֹא • מִהֶם בִּיאֻרֵי עַל אַרְבַּע
 אַרְבַּע טוּרִים וּלְבִגְדֵי מַלְחָא וְטַרְחָא לְפָרֶשׁ תַּמִּיחוֹת הַגָּאוֹנִים הַכְּאֻחִים בְּסִפְרֵי הַקְּדוּמָה • וְחוּשׁ הַיִּשְׁוֹלָשׁ לֹא
 יִתְקַן פִּירוֹשׁ מִסְפִּיק עַל הַר"ק בְּמִרְפָּתוֹ מִסְרָח הָרִים וּמַשְׁנֵר סְלִעִים בְּתַר"ן מִשְׁתִּיק תֹּא דְכוּלָּא שְׁבִחוֹ כַּמ"א •
 כִּי הוּא מְרַגְּשֵׁת לְדִית בִּי טִימָא • וְעַל אַרְבַּעָה אֲשִׁיב וְאוֹמֵר הַכְּמֵאָ כְּמוֹהוּ אִישׁ אֲלִקִּים שֶׁדָּרַשׁ דְּרַשׁ הַטִּיב
 הַתּוֹרָה

התורה כמ"ט פנים עהור וטמא • אשרי עין ראתה כל אלה ולתשמע אזון תאז כל כפש רוח קיה יקידה ונשמה •
בראותי את זאת אמרתי לו מי יתן לחקוקה דברים אלה המבוררים כשכל"ה • מ"ה ל"ך כי ממון חס"ר דפוס
מורכב"ה ל"א דפוס"ו מה"ר ק"ס למעו"ט יחיוקו את המרובה ללמודי תורה לשמה • ועל טוב יזכר את שמו
האלוף המרוחם ר"ן האזינו מוה"ר דוד אולף בקראי שמו כודע למרחוק ריחו כודף ולא מפני טעמיה • חד
מבעלי תריסין בעלי ישיבה בקי בים התלמוד יודע לדרוש כמובל באמת וביושר בפתיחה מעין הקדמה • מגל"ה
אזני לאמר קרתי למאהבי ידידי וקניני וכאלה מילין פעומה • החזק כמנהגך ואל תרף ירך לכדר ולהנייה
בעיון עיני פקיתי שלא יטעל כמלא כיומא • אפס קצתו על שאלות ותשובות וגם לרבות בריבוי אחר ריבוי שהוא
למעט הדרשות על כל התורה ה' תמימה • שניהם באחד טובים טובי"ב דחכימא • ואף שעליו המלאכה
לגמור להסיר כל מכשול טעות סופר ומלתא דתימא • כי לא זו שהוא מנדל בתוך ברכיו ברכי"ח כמותו
ידנה אשר ה' עומד בפרצות ישראל ובוים זעמה • אף גם זאת שהוא קרוב לו ולמשפחתו כן בן אחיו הוא
דו"ר וגל"ט נזכרתו בגאולה עליה • אך כאשר שמה"ר דוד ה"ח מוטרד בעסקי דיני ממונות הכרחיות ודינו
לכורך משפט עד הערב דמחר לאחר זמן ומנס ומניהם ולא יעבור כ"ו מפיו מה שלא כמלא בפוסקים מפורש
או במלתא למלתא מודה • וזה צריך עיון גדול שלא לטעות באקול הדעת ח' ואשר מביתו לשמה • והעוסק
במנוה פטור ממנוה אחרת מלקיימה • את כל זאת עלה גם על לבו ויסן כה וכה וירא אותי ויען ואמר כי אותך
ראיתי צדיק לפני התהלך ויהא תמים להתעסק במלאכה' כפי יכולתך וכךך עצומה • ואם הוין סוגל אתי
עמי גם אנכי אראה כליקוטי בתר ליקוטי כי לא ראה זה כראיה זה הצד הזה שבינינו מני ובי' תיפוסך כל
חורבה ויהי' הספרים כפי בלי אדם ספרות ויתרות אשר כעטול דימה • זאת ועוד אחרת שהשני מאורות הגדולי
הגאונים מופלגים מוה"ר דוד אופנהיים אב"ד ור"מ בק"ק כ"ג ומאודתו פרוסה בק"ק בריסק דליטא והגאונים
מוה"ר שמשון ווערטנהיים אב"ד ור"מ במדינות הגר ומז' דתו פרוסה בק"ק פראג ובק"ק ווירמייא שניהם
שנים בתשובות במראה ובקומה • לשמוע בקולם המה הקויוקי מפי כתבם אלי לסדר ולהנייה הספרים הכל
ולעמוד על שמורתי חמרת הקודש קדשי קדשים כולו כליל אין בהם פסולת ומומה • עם כל זה הייתי שקיל וטרי
וכפשי עלי עצומה • כי אמרתי בלבתי סן אכונה בנחלתו של הגאון הממכר ח' גפלי אש ורתמה • כי לא כתיא ליה
בהפקדא חכמתו לקוח תרונה ותורתו כתבה חתומה • ושמור פיו של אדם חסומה • את כל זה עלה מורא על
ראי מבחון ומחדרים אומה • וכאשר דמיתי כן בא לבאן האלף התורני כה"ר יואל חיי' בן הגאון המכות
מוה"ר גראון ז"ל בעל המחבר ספרים הכל ובידו כתב אחד מהגאון אביו ז"ל אשר כתב לה זלף המרוחם
מוה"ר טעביל רוסא ז"ל מטריר בכתב ידו ממש איתותיו מאירות אור בהיר ויקר ככבים אשר בשמיה • שם
כאמר ותוכן ענייניו למציא כח גדול באם שמורתי יפוזו חוכה ובלטום בחקקה ונרשמה • וכאשר ראיתי ממראה
הגדול הזה כתיי שכן והוד' למי שאין בו שיה ותכומה • ואחת אילתי ואותו בקשתי מאתו יתברך שניכני
מכל שגיאות והעלמה • וכות הגאון יעמוד לי כמו כד חיל ויומה • וקמתי בוריות ולא בעלמתי בלי נשמה
וכלימה • וסדתי שני ספרי' אלו הקדושים והטהורים כתרומה • נקבו בשמות **עבודת הגרשוני**
ותפארת הגרשוני שם כלה לו והוא כלה לשם ענני גמן בענני גמן דבר כלה ומתקל לכל
מלאכי רומה • ואף לכנוש רימה • כי הגאון הממכר היה איש קדוש וראשון לכל דבר שבקדושה ככהן וקדשה
בלשון עבודת תפארת ככהן גדול אשר יכהן פאר בנכבם למקדש לעבוד עבודה ומראיתו ככסל' וכיה • והנה
אתם אה' רבותי חזו וראו מפעלי' איש אשר רות לקי' בו חריפותיו ובקיאיותו בים התלמוד ובפסקי' נאוכי' ספרא
וספרי' ותוספתא חספי' שמעתא אליבא דהלכתא בראותו מקבר בראותו מרשיב הדבר אין קנה לתבוכתו ואין
לחשוב כמות • התכנסו ופזרו תורתו בארבע קצוות הארץ קדוה כפונה גבה וימה • ותדעו בדיעה כאמה
וכדורה שכל מה שגא' לבית הדפוס הוא חלק עשירית מהשלות ותשובות ודרשות אשר כוכנו אגביותיו מעשה ידיו
להתפאר

כל הקורא בו יצא מרדעו לכפשו כפש שוקקה וזמנה וכסכל עדן תשקמה • מפני הוצאות הדפוס כי רבה היא
ואין לכן המחדר די מחסורו אשר יחבר להפקיעה חת כל תורת חביו ארשה ועצמה • ועוד בעשירות יהיה לבער
ולא בלוי לרפס אותן תשובות שכבר בדפסו בכפר חומ יאיר הנ' ללמען היות דבר חדש אשר כבר לא הי' לעולם
לא מיני' ולא מקצתו ולא בדומה • חת כל אלה ראו עיני בראיה אחת שמים זו ספרי הקדוש' אלו שמיעה לי
וכסכל לי שאלות ותשובות מדיש' לס פח ומספח לדיש' מד' רש' השנתי והשקפתי באוני ועוצם ידי בעזרת
חסד' אשר שניתו לא ינחה • גם סימתי לבטח דמרת הגאון המהרש"ל אשר בארץ המה • הדפין
של הגמרות והתשובות במקור אשר הם עומדים שנה • למען ימלא הקורא בנקל מוצא מקור הדין ואז יראה
שדברים מחמדים באמתה של תורה הנתנה בקול ה' קול דממה • מ"מ שפתי לא אכלא מלהתגלגל בלש שהמנא
ימלא אחד חסרון או יתרת אות אחד אל יתלו בו עון ואשמה • רק יתלו חסרון בבעלי דפוסים כי לפעמים
עושים מלאכתם במהירות ובמרצה ואף שתקפתי הכל עלמכונה אפשר ויכל להיות מרוב מרובתם כאשר איזה
דבר שלא כתקנה וכרשומה • וכל מי שידן אותי לכך וכות כדאוי לאכסכיא של תורה לעשות לחבירו בלב
שלימה • ה' שהא איש מלחמה • יאריך ימיו ושנותיו בנעימה • ויאמר לציון קומה • ויקרב לנו יום ישעיה
ונקמה אבי"ר בעתירות הקטן ונעיר לבית לוי צבי יכונה הירש בן הגאון המנוח מוהר"ר מני חנוך בנ"ל ז"ל
דד בפרנקפורט ומזדוהו פרוסה במדינות איטליעטיין :

זה הכתב כתב הרב הגאון המחבר ספרי הקדושי' אלו להמנוח מוהר"ר טעביל רופא והועתק את
באות וטלה במדה לסען יהיה רפוס ישראל כלבם וידאו שהי' לו נחת גדול על שבא
משושה ידיו להתפאר לבית הרפוס לזכות את הרכיבם

מחצית מאל מאל יו' ד' למסדר למען ויסב לך
והארבת ימים קמ"ח למ"ח

אמר המניה

באשר שבעלי דפוס' השמיטוהו איזה תיבות שאינן של שבת * מרוב רדיפתם
ונפרט ביום השבת קודש * שעיני לא היו שלמות בדפוסם * אף שמצער

היא * מ"מ לא ידח"ה שום כפא בה והסירותי המכשול מפני הקורא והצנתי פה ויה שהוא מן הכרח לתקן
והוא זה בס' בראשית דף ב' ע"ה בשורה ג' מלמעלה למטה ב"ד שלמעלה מוחלין להם שם בשבת שני תיבות
אלו ור"ע ס"ל וכו' * ובס' בלק דף ע"ו ע"ב בשורה ו' מלמעלה למטה והפכו ממש כאן

הקטן בני

נחמר שני תיבות אלו לפ"ס י"ל *

מכונה הירש סג"ל *

אלה דברי האנן הגדול מופת הדור כמוהר"ר דוד אופנהיים נר"ו אב"ד ור"מ בק"ק כ"ט והגלילות
ומזדותו פורסה בק"ק בריסק דליטא • אשר אינן והיצר במסדרת הקודש הקדמה זו לכבוד
הרב הגאון המנוח בעל המחבר כפר הקבנד הלוי •

ויברך

דוד את ה' לעיני כל הקהל ויאמר דוד ברכי נפשי את ה' ברכה המושלעת בתורה
לקיים מילי בברכות ברכת כהנין הגאון הגאון מאליו • וברכת הרים • דבר שהשגחה
כהנה ממונו • וברכת המאורות • מברך על השמים והדר מברך על הים • אנוקה לזקנה בני
אדם תשוב אור שבת • ולהנה את היוצא מפי כסא כסא שאל עולם האסכדרא הוא דומה אור אסכדרא
דבי רב ובינו עמוד עמוד הענן ועמוד האש ומדורות בית המוקד ומערכה גדולה ואור בית השאונה
שואפי' משם רוח הקדש אור היוצא מנין שני רעפים כדי לבדוק בודק עד שיד יד כח מנעת ונובעת
וכדי למתן להם דמיונה וכדי למתן תורה תחומה כחיה בלש לכהנה שאלהת וגמלת יד מן השמים
מיהב קא יתב ומשקל לו שקל ומערת במערת' ממילא רוחא לקרבו קרן אור משתעבד ית דשעבדו
לאורית' את הכסף אשר עשה עשי' וכתובה לשמה לשם גרוסין גרוס והדר למור גמרא גמור ולברר
וללן בעמר בקי וכאמר בקי עמר למאן אמר למאן שחוכנין אותו לחילת מלתא אלבוסיהו יקירא
וסכיראכיד היכל וטרכסיד הכיד שכוך על ראש האבן לזכות ומסודר לכאן ולכאן מכאן אני כותב
למחר ויש מחר שהוא לשאר זמן • בק"ט כדעת' ומדעת' עניד פרוסה בין הפרשות הניע לפוסת
דרכים דרכים רבנין ובהלכות פסוקות הלכות קטנות והלכות גדולות ובמסכתא כותבי' ובהירן
שמעתי' ככני דחוי המעגל במעגלה ביר הגדולה וניד רחם ושפין את הכדקין ברוך ובדק הניח
הגדול בשכונה מאי ובשכונה בראי ככוננין את ההיכל מורידין את האומנין בתיבות שלו יונוני ציניהם
חיו קדשי קדשים ולהנות ממראה קול רוח משיעלה תחלתו ממחר ועולה כמקל שקור על למור
למד ארבעים ולימד ארבעים וריבן תורה בשרא מרביני כהן ויהא גוני באשדנא דיד' ובאסכדרא
דני רב מהיות הקולות קולן של סופרים • אסכדרא שיש לו פנימין כראה מכפנים וזה מנחן
ומביט תפסו וזה עורר נגדא גבר כבולי' וכן יושב בישיבה שיש בה מסיכה כמובין לאורית' יאי
שוכרי' לגשיא אלקי' היה בתוכו ותילא לאוריתא תקיף • רמי דקלא וחקיף • ומן השמים עליו
השקיף • השקפה לעובה • בהווית דאני ורב' • מופת הדור שם האחד המיוחד באר • היקר •
אמ"ו הגאון המפורסם וכורע בין הקיים רבינו הגדול מאור הגולה ובאר הגולה ובאר הקר שקרו
בו דברים דברי תורה בהנהגה קניא דרבא רבה דאומת' ואומת' דוורא גנת הורידין מוכר
החכמה ופסח תלונות לאוצר הבינה יתירה ושמעת' מדרין בעלמא דכלהו קשור ומכסיין מעיניהו
ה"ה אב"ד ור"מ ע"י פ"ה כ"י ר"ג כ"ט מוהר"ר גרשון אשכנזי כ"ט •

אשר

הי' מקום גדולו ונעמיתו עמוד הימין ואיתן מושבו בית מושב עיר חומה יסד ולבסוף
הוקף מוקף רובדן היקף גויל וגוית לשכות הגוית פתחות לקדש ותוכו קדש ופתחות
לחול על שפת הים הגדול שגדל נשם כסם הגדולים אשר בארן לר' לבימות וקנה במקוה במקוה
השראף דחוקי ארבעין שנין שבה כשיאותו והורס חוקים ומשפטים לכני ישראל ומשא הקדש
בכתף ישא שהיה אב"ד ור"מ באיזה מקומות של שבתים ומיכיהו הוי ק"ק כיול שפורג וק"ק ויניא
וק"ק העני וגלגל השמש גלגל חודר וגלגל היומי ורש השמש בגבורתו כל ומן שהוקף הוסף כח
וגבורה גבורת התאווה מתאווה העם לשמות מימיו בממא מבור בית לחם והיה בק"ק מין ורש
מנקות כבודו כבוד תורתו מושב עלה אל האלקים הר כיני והר כנו הר העברים והר הרר •
וראה משם את ארץ הקיים ככל מבנית אשר מראה ה' בהר כל מבנית לו תעבון אותו דמות ארבע
פנים פנים מכירות לתלמוד פנים שחקות להגדה ופסל ארבע פנים ופוקקים קדמאי ובתראי

הקדמה

אפי' דמכתיב מדין מנהיג לו הכל כדריעה בהכרעו' שכלו השורר עיניו מטייעו בחליכות שקדי' אטומים והמה עשויין להאיר ופתוחין כרוחב ראש אדם גדול רוב גובה ורוב הקיפו משם יוצא אורה לעולם. כי הוא המאור הגדול אשר רבים הלכו לאורו תלמא פרכא באלא ולו אדרבא אדרבא מחכמי דאית להון אחרית טוב והנה טוב מאד מלמד שמתמלא כל הבית בית המדרש אורו מוזקק אור שבעתים גלגלי דליא וחקרע הקיפא ומתחיי בטירתו ומולות במשמדותא משמר הכנסה ומשמר היוצא בהוייתן דאבני ורבא. לבבא בנא :

והואיל באר את התורה הזאת הואיל ורבים נרבים לו אומרים שאלה בשומע תפלה לעונה כי יעטוף עיטוף ועיטור כושרים והכל לפי רוב עני' ורוב ענוה שומע כענוה מענוה לעונה מעת לעת ומסקירה לפקידה לרגעים תתקו היינו עיונא כאשר עמד אמו' על העיון ועל הניאור כאשר יבאר הכלל ופרט בעוללות עולל ויונק משדה הקדש ואלא את ניאורו באר היטב מיטב שדיהו ומיטב כדמו ואמת מארץ תלמיח צומח סי' מדבר דומם כל אדם כעשו כדמשן כי הוא המרש והמסגר.

ועד יעלה מן הארץ טובה ורעפה השמנה היא אם רוי לי לי הוא אומר כל השועמו כדעמי' בר בי רב ובספסל לבית המדרש ובספסל לתניות של בושם ות"ח יוצא כשהוא מבושם לבוק ולערוגה הבושם ונוגת וורדין ערוגה בקורפי' שכיבו שוכנים שזן עדות לכל באי עולם שחורת חסד הי' על לשונו לשון רכה תסביר גרם המעלות שיר המעלות לדוד לי נאה לכרך את השבח ולהעלות על בנותי השפחות כי מי שראה את הקדש יבא ויעיד עדות בסוף עולם ובכל אסתן ומארכע רוקות העולם כמה ככרי' דכרד למרי דיכי אמר דוד המגביה לשבת על גפי מרומי קרת על גרם המעלות תחש עשרה שיר המעלות שפתיים של הלכות הלכות עולם. וישבושה תלמידים באמה בת חמשה קוממי תורה ובאמה בת ששה סדרי משנה ותלמוד ושמשתי עמודות לעת וקנותו בישיבתו ובספין זיקוקין דכורא מכומי' דר' גן היוצא מתחת השמים יפונן ויכורו מוכה. זקן ויושב בישיבה וכל זמן שהזקן חכמתו בתוספת תוספת' מרובה על העיקר ושורם חילין מסיד על הארץ חילין שגלתו מרובה מחמתו ועושה כוכתו כעשתרות קרנים קרני הוד וחדר לו ולחסידיהו חסיד בכל מעשיו מעשה רב כמה גדולים מעשי רבי אלו כשתכסה ח' התורה הוא הי' מהדר לה בפלפולא מהדר לי' הודרכא ואודרא לבי כדניא ליחגא עליו' ומחדר לי' סיכת' על סיף ימא ים הגדול ים התלמוד יורד לעומק העוללה והעלה במחודתו וכדמחא דפרולא מארץ אשר אבני כדל'. ובמולג עיונו מסיק מרגנית' מתהום ימא רבה ומעלה כסית' מסרורותהא דקשההי' ומחדר לי' כלילא דלפלא חלב דגן תירוש ויבשר שזן זית זך ובאמר' דרב הי' שנים משאר דוורדא למחור ארישא דרבין ויוצא ת"ח כשהוא מבושם לבוק העליון ועמו בראש השמש ידע מנאן מנא העיר הזיר ה' את רוקו רוח ממלא מולל וזורק כלאמר יד ידיו רב לו בפלפולא קריפת' מהו באצבע קרדה וקשתמע קלי' ככולא בי מדרשא וריש' קומי' ביני עמודי דאשו חד וכד כסית לעומק הלכה ופירושיה. ובאשי' בליהן כלי הקדש כל מפרשי גפ"ה אשר עונו בנפס ובזמים שזן זית כסית למאור וכשמשקו קולו יוצא מסורג ואם שכל ויבינו במקרא הי' אחיו ותלמידיו נזקקים לאסורותיה מקול כעומת ימירה שיחא מניו פה קדש יאמר דבר זה. וקראו כלל הגדול עד פסקא קיעדא מקול הלולא כי דאוי הי' לומר עליו כל שירות ומושבתי' והשקדין יתוספין אורו תוספי' ישיבות תוספי' מאט מלקים ניס אוקיבוק ויחא רבה וממתיקס הם בענינים עני' שחקים שחקים מן לוקנים ובצרים לפי כחם וכח כחו ומעלה בדיקו דיושר' חד גיכא בליק לים וחד גיכא בליק לפרדישא ובקריפתו וקרייתו עשה עמק למישור ואדי מוליא ככנא וכלא במוליא מלא ברכת ה' אדעת'.

ה' ארצתי' דארצי' ארץ טובה ורחבה מני ים ואקרא ארעא שרטון ואדעתי' דבי דני דני דני דני דני
וכסרת אבני טנא שטא ומרמרא וכחלא אפיק שפה ועייל שפה שפוי מכל ערעור ועורן:

אף הוא ביטל את העוהרין ואת הנוקבי' בוקב ויורג עד תהום רבה וכבשם כלל' שפי' בין כבש
למובס ושיתן יורדי' עד התהום' ומיתוי' באריות' דמא' ממעין הפתח פותח ויורד בית
בחריו' תריץ' ונעיצין בעץ קנה בינה וקנה חכמה וקנה בושם בים הגדול ואנן תורסי' מחל' ספי'
לנו מכל מינא ומינא ושפי' לן מאל' . כהירכא כד הוינא טליא' שאמ' ז' מנח ידו הגדולה אורוכקי'
ובתוכו מלא' יסן חמר עתיק ואמר קדת ומנערי טלי' . כותן עטס לשבת ומרשא פנים לכל כד אופן
תוך אופן וכלל' ומגלגל ויורד עמו עד לקיין בערנות הכושם ושפתיו כעופות מור עובר לשאת
לאקדומי קדמו עיניו אשמודות וכמו השער עלה בתמלא כל הבית אורה ואלין יתאכספו העדרי' עדרי'
צאן קדשים וגדיים בוקצין בו וכד קמו ממתיבת' וכפזי' גלומייהו' הוי מכסי' אבקייהו' לשמשא אבקת'
רוכל אבן אבן מודרת גדולת הראה לנו באכפלקרי' האיריה שכלו הון והכחיר וזהיר ועמוד
אירי ואירי דאש שיעורא בשיעורא דרכין' . תרין תריף ושני' . האיר הבקרא' ומתחיו מסוף עלמא'
דני כפי' והאיר בקרא' עד שכתבן היא קרית ספר שכתב אמ' הגאון מוה' רר גראון כ"ע והואש'
בכתב יאזו אין שא' אלא לשון שורה שורות כרמים כרם עין גדי ומעשה ותלם ככנס כנר דאש תור'
הכשעצ בארטינו' . ומימיו אבו שותין רדיפי מיל מים כחלים מן לכנון:

ואשר יש פה עמנו היום ממים שלנו לן בשתר למס סתרים יונעם ממש אפס קסרתראס וכנו'
לא תראה כל יראה וכל ימנא בנבולו' . ובוקא דאשטא דשף מדוכתי' ואיעכל כיני' כיב
שפתים שף ויתבי' ומרין גברא קא חוינא ומינבתי' וקבל' על השום גדול שאכדנו חבל על דאכדין ולא'
משחקין רק באיבור בכל ויה' משתכח ביני אור בי' . ובשאר מצע מהרבה כשיר קוץן מכהה
קטנא מכהה כלולה בשון המשכה משכו וקחו לכס שון היורד מור וזהלות אהל זרוק ע"ג מקום
גבור אהל העשר כירי שמים ובירי אדם הגדול נענק' ומתעבה העשויה מאליו ועמוד מאליו לחי'
וקורה קורות האתאיומות' . משום היכר פנים ופדחת חכמת אדם מאיר פנים כל הראה פני רבו
נוכר לתלמו':

באות אמרו זאת ועוד אחרת היתה בו דנפיק ועייל אוחא' וזוני דרכנן ואמר במטות' מיניכז
תיתו קמאי' אף ביומי ניכין וביומי תשרי כדי לעכוק באוריית' בארתא דהין' . והוא
קורא והן עונין אחריו וכאשר יענו סן יפרון וכן ירבה מרנה ישיבה מרבה חכמה והי' מתמיד עם
תלמידיו בשקידה יתירה מתמיד ומנא' אתר מכדי מדתו של תורה אכילה מרובה מפכולת של לחות'
הנית בין לחי' ללחי' פסל פסולת גורן וגם יקב חבז וירד לעומק הלכה עם פירש' ותוסב' בתלמוד
בבלי' וירושלמי' ותוספת' ספרא וספרי ומכילת' ובכל הפוסקי' קרמאי' ובתראי' . והי' קולע' אל
השערה שער העליון ושער הגבורה שער כותש והי' יודע לשער שיעור קומה ומספרי קומה ומגדלי'
בבורית עמוד נקי' והי' יודע לשער כמה טיפין בים ומדקדק דקדוקי' כוסרי' ואומר טיפה זו מה'
תהא עלי' . וכאשר שיעור ברכנו בקול רם ובשא' על ישיבתו ברכת חכם הדוים' . ונרון שולק'
מתכמתו ליראי' וצבו כל העם אחריו און בכל כחם' . לא קטופה ולא חטופה פדופה' . וברכנו
ברוך שנתן בן לאברהם אבינו כזה ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

וערין שפתינו הי' מרחתן ומרחץן מהאי' פלפולא' וירדנו למעלה העשירית עשר ספירות ליר'
עבמו מלפסר משבחר' . ומשם לשער המים מי גיטון ומע' היונא מתחת מכמן בית קדשי'
הקדשים ומי' שולח את באורי באור היעב נשדה ובכרם ובקרקף שיש לו כותחת' . פותח והכל'
שעמו כהשמים כל חכמי קדשים הקדש והמקדש זה סוד לשון זהב המדבר כלשון עמוד

הקדמה

עצמו ונימקו עמו. רש' מר' יום תלמידיו המקשיב' לקולו קול' הולך על ארבע כנסות הארץ ארבע
שפתיו שפתי דעת לדעת את העם אינן ויפיק בשבע פקידות ודרישות הוא הביא את הארבע טורי'
לגבוליו וכסה את עין הארץ ככה בדבר המוסף הכל בגיו צמר עמר בקי' ובגלגלות של ארצמן
וטמן בשלחין שלפי' פירוש רימונים לו מקום זרע וצפן ותאכזה ורימון מלא תוכו אבל וקליפה זרק
לי' בלויסיה כלומר יד החזקה שיש עמו טענה טוען וזויר וטוען הלי' טענה תילתא מלישאל לישאל
תלמידי' שלם בפוסקי' שלם בחכמה ושלם בתלמוד. ולא כשא פכים לשם אדם הגדול בעצמים
לגדירותיו מוגדר בראש היום והעלה ע"ג חבילה ומוזרות והקין חבילות ראיות כראי' מהימנא
שהדין דין אמת והכל מתוקן להעודה צור תתום תורה בלימודי' פותם בתוך פותם כחות המרכופין
הי' מתיר ומסכים ומותקן פנים לכל פי הוא אסרו וצרי' בחד וישאל וצרי' לן אור בו. ומכא יד'
אשריאל ויזרף בכור וזה. וחד יד' מכה אכזרו מעלה בזכורו ובגלגלות. ואלו קשרים מתיר בחד
יד' כד מכה אמר' מיכר שהיוקין בו רבים מותר לכלכלו מכלכל דבריו במשפט כולל ומוזר וקשרו
בטבים ע"ג להפסיק ולשאוב מים מבאר הגולה הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו. להנות
מפריו ולשבע משוכו. לכלול ולשמות כדת של תורה כי בן יסד דקים יסוד עולם שכולו ארז אור'
חיים הודיענו ויעת התומה. אורם חיים אורם בזמנו בא ברוך ה' ברכת היום עדיפא וצריפא
וברכת היין תדיר מהסור כבוד והדר פרי עץ הדר עץ החיים עץ הדעת מכא מורכבות של ערבה
ווקפו ע"ג סובב וכבש כנשאו של עולם ואגרו בגימוניות של זהב וכאשיסא משא לפי תומן תומת
ימים אהבים וברורים אורים ותומים משלימים דבריהם ממהדורי מלי' מהדר לי' הודרנא וכלילא
קלקלי ודורדא כליל תכלת משיכיר בין תכלת ללבן שבו מלכן ומנדר כאלו וכסיד ההיכל. וצניד
י"ט לרבנן בהלכות י"ט הלכות מועדי' מועד במועדו ולא מועד לסירוגין ושבת בשבתו יום שכולה
שבת שבת וינסע בו ביימי כל בדיחי מערבא ומדלין על ריש חנות' חנוי' הנוסס סנות מיוזנות מזוין
ומזוין בהלכה הלכו יום ביזמו נתן מעין ברכותיו ולמד בעור הח' ח' ציון רב עד דאיתן פהיא
שמעת' כגדי' משקן וגדי' מקולס ועבד תוך תוך מוכו לגזירה שיה לכל כפס ויתובי מייבתי' דעת'
כדטעים צר בי רב ועייל לכלה:

אף הוא עשה מוכי לכיור ובז' סכים עשר דדין במקו' כינה להניח את מי יור'ה דע"ה יונקי שדים
לשד השמן מתהפך לבמה גומים וכמה עצמים לשש מין במינו אינו בטל והכל הולך אחר
המעמיד ונותן טעם כעיקר גורש בארץ החיים הם למונחיהם כפה קדוש ואמר דבר זה אלויה
כעומה בקי' הי' בטריפו' כר' ושלם שלמה עשרה גמלין וגו' עריפו' ואיסור והיתר' כל חסד
ויתר'. וחליף חיות הקליפות ובית הטבעת טבעת הגדול בין דקה לדקה ובין גסה לזכה הגם
הגם שספערב למד את בני ישראל חקים כי מק ישראל הוא את זה תכלאו ואת זה לא תכלאו וכול
מרכבה חסותה של לוחות ומחבב של ספירין בתגלה בתוך אהליו של שם ועבר עליו רוח טהרה רוח חמה'
דינא ואינה מקו' דים הגדול הוא ים התלמוד וכפה מנוסה ב"ג כפה האיה והרי' למינה מין במינו
בטעמא ובריתו ריש כורף כוטף טיף להדי טיף ישנו משום גלי' לכל העמים לו יקחה ויאספנו אלו
באסיפה בעלמא שכלו ארזות ארוחת תמיד שחר ותמיד בין הערבים וטעין לינה בעומק הלכה וגיל
בן הכס ועמק יהושפט עומק ורום ברום ארבע אמות של הלכה הלכות תרומו' ומעשרות וראשית
הנו כידי דרמחא וזלכת' להשיחא משום מלחמה מלחמת מזזה בהגבת תריסין וספעת קלנסין
והוא יורה כחן למטרה מערות עוון עבי אקים עיבי קלישא תותי עיבי כמיכת' ופורחות באויר
אורחא משכי' ונכח כמו כד כור מלא רוח טהרה ובזרונקא העשו' להשתמש שמיש קבוע קבוע
מקומור' בהוראה להיתר ולאיסור הוא יורה דעה:

ובשם רעה אבן ישראל אבן העזר עזרו מקדש ואת עבודות משכנות בג' שנים וזאת הקדש
קדשים קדשים קדשי השכן משכן עדות שכן שנים דבר הלכה כעדות מור ומשכן
דאשרסמון ושמן ערב ומשכן כנישן קולט את הרים קולטת כמי שהנחה הנחה עשה מזה ולו
כטילה כטילת ידים עסקניו בקדשים דיני קדושתן ונישן • דבריו להלכה משין • רששן וטשין • כה
תאמר לבית יעקב ותניד לבני ישראל אלו הנשים כל הנשים דין שעתן שעה דווקא דקדש וכנסתה
בעורה חיי נשים במאי • וכן לאדם שלו בפניו ויש להם אלה בעצלים בעליהן מי עשהו רק הלק
למקדשים ואין האדם כבודו אלא מעתה עבדה הפוגתו בים ובמים שיש להם סוף או מים שכן להם
סוף • ואמ"ר ה' עומד ורואה כל קבינו ותבשרת פנים ענת' גם הסרת פנים עם סדקת וחוטט בעל
הסומם הוא מבקש לימודו ואין מונע אלא ביעצה יעז ומלא מניא' בשוק וזרועו הסשו' וברוח סיו
אמר משיב הרוח וכאב ויקות בעל שח' לה והתירה לכאף לבון • והרבה שש לעינן בנות ישראל
ועלה ע"ג כיסין דשיש וחי מעלה מול לכל גל של אנוניס ראיות מאורר השכל ומאורר הבינה ומערת
אספמיוס היוכל מורד דין דין לתתו של תורה חכם עדיק מכניא וראה באשפסלר' המאורה
וכנסת' דהכח ע"ג פתח ההיכל ושכלא של כוטה שנה ה' רואה וכותב כי קא בנית לעונות הלכה
זקיק כי קא בליק שחי וזקיק שגא ונבוכה של מוליות הסדרה דארעא ובאגני דארעא מקרו • והיו
אומרים עליו נאש אלקי' בתוכינו ימי שזרדיק לכניא וחייל' לאורייתא חקיק וחי בהן ושמותיהן שיות
הנישין ובקי לשמו ולשמה ולשם גרועין ובפניו נכתב ובפניו נכתב חתום המרצופין וקומס אגרת
שכונן ופערין וכדו פערית וסנקית שניק חיים לכל' חי מדבר וזומת כגן אלקים עץ החיים ועץ
הדעת ותרא האשה כי נחמד למראה פנים טהרה ומשיאין מאזנות על ראש ההרים הרים וזורים
וכיון כלונס' של ארש ארשת שפתי שפתי דעת מוליק ומכניא מעלה ומוריד עד שרואה כל הנולה
כמדור' אש והלכה עולה מאליו ומכיתן בו את האלית' ואשר בוררת לחור הכר ברור לו מכה
יפה כוף משא כל הארץ ומלא מזור ותרופה אף למזור' בלבנה כשם עגומי' משעת' וגשים במאי
משחקן אלא תהי' שומרת יום כבוד יום הלקח תענה עגומי' הים • וידיו מלובלכ' בתם ויושר ושייר
מרוקס מעני' שש משכנת מועלת לדברי תורה כדי להתיר אשה לבצלה • ואשרה כבודתה ועונתה
לא ירע בגרוען כתב נכחה לשון דקיק דק' ה' עשה ומשפשו עס דיכני וסחאל דלא אתולסכניו •
כנא ובר נכא • והוא משים שלו על רכבן ועל תלמידיהן •

והנה דגל הרכיבי וטור הרכיבי שש' משפ"ט על לבו הטהור וכידו מטה משפט מטה עזר וצושה
הרכה דיומדין ברשות הרבים שמו לימא מילי מעלות' שמו וזכרו לזרז ודור הולך ודור
בא ודק לפניו יהלך מהלך מוך דקק מים וחוך מי גבים ואסיקי מים ומשם יסדר והי' לארבע
ראשים כהר פישון וקדקל מעברות הים בגלגלי רגל ישרה ומעברו' הירדן ונחלי ארנון את והב
בכורה ובער סערת תיון אלתלף כן כן מעמידו עמודי שש אכבי על אחריי אחרי פיו פס חסיק
מרגליו' ורדפי מיומו הני מסולחל דפרת ביכה מעלי' ומורדות יורדי' עד שיצין ופיו כשספרת
הבור בלחן שוקת אשר מחכו יקנו כל העדרים עדדי גלן קדוים תישיס וגדיים כותשין בו בהמות
בהררי אלקוויז שרה ובקיעות רגים תניכים גדולי' העלה במורדותו בביכין ומכורות אשר פרס מדרג
לפרוטים וכי ימן לאיש כקף או בליים מכלים שוכים ובעליו עמו במלככה מלככת שמים בינו לבנים
שנוגת ה' תהי' בין שניהם לרבר א' כתבוהו כשכא לפניו במיסק והואה וכשכא לפניו הורו ולא
בזב הודלת בעל דין כמאה עדים • איבריו של אדם הן עדיו וכשמו של אדם • ושיח' דקוהאן
לאו לחי קש' להגיד כי ישר ולא עולתה בו • ומכונן לאחיתה של תורה ועבודה לא סמיר ולא יתיר
ואת יתנה חכו • והבים השיב כשוכה מעליא וקעקע בירה בלש' מכהיג וטוער ומואל • רק באחרי פיו
הטעור.

הקדמה

המחבר • ובמקומן שבו לנצל הדין החזק ובעל דין רודפו דרישה מלא כאשר ידרכו הקורא והוא עושה
אחריו ובדבריו על לבו החזק נעשה דעה והרכין באומרו ראש בין ברכי ת"ח והכין ראשו בין ברכי
דרכין דלא הייחידו היו וכן מדרכו הראש באימפקלרי של ברזל ואינו מאירה ואמר מפיו של אה"ר
הנאון כ"ע אנו חיי • ועל פיו הי' כל דבר המשפט לאלקי זה דין מכלכל נדבריו במשפט כלכלה של
פירות גבוהה על כתיבו מחמק ומקטק קטפי דפירי בעה"ו וקדן לעה"כ קדן בראש בראש
בעל הכירה הדין בהנחה מלמעלה למטה וכל העם מרכנים אחריו ריכוז שיר ושבת והכל הנדול על
כרם מלאה בבי כנישת' דאבי גיבור חיל לאוריית' בני ותקוף מכין הרים בכחו ובגבורתו משכר
סלעים הגבוהים עשרה ויוסף הרים מפרד חורה לרות הקודש וזורק לים הנדול בזריקה כללית
יד הנדולה ופומת ויורד כיון פומת בית הנאור להוציא בולעו מפיו כבולעו כך כולעו פולע
נדבריו ותאמי' דבריו קיים מילי דאבות ומילי דנזיקין ויקריים בו מילי דברכות בריכה עליהם בעי
מח מים חיים אל כלי מקדש שלו מדעת ומכפי' מתברך וכפי' תלי' לי' כיפין ע"ג כיפין וכיפין
דאש' וכיפין דמחמרא מחמרו נטוע' נטע רבעי פרי קודש הלולים שלם שנים חור לו בחלק ששה
להאיר לאלתר היו חוקה השיג ראי' וכל המציא להרחיק במעטיו קסת מרחוק להיות רובה קסת
במדבר כללון עמו לכן זהב סגור מסגרת טופס מגלגלין בטופס ע"מ להטפס טפסין שקטנו בו
קנין וסמית' בידה קטן ותמחו שבוררין בו אוכל מתוך פסולת של הלוח' הקצובי' מגלגל חמה
והירגל דיומא לשי באוריית' יום ולילה נחות לילה קס ומאורות קס ופחד הנאור ואל כלפי אורים
ותומים אלה בבעלים באמרו אלה יס לי לשאל אלה הדרא בעיני' עין הכדולת ואכן יקרה עפרות
זהב אשר מקלה מקל שקוד על למורד על ראש פאר פבוש ומוציא' את התיבה לרקובה של ציר ומודעו
כולא גופאי מפלגולא דקוית' דבניארת' • בהירכא בימי קורפי כד הויכא כי הכי דהי גרסי ביני
עמודי קמי' דרבי אמי' הנאון מופת הדוד מזה רר גרשון כ"ע עיני כל בית ישראל הי' עליו בין דין
לדין בין קייב לזכאי בין דם לדם בין דם טמא לדם טהור כי יפלא דבר • והלכו לאורו אחר ב"ד
יסה כוף משום כל הארץ למקומו דין הבא ובהר דיעה • ובדק בעוקבין ובזויות • ואל' פנוס ככנס
וסגנו יוסף הוא עשה העיר מרובע בריבד של עולם כדי שיהא ביכר את הזויות ועוקבין בריבי ממונות
ומטי בחד שיח' שיהא בזה ובפל טולי כחלי קהדרי כותלי בית המדרש ויכיתו תוכת מנולה ואהבה
מסתרת מסתתר במחור' בין המצויים בהלכה ואיאל המרה את פיר • רק על פני יצאו ויצאו וישת
כל העם משקיף לדומא לזרות יין רקק ועסיס רימוני' והכל קיימו וקבלו עליו מבעור יום טענות יסיד
וטענו' ניכור שמלכדו לא ימים איש את ידו למיחד וייכא לאוריית' אשר הורס ואשר הונף הנפח
בבעלים והנפח בגאון עוזיבו מכין זמרים תרומת הדשן תרשן עצמות קדשים להדורי פוקצין מן מוצק
הפגימי ה"ה איש אשכולות כחל אשכול איש אשכול בו יתד שהכל תולין בו תלאו במורד והכין בקופסא
ארון הקדש אשר לזרות אכן כתובים מזה ומזה ומביא שני גורין בדף היוצא מן התיבה ושיש ומגדול
עמ לעמו יתן הכותן בעין יסה אשר מארבעי' ימי קבלת התורה וא' משמשים שערי בינה • ואמר
משמים מסכתו כוללון הי' בקי בהן ובשמותיהן ויורע לדרוש בע' אשכנז ושמונים לגבורות לאוריית'
המבא כזה איש אשר רוח אלקי' בקרבן וכרעיו כולו כליל ועולי' לה' צנורו הגרשני עבודה כומן
הזה מקריבין א"פ שאלן בית זאת תורת העולה שהיא במקום קרבן שהיא נשגון טמון בלבן של אלה •
ואת • ועוד אחרת היתה בו שהיה מסיר למת' כל יומא ומסיר לכבדי כל יומא יום ויום אליו
יביעו וירדו דרישה וקפירה חכירה וקבלו' קבל האמת ממי אחרה • והי' דרש דרש
מציין של איתוי' התורה דורש טוב לעמו פרפראו' להכמה דרוש' לכל תפניה' תפני' שמי' • דורש
תמורת דורשי' ראשו' ראש פכתה אמת קמתו קמו' בלימוד • שמי' ישיבים שמוני' אמת פרח שגון •

היה יום • משה עמ • עין קטרת מקטיר מנפטים ונכנס לפני זלכני ופתח ודרש בצעני לשון
 לזון והורית אשר קשר ברא' הסלע והר גבוה ועין רעין • יפה מראה פנינים בתורה שלו כהלכה •
 יחוסך לבאדם בהגדה כמים מברכה עליה ובה דבור ושלג אשר ירד מן השמים ומימי אוקיינוס הוא
 אותה שתי כדי גמיע גמיעי חלב ודבש חלות דבש שרשון ויחלו ממנו משקין בית השלשין ויבית בעל
 בגדה ממעיין שאינו פוסק ונפול שמשך אבן שיעפא ורהיטא דגרבאי והוא גרים ביני עמודי עמוד
 השער עלה וכל העם יבא כבי טוב לצולם חסדו עליהם גבר ויבא העם לקנות אורות אפילו למאן
 דגמי בבית אש גלי לדרעי' ונפל כהורא כבי מדרשא שורא ועיקר שירה כפה ועיקר שירה בכלי
 לבבוי בעלמא שפלה טוב וליסין מאנוב דמשה מתורת משה רבינו למדנו וצפה אזנים לקופת
 הדובל וקופה מלא חרדל ומיני בשמים וקופה מלאה קישואין ואבנטאים פרי עץ הדד' והעם אכלו
 ושבנו כדי שביעה ומשפיע בשפע רב במדה גסה וגדולה :

ורנה • אחר כל השבוע הזה אשר וכינו לרימו ולסיכמו ולשיקמו שירה כאה אשר משיח לפי תומו
 תומת מרים היות אחריו ברכה קיוה סיבורים אשר חבר אמ' הגאון כ"ע ובתוכם שרי כהורא
 ולמכה כילו וסכסכו אבני נור אבני קדש סיבור אשר מא' לו ותשוב אשר שאל בין הפרקי' והשיב מפני
 הסכוד חכום ונכונות ולכוד גור אקית וגור אקית שמעתי' אליבא דהלכת' • ועשאו דפי דפי קבעו
 בדפוס וצאזו כמין כרי' אפילו באלף לא בטל • והנה השו"ת היו משפונים מחזור וזורה לרוח הקדש
 ויד כל אדם היו משמשים בו • ומעשה קוי רא' מרובה דא' מהימנא אשר דבריו להלכה הי' מטיין
 דהאין וטעין מלא ברכת ה' כמים לים מכסים כסה בדבר המוסף הכל ומוסיף לקס יצחק כמער
 לקצו וכלל אחריו והיה כולל לישראל כמערף כיחא וכמערף רויא דין גליא רויא מבי מדרשא ומטובו
 קיינו הרי זה ת"ח • ויבא מן העם לקט במלעט ובריהמנא הריט ואזיל וצניחיו מטייני • יספון מור
 ואזלו' בנענים ואזלות ובהלכו' ספורות ועמון' עמון' מי יחזקו למנא גופא מספקא לי'
 לדירי' פשיטא לי' פושטו אפילו בשוק'

קס • בנו הר"ר נתן יכו תחתיו לסערו ולתמכו סעד ובמוכין לאוריימא • והי מלקט' אומר
 לג' גולת אומר בגדולי ארץ ארשת שפתיו ומלאו מליאה במעבורת הרבי' ובגית המדרש כנתיים כרובים
 כרוך ורני • וסכרו במתברת הקדש סבורו אשר קדש שמו **עבורות** וזרשנו' עבודה תמה
 ומרובה רינוי אשר בכלל יפרט בעוללות בשדה הקדש והנה אוקי' הסובר חדר על סוקתו דמיחא לי'
 ליעביר מנה גנוס' להורות הוראה לבני ישראל לאדלוקי' שרגא חדר לזר ונקיפסא • במזוזות האפלים
 ובגית' מדרשו' לאדלוקי' פסא • ועשיית ביהר הי' הליכה בכתקופ' תמוז ומטיין באסקולא ונפסקין
 סויתא דחורא מלפני' חכמת אדם תאיה פניו אפי' דברכי לזכות בני ישראל להנות מפניו פרי
 קדש הילולים להבית ספר עבודת הגרשני על מזבח הדפוס למען דפוס את ישראל כלבס דואה את
 האור בו להנות מפניו ולאבט משוכו • הנהא הכאה מלאו אפסדוקא מכין לקטנא בדפוס ויעשה כיון
 פזיח' בעלי' ובאשר שמעתי וברים אלה ויש דור דברים אלה על לבו ולכל ישראל הורה הורה
 להימר ואיבור • באיה דרך כלך דרך הרבי' ודרך היחוד דרך כבוד דרך נישומים עוים מתיב' גתים
 יודע יטע עט מוסר מהיר' אחרתי לבקר ברכ' המוגמר מהצלה תחרתי ורימו כוונת טיף להרי טיף יין
 לוילוף ומוסרין סיבור שגלו בו קסקים טעם יורד השטיף לעולם כניכון וקטפסרס ומטבלין
 בראשן ובכשי' כיפות הירדן דלתי מדן דן יין באשר מיוחד סד מד כית לעומק הלכה הליכות עולם
 ולשתמי יכיש' ככסא דמורקין מן ויחלם וישתמש העולם באור הנעלים אור מווקן שבעתים •
 ומחאה מדרש כנו הא' הר' נתן וכל בטענת דמים פן יבנה בית ואש אשר יסככו לאפוקי' מר'
 נתן וסאנת הוא מסור ממון וטענת הרבה פור ב"ק להוצאו' הדפוס • אשר התנאה לפניו במדות
 בדיו אלה ובנייר אלה ובכריכה אלה ועולים ההוצאו' לדרך רב ובהאי פחדא יעב באשר הוא

הקדמה

וזהו שזה אחות אביו וזוהי בית איר קומה לעמוד ולשרת עבודת הקודש עבודת בני גרשון וזמן הראוי להיות כוזב חלילה יאכל פרוי נשא את ראש בני גרשון להרים קרנן קרן קיימת לעולם וזירות בעת"ו לטוב שכן מתרומת הלשכה לשכות כפונות כפון לעתיד. וק"ו ב"ש ש"ק של יגרום במילי דאבות מילי דבזיוקין וזלזול מזה אינו כיוצאין. וזמן בחרדה וחזרה מסלחת דמים. ויהי כבא דבריתן אל דוד ונשעני שנתן עטם כעיקר. תעלמות מביט ופוקר. אחרתי לשאל כענין חשיבין כהלכה ואשר בודתי ויסתיו אתי עימי כל גדולי ישראל ויושבי על מדין שמתקוף גזירה גזירות נפש כיוון על עקבות של מי שיעלה על דוחו תשבר גרם שגורם היוק על ידו יד כהה להדפיס שניות מדברי סופרים ש"ת ספר עבודת הגרשוני וספר תפארת הגרשוני הן כולו או מקצתו מהיום עד בלות תמזה עשר שנים בלי רשיון האלף ד'תת"ו ו"ב"ו"א. וכל השומע יזכרם ותבא עליהם ברכת טוב.

וטרם אכלה לדבר דבר ואמריקווי מכרוע על ברכי דרבנן דשלהי אתפלל אל ה' וכפי פרושות השמימה חפץ ה' ילפית ויעשה פרי ופרי פירות עד עולם שיבאו לדפוס כל החיבורים אשר סבר אמו הגאון מוה"ר גרשון כ"ע אשר שלשה ספרים נפתחים. על פסוקים. ועל גב"ת ועל דרוש. שלשה היום כפלוספלי. פלטים מתוקים מרוב ונופת נופים אמרום נעימה אשר ראיתי וקראתי וקראתן וזה תלולן הלולא רבה והלל הגדול גדלו בשם כהם הגדולים אשר בחרן מי יתן אפוא ויכתבו מיליו חסדיו מילין וזן הוכח בשפתיו שפתי דעת ברור מלול מולל חורק ע"ג דיומד ברש"י הרבים שמו לימא מילי מעלותא חשמי. ועיקר מעטין חיבור כפלא אשר היה חשיב פילא כאל"ס שהענינו מרומתן ונתן בתוכו תכלין יש בו ונעימה יתירה אשר סבר אמו הגאון מהר"ר גרשון חיבור על הר"ק עם כל נוסח כליו כלים מכלים שונים דבר הלכה פסוקי פסוקה לקדשה ולרבה וברוב הקיפו. וסם הראה ידו הגדולה וקא מקוי במקו שס דמו ואין מספר לגדוליו ואמר לו. ואלו דברים שאין להם שיפור בשעורא דרבנן לעזר מידות תרומות שמו קבועים וכולן נתקיימו בלתי הגאון כ"ע הנתון אחרי שפר כנפא כון עזרי בינה יתירה נחכה בו ע"כ אחרתי עם השפר להסתכל תפלה קדשה בכנסת סליה החדש ותפלתו גזורה פני ולדבר בצדק ואשר פני אל שדה טופים וראש הסנה קבני ראש מהר"ו והעם פני האין אלו בלונני פרוז כולו גדרו בוטי לסייע בסיוע שיש בו משכ כדי להזניח מתשכחו אל הסועל אוקל ובוטא במלכות שמים וכל הדרון ידו עמד לפייע לחיברי נהרד רבה כטורא ובתמי טבריא שיטבו מעיינות של הגאון אמו"ר כ"ע קובה ונעין פתוח ולא מעין פתוח ותחום אוי יתברך האיש ההוא מאה ברכות בכל יום ויום יביט אומר יישרהו כונה כל וגומר. ואפי מאל דרמים דבין ודחיל דבין כדר מלתי אמורה ווסה לבנין ותתלי דבין ואי לאו ב"ה מתשמעי מילי כצורבא מרבנן ויוכה לראות פני שחר לפני שמש וכן. פי הדבר בשפה רפה פרושה שרופה קטופה לישא קטעי מלל ומולל בין אכנעו דוד כותבת כתב שזיכה אזורית. ולזון שאינה של והורית אשתקל מילולי. להרים קולי כסופר וקולי קול דין וברור קא מתחס אנה ופתי מתפרטן רהושי רהיטין הכי שיעין אנה קטיבא דארעא ערוגה שכל דשין בו וזין הכל מתבשרי מחכה בקי ולא ארזילא בר יומא ד' שכלכל בו כי טוב כ"ד תמוז דהאי שחא יורד משפ"טיך לעצב לפ"ק טי הידבר כא' הגדר דוד הקטן כן החנוה התפוסה הקטן מוה"ר אברהם אברהם וכל זלזל"ה מילי ק"ק וורמשיא. מוך עם אמי יושב צדק שורן. תמונה פה ק"ק כיקלשדורג וכלל מדיו מעהרין. ודגלי דול אהבה פרוכה על ק"ק ברביק דלעז עם כל הסנינו והגלילי אשר סביב ימנו מחסה העברים היקר חכמת הזרן.

גרפס פה בעיר פראנק צורט על נחר מין על ידו בעל היפוס המשובח
מרטין יאקובעט:

במדרש

פ' י"א ברבא ארז ברא אלהים לעשות ר' לוי בשם ר' חמא דר' חנינא
 אמר שלא בריות ה' הקב"ה בורא בכל יום ויום בראשון ברא אדם
 וארץ ואור • בשני ברא רקיע גיהנם ומלאכי' בו והנה עפ' מדרש זה באתי מאמר
 תמוה והוא זה ששע' הכניא הוכיח את ישראל ואמר להם שמעו בית יעקב הכקראים
 בשם ישראל ומימי יהודא יצאו הכנענים בשם ה' ובאלקי ישראל זכירו לא באמת ולא
 בצדקה (בי' מ"ט) וקשה הכניא כתיב סימן לבית יעקב שנקראי' בשם ישראל ומי לא ידע
 זאת שנית יעקב נקראים ישראל (ועיין בבתי יתרו) וכלע"ד שלמי הכרזה הים תירץ
 לבית יעקב על מה שכתובים לא באמת ולא בצדקה כי ממשעות הלשון משמע שלא
 בשבעי' לשקר שהרי לא אמר הכניא הכנענים לשקר אלא כקט לשון שלילה לא באמת
 ולא בצדקה • משמע שכתובים להם ומוציאים ש"ס לבעלה וכו' כנזר אל העינין רק
 שנקדים דאי' במד"ר האינו וז"ל כי שם ה"א קראא כמצינו למדין שלא הזכיר משה שמו של
 מקום אלא אחר עשרים ואחד מלות ממי למד מאלכסי השרת למד שאין מוצידין שמו
 של הקב"ה לא אחר ג' קדושות שאל' וקרא זה לא זה ואמר קק"ק אמר משה דייטא היה א' משבעה
 כמ"ה • והרי דברים ק"ו ומה משה שהיו חכם שבתכמים וגדול שבגדולים לא הזכיר שמו
 אלא אחר כ"א מלות • המזכיר שמו של מקום בתכס על אחת כמה וכמה עכ"ל והנה
 באמת מדרש זה צריך ביאור למה נקט משה שהוא די א' מו' מו' ולא אמר די שהוא
 אחר משמונה או א' משה • וכבר אמרנו טעם נכון • והוא זה כי איבא למידק למה
 באמת אמרו מ"ה קדוש ק"ו ואם מוצידים השם למה דוקא אחר ג' תיבות • וכבר
 לעב"ד דאיתא במד"ר דמלאכי השרת נבראו ביום ב' • וכבר אמרנו במד"ר שהובא לעיל
 שג' בריות ברא הקב"ה בכל-יום ביום א' שמים וארץ ואור • בשני ברא רקיע וגיהנם ומלאכי'
 וכו' והנה מילתא דמתברא שביום ב' נבראו המלאכים קודם לגיהנם ורקיע שהרי
 מהראוי היה שיובראו ביום א' אלא כדי שלא יאמרו מיכאל בדרמו וכו' • א"ס ביום
 ב' הנה תחילות הבריה כי אז ע"כ ליבא למיח' החשש מיכאל וכו' וא"כ הוא ע"כ שבראו
 ג' דברי' קודם מ"ה עלבן הם אומרי' שירה ומזכירים השם אחר ג' תיבות • והנה האדם נברא
 אחר ב"א דברי' כי בכל יום נבראו ג' וציוס השני נבראו שנה דברים • כדאיתא במדרש
 והאדם נברא אחר כולם • כדאי' בזהר חדש דף מ"ד שכל הבריות כתבו דבר מה
 לבריות אדם כדי שאם יחטא ימליכו בעדו חוץ מן השמים שלא כתבו מאומה • והוא שכל
 שנס הק"ה כתיב חלקו כדי שכולל לומר עשה למעבד וגו' והוא שכל ב' המדרג אחר
 וקדם ברתני אחר למעשה בראשית וקדם לבורענות וכו' דהיינו שנותן טעם לשבת
 למה נברא האדם באחרונה משום שהוא קדם לבורענות ולא יבא לו תקוה ח"ו ע"כ
 כעל הקב"ה מכל הבריות חלק מה לבריות אדם וממילא הזכיר אדם לבראיתו באחרונה •
 וא"כ הוא שהאדם נברא אחר כל הנבראים שהם כ"א דהיינו עשרים המבוראים לעיל
 במדרש • ועוד אי' בבתי' פ' ויבא שביום ב' נבראו המלאכים כצ"י • וביום ה' נבראי'
 מלאכים שאומרי' שירה והולכים להם וא"כ יש כ"א בריות מלבד האדם והאדם נברא אחר
 כולם • וכלע"ד טעם הנון שכל הבריו' הם כ"ב נגד כ"ב אותי' התורה ומטעם זה החוטא צריך
 להתוודות

תפארת פרשת בראשית הגרשוני

להתודות דרך א"כ כי טעם נא"כ שהם כ"כ נבד כ"כ בריות נחזור לעניינו שהאדם
בנדר אחר כ"א בריות והמלאכים אחר שלשה בריות. מומלא אס המלאכים מוכירי את
האם אחר ג' תיבות דריכי' אנו להוכירו אחר כ"א תיבות וכנוא אל הענין ונאמר אס
יש למה מעלה יתירה על ישראל ככון הוא שלא הזכיר משה את השם עד אחר כ"א
תיבות משום חשיבותיהו דמלאכים ואין ללמוד מכאן שיש לחוש שלא להוציא שם שמים
בחכם כג"ל מכם שלא הזכיר השם עד אחר כ"א תיבות כי נעשה זאת משום חשיבותיהו
דמלאכים אבל כשאין למלאכים יתרון על ישראל א"כ למה הזכיר משה להשם רק אחר
ב"א תיבות אלא כדי שלמדו מכאן שלא הוציא ש"ל לבטלה ח"ו עוד דריכים אנו להקדים
למה נקרא יעקב ישראל לפי שכן את המלאך ומעלתו היא למעלה ממעלת המלאכים
וא"כ אס מעלת ישראל היא למעלה ממעלת המלאכים ראוי' הם ג"כ להקרא ישראל
לשון שררה מה שאין כן אס מעלת המלאכים היא יותר גדולה אין מן הראוי לקרותם
ישראל וא"כ הוא שפיר קאמר הכניא שמעו בית יעקב הנקרא בשם ישראל בשמא
אס לא היו נקראי' ישראל י"ל שמעלת המלאכים גדולה ומה' לא הזכיר משה השם כי
אס אחר כ"א תיבות ולא יכא למישמע מיכה כולי האי אזהרה למוציא ש"ל לבטלה אבל
בשמעלת ישראל גדולה א"כ אין לנו לימוד אחר כי אס להורות שלא להוציא ש"ל לבטלה
ולכן אמר הנקראים בשם ישראל לא יהיו מוציא' ש"ל לבטלה וזה כ"ל כוונת הפסוק
ישראל לא ידע ופי' רש' ישראל היא שמך וקשה למה לא רבו לידע זה ועפ"ד אתי שפיר כי
אס לא יהיו נקראים ישראל יש להם תירוצ' על מה שהוציאו שם שמים לבטלה ודו"ק.

ועור

מדרש אחר על פסוק אשר ברא אלמים לעשות בילקוט מלכים (רמז
קפ"ו) ותשלים המלאכה אין כתיב כאן אלא כל המלאכה מלאכת ששת ימי
בראשית עליה מכל מלאכתו אשר ברא וגשה אין כתיב כאן אלא לעשות עדיין יש
מלאכה וכיון שבא שלמה ובנה את בית המקדש אמר הקב"ה עכשו שלימה מלאכת
שמים וארץ כו' כ"י והנה מבואר ע"י מדרש זה מאמר בגמ' מנחות (דף פ"ז) וז"ל
כתיב על תומתך ירושלים הפקדתי שומרי' כל היום וכל הלילה לא יחסונו' מה אמרי
הכי אמר רבא בר רב שיבא אתה תקום תרחם ביון ר' שמעון בן יוחאי אמר בונה ירושלים
ה' ומעיקרא מה הוי אמרי אמר רבי בר' שמעון כי בשר ה' ביון אוה למושב לו עכ"ל
ופי' רש' אף לעתיד יהיו המלאכי השרת להיות שומרים ולומר כי בשר ה' בביון וקשה
במאי קאמפלגי.

רב"ל

דאית' בפ' לולב הגזול (דף מ"א) מאי טעמא מהרהר יבנה בית המקדש וכו'
דאיבני איתת אילינוא דאיבני בשיתבר הרי התיר האיר המזרח אלא דאיבני
בחמיסר מחצות היום ולהלן תשתרי דהא תנן הרמקום מותר' וכו' לא דריכי דאיבני
בלילה. אי כמי סמוך לשקיעת החמה עד כאן. וכתבו התוספות י"מ דמייירי בערב יום
שוב סמוך לשקיעת החמה ולא יוכל לבקר בו' דאי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר קאמר
דהוא יום טוב הא אין בנין בית המקדש דוחה יום טוב בו' ולא פירכא היא דתיקשי לן
הא דאמרינן דאיבני בלילה ה"א כמי התם אין בנין בית המקדש בלילה שנאמר וגוים

הקיס

הקים את המזכן וגו' אלא ע"כ צ"ל כמו שפי' הקונטרס ה"מ בכין הכנוי בידי אדם אבל
מקדש העמיד בנו ומשוכלל צלה ויבוא מן השמים שאל' מקדש ה' כוננו ידך עכ"ל
(ולעז"כ ליישב ה"מ וס"ל חלוק בכון שדאי לענין בליה יס לחלק בין מקדש הכנוי ובין
מקדש לעתיד) כי הנה כבר אמרנו המדרש ילקוט מלכים ותשלם המלכא אין כתיב
אלא כל המלכא מלכת שש ימי בראשית שלמה וכו' ככ"ל. ואי' ברוקח וכמדומה
גם בבחי' שהעולם לא כברא אלא ביום ולא בלילה והאריך ששה פעמים י"ב הוא ע"כ
שבע"ב שמות כברא העולם ולכן יס לצום ג' ימים וג' לילות שהוא ע"כ שעות שהחוטא
מאבד העולם שנברא בע"ב שמות. וא"כ כיון שבנין בית המקדש הוא שייך למעשה
בראשית כשם שהבנין העול' היה דוקא ביום ולא בלילה כן בבנין בית המקדש אבל בבנין העמיד
אין לו שייכות למעשה בראשית וכל להבנות בלילה. אבל לענין יום טוב אין חילוק
בין מקדש הכנוי על ידי אדם לבנין העמיד כי אף גם שהוא כבר בנוי ומשוכלל מכל
מקום עלטול אכור ויש תחומין למעלה מעשרה וק"ל. וכבוא אל הענין דבהא פליגי
רבא בר' שאלין בבנין בית המקדש בלילה ובקרא כתיב כל היום וכל הלילה לא יתנו
א"כ איך יאמרו בוכה ירושלים ה' הא לילה לאו זמן בנין הוא אלא יאמרו אתה תקום
תרחם ניין. והבנין יהיה בזמן שהוא ראוי לבנין ור' נחמן בר' יצחק ס"ל שיש לחלק בין
בנין הכנוי בידי אדם לבנין שמי' לכן אמר שאמרו בוכה ירושלים ה' ה' דייקא וק"ל.

במדרש

על פסוק ויהי שניהם ערומים אמר ר' אלעזר ג' הן שלא המיתו
בשלותן ששה שעות ואלו הן אדם וישראל וכו' אדם שנאמר ולא
יתבושו לא באו שש והוא בשלותו. וישראל שנאמר וירא העם כי בוש משה בא שש ולא
בא משה וכו' והנה המדרש הזה תמוה במאד וביותר יס לדקדק מנייחא ל"ל וכל' לתרץ
שנים הראשונ' באופן הזה שכוונת המדרש לומר מאוס אדם לא המיתין בשלותו שש
שעות זה היה גרם בתיקון ישראל לא המיתו שש שעות זהו כי היפ"ת פירש שלא
המיתו שש שעות דהיינו ביום קלקולם לא המיתו ו' שעות אבל אין פירושו
שמעך שלותם לא היה ו' שעות שספרא יוכיח שמעך שלותו זמן רב אלא ע"כ לומר
שלא המיתו ביום קלקולם ו' שעות וקשה לפי זה גבי אדם הלך אמרינן ב'פ'
אחד דיני ממונות שעה ראשונה הוצרך עפרו שנייה כעשה גולם ג' כמתו איבריו
ד' כורקה בו נשמה ה' עמד על רגליו ו' קרא שמות ו' כדוונה לו חוה ח' עלו למטה ב'
וירדו ד' וכו' הרי משמע שנשעה ששית על היום עדין היה בשלותו וקרא שמות ומוכרחי'
אנו לומר שר"א פליג אההיא דאד"מ כ"כ היפ"ת. ואי' תו במד"ר פ' י"ט לרוח היום רב
אמר לרוח מורחית דנו לרוח שהוא עולה עד היום וצדי בן לוי אמר לרוח מערבית דנו
לרוח שהיא שוקעת עם היום. ע"ד דרב הקשה עליו כל שהיום עולה הוא מרמים וע"ד
דוצדי ריתה עליו כל שהיום הוא שוקע הוא נזון וכתב היפ"ת שרב פליג אההיא דאד"מ
דס"ל שנעשירית סרה והיה דלעיל אחיא כרב. עוד כתב היפ"ת ע"ד דרב דאמר
הקשה עליו היינו שדנו במיתה וסורים. ואי' פלוגת' בגמ' דוכתין אי מחייבין
מיתה

מיתה ומלקות או לאו והעיקר בזכות פ' אלו הן הלוקין (דף יג' ע"ב) דר"י כ"ל א' חייבי
בריתו וא' חייבי מיתות ב"ד יסנו בכלל מלקות ארבעי' שאם עשה תשוב' ב"ד של מעלה מוחלין
להם חייבי מיתות ב"ד אינם בכלל מלקות מ' שאם עשו תשובה אין ב"ד של מעלה מוחלין להם
ומוסקא דטעמיה דר' דמיתה ומלקות מיתה אריכתא היא - ואיתא בת"כ של"ט עובדי עבירה
חייבי מיתה כמו שהם שנוי' בכמה דרין כגד ל"ט מלקות וכלע"ד שזהו שאנו אומרי' ארבעי' חסר
א' ואף גם זאת שמקרא מלא דיבר הכתוב ארבעים יכנו ואתו חסמי' בצרי ליה תדא ובכל
מקום שאנו אומרים כך בלשון חסר צריכ' אנו לטוב טעם וכיוצא בזה שמעתי ארבעים
מלאכות חסר א' כי באמת יש מ' מלאכות בתורה אלא שא' מהם אינו מין המכין :

אלא שהענין הוא כן - כי באמת יש עוד חיוב מיתה והוא בועל ארמית קנאין פוגעין
בו - ואם בא לשאלו אין מורין לו ע"כ הוי ארבעים וחסר א' עוד אי' בנז"ר סוף פ'
במדבר (דף ר"ך ע"ג) ולמה חייבתו התורה מלקות מ' לפי שעבר על התורה שניתן
למ' יום והנה יוכן מה שאמר ג' לא המתינו בשלושתן בו' - רק נקדים עוד מה שזכרתי
לפענ"ד אם נאמר שמלקות ארבעי' הוא כנגד מ' חייבי מיתות ב"ד קשה מאי ענין
מלקות למיתות ב"ד אלא ע"כ לומר שגם חייבי מיתות ב"ד כלקיי' - והנה אם המתין אדם
עד ו' שעות ממילא לא היה כידון לרוח מורחית כי כל כמה שהחמיר עולה מרחימ' -

וא"כ יש לומר שכל חייבי מיתות לוקיי' דינא הוא - וא"כ ישלכו לומר טעם מלקות ארבעים
כנגד מ' חייבי מיתות ב"ד וא"כ אפשר שיהיה משה בזה מ' יום שלימים ולביתיהם :
אבל מאחר שלא המתין אדם שש שעות ממילא דנו לרוח מורחית והקשה עליו וא"כ
מוכרח לומר מיתה ויטורסין לאו דינא הוא א"כ חייבי מיתות ב"ד אין לוקין עליהם
וא"כ טעם מלקות ארבעי' חסר א' כנגד מ' יום שניתן התורה וא"כ קשה למה ארבעים
חסר א' אלא עכ"ל שנים הארבעים אינו שלם עם לילו ע"כ לא המתינו ישראל
בשלושתן עד שש שעות דו"ק וק"ל -

במדרש

דבר פ'ך על הפסוק עד שובך אל האדמה כי מונכה לקחת א"ל
קומץ עפר של אדמה שכבראת מונכה לא גזולה היא בידך כי עפר
אתה ואל עפר תשוב ארשב' יוכאן לתח"ה מן החור' ואל עפר תלך לא נאמר אלא תשוב
עכ"ל - והנה ע"פ מדרש זה מובאר מאמר תמוה בפר"א פ' ל"ג ר"פ אומר לאחר כ'
שנה שנהרגו כולם בכלל שרתה רוח הקוד' על יחזקאל והוציאו לבקעת דורא והראוהו
עצמות יבשות הרבה מאוד א"ל בן אדם מה אתה רואה בו' אלא אומר ה' אתה ידעת
כאלו לא האמינ' לסיכך לא נקברו עצמותיו בארץ טהורה שגא' ואתה על אדמה גו' עכ"ל
ו"ל מה ענין זה לזה וכ"ל לתת דאית' בפי"ת בראשית על המדרש שכבר הבאתי לעיל
עד שובך אל האדמה וכו' ו"ל שענין הגולה הוא שאינו מן הראוי שהבשמה שהיא חלק
אלוקי מומעל תחבור עם החומר לכן מהראוי שהמות יסריד ביניהם - וכלע"ד שבהא
פ"ג דאית' במדרש ורש' מביאו איבא מ"ד דס"ל שאדם נכבד מן האדמה ממוק' המונח
במרא' מונח אדמה גו' וא"כ מ"ד דס"ל שגבר הקב"ה מד' רוחות העולם גו' והנה אם נכבד
האדם

האדם ממקום כפרה מעפר המזבח אין תימה שתחבור הנשמה עם החומר כי גם העפר
 היא ממקום קדש וביותר דאיתא במדרש שנטל הקב"ה עפר מתחת כסא הכבוד וזימנו
 כנרא הארץ ואיכא מ"ד שהעולם מאמצעיתו כנרא והוא מקום המזבח • א"כ אין הקומץ
 עפר גזולה היא בידו כי עפר זה ראוייה שתחבור עם הנשמה כי שניהם ממאכל א' באו
 מותחת כסא כבוד מה שאין כן אם כנרא האדם מדר' דמות העולם ואז ודאי אין לגוף
 זכשם התחברות להדדי וא"כ קומץ עפר גזולה היא בידו • עוד צריכין למודעו דאי'
 בפ' דייכי גזילות דף קי"א א"ר עכן כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המזבח כתב הכא
 מוכח אדמה תעשה לי וכתבי התם וכיפר אדמתו עמו ע"כ וכתברש"א הטעם שקדושת
 הארץ גורם שהוא כאלו קבור שם במקום מחצבו מתחילת כי משם כנראו וכמו שרשום
 ונשמתו חור למקום מחצבו כן הגוף חור למקום מחצבו ע"כ א"כ כיון שאמר יתקאל
 אתה ודעת כמכוסף וספיק' דידה הוי כידה הוא הפירוש האמתי של ואל עפר תשוב
 אם הוא על תחיית המת' או קומץ עפר שכנראת ממנו גזולה וכו' וא"כ הוא מכוסף
 אם האדם כנרא ממקום מזבח או לאו א"כ אין מן הראוי שיקבר בא"י דאז ה"ל כאלו
 קבור תחת המזבח ודאי כפ"ל •

ועפ"ז אתי שפיר שמיך משה מיתנו בת"ל לתת"ה שלא תעשה לומר ח"ו משה נקבר
 בת"ל לפי שהיה מכוסף בתת"ה כיתוקאל כפ"ל וק"ל דאי' במדרש זכור לאברהם
 אמר משה רבש"ע חיים הם המתים א"ל משה נעשית יוין א"ל משה אם אין המתים
 חיים לעתיד לבוא יפה אתה עושה להם כל מה שאתה מבקש אבל אם חיים הם המתים
 גוה י"ל לומר לאבות לע"כ כשיעמדו ויבקשו מיך הנשמה שהנשמתם בו לא כך הנשמתם
 שאתה מרבה בניהם ככוכבי השמים ועכש אתה מבקש לכלותם הוי זכור לאברהם
 עכ"ל וא"כ תעלה על דעתך שמה מכוסף בתת"ה מכת מדרש הפ"ל ולכך נקבר בת"ל
 ככ"ל כיתוקאל לזה ממשיך תת"ה למיתנו • ועד"ז מיושב מד"ר בש' האזינו א"ר בתקומא
 מקרא זה מדבר במשה כי לא לקלי' המרוץ גו' אתמול היה עולה לרקיע כשנר ועשבו
 היה מבקש לכנס לעבור הירדן ואינו יכול שגא' לא תעבור את הירדן דאי' בנתי
 שתת"ה הוא השבת אבידה ואי' בוהר משפטו' ע"ר ג' וז"ל התי אורייתא דאיתגליא
 על ירך האי איהו השבת אבידה דילך דלאו למיגבי איתגליא אורייתא על ירך מכל
 ישראל בו ע"כ ממילא אתי שפיר דקאמר אתמול עלה לרקיע וקשה למה דוקא על ידו
 אלא עכ"ל משום השבת אבידה • וא"כ ודאי לא היה מכוסף משה בתת"ה שהוא ג"כ
 השבת אבידה וא"כ למה לא יעבור הירדן • כי אין לך ס"פ לומר שלכך נקבר משה
 בת"ל לפי שהיה מכוסף בתת"ה כיתוקאל כפ"ל כי זה אינו כי כנ"ד לא היה משה מכוסף
 בתת"ה ודו"ק • או נוכל לומר שמה זכה ליחידה בעלייתו שגא' עליה למרום שנית
 שני גו' ויחידה אין אדם זוכה עליה כי אם בעולם התחייה עיין באופן קצת' לכן אמר
 אתמול היה עולה לרקיע בו' כמאז וזה ליחידה ומוכח שאינו כופר בתת"ה כי אין אדם
 זוכה ליחידה אלא"כ בעולם התחייה וא"כ למה לא יעבור הירדן ככ"ל דו"ק •

במדרש

בראשית רבה פ' כ"ד זה ספר תולדות אדם ר"ע אומר וזהבית
 לרעיד כמוד זה כלל גדול בתורה וכו' ובקהלמית עין יעקב האריך
 ביותר ח"ל בן זומא אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא שמע ישראל ה' אלקינו ה'
 אחד בן כנס אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא שמע ישראל ה' אלקינו ה'
 אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא את הכנס הא' תעשה בבוקר ואת הכנס השני תעשה
 בין הערבין עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה ככן פני דכתיב ככל אשר אפי מראה
 אותך את תבנית המשכן ואת כל כליו וגו' עכ"ל המדרש הזה כולו מקשה ואינו אומר
 אלא דרשנוי וסיו • וכ"ל לפי קט שכלי דרך כסון לפי גודל סתמיותו והוא זה דאי'
 במכות דף כ"ט תניא ר"י אומר אפילו סילק את הישיבה שערית ואת החדשה ערבית
 אין בכך כלום כו' א"ר אמי מדבריו של ר"י למדנו אפילו לא שנה אדם אלא פסוק א'
 שערית ופסוק א' ערבית קיים מנות לא ימים ספר התורה הזה קסיד גו' אר"י ארש"בי
 אפילו לא קרא אדם אלא ק"ש שערית וערבית קיים לא ימים וגו' ודבר זה אסור לאמר
 בפני עם הארץ וכו' אלא דמא בן אמותו של ר' שמעאל את ר"י כגון אפי שלומית כל
 התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונית קרא עליו המקרא הזה לא ימים וגו' ופליגא אדרש"ש
 בן נחמין כו' פסוק זה לא טובה ולא מזוה אלא בדרה כו' עכ"ל הרי קמן פלוגתא אס
 הדיבור הוא ללמוד תורה יום ולינה ממש אס לאו אלא אס קרא ק"ש כגו וזריכי' אנו
 ליתנא טוב טעם ודעת למה נקט דוקא ק"ש וזרידי עיון וכלל ד' משום דאי' בוודר ואתחנן ע'
 תהי כל מי שקורא שמע ישראל גו' בכוחו וביחוד שלם ה"ל כאלו קיים כל התורה כולה
 ובגין דא הוי שמע וגו' ובשכ"ו מ"ט אותיות כנגד מ"ט פני' טמא ומ"ט פני' טהור ע"ש
 שהאריך • א"כ נבוא אל הענין וכאמר שכן זומא ס"ל שאין אדם חייב ללמוד תורה יום
 ולינה ממש אלא אפילו לא קרא ק"ש אלא פסוק א' שערית ופסוק א' ערבית כו' אבל
 עכ פ"ל פסוקי שהיו כולל יותר כל התורה כולה כיין שבפסוקים יהיה יוצא ידי חובתו
 כאלו למד כל התורה כולה לכן אומר מצינו מקרא שהיו כולל יותר והוא שמע ישראל והוא
 ממש דעת רש"י שאמר אפילו לא קרא אדם אלא ק"ש שערית וערבית יצא וזמנא בן כנס
 ס"ל ג"כ כגון זומא שאין אדם מחוייב ללמוד כל היום וכל הלילה ממש אלא יוצא בפסוק
 א' רק שלדעתו יש לקרוא פסוק וזהבית לרעיד כמוד שהוא כולל יותר מהלא כל התורה
 כולה תלינו כדאי' בשבת שא"ל ב"ה לאותו גר שרצה ללמוד כל התורה בשעה שצומד על
 רגל' • שמעון בן פני אומר מצינו פסוק כולל יותר שמעון בן פני פליג ארש"בי וס"ל שחייב
 אדם ללמוד תורה יום ולינה ממש כמו שאמר ר"י ומציא ראי' ממש דכתיב את הכנס האחד
 תעשה בבוקר וגו' • וכדי להבין את זאת זריכי' אנו להקדי' במאי' קמפלגי תנאי' אלו וכו' ל'
 לומר אס נכרא העולם ביום ולא בלילה או אף בלילה שנכרא העולם גם בלילה ואס לא
 בבית יום ולינה גו' כתיב וא' זריכי' אנו ללמוד יום ולינה לקי' העולם ואס לא נכרא בליל'
 כלום רק הכל נכרא ביום כדעת קבת מפרש' שבע' שמות נכרא העולם והטעם התענית
 ג' ימי' גו' לילות כי הסומא מאכד העולם שנכרא בע' שמות א' כ מסתי' אס לומר אדם ביום
 לבד ואס ביום לבד מסתיים אדם יוצא כק"ש שערית וערבית ופלוגת' זו אס נכרא העולם ג' כ'
 בלילה

בליה כלעב"ד דתלוא אס דנין בליה דא' במדרש דעל כל דבר ודבר שגרא הקנה ישע עליו
 בדין ונרואו ואיתא בפ"ק דע"ז שהק"ה יושב בדין בג' ראשונים או בג' שניות ואיכא למ"ד דעביד
 בליה כעין יומא יו"כ כ' יושב בדין בליה. ולמד מ"ד ס"ל שבליה יושב ואומע שירה ממי
 החיות שאל' יומם ויה' ה' חסדו ובליה שירה עמו עכ"ל ופירש"י שגם דוד היה מומר כל
 הליל' שירות ותשבחו'. עוד זכירי' להקדים דא' בזבחי' פ"א תמיד גמי דכתי' בין הערבי' ה"ב
 דכולי יומא כשר שאני התם דכתיב את הכבש האחד תעשה בבוקר גו' ואימא חד בבוקר אחד
 כולי יומא אחד בבוקר ולא שנים בבוקר עכ"ל וכלע"ד לדקדק מה היו סדרת המקשן לומר
 שאס ירצה להקריב ב' בבוקר שיוכל להקריבן הלא אי' במדר' לעולם לא לן אדם בירושלים
 ועבירו בידו תמיד של שחר היה מכפר על עבירו' שבלי' וקרבן של בין הערבי' היה מכפר על
 עבירו' שני' א' כ' מן הראוי להקריב א' בין הערבי'. לא כ' דהמקשן עולה על דעתו שבלי'
 לאו זמן דין ומשפט הוא וא"כ איך לחוש אס ילין עם חטאיו כי לא לן דין אותו בליה לכן
 יכולי' להקריב שניהם בבוקר א' בעבור עבירות שעבר ביום שלפניו וא' על עבירות שעבר
 בליה והש' לו א' בבוקר ולא ב' בבוקר לא א' בבוקר וא' בין הערבי' והטע' דס"ל שגם בלי'
 עביד דיכא כעין יומא א' כ' ל' לו כפרה קוד' הליל' וק"ל. וכו' נבואא המכוין ממה דכתי'
 ואת הכבש הא' תעש' בבוקר מוכ' שהק"ה דן בלי' ואס הוא דן בלי' ממיל' כנר' העול' בין ביו' בין
 בלי' ואס נכרא העול' ביו' ובלי' זכירי' אכנו להנות בתור' יו' ולי' מושה וכו' מה שזכירו ועמד
 ר' פ' על דגליו ואמ' הלכ' כבן פזי דמסתבר טעמ' כיון שהקפיד' התור' שלא ילין אד' ועבירה
 בידי איכ' למישמע שגם בליה דן הש"י וממיל' בריאת העול' הי' ביו' ובלי' כי מהיתתי לומר
 שלא כנר' בלי' כלום. אימ' עדיין יש לפסוק ולמו' לעול' איך הק"ה דן את העול' בלי' למה
 שהקפיד' התור' כבש א' בבוקר וגו' היינו טעמ' דא' ביום (ס"ב) ליום כגד היום כינ' תמיד של
 שחר כו' כללא דמילת' שתמי' של שח' הי' הוסף פניו כלפי מור' ובתמי' של בין ערבי' הי' הוסף
 פניו למער' שמש' וזרית השמש וטעמו מכו' בכת"י פ' כתבם ע"ד הקבלה. וכלע"ד הטע' למה
 הוסף פניו פעם למזרח ופעם למער' הוא כדי להורות ששכי' בכל מקו' כי אס הי' ששע' שניה'
 למזר' ה"א ששכינה במזר' ומה שמשחתו' השמש וירח במזר' היינו כעבר שנוט' פרס מרבווא'
 היו שמי' שניה' במער' היו אמרינן ששכי' במערב והשמש משתחו' במזר' מול' השכינה שהי'
 במער' כמבוא' הפלוגת' בפ"י וא"כ הוא. הוא מן ההכרח שיש א' בבוקר וא' בער' כדי שיהיו
 בשמי' א' כגד מזרח וא' כגד מער' להורות' שהשכינה בכל מקו' ואכנה כגד השמש מטעם של
 הבחי' ודוק. וממילא אין הכרח מכאן שהתור' הקפיד' שלא ילין בתו' וכדי לסתור זה הביא
 רא' מן המקור' דכתיב בכל אשר אבי מראה אותך את תבנית המשכן וגו' וכן תעשו לדורות'.
 וכדרי' להניח את זה נקדים דא' כב"ב דף ג"ט ע"א וז' כינר' הן עומדין ר"ל הכרובים
 ר"ר וא"א חד אמר פניהם איש אל אחיו וחד אמר לבית וכו' ולמ' פניהם לבית
 הא פתיו פניהם איש אל אחיו דמכדדי' א' אדודי' דתביא אונקלס הגר אמר כרובי' מעשה
 צעצועים הם ומוזגדים בתלמיד הנפטר מרבו עכ"ל ופי' רש"י הן עומדין ר"ל הכרובים
 לבית וקצת זה לזה כאדם המדבר עם חבירו והוסף פניו קצת עכ"ל והטעם שדרש"ם
 מפרש כאדם המדבר עם קנינו ובמזרח בתלמיד הנפטר מרבו עכ"ל דא' במפרש חסידים

סימן תקנ"ט שני כרובים היו להורות שנים ילמדו יחד שאל' או כדברו יראי ה' גו'
 וא' בכתובות יתא כבוד תלמידך חביב עליך כאלך וכבוד חבירך ככבוד רבך כו' ח"כ דא
 ודא דא היא • וזהו כוונת המאמר בס"ב דברכות ובס"ב דמכות תרם על שונאיהם של
 ח"ח שונאי' בד כד וצוסקי' בתורה שאל' תרם על הנדנים וכו' וגו' וקשה למה יתא כענש
 מה פשעו או למה דוקא עונש זה ואין כאן מקום להאריך כלל דמילתא שמקנת
 הגמרא הוא שהכרובי' מזדדי' אצדודי' דאל"כ הוי קשה קראי' אהדדי • והמס' בס"ג גיד
 הנגה הקשו (בדף כ"ב) והא' הוי קרא' ופניהם אל הבית כתיב גבי כרובי' של שלמה
 ותידברו דמוסתמח לא כשתבו אלו מאלו ולענד"כ שמוכח הוא דכתיב וכן תעשו לדורות
 ע' שודל' כהרמ"ב • עוד גריכי' אבו להקדי' בס"ב פ' לא יספור (דף כה) אר"כ כל
 בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעו לנו מקום התפילה דכתיב ונבא השמים לך
 ומסתחו קשיא עכ"ל ויש להקשות במאי קמפלגי גם ידוע כל מקום שיתא בתלמוד קשיא
 יש לתרץ ולא כתיקו ח"כ יש לחקור מאי איכא לתרובי על קושיא זו • וכלע"ד שיש
 ליישב רק נקדים דאי' במד"ר פ' שופט' ובכמה דוכתי עושה שלו' במרומוי' גו' אר"ל אין
 א' מן המולות הללו שמהלכות ברקיע רואה את שלפניו אלא שלאחריו כאלו שירד
 מעל הסולם כו' כדי שיהא כל מול ומול אומר אני ראשון ופ' כשא' פ' י"ב א' כאלו
 שעולה בסולם כו' עכ"ל כלל העולה שהמלאך עולה ממזרח למערב ופניו למזרח ולא
 למערב ולא מן הדד כדי שלא יראה מול מלפניו וכבר אמרנו שתלמוד שנוטל רשות
 מרבו מזדד אצדודי' ח"כ אי אפשר לומר שגבא השמים כענד שנוטל פרס מרבו שהרי
 הם אינם יכולי' לזדד צדודי' וק"ל ח"כ מוכרחים אבו לומר שמתחו' לשכינה שהיא
 במערב ועפי"ז כלע"ד כוונת בלדד השוטי' במענה ד"ה וו"ל ויבין בלדד השוטי' ויאמר
 המשל ופחד עמו עושה שלו' גו' ופי' רש"י כלפי שאמר מי יתן ידעתי ואמנא'הו ויש
 להקשות מה ענין זה לזה ועפ"ד יובן שאיוב היה מחוסר אס שהכינה במזרח או במערב כי
 יש להסתפק ככ"ל לכן אמר מי יתן ידעתי ואמנא'הו אבוא עד תכונתו (פי' רש"י מוכן כסא)
 ועל זה בא תשובתו של בלדד השוטי' עושה שלו' במרומוי' גו' ח"כ אי אפשר לומר שמזדדי'
 אצדודי' וא"כ ח"כ לומר שמתחו' כאלו שנוטל רשות מרבו אלא עכ"ל שהכינה במערב
 וק"ל ובהו כבוא אל הענין שהוכיח ר' פלוני שאי אפשר לומר טעם אחר על מה שאמר בתורה
 את הכנש האחד תעשה וגו' אלא כמו שאמר שמעון בן פזי שלא יתא אדם לן ובענינה בידו דלא
 לפי טעם האחד היינו מוכרחי' לומר שהכינה בכל מקום וזה אינו דכתיב ככל אשר אני
 מראה אותך גו' וכן תעשו לדורו' בבית עולמי' שעשה שלמה ח"כ קשה קרא' דכרובי' אהדדי' לא
 גריכי' אבו לומר התיקן של הגמרא דמזדד אצדודי' כמי שנוטל רשות מרבו וא"כ אי אפשר לפרש
 גבי כנש השמי' לך משתחו' שמתחי' למזרח שאין זה מזדד צדודי' אלא ודאי ההשתחויה הוי
 למערב ואין קפידא אס מחזיקים פניהם וא"כ הוה שכינה במערב ח"כ קשה למה הקפידה
 תורה על כנש אחד בנזק גו' הלא יוכל להקריב שניהם בנזק כיון שאי אפשר לומר שהכוונה
 להראות' שהכינה בכל מקום אלא מוכרחי' לומר כשמעון בן פזי וק"ל : סליק פ"ב •

אלה

תולדות נח נח אים זדיק תמים היה בדורותיו נח' הספיקות שנפלו בפסוקים
הללו המה עצמו מלפני האחד שכל הכיפור הזה הוא מיתר. ובפרטות דיוק
הפסוק באמר דבורותיו פסטיט וכי אפשר לו להיות זדיק בדור שאין הוא בו. ע"ק קושיא
כללית למה הסכים הקב"ה בדור הזה דהיינו בדור המבול עם מלאכי השתת שאמר מה
אנוס וכו' ולא קודם לכך בדור אבות שלו הוצא לקרוא שם ע"ז בשם אלהים. ואף שכבר
באו ר"י ור"ן לתקן קושיא זו אמנם אבהו בדדהו ואכן בדיקן זהבס לעב"ד יתרון קושיא
אלו לפי פשוטו בהקדים אמר דע"ז בפ"ק א"ר אלעזר מבי' למחוסר אבר דאכור לבני נח
דכתיב מכל הני מכל בשר שנים מכל אהר"ה התורה הבא בהמה שמי' ראש' אפרי' שלה.
האי מבעי לי' למעוטי טריפה דלא. טריפה מלהסיות זרע נפקא. הניחא למ"ד טריפה
אינה יולדת אלא למ"ד טריפה יולדת מאי איבא למימר אמר קרא אתך בדומה לך. ודלמא
נח בוש' טריפה הוא תמים כתיב ביה ודלמא תמים בדרכיו היה זדיק כתיב ביה דלמא
תמים בדרכיו זדיק במעשיו היה לא פ"ד דנח גופי' טריפה היה דאי פ"ד דנח גופי'
טריפה הואי א"ל דחמא כחותך עייל שלימין לא עייל. דהשתא דכ"ל מאתך להסיות זרע
ל"ל בו ע"כ לפון הנמרא. והנה עפ"י דברי הללו יתרון הכתוב שאמר זרע נח ככל
אשר ביה אותו אלהים בן עשה וקשה עשי' זו מה היא דעור קשה מהו מלת ככל נכף
הדמיון זכ"ל יובן בהקדים תוכפ' הקשו שם בע"ז פ"ק דלמ"ד טריפה יולדת ונפקא לי'
טריפה מלהסיות זרע וא"כ אתך למה לי ותרצו דדרשינן אתך אתה עיקר זהם טפלים לך
ע"כ. כלל דלמא מתלה באמר לנח מכל הני מכל בשר שנים מכל להסיות אתך זכר
זקניה יתיר. ובהם הם שני למודים ח' מכל הני וא' אתך דה"ל נח מחוסר אבר מכל הני
פירושו למעוטי מחוסר אבר וטריפה מאתך נפקא או מכל הני למעוטי טריפה ואתך
פירושו אתה עיקר וכו' כמ"ש התו' כמבא בפ"ז מחוסר אבר אינו טריפה ומותר
להקדמה. וכאשר בא הכתוב השלישי שאמר לו הקב"ה את"כ להיות זרע שנפקין מינה
למעוטי טריפה (כי אין קי"ל טריפה אינה אוליד) א"כ אין כאן יקווס לספק ה' .
דהנה נח רצה להוביל עצמו מן הכסף ולקח תמימים בלי מוס ולא מחוסר אבר. והוא
שאמר הכתוב זרע נח ככל אשר ביה אותו ד"ל ככל המינים דהיינו אף הנזיר השני שאל"ל
לחיות זרע עשה נח ג"כ עצמו עד שלא שמעו:

חזור

לעצמו מכלל דלמא שתיים יש לו ב' פירושי' הכי הראשון תמים לאפוקי
טריפה ופי' הכי תמים בדרכיו והנה הפי' הז' תמים לאפוקי טריפה א"ל
לפרש כי מה בא ללמדנו דנח לא היה טריפה' הוא מאתך נפקא ד' א' למר דנח הי' טריפה
מכאן בברית הגמרא כחותך עייל שלימי' לא תעיל. אך ורק יש עוד סי' שלי' דלמא
תמים אחי' למעוטי בעל מוס כמ"ש התוס' וא"ת לבני קרבן למה אנו גריבין מן הכפר
להוציא טריפה תיפוק לי' מתמים נפקא דתירצו מה שתיירצו ע"כ. וזהו כוונת הפסוק שאמר
בדורותיו כי הכתוב בא לפרש בשבחו של נח שתיים הי' בדרכיו ולאפוקי פירושו אשר
לאפוקי טריפה כי כבר מאתך נפקא מכל סבר' כחותך עייל וכו' אך על זה יש לפקפק
ולומר שכן אינו תמים בדרכיו ותמים פירושו בלא מוס לזה מדייק הכתוב דנח ופגי.

בהקדים

B כ א

פֿאקדים פֿי מלת בדורותיו עפֿי פֿי המפרש' בדורותיו נכזי דורות בדור המבול ובדור
הפֿלגה • וזאת נמי במדרש על פסוק הן זריק בארץ יסולס אף כי רשע ומוטף אחר ד'
הנא בשם ר"א בנו של ר"ה הגלילי נח כשיצא מן התיבה הכניס ארי ונעשה בעל מוס ולא
היה כשר להקריב והקריב שם בנו תחתיו עכ"ל במא' לפ' ז' שנס היה בעל מוס בדור
הפֿלגה מוכח הפירוש של תמים שהי' תמי' בדרכיו כי א"ל לאפקוי טריפה דכסא' לי'
מאתד • מאי אית לך למימר תמים בלא מוס זה אינו מכח מלת בדורותיו עפֿי הפירוש דור
המבול ודור הפֿלגה ובדור הפֿלגה כבר נעשה בעל מוס וזהו לע"ד כמנה אמת :

והנה לתוך קושיא שבי' למה הכני' הקב"ה בדור הזה דהיינו בדור המבול ולא בדור
אנו • בקדים עוד קושיא כללית על הפסוק כי מלאה הארץ חסם עפֿי פרש"י
לא נחתם גור דין אלא על הגול וקשה למה דוקא על הגול • איתא בגמ' בנדה דרין פרק
א' דיני ממונות ת"ר אדם יסירי כנרא ומפני מה שלא יהי' המיני' אומרים הרבה ראיות
בשמים • ד"א מפני הנדיק' ומפני הרשעים שלא יהיו הנדיק' אומרי' אנו בני זריק ורשעים
אומרי' אנו בני רשע • ופירש"י אנו בני זריק אנו בני זריק לכיכר אנו זריקים ואין אנו
זריקי' להתרחק מן העבירה • אנו בני רשע ואין אנו זקוקי' בתשובה ולהצטרך כי לא
יועיל • (והואיל דלתי לדינו כיוצא בה מלתא שבה מיושב מסורה • ג"פ בנחן חסר א'
כלם בני איש א' נחנו • נחנו כעבור תלוב' • נחנו פשענו ומרינו ואמה' ה' לא בלתי •
והנה לפוס דהעל א"ן לפס שייכו זה בזה ולדרכיו ניקא' • פ' הכתוב אומר כולנו בני
איש אחד נחנו ולמה נברא אדם יסירי • ע"ז אומר נחנו כעבור תלוב' ומתרגמינן מווריון
לפני ה' דהיינו שירון נחמות להראות שזריכין להתרחק מן העבירה אף שהם בני זריק
ולכך נברא אדם יסירי ככ' בגמרא • ויצוד טעם אחר נחנו פשענו ומרינו גו' להראות שיעשו
תשובה אעפ"י שהם בני רשע אל יתיאשו מן התשובה כתיבון שני בגמרא ה"כ • ד"א
שנברא אדם יסירי מפני הגולגלי והחמכני' ומה עכשיו שנברא יסירי גולגלי' וקוממי' אדם
בבראו שנים ע"ז כ"ו ע"כ כלל דמלתא שז' בתוך אלו טעמים שני טעמים שנברא אדם
יסירי מזה גול ומכש ע"ז ככ"ל • והנה רש"י פירש על פסוק לא טוב היות אדם וכו' כדי
שלא יאמרו בשם שהא' א' בעליוני' כו' • א"כ לפ' י' ש"פ לומר שלא טוב עשה הקב"ה
שברא אדם יסירי כיבתן ש"פ למיכין לאמרו בשם שהא' א' בעליוני' וכו' אלא עכ"ל ש"כ
נברא יסירי כדי שלא יעבדו ע"ז ויאמרו הרבה ראיות בשמים כסוכר בגמרא בנדה דרין
הכ"ל • אך עדין יש לתאזר קצת אף שנתקן קצת שלכך נברא יסירי כדי שלא לומר הרבה
ראיות וכו' מ"מ יעבדו את האדם ויקרא לו בשם אלהים • ויאמרו בשם שהקב"ה א'
בעליוני' וכו' ככ"ל • ואפשר יותר ה' טוב שלא נברא האדם ויתת' יסירי כדי להוציא
מחשש הכ"ל • והנה בדור אנוס אז הוצל לקרוא בשם ה' ופירש"י אז הוצל לקרוא לשמות
האדם אלהים • ובהכי ניקא' דוקא בדור המבול הסכים הקב"ה עם מלאכי השרת ולא
בדור אנוס • כי בדור אנוס א"ל להסכים עם מלאכי השרת שאמרו מה אנוס וכו' כי
שם הוצל לקרוא בשם ה' דהיינו עבדו ע"ז • כי ע"ז י' לומר זאת נעשה מזה שנברא אדם
יסירי ואילו לא נברא יסירי לא היו קוראי' שמות האדם בשם אלקי' כדפירש"י על פסוק
ל

לֹא טוֹב וכו'. אַמֶּכֶס כְּדוֹר הַמָּבּוּל כַּתֶּם נֹר דִּין עַל הַנּוֹל מִכֵּת הַפֶּסֶחַ כִּי מִלֵּאפֶּה
הָאָרֶץ חֲמוֹם וְלֹא הִכְסִי' הָק' כֹּה לִמָּה בְּאִמְרָם מִה אֵנוּ זָכוּ כִּי הָיוּ נוֹלִי' וְקוֹמִי' מֵאִי
אֵית לָן לְמִימֵר אֱלֹו לֹא נִכְרַח אֶדֶם יִסְרִי לֹא הָיוּ גּוֹלִי' אֲדִרְכָּא יוֹתֵר הָיוּ נוֹלִי' עִי' ק' ו'
שֶׁהִנֵּחַ לַעֲלֵי בְּנוֹרָא סְנֵה־דִרְיִן וְמֵה עֲכָשִׁיו שִׁנְכְּרָא יִסְרִי הִי' גּוֹלִי' וְקוֹמִי' כִּנְרָאוּ שִׁנִּי'
עֲכָז' וְדו' ק':

בגמרא

זַנְחִי' בְּפֶרֶק פֶּרֶת הַחֲטָאִת הַזֶּכֶּה בְּמִדְרַשׁ יִלְקוּט פ' זו עַל פֶּסֶחַ וּמִכֵּל
הָחַי מִכֵּל בְּשֶׁר זָכוּ' אַמֶּכֶס בְּנוֹרָא אִי' יוֹתֵר בְּאִרְיִכוּת וּז' ר' לֵוִי ור"י
פִּלְגִי' בְּפִלּוּגֵת' חֵד אִמֵּר לֹא יִרְדַּ הַמָּבּוּל לֹא' דְּכַתִּיב בֶּן אֶדֶם אִמּוֹר לֵה אֵת אָרֶץ לֹא מְטוּהֶרָה
הָיָא לֹא נִשְׁמַח בְּיוֹם זַעַם וְשֶׁר אִמֵּר יִרְדַּ הַמָּבּוּל לֹא' וְקָרָא אֲתָמוּהִי קִמְתָּמָה אָרֶץ יִשְׂרָאֵל מִי
מְטוּהֶרָה כְּלוּמ' לֹא יִרְדֶּה עֲלֵיךְ גִּשְׁמִים בְּיוֹם זַעַם עֲכָל' הַנִּמְרָא וְהִנֵּה לְבָאֵר פִּלּוּגֵתָא זו
בְּמֵאִי פִלְגִי' הַמ' אֱלֹו בְּכָאֵר מִקּוֹדֶם מֵאִמֵּר אִשְׁד' בֶּן' מְבוֹרַע וּמְתוּכֹו כְּנוֹא אֵל' הַעֲבִין
וּמֵאִמּוֹר עֲבִין לַעֲבִין אִשְׁד' בְּעו' הַזֶּה וְהָיוּ שֶׁדִּקְדָּק מִקּוֹדֶם הַדְּקוּק' וְזֵאת תְּהִיָּה תוֹרַת
הַמְּבוֹרַע בְּיוֹם שְׁהִרְתּוּ וְהוֹנֵא אֵל אֲהָרֹן הִכָּה גו' הִנֵּה בְּמִקְרָא קוֹדֵשׁ הֵלְלוּ יֵשׁ לְדִקְדָּקִים
לְרַבּוֹת שְׁנוּיֵיהֶם קִדָּא מ' וְזֵאת תְּהִיָּה תוֹרַת הַמְּבוֹרַע מֵהוּ מֵלֵת תְּהִיָּה הָיָא תוֹרַת מְבִיעִי לִיָּה
לְמִימֵר' וְעִי' מ' תוֹרַת כִּי ה' לֵל וְזֵאת תְּהִיָּה שְׁהִרְתּוּ הַמְּבוֹרַע' וְהִנֵּה קוֹטִיא זֶה כִּל' כִּל'
שָׁקֵה גַם לְבַעַל הַמִּדְרַשׁ דִּאִי' בְּמִדְ'ר אִרְיִכ' ה' תוֹרַת כְּתוּבִי' בְּמִזְרַע זֵאת תוֹרַת גִּנֵּעַ
בְּרַעַת וְזֵאת תְּהִיָּה תוֹרַת הַמְּבוֹרַע זָכוּ' לְלִמְדָךְ שֶׁכֵּל הָאִמּוֹר לִיָּהר עוֹבֵר עַל ה' חוֹמֵשׁ תוֹרַת
לְפִיכָךְ שֶׁשֶׁ מוֹחִיר אֵת יִשְׂרָאֵל וְזֵאת תְּהִיָּה תוֹרַת הַמְּבוֹרַע עֲכָל' הִנֵּה לְפִינֵינוּ שֶׁהָשָׁה גַם
לְמִדְ'ר לְרִיב' לִמֵּלֵת תוֹרַת הָיָא מִיִּזְמֶרֶת דָּק בֹּא לְהִדְרֹאוֹת שְׁעוֹבֵר עַל ה' חוֹמֵשׁ תוֹרַת אֲבָל
מ' צְרִיכִי' אֵנוּ לְמוֹדַעִי מֵה הָיָה חֶסֶד אֱלֹו לֹא הָיָה כְּתִיב כִּי אֵם תוֹרַת הָרִאשֹׁן וְזֵאת
תוֹרַת גִּנֵּעַ בְּרַעַת וְהָיָה מוֹכֵחַ בְּאֱלֹו עוֹבֵר עַל כֵּל הַתּוֹרָה כּוֹלֹו שֶׁכֵּלֵלֵת בֵּה' סְפִירִי
תוֹרַת' וְכִדִּי לִיָּשׁ זֶה צְרִיכִי' אֵנוּ לְמוֹר שְׁכִינָן שֶׁהִם ה' סְפִירִי תוֹרָה לְפִיכָךְ מוֹכֵחַ שֶׁהוּא
עוֹבֵר עֲלֵיהֶם מֵשִׁכ' אֱלֹו לֹא הָיוּ בְּמִכּוּזִין בְּמִסְפֵּר הוּא אֵינוּ מוֹכֵחַ כּוֹה וְאִכ' צְרִיכִים
אֵנוּ לְהִבִּין לִמָּה זַעַם מֵה הִנֵּחַ תִּלּוֹי אֵם הִם חֲמֵשֶׁה דוּקָא' וְעִי' מֵה שְׁכִינִים
הַמִּדְרַשׁ לְפִיכָךְ מֵשֶׁה מוֹחִיר אֵת יִשְׂרָאֵל כו' הֵלֵךְ דִּבֵּר הוּא' וְלִפְנֵי כֵּד שְׁכוּנַת תוֹרַתֵינוּ
הַקּוֹדֵשׁ לְהוֹרֵת בְּחַה שְׁרַעַת בֹּא עַל עוֹן לִיָּהר וְלֹא עַל שְׂאִיר עֲבִידוֹת לְפִיכָךְ כְּתוּבָה ה'
פִּעְמִי' תוֹרַת לְהוֹדוֹת שֶׁהִם ה' סְפִירִי תוֹרַת וְאִכ' הוּא שֶׁהִם ה' וְלֹא יוֹתֵר מוֹכֵרֵת' שְׁרַעַת
בֹּא עַל לִשּׁוֹן הָרַע' וְכִדִּי לְהִבִּין זֶה צְרִיכִי' אֵנוּ לְהַקְדִּים דִּאִי' בֶּן' כֵּל כְּשֵׁנִי דָּק ק' ו' תִּר'
וְהָיָה בְּכַוֵּנֵת הָאָרֶץ פ' זו עֲשֵׂה לֵה הָק' כֹּה סִימְנִי' מִלְּמַעְלָה וְלִמְטָה לְמוֹר שְׁכִינָן וְהַמְּקוּמָה
דְּבִי אִמּוֹר לֹא מִן הָסֵם הוּא וְהָיָה מֵעֵנִי שֶׁסִּפֵּר שֶׁזָכוּ בְּפִנֵּי עֲבָדוֹ הוּא כְּמוֹת אֱלֹוֹת הָאֵל
דְּאִמֵּר ר' ל' בֵּר כְּמוֹת אִר' חֲכֵנָה עֲמוּדִיָּה שְׁבַעֲה אֱלֹו' סְפִירִי תוֹרַת כְּמוֹת לְרִיבִי מֵאֵן תִּכָּא
דְּפִלְגִי עֲלֵיהֶם דְּרִבִּי רִשְׁבִּי הָיָה דְּתִיָּא רִשְׁבִּי אִמּוֹר עֲתִידָה פ' זו שְׁתַּעֲקֵר מִכָּאֵן וְתִכְתֵּב
בְּמִקּוּמָה וְלִמָּה כְּתוּבָה כֵּאֵן כִּדִּי לְהַפְסִיק בֵּין פּוֹרַעֲנוֹת רִאשׁוֹנָה לְשִׁנִּי פּוֹרַעֲנוֹת שְׁנִיָּה מֵה
הָיָה וְהָיָה כְּמוֹת אֱלֹוֹת' פּוֹרַעֲנוֹת רִאשׁוֹנָה מֵה הָיָה וְיִסְעוּ מֵהָר ה' וְאִר' מֵאִבֵּר תִּכְיָא שְׁכֵר

אחרי ה' ואינו מקומו בדגלים עכ"ל והנה לפי דברי רש"י שאמר שאין כאן מקומו ולא
 נכתבה כאן אלא להפסיק בין פורעניות לפורעניות כריכ' אלו לתת טוב טעם ודעת
 להם הפסיק עם זה פסוק יתיר מאשר פ' שבתורה • וכדי להבין את זאת נקדים עוד
 מאמר אחד והוא פלגי דא' בעשרה יוספין דף ע"א גמ' ר' פנחס בקשו לעשות בבל
 עיסה לארץ ישראל א"ר פ' לעבדיו כשאני אומר שני דברי בבל' המד' מלכוי בעריסה ורובו
 בי עי"ל א"ל אין שמיטה לעוף מן התורה קדייתת' וקא מעייני בה ס"ל כל הארצות עיסה
 לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל כמלכו בעריסה ורבו • דנו ארדיו ולא הגיעוהו
 בו עכ"ל • הנה להבין דברי חכמים ומידותם כריכים אלו לומר בכוונה
 מכוונת אחד להם דבר זה אין שמיטה לעוף מן התורה שיש לו שייכות ומיבור עם מה
 שאמר להם א' עיסה לבבל ולא במקרה והודמן כקט ענין זה שהוא תמוה ויתנו עין
 עיוניהם עליו כדי שלא יסגורו מיד ויהא מוכרח לבלות להם כי היה לו לומר להם ענין
 תומר מזה כי אמת הוא שאין זה דבר זר כ"כ כי לא מצינו שמיטה חפוצות בעופות
 כדא' בשמיטת תולין פ"ב באריכות • ויבא משם דרך פלפול שאין מצינו שמיטת עוף מן
 התורה בפירוש ע"א וא"כ כריכ' אלו לדרוש ולחקור את זאת מה שייכות יש לשני
 עניינים האלו ביחד • והנה לפענ' הקלוזה כראת למחר שיהיה יסודו ידובק
 בצמיד פתיל תכלת ותכריך בוך • רק נקד' הגמרא שהתחלנו הפלוגתא בזמנ'
 חד אמר לא ירד המבול לא' • דכתיב בן אדם אמור לה כו' וחד אמר ירד המבול
 לא' • וקרא אתמוהי קומתה וכו' לעכ"ל דהכי תנאי בהכי תנאי דפלגי אס ארץ
 ישראל עיסה לבבל או אס בבל עיסה לארץ ישראל ויתחילה כריכ' אלו
 להקדים מה שכתב בבל תן שוב פ' אחרי מות טעם לשבח למה הוכיח הקב"ה על
 עריות אשר נשד לשראל מה שלא נטעו בהם בני נח ויתרן לפי' שיבאו ישראל ממזרים
 שהיו ערות הארץ ובכס' לארץ כנען שהיו לא מטוהרה מטומאת דור המבול
 שהשחית כל נשד את דרכו על הארץ ע"כ ברך הוא לזרעו ביותר ולעשות להם כייג
 שלא יתעלו כמות השערה וזה כוונת הפסוק כמעשה ארץ מזרים אשר ישבתם בה לא
 תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו שנשכיל שני
 דברים אלו הוא מזהיר ביותר בעריות דאשר • הן הן תורף דבריו ודברי פי חסם קן
 מן הוהב בשפתיו שפתי דעת • ונשכ' שאמר כמעשה ארץ מזרים בכף הדמיון
 שהוא מזהיר' אף על עריות שהם כמעשה ארץ מזרי' ולא מעשה ארץ מזרים ממש
 א"כ בזה קמפלגי מ"ד בבל עיסה לא' ס"ל שגם לארץ ישראל ירדו מי המבול וארץ
 מטוהרה היו וא"כ הוא • יש לא' יתר זאת ומקודשת מכל הארצות כי היא
 מבשר הארץ אשר אין לשום דר מע' שרים שליטה עליהם רק היא חבל כוללתו של
 הקב"ה ולא חלק אותה לאתרים ור' פנחס ס"ל שלא ירד המבול לארץ ישראל א"כ
 אעפ"י שהיו ארץ חמדה ויש לה יתר זאת על שאר הארצות מ"מ כאשר לא מטוהרה
 היא בימי זעם ובבל מטוהרה יותר מכל הארצות שנכל בקרב שבע שמי' מבול
 פגעו לשם שהיו במובה מכל הארצות ונשארו שמה ומן מה יותר מבשר הארצות

ע"כ מטהרה היא ביותר ואין בה פכול כלל וכנאז אל הענין שכתב הק' טוב כקד' מ"ט עוד טעם לשבח למה שהרבה להם הקב"ה מנות עריות שאר בשר כרי שלא יבואו ח"ו לפרוץ הגדר כחוש השערה והאזות והמופת על זה שנסוף פ' עריות בקדושת' כתיב והבדלתם בין הבהמה הטמאה לעמאל ובין העוף הטמא לטהור וקשה מה עניינו לבאן אלא להורות בא' שהיו הטעם גני והבדלתם בין בהמה גור' ופי' רש"י אין צריך לומר בין פרה לחמור שהרי מובדלים וניכרים הם אלא בין בהמה טמאה לך ובין טמאה לך בין ששטמה רונה של סימן לשטמט סניו וכמה בין רוכו לסניו חוש השערה עכ"ל. הרי קמן שא"כ בה' מדקדק עם סניביו כחוש השערה והוא הדיו והוא הטעם גני עריות של שאר שהוכיף להם הקב"ה וכל שני טעמי' אלו מחולקין אם ירד המבול לא"י אם לאו כי אם ירד המבול לארץ ישראל א"ל לומר טעם הראשון שכינסתן לא"י גרמה להם הרחקת יתירה כי אדרבה ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות שהיא חבל בחרתו וגם גושמה בעם זעם אלא שאין לנו לומר אלא טעם השני פדי שלא יבואו לפרוץ גדר כחוש השערה ואם לא ירד המבול לארץ ישראל א"י אין אנו צריכי' לטעם השני והטעם ה' הוא נכון. ועוד צריכים אנו לומר שטעם השני יש שתייה לעוף מהמורה כי שניהם יחדיו הם כתובים בפסוק אחד והבדלתם בין הבהמה הטמאה לעמאל ובין העוף הטמא לטהור ובחדא מתא' מחתיבהו כסם שבהמה טמאה וטהורה בענין שתייה קאמר ה"ה בעוף הטמא והטהור בענין שתייה מיירי ממילא מוכרח שיש שתייה לעוף מהמורה והוא הדבר אשר דברנו שיש חיבור ושייכות מה שאמר ר' פנחס אין שתייה לעוף מן המורה עם מה שאמר ארץ ישראל עיסה לבבל כי בא' להוכיח את דבריו שלא ירדו מתי מבול לארץ ישראל ממילא ארץ ישראל לא מטהרה היא וכדי להוכיח זה אמר אין שתייה לעוף מן המורה ובין שאין שתייה לעוף מן המורה ממילא אין פירושו של והבדלתם בין בהמה טמאה גור' בין נשטט רוכו לנשטט סניו כי בעוף בין העוף הטמא לטהור אי אפשר לפרש כן מאחר שאין שתייה לעוף מן המורה ואם לא משתעי' קרא בהני ממילא אין זה טעם לתומדת עריות דאמר מוכס ממילא הטעם שכינסתן לארץ ישראל גרמה להם שפריכי' וירח ביותר כי לא גושמה ולא מטהרה והוא מה שניקט ר"פ להוכיח ודוק ועפ"ד אלה כנאז אל ביאור הגמרא ליתן ענין לשבח למה הפסיק הקב"ה בפ' ויהי בנבוע ולא בפ' אחרת והוא זה כי ב' פורעניות אלו מתנגדות זו לזו ומת"כ על א' מהם אין להם תשובה כיצתת אבל אם הוא מפסיק בפ' זו יש להשיב על שניהם כא' וזאת לא זאת כי אם מה שקרו מאשרי ה' הוא שאמרו בהפרי הובא בילקוט על פסוק ויסעו מהר ה' הלכה שכינה בו ביום ל"ו מיל בשביל שיכנסו לארץ התקילו ישראל מתרעמים לפני המקום שנתלבטו על הדרך הזה והמקום צריך להתרעם ששנילם הלכה השכינה ל"ו מילין בשביל שיכנסו לארץ עכ"ל. הרי שלא תפקה נעשם כל כך לכנסם לארץ ישראל דאי הוי על מנתם לתבא א"י לא היו מתרעמים על שאלכו ל"ו מילין ביום א' והנה על מה

שאמרו מי יאכילנו בשר שהוא ההתאוננות כמו שכתבו כל המפרשי' ובשר זה אין כוונתו
 כי אם שר בשר להמיר להם עריות כמ"ש המפרשי' והנה נאמת היה ליתן טוב טעם
 ודעת לתלונתם כי כל מנמתם היה שיכבדו לארץ ויאריכו ימי' עליהם הם זבניהם והם
 אם יהיו מצווי' על כל העריות כולם איבדו למיתא שמה יבשלו בהם ותקיא הארץ אותם
 ק"ו למיכך טוב להם שית' להם מקצת עריות הגם שהרבה להם מנות לפי שרצה לזכותן
 מ"מ קיבת הארץ מכרשה את כולם כי כמה מנות תלויות בה ואם יפסידו קצת מתן שבר
 במנות עריות יבא הפסדן בשכרן שיסבו בארץ ויקיימו מנות חבילות חבילות התלויות בארץ
 כן היה להם מקום להתגבל על תלונה זו אבל מאחר שברו מאחרי ה' ומתרעמי' על
 שנתלננו בדרך ל"ו מיל גליו דעתייהו שאינם חפצים בארץ כ"כ א"כ אין להם התגבלות
 בשר תאווה. וכיון שכן הוא שבורענות של ויסעו מהר ה' מתנגד לבורענות של מתאונני'
 ע"כ לא רצה לסוועם והפסיק ביניהם בפ' ויהי בנכוע להורות שלא כן הוא שהיו
 מתרעמי' על העריות להמיר דק כוונתם היה להדר שהיה השכינה שרויה ביניהם
 וכדי להגין זה בקדים מ"ש בינמות דק כ"ב ת"ר אין השכינה שורה על פקודת חק"ב אלא
 שנה' שונה ה' רבנות אלפי ישראל עכ"ל וכתבו המפרשי' זה כי כן הוא מחכה שכינה רכב
 אלהי' רבותיים אלפי שנה' וזהו המכוון שפקודת הלוי' היו כ"ב אלק במחכה שכינה כי הם
 הם מרכבה לשכינה ושוכני' בנינות לארון וזהו כוונתו משה רבנו' באמרו שונה ה'
 רבנות אלפי ישראל וזהו שאל בתקנאו ואמרו מי יאכילנו בשר תאווה להמיר להם עריות
 דשאר כי בשלמא בל"א היו סבורים שכל העדה כולם קדושים בגדר ערוה ובתוכם ה'
 הם מרכבה לשכינה אבל אם מחכה שכינה ומרכבה שלו אין זה כי אם שבע לו לבר
 א"כ למה נקמיר עצמינו בעריות שארם חומד להם ובשכל בהם בכל יום עכ"פ בהרהור
 ואם נקמיר עלינו בעריות וכל העדה יהיו גדולי' בעריות וקדושי' יהיו ונכון הוא שכולם
 שו' לטובה יהיו מרכבה לשכינה ממילא אפשר להמליך בעבורם שכינותו בתלונה זו כדי שיש
 להם הק"ב שגריכי' כולם להיות קדושי' כדי שיהיה בתוכם ה' וכל כי האי ריתח
 ליתח ויתן משכנו בתוכם וזהו הפסיק בפ' ויהי בנכוע בין פורענות לבורענו' כי הב'
 פורענות הם שני הפכים כ"ל וזה הכתוב הג' ויכריע ביניהם ולומר שכוונת של ישראל
 במה שנקשו להם בשר תאווה היה לטוב כדי שתשרה שכינה ביניהם כמלא אינו מוכח
 שנתאוו לבניית ארץ ישראל מזה שנקשו להם בשר תאווה כ"ל וזהו ויסעו מהר ק' שברו
 מאחרי ה' על שנתלננו בדרך ל"ו מיל וגילו דעתם שאינם חפצים בארץ. והנה א"כ
 הוא שיש להמליך בעבורם שמה שהתאוו בשר תאווה היתר עריות היתה כוונתם כדי שיש
 הק"ב להם שאי אפשר זה כי כל העדה כולם קדושים א"כ אין כאן מקום לומר
 שנתחייבו ישראל בוינות וברעת מתאונני' כי בעון עריות נרעת בא עלינו כי מלת
 לזרז פי' נרעת כי אין כוונתם בזה לרעה אלא ע"כ לומר שנתחייבו בנבגו' מעשה
 עגל שברו לה' ואמרו אלה אלקיך ישראל וגו' שנקשו מנהיג במקום משה וממילא מוכח
 שבעון ל"ה נרעת בא וזה מוכרח לפי שהם ה' ספר' ופ' ויהי בנכוע אינו ספר בפני עצמו
 ולא נכתב כאן כי אם להפסיק בין פורענות לבורענות ולהורות תדק מהפסיק על מה

שפיו מלאים נשר תאור מוילא לא כתחייבו כאן כנגעים אלא כמעשה עגל שהזניאו
דבה ולה"ר לפיכך משה מזהיר את ישראל זאת תורת המצורע המוילא דע"כ כזה
שכתבה התורה ה"ע תורת להורות שה' הכרי' הם ולא יותר מוכרח שכתבה פ' ויהי בנכוז
כדי להפסיק בין פורענות לפורענות ולהורות תירון מספיק על תלכותם וא"כ יש להם
תירון מספיק מוכיח שאין פירושו של מלת לזרף לזרעת משום שרצו לסטוף בציניות כי
לא היה כוונת' לרעה כ"כ אלא ע"כ לומר שכתחייבו כנגע' מחשבה עגל והוא בעון לה"ר
זה שרצינו * ועפ"ד אלו יובן מדרש תמוה וז"ל בפ' קקת רבה וידבר על העצים וכי אפשר
לאדם לדבר על העצים אלא אחר שלמה מפני מה מפורע כטהר בנבזה שגבנו' ובכחך
שכחוכים בעין ארז ואזוב ע"י שהגביה את עצמו בארז לקה בנרעת וכיון שהשפיל את
עצמו כתרפא ע"י אזוב * וידבר על הכהמה והעוף וכי אפשר לאדם לדבר על הכהמה
והעוף אלא אחר שלמה מ"מ בהמה כיתרת בשני כימכ' * ועוף בסימן א' * לפי שהבהמה
פבראת מן היבשה שגא' תובא הארץ כפש סיה למיכה ועוף כתוב א' אומר וייצר ה' אלקי' מן
האדמה גו' ובתובא' אומר ישרו המים ארץ כפש סיה ועוף יעוף בר קפרא אחר מרקק שנים
כפראו כו' ועל הרמז וכי אפשר לדבר על הרמז אלא אחר שלמה מפני מה שמנה שרצי'
שבתורה הקדן והקובץ בהן סיב * ואחר שקצים פטור מהכי שיש להן עורות ועל הדג' וכי
אפשר לאדם לדבר על הדג' אלא אחר מ"מ בהמה סיה ועוף טעון שמיטה ודג' אינן טעוני'
שמיטה משום דכתבי הקא' ונקר ישמע להם אם את כל דג' הם יאקף להם אלו בשמיטה
ואלו באקפה אחר שלמה על כל אלו עמדת ועל פרשה של פרה שאלתי וחקרתי ובפסוקי
אמרתי חכמה והיא חרקה מחיי * עכ"ל המחבר הוה תמוה מאור חזק למה לא סידר
כל עניני שמיטה זה אחר זה והפסיק בין שמיטה לשמיטה עם שמנה שרצים * ועפ"י מה שסיים
ואחר שלמה על כל אלו עמדות ועל פ' של פרה שאלתי כו' מה עניינו של ידיעת אלו לענין
של פרה * והנה עפ"ד יובן דהיינו שהענין כך הוא שלמה אחר טעם ככון על פקרת
המצורע ולפי טעם זה היה מוכרח לומר טעם למה בהמה כיתרת בב' סימני' ועוף בסימן
א' כי בלא הא' טעמא של מצורע לא היה צריך להאי טעמא של שמיטת בהמה בב' סימני'
ועוף בסימן א' והנה לאחר שאמר טעם ככון למלוק שמיטה בין בהמה לעוף צריך ליתן
טוב טעם ודעת על ח' שרצי' כי בלא"ה הו' ליה טעם מספיק אשר לפי טעם זה הוא כסתת
מאליו ולאחר שאמר טעם ככון על שמונה שרצים הוצרך לטעם למה אין הדג' צריכי'
שמיטה כי בלא"ה ה' טעם ככון ולפי שצמד על אלו לפיכך לא צמד על פ' פרה * והנה
עפ"ד יובן * כי על פי דרכינו למדנו שאם אנו אומר' שזרעת בא' על לה"ר ויהא מוכס
אין לנו הכרח אחר כי אם כמו שאמרנו מכת ה' תורות האמורות בפרשה וא"כ הוא מוכרח
שאי' מטוהרה וגומחה ביום זעם ככ"ל באריכו' דהא בהא תליא * וא"כ הוא מוכרח' אנו
לומר שלכן הזהיר הקב"ה והרבה מצות עריות של שאר ישראל כדי לעשות להם גדר וסייג
שלא יפרצו בגדר כמות העברה כי א"ל הטעם ההרחקת לפי שכתבו לאי' הלא ס'י
משוכח וגומחה ביום זעם אלא ע"כ כדי לעשות סייג שלא יפרצו וכו' והראיה על זה
והקבלתם בין בהמה המהורה וגו' שפירושו לשקט חזי לשקט רובו והוא כמות השערה

כמ"ה ר"י וא"כ י' לנ' לשל' למה לא נק'ש עוף לבהמה לענין שמיטה כיון שהקפד
להדרי' הן אמת שכבר נאמר זאת תורת הבהמה והעוף והחיה והטל לעצמות בין הבהמה
לדני' להורות שבד' הא' הם דומי' לבהמה ומד' ה' הם שוים לדני' כדאמרינן בפ'
השוקט מ"ה איבא למיפרך מה ראית שלא כלמוד מהיקש זה שלא הזכיר בו דמש' לכן אמר
על העני' והאכני' למה טהרת המזרע בעץ ארו וזונו כו' אלא לפי שהגביה את עצמו
והוא המספר לה"ר ומדבר בגנותו של בני אדם כדי להתכבד בקלוגם ויהיה לו לכדו
יותר הכבוד וא"כ הוא הטעם • מוכרחי' לוור שפסוק והגדלתם קאי אענייני שמיטה
כנ"ל כי לכך הרבה הקב"ה מצות עריות וכו' ממילא איבא למימר מקש עוף לבהמה
ענייני שמיטה והתם גבי זאת תורת הבהמה איבא למימר שצריך להיקש אחר כדאמרינן
שבבב' (כמ"ה התוספ' וזין כאן מקומו להאריך • לכן אמר טעם אחר בשם בר קפרא
שהעופו' נבראו מן הרקק • וא"כ הוא • באן הבן שאל למה שמנה שרצים האמורי' בתורה
הצדק והחובל בהן חייב כו' כי בשלמא בלא"ה היה לנו טעם נכון והוא זה כי המקובל'
כתבו והוא בכתבי האר' יו"ל שהק'ימות כל ימות השבוע הם פולטי' דם הם הדיני' הקשים
זולת בשבת שהם טרודים בלבוש ולקבל שפע כי שבת ביה מזון לכולא ע"כ אינם פולטי'
בשבת שום דם • הן הן דבריהם הכאמרים באמת • זלפ"ו ב"ל טעם שאכור לעשות
יחורה בשבת להוציאו דם • אעפ"י שמקלל מ"מ חייב משום טעם הנ"ל כי שבת מזון
לכולם ואינם פולטי' שום דם • וא"כ הוא יותר נכון שלא לעשות חבלה בשמנה שרצים
שהם עיקור העומאה והק'ימות לכן הם מטמאין משא"כ שאר שרצי' • וא"ל תשיבני מן
הנפש שהיא תכלית העומאה ואעפ"י איננה מטמאה (ומטעם זה רצו ללמוד לטהר
השרץ מק"ו) כי י' לומר שהנפש נבראת מן המים • כי איבא מ"ד דכ"ל שהנפש נברא
מן המים (ועיין בי"ת דף ע"ח ע"א) והא דבתיב זאת כל נפש החיה הרומשת לרבות
הנפש • וא"כ הוא שהנפש נברא מן המים ורמוזה בפסוק בכל נפש החיה גו' דכתיב
ביום החמישי • אין כאן תמי' למה לא תהא מטמאה בשמנה שרצים הלא היא אבי אבות
כל הק'יפות והטומאות • זה אינו כי כיון שבבראת מן המים יש להקל בטומאתה כי
משנה שלימה שנינו פ' יז קללים כל שנים טהור חוץ מן הכלב מפני שהוא בורח ליבשה
כו' דהיינו לפי שצוין כלים מעורר זעמוותיהן • כן היה לנו טעם נכון אם לא נאמר
שהעופות מן הרקק נבראו • אבל באומר שלמה המע"ה בסדרת בר קפרא שהעופו'
נבראו מן הרקק ומוכיח זה מפסוק ויבר' ה' אלהים מן האדמה את כל חית השדה ואת
כל עוף השמים לפ"ו משמע שגם הנפש נברא מן האדמה כדאמרינן במדרש כל חית
השדה זה הנפש (כמ"ה כל זה היס"ת באריכות ע"ה) א"כ אין לנו לומר שהשמנה שרצים
הם עיקורי הק'יפות שהרי הנפש היא אבי אבות הטומאה וגם היא נבראת מן האדמה
ולמה לא מטמאה אלא ע"כ צריכין אנו לומר חלוק הדבר שמכח טומאתה המרובה
וקללתה כדי להמיתה ע"כ איננה מטמאת כמ"ה הבבאי (ועי' בדרוש' על מ"ה אין מושיבין
בסנהדרין כו') וא"כ הוא קשה מ"מ ח' שרצים האמורי' בתורה החובל בהם חייב כו'
לכן הוצרך למה לתקן לפי שיש להם עורות • וא"כ הוא שהעצם הוא לפי שיש להם
עורות

עורות ומשום נטילת בשמה לכך הוא חייב כח"ש החוב' ר"פ ח' שרצים לפ' קשה למה אין שמיטה לגדים • כי בשלמא בלא"ה היה לנו טוב טעם ודעת והוא זה כי ידוע הוא שחכמי האמת כתבו שטעם השמיטה היא כדי לתקן ולהכין המזבח כי בלא"ה אין הבהמה או העוף ראוי להעלותו למעלה גדולה כי בדרך המצול בולם קלקלו ונוקשי' לשאינו מינס ע"כ דריבין תיקון • והנה אמרו בגמ' מכל אשר בקרנה וחו' ולא דגים שנים וכתב הר"א מזרחי כי אינם בכלל כי השמית כל בער גו' • וא"כ הוה שלא קלקלו ע"כ אינם דריבין תיקון • כן היינו יכולים לומר בלא"ה אך שלפ' הוכרחנו לומר שהשמיטה היא תיקון גדול מזה עצמה • ואיתא במדרש אמת חלום פ' ושה מה לו להקב"ה לשוטט מן העורף כו' ממילא לפ' משמע מלשון מה לו שאין השמיטה שום תיקון •

והנה אם אנו אומרים שטעם הח' שרצי' הוא מכני שיש להם עורות ומשום נטילת בשמה • קשה הלא אמרינן מקלל בבעורה פטור והכי איתא בבבא פירק האורג תנא ר' אבהו קמי' דר' יוחנן כל המקללין פטורי' מן מחובל ומבעיר • א"ל פוק תני לברא סובל ומבעיר אינו משנה • ואת"ל משנה סובל צריך לכלבו ומבעיר צריך לעפרו והאנן תנן כל המקלל' פטורי' • מתני' ר' בריית' ר"ש כו' וכתבו התו' והאריכו למעניותם אליב' דמ"ד שהוא פטור אפי' בצריך לכלבו כו' מ"ש משמיטה ותיקן ר"ת כי בצריך לכלבו אין התקון והקלקול כא' כא' משא"כ בשמיטה שהתקון והקלקול כאים כא' דהיינו שהתקון הוא מוטיא מירי אבר מן הסי ע"ש • והנה למאן דכ"ל שמקלל חייב כ"ל שאין חלוק בין שמיטה לחבלה כי גם בשמיטה אין התקון והקלקול כא' כא' והא' דהשמיטה מוטיא מירי אבר מ"ה אין זה תקון כי הבהמה נטייה לאו לשמיטה קיימא כדאמרין בפ' קדולין והתוספ' שם בפ' האורג מביאו • אמנם מ"מ יש תקון אשר בשמיטה תכף בשעת הקלקול והוא שהבהמה בעצמה נתקנה ע"י השמיטה ככ"ל מפי חכמי האמת • וא"כ הדרג קוש' לדוכתא מכ"ל שמקלל בבעורה חייב אלא עכ"ל שח"ד זה ה"ל כדאיתא במדרש הכ"ל שאין בשמיטה מזה עצמה שום תיקון כי מה לו להקב"ה לשוטט כו' • וא"כ הוה קשה מ"ש דגים שאינם טעוב' שמיטה א"ל לפי שלא קלקלו משום זה אינו צריך להתקון הלא כ"ל שהשמיטה מזה עצמה אינו תיקון •

לזה הוצרך להביא רא' מן המקראת ואם את כל דגי הים יאסף להם וכיון שעמד שלמה על כל אלו לבידך לא עמד על פרשת של פרה • כי בשלמא אלו לא הבין שלמה טעם של עץ ארו כו' אלא היה כונן שהצדעת בא מן חטא של מתאונני' ולא מן מעשה העגל ככ"ל באריכות היינו יכולין לומר טעם על פרה אדומה תבא אמו כו' וכמ"ש רש"י בשם ר"מ דרשן • דהיינו אלו שעברו בעדים והתראה בהרגו ומהם נבדקו כסוטו' ומי שחטא בלא התראה עדין היה מחוסר כפורי' ע"כ היו דריבין לטהרת הפרה • אבל לכנ"ד אנו אומרי' שעל ל"ה בלקון בצדעת וזהו על חטא עגל ככ"ל מכת שברו ל"ה ואמרו אלה אלהיך ישראל ונקשו להם מכה במקום משה ואינם דריבין כפרה אחרת • א"כ אין טעם בפרה לכך לא עמד שלמה על טעם הפרה וזו"ק •

טליק:

זוכת לך שם אינני אוכל ודאמי לטמא כה כי באותה הפרט ככרת בה את ראש הפלגתי
 פמ"ש הכתוב וירך דוד ויעמוד על הפלגתי ויקח את חרב וישלפה מתערה וימיתו ויברית
 בה את ראשו. לזה אמר הכתוב ויאמר הכהן ג' כהן דייקא כי רבה ליתן טעם למה
 אמר אם אתה מקפד לך קפ ולא אמר אתה כהן לך לכן אמר ויאמר הכהן ג' כי הוא כבוד
 אצור לכהן לנגב כה. והנה דוד הורה לו שחזר לכהן לנגב בה רק שמישאל לכן
 אמר לו דוד אם אין כמות תתכנה לי. זה כלענ"ד ככז מחד:

אמנם

לפ"ו יותר קשה מה לכהן בבית הקברות. ועכ"פ היא משמאל לכל אשר יגש
 בה וא"כ לא היה לו ליתנה בבית הכהן אחרי האפוד. והנה המפרשים פירשו
 שנתנה שם דוד לאכרון הכס הגדול שנעשה על ידו ע"י דוד ולענ"ד כראה שיש לומר טעם
 בכך עפ"י המדרש. דאית במדרש גדול לקח חמשה אבני חלקי. א' כנגד ה' אחד. וא'
 לכנגד אהרן שהוא גואל הדם של חסדי ופסח. ונ' כנגד ג' אבות והיה מחלוקת בין
 האבנים. זה שהיא כנגד ה' אחד אמר שהוא מן הראוי שהוא יתרגמו לפי שחידק ויחדק חזק
 שכנגד אהרן אמר שהוא יתרגמו לפי שאהרן הוא גואל הדם. ונעשה כס שנעשו כולם
 אכן אחד. כלל דמלתא שנתנה ע"י שתי אבני אלו ועם הפרט כרת את ראשו אחד
 שהמיתו כמו שפורש בקרא וא"כ לפ"ו שנעשה כס גם ע"י אהרן ע"כ מהראוי שישמחו
 אצל האפוד שהוא מיוחד לאהרן ולבניו. אמנם יש עוד במדרש שלקח חמשה אבני כנגד
 ה' חמשה ר"ל שוכות התורה יביעוהו וכן היו שוכות התורה בייעתו
 ולפי שנעשה הכס בזכות התורה לכן הכיז דוד את הפרט בבית כהן כי שתי
 כהן ישמרו דעת וזכרה לענ"ד שיש לדקדק לפי המדרש שלקח דוד ה' חמשה אבני א'
 כנגד אהרן שהוא גואל הדם הלא חסדי ופסח חטאו והיו חייבי מיתת ונברא קטילא קטל
 שפלישתים דהא כתיב אשר ישכנו את הנשים והנא על אשת איש מיתתו בתקן וזריכי
 אלו לומר כמ"ד בגמרא פ' במה בהמה בשבת כל האומר בני עלי חטאו בא"א חמשה אינו
 אלא עושה רק מחמת שזה קיניהם ונעלוס מפניה וזניה לילה אחת מעלה עליהם
 הכתוב כאלו שכנום וזנה שזניה גדולה היא בידם מ"מ עדיין לא הגיע זמנם להפטר מן
 העולם רק יקבלו עונשם בזה שבטם פסחם ונענעים עונשם אויעריתם שחורה לעו"הב
 וזנה כנא א"ל הענין רק בקדים דא' סברות ומדרש' חלוק' למה היו שותפים של יהושע
 ק' שנים איבא מ"ד דם"ל שכן היה שני דורותיו כמו שנים זקנו יוסף הדנין ק' שנים
 ולענ"ד ששנים שהיה לו ליוסף לחיות יותר אלא משום שבה רבנות לפני אחיו הגדול
 מת קודם לאחיו כמ"ד בגמרא מ"מ חס יוסף קודם לאחיו אלא אי לרבנות שחקברות
 את בעלית כו' ומיננו שהיועיע הורה הלכה בפני רבו ואמר אדוני משה כללם כמ"ש בפרק
 הדר וא' עוד התם ותלמידי א' היה לו לר"א שחורה הלכה בפניו ואמר ר"א לאימא שלום
 אשתו תמה אביאם יוציא זה שבתו א"ל כניא אתה א"ל לך כניא אבני רק כך מקובלני
 כל המורה הלכה בפני רבו מיתדו"כ הוא שחקברו ימיו של יהושע עבור שהרש
 הלכה בפני רבו ממילא כפאר הק"בה למשה. לפני אלעזר הכהן יצמוד ושאל לו
 שחשפט האורים ג' על פיו יבואו הוא וכל ישראל אתו וכל העדה כבר נקצרה

ימיו מקודם משעה שהורה הלכה ככ"ל מה שאין כן אם באמר טעם אחר שנתקצרו שנותיו
 עבוד שביטל ישראל מפרה ורבי' לילה' כדאי' בגמרא דמגילה מ"מ בענין יהושע וכו' (א"ע פי
 שלדעת הגמרא בטל מטרפסיה שלא היה לו בנים ואזיל לשאל בלא ולד מ"מ מבינו ט"א
 שלא היה לו ולד לפי שהיה מעלמא דנוקבא כמבואר במפרש') ולפ"ו בשעה שאמר הק"ה
 למשה ולפני אליעזר הכהן יעמוד גו' עדין לא נתקצר משנותיו מאומה . עוד בריבי' אנו
 להקדי' שודאי' אם היה יהושע חי יותר היה כובש כל א"י כשם שכינס ל"א מלכים' וזוה
 כבוא אל הענין שאול בא עוד בטענה נגד אחימלך שהוא מורד במלכות עבוד שביטל
 לדוד באורי' ואם תאמר שזולין למלך ולכל מי שברפ' בו הציבור מהא דאמרינן ולפני
 אליעזר הכהן יעמוד וגו' הוא זה מלך דהיינו יהושע וכל בני ישראל אתו זה משום מלחמה
 וכל העדה חלו סבה דרינן זה אינו שפסוק בא להורות שאין יוצא' למלחמת הרשות (ופי'
 רש"י כל מלחמות נקרא' רשות מלבד מלחמת יהושע שהיתה לכבוש את א"י) ואם תקשה
 איך אפשר לפרש קרא בענין זה הלא לא כינס יהושע כל א"י וממילא אי אפשר ללחום
 עם שארי אומות על זה יש להשיב שבעה שאמר הק"ה למשה ולפני אליעזר הכהן
 יעמוד גו' עדין לא נתקצרו ימיו ושנותיו מחמת הטעם שביטל ישראל מפרה ורבי' ואלו
 לא טעא היה כובש באמת כל ארץ ישראל ואח"כ שארי אומות עולם בשלמא אם לא היה
 הקרב ביד אחימלך היה מקום לומר שבני עלי טעאו בא"ת ממש אבל המבטל מפי' טעא
 הוא אבל איכה תמורה כ"כ להעניס עליה מיתה וא"כ אי אפשר לומר שנתקצרו ימיו של יהושע
 עבוד שביטל ישראל מפרה ורביה לילה' כ' בפרט שפסוק בתורה באותו לילה אבל מאחר
 שאתה כתת לו הקרב ממת"כ אם לא מכור בידך למה כתת אותו לו אלא ודאי יש לך
 קשר עמו ואם היה בידך קשה למה הוא בידך אלא ודאי הטעם הוא לפי שהכנס היה ע'
 אהרן לפי שהוא היה גואל הדם של פתחם וחפני וקשה הלא היו חייבי' מיתה משום אשר
 ישכנו גו' אלא ע"כ לא טעאו ממש בא"ת אלא שזה קיימם בו א"כ י"ל כמי שבעה
 יהושע עבוד שביטל ישראל מפרה ורביה וא"כ י"ל כמי שקרא בא להורות שאין יוצאין
 למלחמת הרשות אלא ע"פ מלך כו' ואין להקשות הלא אי אפשר ליהושע לבאת למלחמת
 בשות מקשר שלא כינס כל א"י כי איכא למימר אלו לא ביטל מפרה ורביה היה חי יותר
 וכינס כל א"י ואח"כ יוכל לכבוש את שארי אומות זה היה סברת שאל על פי דוג
 אחימלך היו מורד במלכות משום ששאל לדוד באורי' ותומי' וממילא גם דוד היה
 מורד במלכות בשביל זה . אבל באמת דוד היה כובר שבני עלי טעאו בא"ת ממש אבל
 ביטול פרי' רבי' אינו קמור כ"כ לומר שמעלה עליהם הכתוב כאלו שכנסו וממילא
 אי אפשר לומר שנתקצרו שנותיו של יהושע בשביל זה . אלא ב"ל שלא נתקצרו באמת או
 נתקצרו עבוד שהורה הלכה בפני רבו וממילא אי אפשר שהקרא אתה להורות שאין יוצא'
 למלחמת הרשות כו' ככ"ל וא"ת א"ת למה לקח משה אבני' וא' כנגד אהרן הלא אין לו משפט
 גואל הדם כיון שבני עלי טעאו בא"ת ממש באמת לא לקח ה' אבני' בשביל זה רק לקח
 ה' אבני' נגד ה' תומי' תורה (והא דהוי הקרב ביד הכהן הוי מטעם דאי' שפתי כהן
 יעמוד דעת ותורה יבקשו מפי'ו) וזוה כבוא אל הענין שכוונת דוד היה בזה המזמור
 לומר

לומר תאבד דונרי כוננו' זה דואג ואחיתופל דהיינו דואג הרג כונ עיר הכהני' ועלה על דעתו אולי יאמר כא' ישראל שהדין עמו שהרג כונ עיר הכהנים שמורד' במלכות מאחר שנתנו לדוד המלך כמ' וההכרח נא לו לפי שלקח ה' אבני' וא' הוא כנגד אהרן הכהן לכן פקדים דוד לומר ולהזכיר זכות של ה' קומשי' תורה ודמו זה באות ה' של הנקילות ולא בשביל אהרן לזה מתחיל המדרש למנפס על הנקילות ה' של הנקילות מורה כנגד ה' קומשי' תורה כמנא לפ' עשה שלא כדון שהרג כונ עיר הכהני' וגם הוא דוד בעצמו אינו מורד במלכות ואין קבעתו מותרת חדא ועוד קאמר דוד אף אם תימצי לומר שאתה כונר שאני מורד במלכות במקום אחר כי נתן שאול את מיכל בתו לפלטיאל אחר מעשה דכנל ארצה דוד להרגו משום דקבעיה לכנל מורד במלכות ואין לך מרידה גדולה מזו שהוא תישב והחזיק עצמו למלך בעוד מלכותו של שאול קיימת וממילא שפיר התייר את קבעתו כי מורד במלכות קשוב כמות' אעפ' שאין קיי' ל' מי שנתחייב מיתת כ"ד אין אשתו מותרת אע"ג שגמרמה דינו למיתה וכמ' בפ' כל הגט לסד ליטאכ שנותני' עליו קומרי קיים וקומרי מתי' מ"מ כלעצ"ד היינו דוקא בשארי קייבי מיתות כ"ד שנידוני' עפ' סנהדרין קיישיבין דלמא ערין חזו ליה זכותא כמ' בסנהדרין שאחד רוכב על כוס מאן לו זכות היה הלה מחיף בסודרין משום דגבי סנהדרין כתיב וספטו העדה והגילו העדה מה שאין כן במורד במלכות שאינו כידון עפ' סנהדרין כדאי' במגילה מורד במלכות לא בעי למידי' ביה' וא"כ י"ל לכאורה שהדין עם דואג שהתיר קבעתו של דוד לפי שיטתו שהחזיק לדוד שהוא מורד במלכות וכדי להורות שזה אינו הקד' לרמוז על הקומשי' יום שזה מן פסח עד עצרת' וכדי להבין זה בקדום דאי' בכתבי הקד' ו'ל שמשא היה נגלו' של הכל ויתרו היה נגלו' של קין לפיכך אמר יתרו לבנותיו קראו לו ויאלץ להם שמו' שא' מכם דכוונתו היה לתקן מה שקין כטל מהבל את תיומתו וזה לע"כ ע"כ ככון שמשא פירש מן האשה כי ניפורה היתה אסותו ומקודם מ"ת היה מותר כדאמרינן למה נשא אדם את בתו כדי שישא קין את אסותו אבל מן שעת מ"ת ואילך נאסרה וע"כ פירש משה מאשמו ניפורה ואי' במגלה עיוקות אופן ק"פ ותמצית דבריו שמשא היה נגלו' של הכל ולכן קיבל ה' קומשי' תורה שמתקיל בנ' וכיים בלמד והם רמוז להכל ולכן כשהרגו הכל ביום הקומשים ללידתו אח"כ בא משה ותיקן נגלו' הראשון כו"ן שערי בינה של תורה וזש"א רב לך שהצת ל"ב נתיבת החכמה ונ' שערי בינה ואיכך צריך לראות ה'ל' בכתיבות החכמה ונ' שערי בינה והענין מבואר יותר בס' הכוונות שהכל הדין בנ' שערי בינה ונפגע ותייב מיתה הוא וזרעו אחריו ע"כ באורך בדף מ"ד ע"כ ועל ידי שגבר ציתקן קצת ואותו הניבון עלה לבינה' וכו' כנא אל הענין שגם דוד להורות אעפ' שלדעת דואג דוד מרד במלכות אע"פ כי אין אשתו מותרת ולהוכיח זה היה מרמוז הענין הוא כדי שיתקן משה מה ששטף הכל בנ' יום וקשה א"כ כנר היה הכל קייב מיתה ממילא היה קין מותר בתימותו של הכל ולמה הוצרך יתרו ליתן למשה ניפורה אלף ע"כ שהוצרך יתרו לתקן מה שלקח קין תיומתו של הכל משום דאע"פ שהיה הכל קייב מיתה מ"מ אין קבעתו מותרת' ממילא מוכח שדואג לא הורה כדון במה שאמר קבעתו מותרת וק"ל' ומה שהזכיר

שהזכיר לרמן ח' ימי המילה הוא נמי בסכנון זה והוצרך לתוספת זו כי עדין יש מקום
 לעבול דין לשלוק מאן לימא לן שיתרו הוא גלגלו של קין • וכתן למשה כמו כדי לתקן
 מה שנטל קין מיתותו של הכל דלמא לא היו • ואי משום שגיד את עצמו וקבל נשמתו
 מן כ' עשרי בינה כמ"ש האר"י ז"ל ע"י המילה וזהו שאמר כלעם לקני יתין מושק ב' איהן
 הוא שער הקמשי' שבמזמרים שצרי בינה כמאן ודאי זאת לא זאת כי אם שואר גלגלו של
 קין שהוא גם הוא הוצרך לתקן הכ' עשרי בינה לפי שהוא הרג להכל וגרם לו שלם ויכל
 לתקן כדעצמו כי יש לפקפק מאן לימא לן שעל ידי המילה וזה לקבל נשמתו מתתן מן
 הבינה לכן רמז דוד בת' מן הפסילות כגד ח' ימי המילה וזוהו מוכח שעל ידי המילה
 זוהו לכשמה מן בינה כדאי' בזהר פ' ויקרא וז"ל אר"ה' שהוא דמא דנפיק מההוא רביה
 כעיר קמי' הק' בזה ובשעתא דדיקין מתעדין בעלמא אשת קב"ה בההוא דמא וזיב עלמא ובגין
 כך כתיב וכן שמונת ימי' יומל גו' וכתיב אם בגבורת שמונים שנה וכולו בחד מתקלא
 סלקי עכ"ל ופי' ה"ש שבר שמונת ימי' הם לעורר ח' ספירות מלמעלה למעלה מעשרת
 עד הבינה אם העליונה בלי פירוד וזה ב"לעכ"ד הכוונה שלא יהא אכיו ואמו עצמי' אמו
 דייקא וק"ל א"כ אתי' שפיר שרמז דוד ח' ימי המילה וקשה למה דוקא ח' ימי' אלא כדי
 לעורר ח' ספירות מלמעלה למעלה הרי מוכח ע"י המילה וזוהו לכשמה מן בינה והוא מה
 שזכינו ממילת בנ' רמזי' אלו ה' תומשי תורה וז' ימי' שבין ספס לעצרת וז' ימי המילה
 מוכח שהוא לא הורה טב ב"ש שדור מורד במלכות וקבעתו מותרת וגם מה שהרג לבוב
 עיר הכהנים עבורו שאימלך אלא לו באלק' • וכדי להורות שאימלך ג"כ לא הורה כדין
 במה שאמר בא אל פלגאי אבך גם ב"ש והכתי' את המלך לבדו גו' בל' לרמזי' דברות
 ול' דיקי' וכדי להבין את זאת נקדים דאי' בזהר יתרו ע' קמ"ו וז"ל אחר שאמר כל מדוא
 דחזו כדקא מוי ליה וכו' אר"ה' רישא דעמא בלמודי' רישא דשטת' בלמודי' בן קובין
 בלמודי' ה' דרגין לימינא ה' לשאלה ה"ד אתם כגב' גו' ה' ה' דרגין לימינא ה' דרגין
 לשאלא מאן איכון הייכו דכתיב טפסם כשיכם גרד גו' ה' ה' דרגין לשאלא
 כולהון דרגין אתתקנין בנושא דלעילא לקבליהון ירמי' ישראל אסכת עלמין עשר
 אמירין דבהו תליין כל פקודין וכל זכוין וכל ירותת אסכתא דאיכון חולקא שובא כו'
 ע"כ הרי קמן ש' דברות וכו' ישראל משום דהו' בישראל גשרה דרגין ה' מימינא וז' משאלא
 כמו ששנכחו הפסוק • וקשה לעכ"ד מה דבותר דמראל דהו' בתון מוטבי' עבדי' והאבני
 מימי' הם הנבועים הלא הם אכורי' לבוא בקהל ה' להתחתן עמהם • וז"ל לישב לפני
 שמיכר פלגותא בגמרא בפ' הערל דף ע"ו אי פירוש דקרא לאתתתן בם הו' בגיותן דקרא
 אכל לא שפירות או אי פירוש דקרא בגירותן שייך לומר לאתתתן בם דכתי' סינוני' ביסור
 אכל בגיותן לא שייך בהו כלל תתנות וכלע"ד ש"ס מאמר הזהר דריבין אבו לומר שקרא
 לאתתתן מיירי בגיותן אכל בגירותן מותר להשתתן בהם דאי לאו הכי מאי רבותא
 ישראל וא"כ הוא • קשה תרתי למה לי דהא כתיב כמי' את בתך לא תתן לבנו וכך לא
 יקח את בתו וגו' וממובא דברי' תוס' בקידושין תוס' פקח האומר למדנו שהוכיח ב' כתובי'
 א' לכמה ה' וא' דריבוע ע"ש וא"כ הוא • מוכח מכאן שאין קידושין תוס' בסייבי
 לאין • עוד דריב' אבו להקד' אי' בפ' האולן (דף מ"ט) איזה מזור בל שאר נצר
 שהו'

הקודם בלא יבא דברי ר"ע כו' ובגמרא מ"ע דרבי עקיבא דכתיב לא יקח אשה את אשת אבא
והלא יגלה כנף אביו כנף אביו לא יגלה וסבר לה כרב יודא דאמר באנוסת אביו הכתוב
מדבר דהו' לה סיבי לאוין וסמך ליה לא יבא ממור סלמא מהני הוי ממור בו שמעון הסימני
פ"ל כרבנן דאמרי בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר כו' ע"ש וזה פשוט בכל מקום -
שכמוס שם ממור אין קידושין תוספי' ובמקום שאין קידושין תוספי' הוי ממור. וזהו בבוא
אל הכניסור שדוד רצה להוכיח שלא יסא הורה אסיתוסל כמ"ל לשבג' בל אל פלג' אביך
כי היה מקום לומר שיהא הורה כי פלג' הוי בלא כמורה ובלא קידושין ולא הוה כי אס מפותת
אביו. ואין קי"לן דמפותת אביו מותרת וקרא דלא יגלה גו' מיירי בשומרת יבם של אביו
שהיא סיבת ולפי זה אין ממור מחייבי לאוין וקדושין תוספי' בסיבי לאוין לכן רמז דוד
ה' דברות וקשה למה דוקא' אלף ע"כ ג"ל כנגד י' דרגין שזכרו בפ' כזני' וק' מה עניינם
של שוטבי עני' ומאי רבותיהו ד' ישראל כהני ה' דרגין דשמאלא מארש שאין להתקין עמהם
מן התורה אשילו אקר גירותן אלף ודאי לאו דלא תתקין בם איירי בגיוסן דוקא וא"כ
קשה תרתי למה לי וז"ל דהוצרכו תרתי חד' לכתילה וחד' בדיעבד להורות דאין
קידושין תוספי' בסיבי לאוין ממילא הוי ממור מחייבי לאוין וא"כ ע"כ פסוק לא יגלה כנף
אביו מיירי באנוסת אביו ממילא לא הורה אסיתוסל כדון רק התיר ג"ע שלא כדון תורה
ודוק וק"ל: סליק

פרשת וירא

וירא אלו באלוני מחרד והוא ישב פתח האהל כחום היום - פירש שזכר לתכלית
הדרוש כבאר חזק דקדוקי' בקשור הפסוקי' אלו וזהו יש להקשות ג' קושיות
וחדא בלא חכמתה לא קשיא ולא מיד' וזהו אל אמותה לצרור'. קושי' ראשונה הוא אשר
לא נזכר בפ' זו כלום על מה ולמה היה גלוי שפינה ב' למה אמר אלוין ולא אמר וירא
ה' אל אברהם. ג' אומרו והוא ישב פתח האהל מאי כפא מיינה היכן ישב. וזהו קושיא
ראשונה יש לתקן דהיינו למה לא באמר שום דבור במראה הזאת. כי כ"ל כמו שפי' רש"י
שהלך לבקר את החולה א"כ לא צריך לו לומר שום דבר. אבל א"כ הוא קשה למה לא אמר
וירא ה' אל אברהם בשלמא בלא תירון הראשון י"ל שלכך אמר אלוין להורות שזאת המראה
לא בא אלף לבקר את החולה כי מלת אלוין מדוקדק הטיב בכך לומר שסמך אל' הקודמת
במה שמביים שאברהם כימול וזהו מקמת המילה אבל מכאן תירון. הראשון כבר בלמוד
הביקור חולים מכאן שלא דבר שום דבר במראה. וא"כ הדרג קושיא לדוכת' למה לא
אמר וירא ה' אל אברהם. וז"ל לקשי הכי ב' קושיות ולא לקשי קושי' ג' כי ממ"כ קשה קושיא
חדא. י"ל אלו לא הקשה אלף שתי קושיות ה"ל שתיקן על קושיא שניה הוא כדמתנין
מעיקרא שלכך לא אמר אל אברהם לומר שמיכות לבקר את החולה. א"ל קושיא ראשונה
במקומה עומדת. למה לא באמר שום דבר במראה הזאת. ע"ז הייתי אומר תירון אשר
כמ"ר ויאמר ה' אלף בא תעבור הוא קודש הוי גילוי השכינה כדי לומר לו איך הוא רוצה
להשקית את סדום אלף שאברהם הפסיק בדבר והכניס את האורח' אבל נעשו קשה למה
לא באמר ויאמר אברהם אלף בא תעבור וגו' קודם וירא וירן לקראתם בשלמא בלא קושיא ג'
ה"ל

ה"א אברהם בן לבדוק אם הם אנשי מהונג' דהיינו אם שכינה ממתנת עליהם יודע הוא
 שהם בני אדם מהונגים א"כ אלו היה אומר אדני אל בן תעבור קודם לרינתו לא היה
 שום סימן בהמתנת השכינה דלמא המתנת השכינה בעבור בקשת אברהם לכן וירץ
 לקראתם לראות אם השכינה ממתנת להם וא"כ אמר אדני אם כח מצאתי תן בעיניך וכו'
 אבל עכשו קשה והוא יושב פתח האוהל ל"ל בשלמא בל"ו ה"א והוא יושב פתח האוהל בן
 להורות זה כי אברהם אמר אם אני רואה שחולקי' כבוד זה לזה אני יודע שהם אדם
 מהונג' וקשה והלא אין מכבדין בדרכים לכן אמר והוא יושב פתח האוהל ובפתח הראוי
 למנוחה מכבדין אבל זה סותר תירץ קדושת שנים שאמרינן שסימנו היה אם השכינה
 ממתנת בידוע שהם בני אדם מהונג' קדושת ראשונה יש לתרצה ואננה יתורן קדושת ג' ע"ד
 דאמרינן במדרש והוא יושב פתח האוהל כחוס היום א"ר לוי לעמיד לבוא אברהם אבינו
 יושב על פתחו של גיהנם ואינו מניח אדם מישראל לירד לתוכה ע"ל וקשה מה עיינו
 של גיהנם לכאן. אלא ב"ל לתרץ ע"ה נדרים פ' אין בין היודר א"ר אמר שחול' כל
 המבקר את החולה ניצל מדינה של גיהנם שח' משכיל אל דל ביום רעה גו' ואין דל אלא
 חולה שח' מלכה יבצעני וא"כ מהדין קרא מדוע אתה ככה דל בן המלך ואין רעה אלא
 גיהנם שח' כל פועל ה' למעשהו וגם רשע ליום רעה ואמרי' במד"ר אם במקומו תלכו מרת
 הק' כה אינו כמות ב"ו מלך ב"ו גוזר גזירה ואינה מקיימה אבל הק' כה גוזר ומקיימה
 תחילה א"כ בן הק' כה להורות מנות ביקור חולים כי הוא קיים המורה תחילה וכתב שברה
 בנדיה והוא יושב פתח האוהל כחוס היום דהיינו פירושו שפי' המפרש' ומד"ר אותו יום
 דכתוב היה הנה יום. בוצר כתנור שהמבקר החולה ניצל מדינה של גיהנם. וכו' מיושב
 למה לא אמר אל אברהם ע"ה שם פ' אין בין המודר כי אתו רב דימי א"ר. כל המבקר
 את החולה גורם לו שיתיה' ומבקין כל המבקר את החולה מתפלל עליו שיתיה' ואמרינן
 בברכות דף ל"ה א"ר כל המבקש רחמי' על חבירו אין צריך להזכיר את שמו שח' אל
 כא רפא כל לה ולא הזכיר את שמה דמרים. לכן אמר וירא אליו ה' בא"ו מחר ולא
 אמר אל אברהם להורות שאם בן לבקר את החולה וציקר ביקור החול' שיתפלל עליו אינו
 צריך להזכיר את שמו. וכו' מיושב מ"ש בגמרא דנדר' ארשב"ל רמז לביקור חול' מהתורה
 מכין דכתיב אם כמות כל האדם ימותן אלה וכו' מאי משמע אמר רבא אם כמות
 כל אדם שהם חול' ומוטלי' על מוטות וכו' אדם מבקר' אותם מה הנדיות אומרי'
 לא ה' שלחני וקשה למה היה למשה לתלות הענין בענין ביקור חולים או מאי פריך
 הגמרא מאי משמע הלא הוא בס' ואינו צריך ביאור אלא לבי דרכינו יוכן דאמרינן כל
 המבקר את החולה ניצל מדינה של גיהנם ובקשת משה הייתה אם בריאה יברא א"כ זה תלוי
 בזה באם שמבקר' בני אדם אינם יורדי' לגיהנם ואם בריאה יברא או יורדי' לגיהנם ולכך
 תלוי משה בביקור חול' ולכן אמר הגמרא מאי משמע בי משמעות הכתוב הוא אם בני אדם
 מבקרים אותם בלי חולה רק כפשוטו דרך ביקור וא"כ הי"ך זה תלוי בגיהנם כי אפשר
 שמבקר' בלי חולה וצדין אינם יורדי' לגיהנם לכן אמר אם כמות כל האדם ימותן שהם
 חול' ומוטלי' על מוטות וכו' אדם מבקרים אותם בלחוד אין כוונתי שיבואו בני אדם
 אחרים ויבקרו אותם אלא כוונתי היא על זאת אם יהיו חול' ומוטלי' על מוטותיהם ויבקרו
 את עצמם זה אם זה ויכולו מדינה של גיהנם וזה הי"ך כוונתי ואם בריאה יברא ודוק:

ונבוא לבאר דקדוקי פסוקי' שנפרשה זו ו"ל ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה
 לאברהם מנחם ותאמר לאברהם גרש האמה זאת בנה כי לא יירש בן האמה עם
 בני עם יצחק וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודת בנו ויאמר אלקים אל ירע בעיניך
 על הדבר ועל אמתך כל אשר תאמר לך שרה שמע בקולה כי בנחם יקרא לך ורע וגם את
 בן האמה לגוי אשימה כי ורעך הוא וישכם אברהם בנוקר ויקח למס זחמת מים ויתן ל הגר
 וגו' עכ"ל אין רגזי להאריך בקושיות כי כל מעיני יראה בעיני שכלו אשר הפרשה הזאת
 כללה במהר ויתיר בכמה מקומות אך ורק לבא ידי חובות הביאור בדקדק איזה קושיות אשר
 המה לפני ולפני לריכ"י גברא לא קא חויבא ותיובת' קא חויבא. ס' אומרו בן הגר המצרית
 אשר ילדה לאברהם מיותר מה היה המקרא חסר אם כאמר ותרא שרה את ישמעאל מנחם
 כי כמה ישמעאל איבא באוקא אשר תאמר שרה עליו גרש ס' כל הכי סימני' ל"ל הלא
 סימני' לאו לאורייתא הא תדא - ועוד קאמיבא אומרו ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת
 הזאת מיותר למה לא אמרה ג' כאלת הזה אלל בנה כי מלה הזאת יאמר בזה המראה באצבע
 כדאמרינן בהחודש הזה לכם כזה ראה וקדש הראה הקב"ה למשה באצבע וכו' קאמיא וז
 לתרגמה עד"ה ובלבד שנקד' עוד קאמיא אחרת אשר הקשו המפרשי' דפיבו כמו זר בשמו
 אשר בתן אברהם למס וקמת מים להגר ולא הזכיר את ראשית אוננו אשר לו משפט הבכורה
 הוא ישמעאל אשר מתחילה ירע בעיניו מאוד ואח"כ נהפך לאכזר לו ולא הזכיר אותו כלל
 בנתינת הלחם ומים - אלא כ"ל לתרץ עד"ה דגישין דף יא"ו ה"ל האומר תנו גט זה לראשית
 וטעם שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר' מאיר וכו' ח' בני' בשי'
 אלל לא בשחרורי עבדי' לפי שכן לאדם שלא בפניו ואין מחזיק לאדם אלל בפניו שאם ירשה
 שלא לזון את עבדו ראשי ואלל לזון את אשתו אינו ראשי עכ"ל ח' כ"ל דברי האומרי' אין אדם
 יכול ליתן טעם שחרור לעבדו אלל בפניו למה שקוב הוא לו משפסיד מוונות' ח' כ' לא יוכל
 הרב לומר איני זנך וכ"ש גבי אשה שאינו יכול לומר איני זנך ולדברי חכמים יכול לשחרר את
 עבדו שלא בפניו מפני שזכות הוא לו שאינו מפסיד מוונות שבלאו הכי כמי יכול לומר איני
 זנך ח' כ' שרה היתה סוברת כדברי חכמים דהיינו אשה אין אדם יכול לגרש אלל בפניה שאם
 גרשה שלא בפניה יכול לחזור בו אבל עבד יכול לשחרר אפילו שלא בפניו לכן אמרה גרש
 האמה הזאת דייקא שהיא עומדת שם ומראית' לו באצבעה עליה כי כוונה בדבריה כדי שלא
 יוכל אברהם לחזור בו אבל אמרה את בנה בלשון כחמר אפילו שלא בפניו אין יכול לחזור בו
 וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו שאברהם היה סובר כר' מאיר שגם בעבד
 יכול לחזור בו אם לא בפניו והשיב לו הקב"ה כל אשר תאמר אלך שרה שמע בקולה כי הדין
 עמה שהלכה כדברי חכמים דהיינו שיכול לשחרר את עבדו אפילו שלא בפניו ח' כ' הדין
 אברהם שיכול אדם לומר לעבדו איני זנך דאי' לאו הכי איך יכול אדם לשחרר את עבדו
 שלא בפניו הלא חוב הוא לו משפסיד מוונות אלל ודאי יכול לומר איני זנך אבל גבי אשה
 איני יכול לגרשה אלל בפניה אינו יכול לומר איני זנך לכן וישכם אברהם בנוקר ויקח למס
 זחמת מים ויתן אל הגר שתיב במוונותיה ולא לישמעאל שאינו שייב במוונותיו כן יש לפרש

אל קושית לפי פשוטו .

אבל מ"מ האר קושיות במקומם עומדי' לא כ"ל לתרץ ע"ד מ"ר כפ' זו ותרא שרה את
 בן הגר המכרית מנחם ארשכ"י ר' עקיבא הי' אומר בו דבר לנכאי ואני אומר
 בו דבר לשנא דרש' ר' עקיבא ותרא שרה את בן הגר המכרית מנחם ארשכ"י ר' עקיבא אלא ג"ע
 המד' א בא אלי העבד העברי אשר הבאת לבן לבחך בי מלמד שהיתה אמונה שרה רואה
 אותו לשמעאל מכבדים גבות וזר כשי' אכשי' ומענה אותן תני' ר' ישמעאל אומר אין
 הלשון הזה של בחוק אלא ש"ד שגא' וישב העם לאכול ושתה ויקומו לבחך מלמד שהיתה
 אמונה שרה רואה את ישמעאל בוכה ביוסאאות וזר תנבי' ומקריב עליהם ר"א בנו של ר"י
 אחר אין הלשון הזה בחוק אלא ש"ד המד' א יקומו בא העברי' ויבטחו לפניו ואומר אבי
 בו דבר לשנא אין לשון זה של בחוק אלא לשון ירושה שנשעה שגולד אבינו יבחק היו
 הכל שמח' א"ל ישמעאל שוטי' אתם אני בכור ואני נוטל פי שנים שמתשבות שרה אמו
 לאברהם כי לא יורש עם בני וגו' אתה למד עכ"ל - המד' הזה תמוה הוא מאוד וכבר
 נזכרנו בו קמחי דקמחי וכבר פירש הרמ"ם מה שפירש ואסתר דעי גם אני כי יש להקשות
 קושיות גדולות - אחת למה אמר רשב"י ר"ע דורש בו דבר לנכאי הלא גם ר' ישמעאל
 ורשב"י דורש' לגנאי יותר שהרי ר' ישמעאל אומר אין בחוק אלא ע"ז שכל המורה בע"ז
 כאלו כופר בכל התורה כולו - זאת ועוד אסתר מבאי קא מפלגי תבאי' אלו אפילו
 משמעות דורש' ליכא בינייהו שכל א' וא' מביא ראיה לדבריו - וע"כ לכל אלו תבאי'
 מאי דרשו בהאי דכתיב גבי יבחק וירא והנה יבחק מנחם את רבקה אשתו הלא גם שם
 כתיב מנחם - הגם שיש לומר לפי המד' אין מנחם אלא ג"ע שם שם היה סוכר אבימלך
 שהיה אחותו א"כ לפי דעתו מנחם היא ג"ע אך א"כ קשה למה מביא ראיה מהא דכתיב
 בא לי העבד וגו' ולא הביא פסוק וירא והנה יבחק וגו' שהוא המוקדם - לא כ"ל לתרץ
 דלהי' תבאי' קשה לכל א' וא' יתור א' כמו שהקשיתי לכן דורש כל א' וא' מנחם לפי
 קושיותיו ומהאי דיוקא דדרש' ר"ע ג"ע לנכאי השם דורש רשב"י לשנא ר"ל ר"ע בא לתרץ מ"ע
 בן הגר ולא אמר סתם ישמעאל לכן אמר אין מנחם אלא ג"ע א"כ בא להורות בן הגר
 שמנחם הוא ג"ע לפי דאמרינן במד"ר כ' לך הגר שפחת מלוג היתה ושמה הגר היא
 אגרא א"כ מלת הגר מורה על עבדות ואמרינן בגמ' דפסח' אין עושי' סבורת נטי' ועבד'
 וקטני' ומסקינן נטי' ועבד' ביחד אין עושי' וקטני' ביחד אין עושי' משום פריזותא -
 א"כ מבינו שצבדים נקשר' על ג"ע ואמר כאן בן הגר שמורה על העבדות לכן אמר אין לשון
 מנחם אלא ג"ע ובזה מיושב למה מביא דוקא מקרא הזה בא אלי העבד העברי וגו' כי גם
 שם משמע שהעבד כחשד על העריות - וזוה מיושב מדרש תמוה פ' וישב ויבא יוסף דבתם
 דעה מה אמר ר' מאיר אחר חשוד' הם בניך על אבר מן החי רש"א תלין עיניהם בבנות
 הארץ ר"י אומר מולי' בבני שפחות וקורין להם עבד' עכ"ל - וי"ל בשמא מ"מ מולי'
 בבני שפחות א"ש שזה הדבר אינו כולי' האי כמעט גם הקשא אינו תמור כולי' האי אכל מש"א
 תולי' עיניהם וכו' ואבר מן החי וכו' הם דברי' זרים מאוד כי בודאי יוסף הצדיק אשר הכתוב
 מעיד עליו בן זקן וסות' כר חכים ומוביא דיבה הוא כסיל א"כ בודאי יוסף לא היה בודה
 מלבו דבר זה ו' א"א"י הי' לדברי' אלו ממשות וק"ל לזה לודע דיעקב אבינו לעשות כדבר הזה

הגם שתיירו כנר המפרש' מה שתיירו אתן את חלקי' גם אפי' דרכיו שצדד נחמד על
 ג' ע"ס והענין כך הוא שר' בל לתקן קושיא זו שהקשימו איך יהיה ת"ו דבר' כלו בורע
 אבינו יעקב לכן אמר מלמד שזוללים בבני שפחות וקורין להם עבדים ואמרינן בגמרא
 דקידושין בההוא מינשה דר' א"ל רגיל הוא דקרי לאינשי עבדי אבריו עליה דעבדי הוא
 ומסקינן כדאמר שמואל כל הפוסל בחימו פוסל א"כ יוסף היה שומע שקוראי' לבני שפחות
 עבדי' כמא' בודאי' כקשד' הם ע"ד שצדד נחמד בו כאמור דהיינו ג' ע' ואמרינן בניטין גבי
 ההוא מינשה דבי ר' ג' שצדד' כקשד' על אבר מן החי לכן אמרו שני התנאי' הראשונים •
 ג' ע' דהיינו שנותני' עיניהם בככות הארץ וא' אמר חסד' הם על אבר מן החי ולא שהם
 אומרי' ממש שצוברים על ג' ע' ואבר מן החי ת"ו רק שהם סוברי' לפי שהיו קוראי' לבני
 השפחות עבדי' לכך נקשדו על אלו והיו פירושו של ר' על שני מ"ד הראשונים ודו"ק וק"ל •
 או כוכל לומר עד ר"ע בשם ר"ל א"ל ישמעאל ליתקן כלך ונראה חלקינו בארץ והיה
 ישמעאל כוונת א"ס חסד' דמורה כלפי' יתקן ונראה עמנו כאלו מפקס דה"ד כמתלהל היורה
 זיקים וגו' א"כ ש"מ שהיה עמנו עמנו כאלו מפקס דהיינו שהורג בשוגג לכן אמרה שרה
 גרש האמה הוא ז' ואת בכה כי ההורג בשם בשוגג בדרך להיות גולה כי לא ירש בן האמה
 הזאת לפי דאמרינן בגמ' וזכ' א"ל משפחתו ואל' אחות אבותיו יסוב למשפחתו הוא שבו ואינו
 שבו למאי שהחזיקו אבותיו וכו' מיושב קושיא גדולה אשר נבכו בו כל המפרש' אשר היה
 האיש הרע הזה מלא עבירות ואמרינן במד"ר כי שמע חלקי' את קול הנער באשר הוא שם
 שש' הק' בה' למ' עכשו מהו בדיק או רשע א"ל בדיק הלא דבר זה תמזה הוא ולפ"ד יובן כי
 הנלות מכפר עון ולכן שמע ה' את קולו אמנם אברהם לא השכח אלא היה כושר שמיתת
 כהן מכפר ע"ד דאמרינן במכות משנמחר דינו מת כ"ג הרי זה אינו גולה ואמרינן בגמרא
 מ"ט אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה כבר יבא מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא האי
 גולה איכפר ליה האי דלא גלה לא מידי גלות מכפרת מיתת כהן הוא דמיכפרה והקשו
 קוב' תימא וכו' והאריכו למענית' וכוף דבריהם כך הוא גלות מכפרת מיתת כהן מכפר
 גלות א"כ אברהם היה כושר כפשוטו שמיתת כהן מכפר וע"כ וירע בעיניו על אודות
 בנו אשר לא כן היתה הבטחתו תקבר בשיבה טובה שיעשה ישמעאל תשובה בימיו והוא
 כהן לאל עליון א"כ לאחר מיתתו של א"א ע"ה יהיה כפרתו וא"כ היטב חרה לאברהם על
 אודות בנו שיגרש כי הוא למד שמיתת כה"ג מכפר ככ"ל ודו"ק • וכו' מיושב מש"ה הוא
 יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו ועל פני כל ארצו ישכנו ופי' רש"י ויד כל בו שהכל שונאי'
 אותו וק"ל פשיטא אם יהיה ידו בכל שיהיו הכל שונאי' אותו וע"כ מש"א על פני כל ארצו
 ישכון שהוא מחובר ההבנה • אלא לפ"ד שאמרנו שישמעאל היה הורג כפשות כאלו היה
 שוגג יובן שפיר בהקד' הקדמה בגמרא מכות שונא אינו גולה ר"י ברי יהודה אומר שונא
 כהרג וא"ל לדברי הת"ק השונא אינו גולה ואינו כהרג ובהכי ניחא דה"ק והוא יהיה פרא
 אדם ידו בכל שהיה הורג כפשות בשוגג וא"פ א"כ הוא יהיה גולה ולזה אמר
 ויד כל בו כמש"א רש"י הכל שונאי' אותו ושונא אינו גולה וא"כ על פני כל
 ארצו ישכון ואינו מהגורך לילך בגולה ודו"ק וק"ל •

והנה לייש קושיא זו למה לא נתן אברהם לבנו אשר לו משפט הנכורה אפילו להם
 וחסות מים יש לתרץ עד ה' דספרדרין באו בני ישמעאל ובני קטורה לדון עם
 ישראל לפני אברהם ומוקדון אמרו לו ארץ כנען שלנו ושלבם שאל' אלה תולדות ישמעאל
 בן אברהם . א"ל גביהא בן פסיפא לחכמים תנו לי רשות וכו' א"ל מהיכן אתם מביאי'
 ראיה א"ל מן התורה א"ל אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שאל' ויתן אברהם
 את כל אשר לו ליצחק ולבני פלגשים נתן אברהם מתנות אב שכתב אנטון לבניו בחייו
 ושיגר זה מעל זה כלום יש לזה על זה כלום עכ"ל . המאמר זה כולו מקשה קדא וכי בני
 ישמעאל היו יודעי המקרא של ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם ולא היו יודעי הפסוק
 ולבני פלגשים נתן אברהם מתנות בשלמא לו היה להם קשה דבר מה ניחא אבל לפי שלא
 היה להם קושיא על מירץ זה אם לא שתאמר שלא היו יודעים המקרא שלפניו קשה איך
 יעלה על הדעת שלא היו יודעי הפסוק ולבני הפלגשים נ"ל . וע"כ אמרו אף אני לא אביא
 לכם ראיה אלא מן התורה בלשון שלילה ולמה לא אמר להם בדרך חיוב אף אני אביא לכם
 ראיה מן התורה . אלא נראה לי לתרץ אלא שנקדי' קודם מש"א הרא"מ בפי' חיי שרה על
 מה שאמר רש"י אשה בכתובה וקידושין פלגש בלא כתובה וטען עליו הרמב"ן כמה קושיות
 וקדא מייבשהו הוא הא דאמרין בכתובה דרבנן ומירץ המורתי שהוא פלוגתא ורש"י סובר
 כמד מייבשהו וסוף דבריו הוא וליכא לאקשויי מהא דאמרין לאשה ולא לפלגש ואי פלגש
 בקידושין מה"ל למידק לאשה ולא לפלגש הא פלגש כמו כן יש לה אישות וסוף דבריו הם
 שהם מדרש' סלוקי' ומי עדורש לאשה ולא לפלגש סובר שפלגש בלא קידושין א"כ כללו של
 דבר אם כתובה דאורייתא א"כ יש בין פלגש לאשה אשה בכתובה ופלגש בלא כתובה א"כ
 אי אתה יכול למידק לאשה ולא לפלגש כי פלגש יש כמו כן קידושין ואישות כמו לאשה .
 ואי כתובה דרבנן א"כ מה בין פלגש לאשה פלגש בלא קידושין ואשה בקידושין וא"כ שפיר
 דוקדק לאשה ולא לפלגש כי פלגש אין לה אישות כלל . א"כ בני ישמעאל היו סבורים
 בכתובה מדרבנן א"כ מאי בין אשה לפלגש קידושין . א"כ שפיר מדוייק לאשה ולא לפלגש
 באמור א"כ ישמעאל לאו בן פלגש הוא . כי שרה נתנה לו הגר לאשה לאברהם ולא
 לפלגש . וא"כ מ"ד ולבני הפלגשים נתן אברהם מתנות ישמעאל לאו בכלל ראוי
 ליורשו הוא . אבל גביהא בן פסיפא השיב להם כתובה מדאורייתא א"כ מה בין אשה
 לפלגש כתובה . א"כ לא יאות לדייק לאשה ולא לפלגש באמור כי גם בפלגש יש קידושין
 רק החילוק שביניהם הוא הכתובה . והגר פלגש היתה . א"כ ישמעאל בכלל ולבני
 הפלגשים נתן אברהם מתנות נ"ל ואינו ראוי ליורשו לכן אמר גביהא
 אף אני לא אביא אתכם ראיה אלא מן התורה ר"ל אי כתובה
 דאורייתא אבל אי מדרבנן לא היה יכול

להשיב ודו"ק .

סליק פרשת וירא

במדרש

דבה פ' זו בתחלה אמר ואשבעך באלהי השמים והארץ ואמ"כ
 אמר אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי אלא בתחלה לא הי'
 אלהי השמים ולא אלהי הארץ מהוויאזו מבית אבי והודיע אלהותו בעולם נעשה להי'
 שמים והארץ. עכ"ל המדרש והנה עפ"י מדרש זה מיושב לעכ"ל מדרש תמוה מאד והוא
 זה ואעשך לגוי גדול אני עושה אותך לכהן הגדול כתיב הכא גוי גדול וכתיב התם כהן
 הגדול. והנה לפסוק ריהטא תמוה במאד מה ענינה של כהונה גדולה לכאן. וע"ק
 לפי הכנה ראשונה הוא סותר למה שאמרינן בגמרא נדרים דאין היתה הכהונה להיות
 מורעו של שם אלא לפי שהקדים ברכת אברהם למקום המקדש כישראל וממנו וכתבה
 לאברהם. כמאז משמע מכאן שבאן וכה לכהונה. ולא מקודם לכן. אמנם לתרץ
 נקדים גמרא בקדושתין פ"ק מלך שחל על כבודו אין כבודו מחול ומקשינן והא כתיב
 וה' הולך לפניו ימים ומשגי כולי עלמא דילי' ותורה דילי' וכו' ויכול למחול. והנה
 כבר אמרנו במדרש שהתחלנו קודם שיבא אברהם מבית אבי ולא היה הקב"ה אלא להי'
 שמים ולא אלהי הארץ וזאת הליכתו משם הודיע שהוא אלהי שמים וארץ וזה מוכח
 מכת הגמרא שלמד גזירה שזה באמר כבוד את אביך ואת אמך וכאמר כבוד את ה' מהוכיך
 מה להלן בתכרון כים אף כאן בתכרון כים ולזה אמר הגמרא עד היכן כבוד אב עד
 אמר ורזק ארכי' וכו'. וקשה היאך שיך תכרון כים אצל הקב"ה דהיינו לכבוד אותו מהוכו
 של אדם הלא כ"ע דיליה ולה' הארץ ומלאה אלה מוכח לומר לכבודו זו שהשמים שמים
 לה' והארץ נתן לבני אדם. וא"כ כשהייתי אומר שאברהם קיים כבוד אב עם תכרון
 כים כדאית' בגמרא עד היכן כבוד וכו' כמאז ע"כ כלמד מכבוד את ה' מהוכיך ומוכרח
 לומר שהשמים לה' ולא הארץ ככ"ל. אמנם כשהלך אברהם מאביו ולא קיים כבוד
 כדיו ע"כ לומר שאינו מחויב להוציא ממוכו כי גם בהקב"ה אינו שיך תכרון כים.
 כי כולי עלמא דילי' לזה פטרו הקב"ה אותו מכבוד אב כאשר איתא באמת במדרש לך
 אני פטור מכבוד אב וכו' וע"י יציאתו הודיע את זאת שהוא אלקי שמים וארץ. וא"כ
 נכון הוא שהבטיחו הקב"ה שיקדים ברכת אברהם לברכתו כי ע"י יציאתו הודיע שהוא
 אלקי שמים וארץ. ואף שיש להקשות היאך מקל הקב"ה על כבודו. זה אינו מכת
 גמרא קדושין הכ"ל שהוא מלך ותורתו וכו' עלמא דיליה ויכול למחול. ולעכ"ל זהו
 כוונת הפסוק לך לך וזאת הליכתך תודיע שאני אלהי שמים וארץ וכמאז כ"ע דילי'
 ויכול אני למחול על כבודי ולהקדים ברכתך לברכתי והוא הדבר שדברנו במדרש
 שהתחלנו עפ"י הקדמה א' שהמפרש' פירש מה היתה טענתו של שם שהקדים ברכת
 אברהם לברכת המקום ותירכו לפי שלמד כן ממה שהבטיחו הקב"ה להקדים ברכתו.
 ולדעתי זש"ה ברך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ דקשה היאך הקדים
 ברכת אברהם להקב"ה לזה אמר קונה שמים וארץ וכ"ע דילי' ויכול למחול. ובהכי פיתא
 המדרש והגמרא דכדרי' יסדיו יודבקו ואילו ואלו דברי א"ת כי הקב"ה אמר לו לך לך מארבע
 ותודיע ע"י שן שאני אלהי שמים וארץ ככ"ל וא"כ הוא ואעשך לגוי גדול לכהן הגדול הא כיצד
 ואברכך קונע אני לך ברכה ומקדים ברכתך ומכת זה יקדים גם שם ברכתך לברכתי וע"כ
 יהיה נעשה ותוכה לכהונה גדולה כאמור.

ועפ"ז יובן כפרשת לך לך מה שאמר אברהם הרמותי ידי גו' בלתי אשר אכלו הנערים גו'
 ואל תאמר אני העשרתי את אברהם - ויש להקשות למה אמר לו אברהם כן לאחר
 שהוציא לו מלכי בדרך מלך שלם לחם ויין ולא קודם לכן הלא מלך סדום יבא לקראתו
 מתחלה - וקוף לדרכיו יש לתרץ קושיא זו ועוד אחרת מ"ש אחר הדברים האלה הי' דבר ה'
 אל אברהם במקומו לאחר אל תירא גו' שדרך הרבה מאד גו' ואמשיכן במדרש שהיה אברהם
 יושב ומתפחד שמא יש בלבו של שם עלי שהרגתי את בניו וקשה אברהם מתחילה מה סבר
 ולכסוף מה סבר וכפרטות לפי דעת המפרש' שפירשו ששם לא הרע לו אם אברהם יהרגו
 דשעי' אף שהם בניו כי שם כפיא היה ודיוק נמור וא"כ ביחוד קשה למה לא תש אברהם
 מתחילה אולי יש בהם דקיקים - וע"כ והלא שם הוציא לקראתו לחם ויין ואי' במדר' ר'
 הלכות כהונה גדולה גילה לו ופירשו המפרש' שרמזו לו שאברהם יהיה כהן אעפ"י שלא
 היה בכור - ע"ש אם כן אם היה לבו כ"כ שלם אמו למה היה אברהם מתפחד שמא יש
 בלבו של שם כי ודאי יהיה בלבו על שהרג את בניו - אבל כל זה יובן רק שנקד' קושיא
 א' הקשו המפרש' כאן וכיוצא בזה גבי יעקב ויירא ויפיר שמא יהרגו או יהרג הלא
 דודס' היו ורודף ביתו להגילו בכפשו ותירצו מה שחידשו עפ"י זה כנראה אל הענין רק כקד'
 גמרא פ' בן סורר ומורה אר' משום ר"ש בן יהושע כמנו וגמרו בעליית בית כתוה בלוד כל
 עבירות שנתורה אם אמרי' לו עבדו ואל תהרגו יעבדו ואל יהרגו חוק מע' ונ' ע"ד כ'
 ג' ע"ד וס"ד מכין בדרבי דתני' ר' אומר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו כפש כן הדבר
 הזה וכי מה למדנו מרובת מצתה הרי זה בא ללמד וכמוצא למד מקיש נערה מאורסה
 לרובת מה רובת יהרגו ואל יעבדו אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבדו רובת גופיה
 מוכ' סברה מוכ' דדומא דידך כומוקא טפי דלמא דומא דידה כומוקי טפי וגם פ"ז כ"ל
 לתרץ מדרש תמורה פ' שמות וכבר הקשה בעל תולדות נח וז"ל ולא עשה כאשר דבר
 אליהן מלך מצרים להן לא כאמר אלא אליהן מלמד שתבען להזדווג להן ולא שיעבו לו וכי
 מאחר שלא עשו כאשר צוה אליהן איך אני יודע שותחייבה את הילד' ומה תלמוד לווד
 ותחייין את הילד' אלא מלמד שהיו מבסיק' להם מים ומוזין וכו' עכ"ל ויש להקשות מה
 מקשה וכי מאחר שלא עשו איך אני יודע וכו' בשלמא אם יהיה פירש הפסוק כפשוטו שלא
 עשו אם כן והמיתן אותו איך היה קשה וכי מאחר כו' אבל מאחר שפי' ולא עשו גו' פירוש אחר
 שלא שמועו לתשמיש א"כ מאי מקשה מת"ל ותחייבה את הילד' אבל על פ"ז אתי שפיר רק
 שנקד' דאי' במד' ר' וייטב אליך' למילדות מה היתה ההנחה שפרעה קיבל דבריהם ולא
 המיתן וכבר ידוע שתוספת כתבו לפי הגירסא שאמריכן תהרגו ואל תעבדו שגם האשה
 מצווה על זה ממילא אתי שפיר וה"ק מאחר שלא עשו גו' היינו פירשו שלא שמועו לו לתשמיש
 ומכיון כפשוטו על ג' ע"כ סברו תהרגו ואל תעבדו איך אני יודע ותחייין את הילד' שלא עבדו
 על ש"ד רק סברו יהרגו ואל יעבדו כי עיקר הלימוד של ג' לא נקפת לן לא מש"ד כאומר
 כחומר לעניינינו כנפשא לן מן הדיקא דגבי ג' ע' אמריכן יהרגו ואל יעבדו ואי' תו התם
 לפי זה מכין שרודף ביתו להגילו בכפשו היקשא הוא כי כאשר יקום איש רעהו ורצחו כפש
 כן הדבר הזה מקיש רובת נערה המאורסה מה נערה המאורסה ביתו להגילה בכפשו אף

רוצח ביתן להצילו בנפשו וכערה מאורסה גופה מכ"ל כדתי' דבי ר' ישמעאל ואן מושיע
 לה בכל דבר שיכול להושיעה. וכתבו תוס' פי' ומוצא אף למד כדדרשי' לקמן מה רוצח יחרוג
 ולא יעבור בו' והא דאמרינן כפ"כ דחולין גבי כזי ואילכו' יש לפתח ג' כה"ג כלל העולה
 שהתוס' מוכיח' מן הקושא שיהי' הגמרא חייית' גם זה מן ההיקש אבל אינו מוכח מן התורה
 ותו א' התם בכונן' בעו מיהי' מר'אמי' בן פא מכוזה על קדושת השם או אינו מכוזה על קידוש
 השם אמר אביי כו' ע"ש והקשו בתוס' וא' תוהא כתיב וחי בהם בשרא הוא דכתיב ואפי' הכי
 מכוזה למסור עצמו על ק"ה חפי' בבינעא אי לאו דכתיב וחי בהם וי"ל דדילמא לא איטערך
 וחי בהם לא כי הכי דלא טילף מיכ' כל' שארי מצות מרוצח וכערה מאורסה דאפי' בבינע'
 יעבור ואלי יחרוג לכ' ע"כ. וא' ביומא פ' יוה"כ מפין פקוק כפס דות' שבת נענה ד"ע
 ואח' כתיב מעם מוצחי' תתקחו למות מעם מוצחי' ולא מעל מוצחי' וא' רבה בר ב"א אר' לא
 שנו אלא להמית אבל להחיות אפילו מעל מוצחי' וזה מה שפסקי' ממש בדבריו פסק אין
 ממש בדבריו ועבודה דוחה שבת ק"ו לפיקוק כפס עדותה שבת כו' אר' א' שמואל אי' הוא
 התם אמיא דיד' עדיף מדידהו וחי בהם ולא שימות בהם עכ"ל כלל העולה מדבריו
 שחי' בהם יש לו ב' פירושי' א' ללמוד ממונו פקוק כפס עדותה שבת וא' בא להורות שלא
 כלמד כל המצות מעברה המאורס' ורוצח אלא עכ"ל שלא גזרינן נערה המאורסה גופה
 מרוצח א"כ למאי אתי ההיקש להקיש רוצח לנערה המאורסה להורות שרוצח ביתן להצילו
 בנפשו. וזוהי כנזא אל הענין. רק שנקדים מ"ש התוס' פ' ד' דיבמות שביקש התלמוד
 ללמוד שרצחיה דוחה עבודה מדכתיב מעם מוצחי' תתקחו למות והקשו תוס' דילמא
 התם היינו טעמא לפי דנברא לא חזי שהוא **הוא** שהרג את הכפס ותיירצו תוס' פהן
 שהרג את הכפס כשר לעבודה וראיה מזה דדייקין מעם מוצחי' ולא מעל מוצחי' אלו עוסק
 בעבודה גומר אותה משמע דנברא חזי הוא. א"כ יובן שאברהם היה לומד ג' שוק'
 כדא' במד"ר פ' ו' בא' ערלה באילן כו' כנזא שאברהם היה סובר כהן שהרג את הכפס
 פסול לעבודה כי לא היה מדקדק מעם מוצחי' ולא מעל מוצחי' וא"כ מוילא א"כ ללמוד
 מעם פקוק כפס אלא מוחי' בהם. ואם נלמד מוחי' מוחי' פקוק כפס מוילא א"כ
 להקיש נערה המאורסה לרוצח דא"כ טילף כל המצות מעברה המאורס' אלא עכ"ל
 שאין למיד' נערה מאורסה גופה מרוצח א"כ ע"כ ההיקש בא להורות להקיש רוצח
 לנערה המאורסה שרוצח ביתן להצילו בנפשו מוילא כנזא אברהם שכתורה עשה שיהרג
 את כולם כי רוצח ביתן להצילו בנפשו אבל כאשר גילו לו שם שהיה כבאי בימי' ההם
 ולמד כל התורה שהוא יהיה כה"ג היה קשה לו מכ"ל זה אלא ע"כ לומר שהוא מדייק
 מעם מוצחי' ולא מעל מוצחי' וא"כ אין לנו למידין פיקוק כפס ממש כי אנו דייקין
 למות הוא דלא לוקחין אבל להחיות לוקחין' וא"כ הוא קשה וחי בהם למאי אתי
 אלא עכ"ל להורות שלא טילף כל התורה מעברה המאורסה מויל' מוכרחי' לומר שניקש
 נערה מאורס' לרוצח שחרגו ואל תעבור ואם ההיקש להכי הוא דאפי' אין מן ההכרח
 להקיש רוצח לנערה המאורס' וליף שרוצח ביתן להצילו בנפשו לכן מתפסד אברהם
 עכשו שמו' יש בלבו של שם עליו כי עכשו שגילה לו שם שהוא יהיה כהן לא עליון כולד לו שפס

זה אפסר לומר שרוב לא כיתן להצילו כנפשו כאמור לכן בא לו תשובת הקב"ה אחר הדברים האלה אחר ההורי דברים אלה אל תירא אברהם שכרך הרבה מאוד ואי' במד' שכרך הרבה מאוד לעוה"ב שאל' מה רב טובך וגו' ורש"י פי' בקומש וחי בהם לעולם הבא וא"כ הציב לו הקב"ה יפה דעת יפה חייבת שרובת כיתן להצילו כנפשו כי ההיקש בא להקיש רובת לעברה המאורסה וא"ת א"כ ממילא לא אבטריך לוי' בהם שפיקוח נפש אנו למדי' מן מעט מוצאי ובהורות שלא ללמוד כל המצות מבערה המאורסה אין מהבזק כי בערה מאורסה גופה אין אנו מקיטין לרובת מדע ששכרך הרבה מאוד לעוה"ב א"כ להכי אתי וחי בהם להורות ששכרך שפון לעוה"ב כל זה הוא לפי' אס אין בני נח מצווה על קידוש השם אבל אס בני נח מצווה על קידוש השם ממילא אינערך וחי בהם כפשוטו להתיר לעבד ולא להרוג בניענה כקושיא דמוס' אפסר לומר שכך השיבו הקב"ה כי ידוע שאינו דומה מי שמוצוה ועושה למי שאינו מצווה ועושה לכן אמר לו הקב"ה שכרך הרבה מאוד ממילא אס שכרך הרבה מאוד בתבלי' הרי אתה מצווה ועושה ואס אתה מצווה ועושה במה שהפלת עצמך ככבשן אש על קידוש השם א"כ אתי וחי בהם לפשטיה וק"ל וזוה יוכן מ"ס מלך בדוס לאחר שהוציא מלכי דק מלך שלם לשם ויין תן לי הנפש והרכוש קח לך ולא מקודם לכן כי כבר יצא לקראתו מיתחילה - אלא עפ"ז א"ס - דק בדקדקיס גמרא פ' בן סורר ומורה אמר רבא מ"ט דמתרת חוקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מומר אמר בו' ואי קאי לאפסאי קטילנא ליה והתורה אמרה הבא להרגך השכם להרגו אמר רבא בא במתרת ונטל כלים ויצא פעור מ"ט שדמים קניניהו אמר רבא מכתבך מילת' דרב' בדליהנהו בעיניהו אבל איתניהו בעיניהו לא והאלקי' אמר רב אפילו נטל וכו' כלל העולה מדבריו שמי' שלקח כלים או דבר מה ובשעת לקיחתו אין לו דמי' קנה הכלים בדמי' והכי מילי היכי דליתניהו בעיניהו והכא עפ"י הקדמתינו אמרו שזוה שגילה לו שם לאברהם שהוא יהיה כהן לאל עליון כשמע שלא יפה עשה אברהם שדק אחרים כי לאו בני קטלא כינהו ממילא אברהם אין לו דמי' כי הבא להרגך השכם להרגו וא"כ קנה כל הממון בדמי' ואברהם השיבו מילתא דמסתבר ה"מ דליתניהו בעיניהו אבל מה דאיתא בעין מחוייב להחזיר לכן אמר הרימותי ידי לאל עליון אס אקח מכל אשר לך גו' בלעדי אשר אכלו הנערי' דליתא בעיני' הוא דמסתבר שקלאו בדמי' - ועפ"ז זה שהרא' לו שהוא יהיה כהן לאל עליון מילא לבו של שם מלך בדוס לומר תן לי הנפש דאי' בכתובות פ"ק א"ר הוצא גר קטן מטבילי' אותו ע"ד ב"ד - א"ר יוסף הגדילי' יכולי' למחות ואי' כמי' התם פ' אעפ"י ארובה בת ישראל אוכלת בתרומה שאל' ובהן כי יקנה נפש גו' והאי כמי' קנין כפשוטו הוא מ"ס אמרו אינה אוכלת בתרומה שאל' ימוגו לה כוס בבית אינה ומשקה לאתיה ופרכינן אלא מעתה לקיט כהן לישראל לא ליכול בתרומה ומשני השתא מדידו כפי' ליה מדידיה קאכיל ובתבו' מוס' אבל לקיט ישראל בבית כהן לא ליכול ותיירו שלקיט ישראל ליכול למיחל למידי' כי מדקדק היטב מה הוא כותב ותו' אי' רב שמואל בר' יהודה אמר משום סימפון בו' כלל העולה מכאן שלא יאכיל בתרומה לאדם שיכול להיות שהוא מאכילו שלא כדין כמו אשה משום סימפון לפי' קטנים אינם אוכלי' בתרומה לפי' שיכול למחות .

ועוד כ"ל מזה שיש ה"א שכן לא יגדל אכלו מי שאינו ראוי לאכול בתרומה הגם שהאמת אינו בן ומשמעו במדרש תן לי הכסף אלו הקטני' כי הגדולי' כבר השיב דכתיב וישב אברהם את כל הרכוש גם את הנשי' והעם הגם שבמדרש משמע שהטף לעולם לא הקויר מ"ו אפשר לומר שכל זה היה קודם שיבא מלך סדום לקראתו אבל לאחר מכן הויר גם הטף והבי דייקא הקרא ודו"ק א"כ מתחילה לא רצה מלך סדום לבקש בן לי הנפש כי לא יעשה בן אברהם רק יגדלם בביתו להדריכם בדרכ' ישראל מה שאין בן כאשר בישר לו מלך גדק שאברהם יהיה כהן ממילא לא יאות לו לגדל אכלו מי שיוכל לחקות כשגדול דלמס יוכל בתרומה שלא כדן לכן אמר בן לי הכסף והרכוש קח לך ויעתר לו אברהם : ועפ"ז יוכן מדר' תמוה וז"ל כל יין הכתוב בתורה עושה רושם חזק מזה א"ר לוי חף זה לא ינאבו מידו שמש קרא עליו ועבדו וזכירו אותם ארבע מאות שנה עכ"ל וקשה וכי בשביל היין יגזרו גזירה זו : אבל על פי דרכיו יוכן כי בשביל היין שרמו לו שיהיה אברהם הכהן גדול החזיר לו הטף ואי' בגמרא דכדריס מפני מה נשתעבדו בניו במצרים ר"ו שפי' בשביל שהפריש בני אדם מלחכות תחת כנפי שכינה ובהכרח הוא שהפריש כי הגדולי' לא רבו כי לא היה בידו לכופס : ממילא את שפיר שמחת היין שרמו לו ההכונה גדולה שיהיה אברהם כהן לעולם ולבן החזיר הטף ומשם זה נגזר עליו שישתעבדו בניו ר"ו שניסדו"ק יס"ל

סליק פרשת חיי שרה

פרשת תולדות

במדרש

רבה פרשה זו על פסוק משמני הארץ יהיה מושכך הובא ג"כ בשר' יו אטליא של יון : דבר זה הוא תמוה כי מי הכריחו לכך : לתרץ בקדמי מאמר בוהר תמוה ומתוכו נבוא אל הענין ומאותו ענין לענין אחר וזה פסלי בעזרת ה' צורי וגואלי : ז"ל המאמר זוהר' אחר' ע' ק"א לא עתה יבוא יעקב ולא עתה פניו יחזירו בי בראותו ילדיו מעשה ידיו בקרבנו יקדישו שמי מאן איבון ילדיו ג' אילין איבון חכמיו משאל ועוריה דאפילו גרמיהו לגו כורא יקידתא לקדשא שמיא לא עתה יבוא יעקב מאי בעי הכי יעקב והכתיב ויהי בהם מבני יהודה דכילא חמ' בני יהודה אקרין ובנין כך לא עתה יבוא בני יהודה מיבעי לה מאי לא עתה יבוא יעקב אלף הכי תכיבין בהאי שעתא דאכפיתו למיכאל בגמרא כל חד אריס קליה ואמר גבי כל איבון עמיין ומליכא ואפרכי' תכניא אמר ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם ה' לי בעזרי ג' טוב לחסות בה' ג' מישאל פתח ואמר זאתה אל תירא עבדי יעקב כי אתך אני כי אעשה בלה בכל הגוים (ירמיה ל') בההיא שעתא דשמעו בולה שמי דיעקב תוורא ותייכו בליגמא עזרי' אמר שמע ישראל ה' אלינו אחד ה' זה יאמר לה' אני דא חכמיה : וזה יקרא בשם יעקב דא מישאלא יכתוב ידו לה' ובשם ישראל יכונה דא עזריה בהאי שעתא כיכא הקב"ה כל במליא דליה וא"ל במאן מילי מאיבון מילין דאמרי אלין תלתא אשוי' לון : פתחו ואמרו וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ : בי' שעתא אמר הקב"ה כורסיא דילי בההוא מילי דכולה חייכי' בה

אשוי

E ס

אשר יבא לך • לא עתה יבוא יעקב ולא עתה פניו יתוורו כמה דקאים יעקב לנביא דאברהם
צטורא יקום וזמא לנביא אילין הה"ד כה אמר ה' לבית יעקב אשר פדה את אברהם לא
עתה יבוא יעקב מהאי כיסופא דליצנותא ותנא בולכו דהו חייכון ממלה דא איתוקדו
בההוא בורא וקטיל לון עבידא דנורא חאן שזיב לאילין על דהו מצלון קמי דק"ה ומייחדין
שמיא דקרא יאות ועל דמייחדין שמיא דקרא יאות ישתזבו מההוא כורא יקידתא תרי בני
אהרן קריבו אלא כוכרעה דלא איתייחדו שמיא דקרא יאות איתוקדו כנורא עכ"ל • וי"ל
בזמאמר זה עובא דרא מה שייכות של אלו הפסוקי' שאמר כל א' וא' לעבין הזלתן מכבשן
האש • לפי פשוטה יש לישב מ' שא' תכניה ה' לי לא אירא יש שייכות להזלתן דאי' בגמר' פ'
א"מ א"ל ההוא מינא לר"א אלקיסם כהן הוא דכתי' ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה במאי
עביל וכי תימא במאי והכתיב מי מדד בשעלו מים • א"ל כנורא טבילי כי הנה ה' באש יבוא
גו' עכ"ל • עוד בקדשים דאי' במדרש חזית (דף י"ג ע"ד) אר"א המודעי עתידה שרי האו"ה
לקטרג את ישראל לפני הק' כה ואמרי' רבש' ע' אלו ע' ואלו ע' אלו ע' ואלו ע' אלו ע' מ"מ
אלו יורדי' לגיהנם ואלו אין יורדי' והק' כה משיב ואומר א"כ הוא ירדו כל העמי' עם
אלקיסם לגיהנם הה"ד כי כל העמי' ילכו איש בשם אלקיו א' ר' דאזנן אלו לא היה הדבר
במוב' א"ל לאמר כביכול כי ה' באש יבוא ונעדרתו בלהבי אש כי באש ה' נשפט שפט אין
כתיב כאן אלא נשפט הוא שאמר דוד ברה"ק גם כי אלך בני נלמות לא אירא רע כי אתה
עמדי עכ"ל • עוד בריבי' אנו להקדי' מד' ריש תרומה וז"ל לקח טוב נתתי לכם תרומתו אל
תעזבו את המקח שנתתי לכם יש לך אדם לוקח ווקח יש בו וזה אין בו כסף יש בו כסף אין
בו זהב אבל המקח שנתתי לכם יש בו כסף שאל' אמרות טהורות כסף כרופ' יש בו זהב שאל'
התחדדי' מזהב וגו' ויש לך מקח שמי שמכרו מכר עמו אמר הק' כה לישראל מכרתי לכם
תורת' כביכול מכרתי עמה שאל' ויקחו לי תרומה משל למלך שיש לו בת יתירה כו' ופירושו
באלו כתיב ויקחו אותי כן פ' המ' כ' • א"כ אינו מוכר מכאן שהק' כה כהן הוא וא"ל מכת
דיקחו לי תרומה ככ' בגמר' זה אינו כי פירושו הוא שמכר הק' כה לישראל • וכוה כנולא
העבין שמכני' ה' מתפלל שהק' כה יצילנו מהאש כמ"ש ה' באש יבא דהיינו לשפט את האו"ה
ככ' במד' ר' שם דוד אמר לא אירא רע בשביל זה רק שהמינ' יאמרו אלקיסם כהן דכבתי'
ויקחו לי תרומה וא"כ קשה במאי טביל אלא ע"כ לומר שעביל כנורא כמ"ש ה' באש יבוא
וא"כ לא קאי' ה' באש יבוא על האו"ה והיה לו להכני' לפחד לבן אמר תכניה ה' הוא לי לא
אירא ר"ל משא"ה ויקחו לי אין ר"ל שהלקיסה יהיה להשם אלא לי ר"ל השם עצמו כמכר
לי וממילא איכנו כהן ואינו כריך עבילה ומשא"ה ה' באש יבוא ר"ל עם האש לשפט האו"ה
וממילא לא אירא ודו"ק ככ' לפי פשוטו • אבל לפי' לא אחי' שפיר מה שסיים ואמר טוב
לחכות בה' מבטוח באדם גם עדין בריבי' אנו למודעי מה שייכות בפסוקי' מישאל' ועזריה •
וע"ק מש"א כיון שמענו שאל' דיעקב תוהו ותייבו בליצנותא מהו אחוכא ואלטולוי איכא הכא
לפי פשוטו י"ל מה שנקדי' מדרש ילקוט פ' וישלח ח"ל א"ל הק' כה למיכאל למה עשית כן
לכני' שראל כבורי אמר לפניו רבש' ע' לכבודך עשיתי א"ל מיעכשו תהא ממונה עליו ועל רעו
עד סוף כל הדורות הה"ד כי אם מיכאל שרם כעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול וכתוב

תפארת פרשת תולדות הגרשוני יח

כימי גוי גדול יבוא גדול ויעמוד על גדול אתה אש דכתי' והיה בית יעקב אש יבוא אש ויעמוד
על אש אתה ראש למ' והוא עלין על כל האומות כו' עכ"ל עוד דריב' להקד' דא' במד"ר
פ' שופט' וז"ל עושה שלום במרומיו ק"ר לקים מיכאל כולו שלג וגבריאל כולו אש ועומדי זה
אזל זה ואינם מויק' זה את זה עכ"ל . הרי לפנינו שמיכאל הוא שלג ולא אש וכבר האריך
המ"כ בקושיא זו ואני שמעתי דל"ק מידי כי אלו ואלו דא"כ כי באמת מתקלה היה מיכאל
שר של אש וגבריאל מים ואח"כ בשעת החורבן נחלפו וכעשה מיכאל שר של שלג וגבריאל
שר של אש . עוד נקדים דא' בפ' ע"פ דרש ר"ש הירדוני בשעה שהפיל כבוכד נצר את
תכמ'ו לתוך כנשן אש אמר יורקמי שר הכרד לפני הק' בה רש"ע ארד ואנן את הכנשן
ואזיל את הנדקיי' הללו ק"ל וגבריאל אין גדולתו של הקב"ה בכך שאתה שר של כרד והכל
יודעים שהמים מכנין את האש אלא אני שר של אש אלך ואקרה מבנים ואקדים מבחן
(פירש"י לשרוף הזורק' אותם לתוך האור דכתיב גוברי' אילין די הכיסון לשדרך גו' קטול המון
שביבא דנורא) ואעשה כם תוך כס ע"כ . ובוה נבוא אל הענין מישאל אמר אל תירא עבדי
יעקב גו' כי אתך אני להושיעך כי אעשה כלה בכל הגוים גו' . והבינו הגו' שזה א"ל לעשו'
ע"י שר של כרד כי אם ע"י שר של אש כי דרך גדולתו של הק"ב בכך וכששמעו שהוכיז מישאל
את יעקב סברו שכוונתו ששר של יעקב שהוא מיכאל יהיה באמת שר של אש יעשה כם זה .
ובהוי' שידעו שכבר השביעו שר של אש ולא נעשו (כי נחלפו שירותם) ממיאל סברו שגם מישאל
אין ממש בדבריו לפיכך תוהו ותייבו בליצנות' ע"כ א"ש אמר קב"ה כורסיס בההיא מילי
דכולהו קייבי בה אשוי' לון כו' תנא כולהו דהוו קייבי במילי דא' אתקדו בההיא כורא וקטיל
לון שביבא דנורא כו' כי כן היה באמת כוונת מישאל במ"ש כי אעשה כלה בכל הגוים . או
כוכל לומר בדרך קצרה שח' סברו שמיכאל היה מתקלה שר של מים והוא שר של יעקב באמת
וחור כוונת מישאל שהבטחתו הוא ששר של מים יכבה את האש ובאשר שידעו שכלפיו שירותם
סוברי' ששר של יעקב נעשה אש עפ"י דעתם שהם סוברי' שהוא מים מתקלה וא"ל לו לנכנ'
הכנשן אמנם לא עלה על דעתם שיהיה כם בתוך כס שאש ינכנ' אש לפיכך תוהו ותייבו .

לזה אמר הק"ב כורסיס דיילי ככ"ל כן י"ל לפי פשוטו .
אבל כדי לפרש המאמר בע"א ויתורכו כל הקושי' כאמר שכן ח' כוונתן של חמ"ו לפי
שמצינו' ענייני' שמהם יש ללמוד שניצולו מן כבשן אש ועל כל א"י להקשות קושיא
ח' וכל א' מאלו הנדקיי' בטח כפשו בא' מהם ועם הפסוק' שהביא יתורן הקושיא ההיא וכדי
להבין את זאת נקדים מאמר בפ' מקוה שנהנו (דף כ"ג) וז"ל אמר ר' יהודה אסור לאדם
לומר בשר זה לפסח הוא מפני שנראה כאלו מקדיש בהמתו ואוכל קדשים בחון . מיתבי
אר' תודום איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולבס' בלילי' פסחים שלחו לו למלך
תודום אתה גורמנו עליך נידוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחון קדשים ס' ד' אלא אימא
קרב להאכיל את ישראל קדשים בחון . מקולבס וכו' איבע' להו תודום איש רומי גברא
דבה הו' או בעל אגרופין הו' ת"ש עוד זו דרש תודום איש רומי מה ראו חמ"ו שמכרו עצמ'
על קידוש השם לכבשן אש כשאסו'ו בעצמן מצרדעי' ומה צפרדעי' שאין מצוין על קדוש השם
כתיב בהוונכו עליך כביכת ובתנוריד ובמארותיך אייתי מארות מצויה אלל תנור הו' אומר

בשעה

בשעה שהתנו' הם אנו שמונו' על ק"ה על אמת כמה וכמה ע"כ ויש להקשו' במאמר זה תדא שלפי האמת שתודוס גברא רבה הוי איך שנה נאז שההינס לאכול בדיים מקולס' והנה לפי פשוטו' ל' קושיא זו שהו' סבור כיון שהם ברומי אין כאן מקום לטעות ולומר שיאכלו עם קדשים • וכדי להבין את זאת נקדים הא דאיתא בפ' במה נהמה ובכזה דרין פ' ב"ח ל' אר' אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריא'ל ונעץ קנה בים ועלה בה שרטון ועליו כנכה כרך גדול של רומי ע"כ • ויש לנו ליתן טוב טעם ודעת מה ענין זה לזה שנשאל שנשא שלמה את בת פרעה כנכה רומי שהוא שליטת עשו • וע"כ למה עיקר מושגו ומחשלתו של עשו הוא ברומי • וכלע"ד טעמו של דבר זה הוא זה דאיתא במדרש ויקס עדות ביעקב ותורה שם בישראל שמים וארץ נבראו בזכותו של יעקב לזה אמרתי טוב טעם שהארץ רבתה עד בלי תכלית עד שגער בה הקב"ה ואמר די • לפי שאמרינן שכל מי שמאמר שבת בהלכתו נותנים לו כחלה בלי מזרים שבאמר והאבלתך כחלת יעקב חביד לא כבדרהם כו' וכבר אמרנו שמים וארץ נבראו בזכות יעקב וצריך שיהי' בכתוב ביעקב דהיינו בלי מזרים ולכך רבתה עד בלי תכלית • בחזור לענינינו שא"כ הוא שכל הארץ נבראת בזכותו של יעקב אין כהן שעשו ילדו בהארץ שהיא מתפשטת בזכות יעקב • אמנם מה שהעלה הים שרטון לא היה בזכותו של יעקב לכן יש לעשו שליטה בה וכנכה עליו כרך של רומי ולא כנכה כרך של רומי עד שנגען גבריא'ל קנה בים והעלה שרטון ולא מקודם לכן •

והוא הדבר אשר דברנו במדר' אשר התחלנו משמי הארץ יהי' מושבך זו אטלי' של יון וכבר הקשינו מי הכריחו לכך לומר זה אמנם בכ"ד כיחא כי ידוע שרומי ואטלי' אחד הוא (כמ"ש הערוך בערך אטליק) וא"כ הוצרך לברר בו כי שם שלט מאמר שהים העלה שרטון ככ"ל בחזור לענינינו לתרץ למה נשע' שנשא שלמה לבת פרע' ירד גבריא'ל כו' וכלע"ד טעמא דבה רח שבקדים דאיתא בעה"מ ובכוונת האר' מ"ש ויבטלו את מזבחי' ר"ל שצירפו ולקטו כל ניכונות הקדושה שנכלו לשם • ובכתב בספר הכוונ' שזה הוא הטעם שכל' לא תאבדו עוד גו' כי אין צורך עוד לילך לשם לקלוט שובני' כיצו'ו' הקדושי' • וקש' הלא אין המקור יונ' מדי פשוטו ופשוטו של מקרא הוא על כ"ה' נתן חן העם בעיני מזבחי' וישאילום • לתרץ שהאמת כך הוא שפשוטו שלקחו ממונם אבל מכת זה מוכח שלא כשאר שם שום ניכון קדו' דאל"כ הוה ממונם אסור כי כראה לע"ד שטעמו שלמ"ד גזל גוי אסור הוא משו' שיש בהם עדין ניכונות קדושות וא"כ כיון שישראל יתכללו את ממונ' ממונ' מוכח שלא בשאר שם שום ניכון קדוש' וזו"ש ויבטלו את מזבחי' ויסעו בני ישראל גו' וגם ערב רב עלה אתם כדי שיש להם היתר לממונ' • וממונא דברינו הניכונות הקדושות' ע"ש וזה ה' בהכרח לילך אתם כדי שיש להם היתר לממונ' • וממונא דברינו בשמע לבתום פיהם של מזבחי' כי שאמרו אומה של בזו'י' אתם שבעלת' את ממונינו • ועוד טעם אחר השיב נביהיה בן בסימא שבאמר' ומושב בני ישראל אשר ישבו במזבחי' שלש' שבה וארבע מאות שנה תנו לנו סכר עבול' של שנים רבות ששיעבדם במזבחי' ת"ל שני' כו' בדקו ולא מנאו תשובה הניחו שדותיהן וברחו כו' • והנה לפי תירוק זה של נביהא יש מקום לעשו ולשמעל לעזור על ידושת התרץ כאש' באמת בא' ישמעאל כמ"ש שוב פעם א' בא' ישמעאל ר"ל אתר שבאו המזבחי' • כי בשלמא בלא תירוק זה אין פ"ס לעשו ולשמעאל כי כבר נסת' פיהם כמ"ש ארש' בפ' תתק' אתה ידעת את כל התלא' גו' ויריעו אותנו המזבחי' גו' • ופירש' אחר' מה דאם להוכיח כן אחיה שלא א"ל אחים אכחנו בני אברהם שבאמר לו גר יהיה זרעך גו' ועל שנינו ה' אותנו החוב לצרוע • כן י"ל בל"ז • אבל כשאמר שסוף וזהב שנטלו היה סכר עבדות א"כ יש פ"ס לעשו לעזור על ידושת הארץ אף גם שלא פרע החוב •

ובזה כנולא הענין רק שנקד' שהמפרש' המליכו על שלמ' המלך ע' ה' שכוונתו הית' לש"ש במה שנשא מזרי' אדומי' כו שכל מגמתו הי' להכניע הקליפות ולהוציא כלעם מתוך פיהם. ועפ"ז ח"ש בשעה שנשא שלמה את בת פרעה כו' בא גבריאל ונעץ וכו' שכוין שנשא את בת פרעה מוכרחים לומר שלא לקטו ישראל כל הניצוצו' ככ"ל מזה הפירוש של כל תשובו' לפי שאין שם ניצוצו' קדושו' וכאן שלמה נשא ממזרי' בת פרעה הוא בהכרח שיש שם ניצוצו' קדושה. וז"ל מה יש לנו פה להשיב על ממונם שהשליכו כי גול גוי אשר משום שיש ניצוצו' קדושה שם ככ"ל. אלא ע"כ לומר שהוא שר עבודתו. ח"כ יש פ' לעשו לעורר על דרושת הארץ אף שלא פרע החוב ככ"ל לפיכך ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה שרטון וכבדה עליו כדרך של רומי שינא מזה שליטת עשו. ודו"ק ק"ל.

ובזה כנולא הענין שסבת תודום היתה שרומי אין מקום לטעות לומר שאוכלים שם פסחים ממש אף שבכל ארצות יש מקום לטעות לאכול שם קדשים. רק שנקדקדק עוד הלא גם לפי טעם זה שנטלו כסף זהב בשביל שר עבודתם אין מקום לעשו לעורר על ירושת ח' כי הכסף והזהב לא הספיקו לתשלום עבודתם כמ"ש בגמרא הל' כ"א. ח"כ יאמר בא ישראל לעשו לא פרע השטר חוב מה לי מעט מה לי הרבה הלא גם עליו לפרוע ככ"ל.

לא עכ"ל לעשו יוכל לומר ודאי אלו עבדו ת"ל שנה באמת לא היה מספיק השכר כמו שמשמע בגמרא שכל באמת לא עבדו אלא רד"שנים מוילא יספיק השכר וכו'. ועדין יש לבעל דין לחלוק ולומר הלא גם המלאכים שנקראו בני ישראל היו גלות מזרים והם השלימו המספר ח"כ אין פ' לעשו בשום דבר אלא עכ"ל שלגבי מלאכים אין שייך לומר גלות כי עם השכינה היו שם וזהו אמי שפיר. רק נקדים מקורם הסביל שאמרו אם המלאכים הי' גלות או לאו דאית' בזה שמות (ע' ו') זו ל' ר' יצחק היו קאים קמי' ר"א בן ערך ח"ל הא כתיב אנכי ארד עמך ח"ל ת"ח שכינה ירדה למזרים את יעקב ושית מזה אלפי רמיון קדישין אחריו והיינו דכתיב בשם מאות אלף רמיון דתניבין שית מאות אלפי רמיון קדישין דתתו עם יעקב למזרים וכולהו בליקו מתמן כד נפקו ישראל מתמן דה"ד ויבצו בני ישראל מרעמסס בוכתה בשם מאו' אף רמיון גו' שם מאו' לא נאמ' לא בשם גו' כגווי' דנפקי' אילין כך נפקי' אילין. ת"ח רוא דמל' תמא' ישראל דמעבדין בגיטיון וכולהו בהילו דעבדו ישראל בגיטיון הוה והיינו דכתי' ולא יוכלו להתמהמה ה"ל ולא רצו להתמהמה אבל לא כתיב אלא ולא יכלו. ואתיידע ממש בלהו בני ישראל הו בני ישראל דרקייע כו' ע"כ. עוד גריבי' אנו להקדים דאיתא בתרגום יונתן על פסוק ואשא אתכם על כנפי' בארץ וטעמיה יתכון על ענכין כעל גופי יבשרין מן פלוסין ואובילות יתכון לאתר בית מוקדשא למעבד תמן פסחא ובהואו לילי' איתבין יתכון לפלוסין כו' ע"כ. ורש"י ואשא אתכם זה יושבא ישראל לרעמסס שהיו ישראל מפרזים בכל ארץ גושן ולשעה קלה כשבאו לצאת נקבצו כלם לרעמסס (ובפ' בא פירש"י מרעמסס בוכתה ח"כ מיל היה ובאז שם לפי שעה) ע"כ וקשה במאי קמפלגי התרגו' עם המדרש הכ"ל. ונלעב"ד שפלגי בזה שאמרו לעיל אם היה למלאכים גלות במזרים אם לאו כי הא' לשיך מפרש מ"ש ואשא אתכם גו' היינו ע"י מלאכי השרת שטענו אותם ע"ש. ח"כ התרגום ס"ל שלא הי' להמלאכים גלות במזרים וא"כ למה ישאו אותם המלאכים למהר יציאתם לכך ס"ל שנשאית כשרי' היה לעשות פסח באתר בית מוקדשו. והמדרש ס"ל גם להמלאכים היה גלות ע"כ כדי לקהר יציאתם נשאו אותה בשעה חדא. והשם ח"ש שעלה על דעת תודום

שאין מוקדם לטעות לומר שברמי יעשו פסח כי עיקר חשיבתו של רומי בא מכת שנאש שלמה
 את בת פרעה כמו שאמרנו לעיל וא"כ ה' עדין כיבדו קדושה במצרים • ואין להם פה על
 מוטנס שהשקילו ממזרים כי גזל הוא ככ"ל אלא ע"כ לומר שנטלו שבר עבודתם • וא"כ יש
 פ"פ לעשו לעורר על ישיבת א"י אף של פרעה הקוב • אך על זה יש להקשות הלא לא הספיק
 הקשירות ככ"ל וא"כ עדין חייב עשו לשלם החוב אם מעט אם הרבה • אלא עכ"ל שלא רנע
 מאות ול' שני' לא הספיק אבל לרד"ו שני' הספיק • וקשה הלא יש להסו כמי גלות של המלכ'י
 שהיו משובעים לשר של מצרי' וכבנעים • לא עכ"ל שאלא כי השרת לא היו כבנעים לשר של
 מצרים ולכך ירד גבריאל וכו' שהוא שליט עשו וא"כ אין לפרש שהמלכ'י נשא ישראל מרעמסס
 לסוכות כי למה ירבו מלכ'י בנאות הלא אין להם גלות אלא ע"כ לומר שגם את הנזרים הי'
 כדי לעשות פסח באתר בי מוקדשא ולא בת' ולכך מכהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולס'
 כי אין יעלה על הדעת שיעשו פסח ממש ברומי הלא ככ"ד באתר בית מוקדשא יעשו ודו"ק
 כן יש לפרש לפי פשוטו • אבל עדין יש לדקדק במאמר הכ"ל במ"ש ש עוד ודרש
 תודום כו' מאי רא' מזה שהיה גברא רבה כי אין דרוש זה תידום כ"כ להבין נמנו שהיה גברא
 רבה • וביתר משמעות הגמרא משמע שלאחר שאמר ר' יוסי תודום איש רומי הנהיג כו'
 אמר עוד וז' דרש כו' וקשה מה ענין זה לזה אף אם באמר שג' עוד דרש לא קאי אדכרי' ר' יוסי
 אלא אדרוש אחר שדרש תודום קשה למה שכן דרוש קמא והביא העוד • לא עכ"ל שיש לדרוש
 זה שייכות עם מה שהנהיג לבני עירו לאכול גדיים מקולס'ים וזכרי' אלו להבין מה שייכות יש
 לזה עם זה • ונראה לע"ד שר"ל שמכאן דרוש זה יובן שטעמא רבה היה לתודום שאין מוקדם
 לטעות ברומי לומר שאכלו פסח ממש • ולהבין את זה בקדים דאיכא למידק מ"ש נשא
 ק"ו מצרדעי' ומה צרדעי' שאינם מזוים על קדוש השם • הלא כשבא להם הציווי שיבואו
 בתכור ובמשארות הוא הציווי לפניו • אלא ע"כ לומר לפי דרוש זה שג' לתודום שג' ובאו
 על ד' ג' אין זה הציווי רק הודעה לפרעה שכן יהיה אבל הציווי היה סתם כטא את ידך והעל
 הצרדעים והם הוסיפו על הציווי ובאו אל התכור כשהוא חס • וא"כ הוא שלא היה הציווי
 שיבואו תוך התכור כשהוא חס • קשה למה באה הצרדעי' בשלמא אם הציווי הי' שיבואו תוך
 התכור כשהוא חס יש טעם הנין למכה זו דאי' בזה כפי מה שהביאו הש"כ וז' להו מסרו ית
 גרמייהו לאשא ואחר באכו באש ובמים ותוסיאכו לרובה שלא מתו שגמור וימותו הצרדעי' •
 אשר מן הבתים ומן הקצרות ומן השדות אותן מתו אבל אותם שבאו לתוך התכור' לא מתו
 לפי שקדשו ש"ש ומהם למדו חמ' כו' וצרדעי' אמרו באכו באש ובמים עבור ישראל שהמצרי'
 השליכו ב' באש לזרפם לאלהיהם והזילם הק"ב שגמור ויזיל אתכם מכור הכורז ומהם
 השליכו ליאור והזילם הק"ב כו' ע"ש כלל הדבר תכלית המכה הזו היתה להיפרע מן
 המצרים שהשליכו ישראל לאש ולמים והזילם הק"ב • לכן הביא עליהם צרדעי' מן המים
 ובאו לאש והזילם הק"ב • והמפרש' כתבו שזה הוא כב יותר שבר' שבריתו מן המים שנטא
 מה שכתב טעמו הוא האש אעפ"כ ככתב לשם כן • לא אם היה הציווי שיבואו לתוך התכור
 כשהוא חס • אבל לפ"ד תודום שג' הציווי היה סתם על צרדעי' קשה מ"ט למכה זו •
 וזכרי' אלו לומר שג' לתודום ט"א והוא זה דאיתא במדרש ילקוט צרדעי' למה הביא
 עליהם אמר הק"ב יבא דבר שגידלו ומחיתו מן המים ויפרע ממזרים שנקאו לאחד אומה

שעתידיה לקבל תורה שנמשלה למים שנה' הוי כל צמח לכו למים ע"כ. ויש לדקדק מה לי
אם התורה נמשלה למים או לא אלא כוונתו שיאמרו נא מצרים מה רבותיהו דשראל אם
הורשו האומות לקבל התורה גם הם קיימו וקבלו רק שלא הורשו. אבל האמת אינו כן דאית'
במ' יתרו למה נתנה התורה במדבר דיומו פרהסיא במקום הפקר כל הרוצה לקבל יבא
ויקבל וביתנו מתוך המים שבה' אף הרים נטפו מים. ואיתא במד' ד' פ' ל' למה
נמשלה התורה למים מה מים הפקר לתנם לעולם כך התורה שנה' הוי כל צמח לכו למים
ע"כ פ' כ' כיון שנמשלו התורה למים שהוא הפקר והא"ה לא קבלוה וישראל קבלוה זה הוא
מעלתן של ישראל. וזה סברתו ודעת תודום במכת הצפרדעים רק שקרה לפי זה למה
הוצרך הקב"ה ליתן התורה במדבר הלא מתוך מה שההרים נטפו מים מוכח שהתורה הפקר
כמים. אלא עכ"ל הטעם אחר דאיתא במדרש בשביל השבטים שלא יתלוקו זה יאמר
בחלקי וזה יאמר בחלקי כמ"ש באמת בבנין המקדש כדאית' במדרש. וזריבין אנו ליתן
טעם טוב במאי קחפלגי הכי תרי לישנא וכבר אמרתי טוב טעם שהם חולקי' אם ירושלים
נחלקה לשבטים אם לאו מ"ד דס"ש שנתנה התורה במדבר מפני השבטים ס"ל שירושלים
נחלקה לשבטים א"כ לא הו' מקום נא' ליתן שם התורה כי יתלוקו ע"ז השבטים האחרים.
ומ"ד מפני א"ה ס"ל שירושלים לא נחלקה לשבטים ממילא אף שנתנה התורה בירושלים לא
הו' מקום לתלוק כי יד כל השבטים שזה בו ולמה נתנה במדבר אלא ע"כ מפני א' ממילא
מוכרחים לומר שתודום ס"ל שירושלים נחלקה לשבטים ונפלה בחלקו של בנימין. וזריבין
אנו לומר למה באמת דוקא בחלקו של בנימין כמ"ש המדרש בפ' ויחי למה תרדון הרים
גבוהים כולכם שבטים אלא שנבנים אתם. וא"כ הוא שנפסלו אמות השבטים להקריב שם
זבחי קדשים חצפ"י שכולם שבטים מכ"ש שאין לטעות לומר שיש להקריב ולאכול קדשים
ברומי שהוא נחלת עשו הרשע שביז את הכבוד מחמת העבודה ויאמר למה זה לי בכורה.
ממילא ממה שדרש תודום איש רומי עוד מוכח שטעמו רבה ה"ל במה שהכניז בני רומי
לאכול גדיים מקולסים ולא חש שיהי' כראוי כמאכל קדשים במקו' ודו"ק.

והנה כבוא לבאר כוונת חכמי' במ"ה ה' ל' לא איראנו' טוב למכות בה' רק שנקד' דאית'
בזהר בראשית ע' קכ"ט' כצונו' של יוסף אודריקו ב' הרוגי מלכות. א"ל והא
שמעבא ד' בני יעקב הוו א"ל ח' אלא בדיוקניהו הוו. ואיתא בילקוט משלי דף קל"א
שעשרה הרוגי מלכות היה עבור מכירת יוסף וכן הוא בגלגלני' בפסוק סלה כל אבירי ע"י.
עוד איתא באלשיך שיוסף היה נבית הסוהר עשרה שנים עבור עשרה טפות ושתי שנים
הנשארות היו כשביל' שנטח בשר המסקה וכדאית' במדרש. ובה כבוא ל הענין חכמי' למד
למסור כפשו' על ק"ה מצרדעי' מה צפרדעי' שלא נטשוו כתיב וכאו' וכו' בשעה שהתנודר חס
וקשה הלא הק' ופריכא הוא כי ראינו שננטשוו ככ"ל אלא עכ"ל שטעם של הצפרדעים הו' הם
בקשו לאבד אומה שעתידיה לקבל התורה שנמשלה למים. שנאמר הוי כל צמח לכו למים.
וא"כ קשה למה נתנה התורה במדבר א"ל להראות שהוא הפקר הלא כבר נמשל למים על
ככה. אלא בשביל השבטים. וא"כ ע"כ לומר שירושלים נחלקה לשבטים ואזי הו' מחלוקת
בין שבטים אחרים אם נתנה התורה נא' לכך נתנה במדבר הכ"ל. וא"כ טעמו שרלל
ביוכרת יוסף כי ירושלים נפלה בחלקו של בנימין מכת שנבנים הם במכירת יוסף ככ"ל

במדרש ויחי וא"כ הוא בעשה י' הרוגי מלכות בשביל מכירות יוסף. וקשה דלמא י' הרוגי מלכות הנה עבדו י' כינונו של יוסף לא ע"כ לומר זה א"כ כבר שקל יוסף למטרפס' שיש בבית האסורי' שנים. וקשה א"כ מ"ט ישב י"ב שנים ע"ז באל לתרן ואמר טוב למסות בה' מבטוח בדיכיל' ויוסף בטח בשר המשקה לכך ישב ב' שנים יותר ככ"ל. וכך הוא המשך הפסוקי' ה' לילא אירא וגו' כי יש ל' ק' ומכפרדעי' שאינו מכוון וכו' (ואמטראו הוו ולא ביווי ממש כפי' התוספת) וא"כ מוכרחי' אנו לומר שהשבט' מטאו במכירת יוסף ולכך נעשה י' הרוגי מלכות וקשה דלמא י' הרוגי מלכות נעשה עבדו י' כינונו' אלא ע"כ לומר שכבר שקיל למטרפס' עשרה שנים בבית הסוהר וקשה הא ישב י"ב שנים לזה מסומן עוב למסות בה' וכו' ויוסף בטח בשר המשקים וק"ל. סליק פרשת תולדות.

פרשת ויצא

ויצא

יעקב מבאר שבע וילך חרבה. איתא בוורא הובא בע"מ מאמר ח"הד ח"ג פ' י' וי' ח' שאברהם יצק ויעקב תקנו ג' עבירות שעבר אדה"ר ע"ז ג' ע"ד דהיינו אדה"ר כשאל בע"ז בעטין שבקשו כל הבריות להשתחות לו אעפ"י שלא קיבל עליה מ"מ כיון שהוא היה הגרם שעי' שהאכילם מן עץ הדעת המרידס לשמים. אברהם קיים בעצמו ואת פסילי אלהיהם תשרפו באש באור כשדים והוא תיקן כפשו של אדה"ר. יצק תיקן ש"ד שגרם אדה"ר ע"י עטיו של קש ע"י שפגע יצק את כווארו ע"ג המונח בזה תיקן רשאו של אדה"ר. יעקב תיקן ג' ע"ש אלהם בא להוצק לאשמו בתפוזו ומשם נמשכה לו תקלה אחרת ק"ל שנה שהוליד רותי' בו ונתקן אותו העון בשופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדה"ר הוא בשמחו אשר הופקד אמו בנאמנו לשרן לחזור אחר אבידתו והותר לו שם שתי אקיות בקדושה ובחזקתו ומתקן רב והוא הפך התפוזן. בו ע"ש כי האריך וזה הוא תמימת דבריו. והנה ע"י מאמר זה בארתי מדרש ילקוט ס"פ כי תבאר' תגמול פתח וכדוכיכס משלי אפר גו' אחר הקב"ה לישראל הוו וזיירן בשתי זכירות שכתבתי לכם בתורה תמחה את זכר עמלק כי תמחה אמת וזכר עמלק משלי אפר משלי אפר אס זכיתם הרי אתם בניו של אברהם אותו שהמשיל את עצמו כאפר שא"ל ואנכי עפר ואפר. ואם לאו לגבי חומר גביהם התקינו עצמיהם לשיעבודם של מזרים מה כתיב וימרו את חיהם בעבודה קשה בחומר גו' עכ"ל. המדרש הזה הוא תמוה מאד. וכלע"ד ליישבו. רק נקדים דאית' בגמ' חלק (דף כ"ט ע"ב) אמות לטון תמכע מה היא תמכע בת מלכים הוה דכתיב אלוף לטון וכל אלוף בו. בעיא לאגיורי באמה אלא אברהם בו' ולא קיבלה הלכה והיתה פלגה לאליהו בן עזא אמרה מוטב תהא שפחה לאומה וזולת תהא גבירה לאומה אחרת כפך מיכה עמלק דלעזיכיהו מ"ט דלא איבעי להו לרחוקה עכ"ל. והנה קשה על זה המאמר למה באמת רחוקה ובפרט על אברהם קשה הלא הוא ושרה גיירי גרים הנה. וכלע"ד שבאה להתגיר כדי שיאזו את' אחד מהם ולכך לא רצו לקבלה וכדר' כחמי' בפ' דדינמות (דף כ"ז ע"ב) דס"ל א' גירי אריות ואל' גירי חלומות בו' אינם גרים בו'. אך ע"ז קשה מ"מ לא הוה לי' לרחוקה כי ההלכה בדברי האומר כולס גרים הם. ולפ"ז יש מקום לחפות קצת על עמלק אעפ"י שבאמת הוא רשע רע ונתכוון לשאת את ישראל בדרך.

הפארת פֿרשת ויצא דערשני כא

מ"מ האבות גרמו בעצמן קצת בונה שלא קבלוהו לתמונע ונפרט יעקב ה"ל לקבלה להיות עומד
 בכ"ל באמת כ"ל טוב טעם ודעת שיעקב לא רצה לקבלה להיו' עומד דאיתא בפ"ק דברכות
 (דף ק' ע"ב) לא תשב על מטה ארמית לא תיבסכ גיורתא . ש"מ שיש קצת קפידא שלא יא
 אדם גיורת ויעקב אבינו ע"ה היה צריך ליהדר טפי שלא יבא בשו' בוא' שיש בה קצת תשואא פי
 כבוד אמרו והסתכלו בסתל' הפ' דאית' בוהר טובא בע' מ' מאמר מה ד' ג' פ' י' וזו"ס שאברה'
 בו' ויעקב תיקן ג' ע"כ ל' באריות . וז"ל פ"א שיעקב היה מתקן ג' ע"כ אד' ה"ה צריך
 ליהדר מאד שלא יפגעו' ובזשם מילת איסור מילא יפה גשה שלא רצה ליטב על מטה ארמית
 דהיינו ליבב גיורת' וז"ל הוא אין מקום לבל' לחסות על עמלק כי לא תטאו בונה שלא רצה
 לקבלה תמונע והמה לא גרמו שום דבר והאשמה תלו' בעמלק ומזה תמונה אבר עמלק .
 עוד צריך לזכור להקדים דאית' בפ"ה (דף פ' ט' ע"א) אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן גדול
 מה שבאמר במש' ואהרן ממה שא' באברה' דאלו באברה' כתיב ואנכי עפר ואפר נמצא נחשב
 צדיק לאזיה דבר ואילו במשה ואהרן כתיב ובתו' מה שהם בחשבים ללא כלום ע"כ עוד
 צריך לזכור להקדים דאית' במ"ר ואנכי עפר ואפר אלו הרגבי אמרפ' לא הייתי עפר אלו
 שרפני במה' לא הייתי אפר בו' עכ"ל וקא' מי הכרית לבנ' המדר' לכך למה לא מסר' בפשוטו
 אנכי עפר מתתלת הכריתא ופופו עפר ואפר ע' דאדם נטריקין אפ' ד' ד"ס מר"ה . אלא כ"ל
 לתקן המדרש שם אברהם אבינו חישב עצמו ללא כלום כמו משה ואהרן הפוך הנמרץ . לכן
 מפרש אילו הרגבי אמרפ' בו' . בהקדים גמר' סוף תמורה ובפ"ב דפסחים וז"ל כל המזרפין
 אפרם מותר חוץ מאפר אשרה שהו' ע"ז בו' (ע"ש בתוס') וכל הנקברין אפרן אכזר וכו'
 וז"ל שם אברהם חישב עצמו ללמה ולא כלום כי אילו שרפו ממנו היה אפרו כאפר
 ע"ז שאברהם בהנאה ואזיה שזה כלום וכן אס' הרנו אמרפ' וזיה קבור וז' עפר אברהם
 בהנאה ככ"ל בגמרא וק"ל וזיה כנא' הענין אס' ישראל נזהרים במחית עמלק נמצא ע"כ
 הם כוברים שיהא עשה יעקב שלא קיבל את תמונע ביתיקן יעקב בשמותו אד' ה"ב ע"כ ל' .
 ואם הוא תיקן הנשמה וזכרתי' אלו לומר שאברהם ויחזק תקנו כפ' ודות . כי א' לתקן
 הנשמה אס' לא שהגשם והרוח מתקנים מקודם בידוע לכל המקובלי' . וז"ל הוא שאברהם
 תקן ע' זל' אד' ר' במה שמסר עצמו לאור בשרים נמצא חישב עצמו ללמה ולא כלום כי אפרו
 אכזר בהנאה וז' להם יחס של אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר שהקטין עצמו במשה
 שבקש ללא כלום . וז"ל המדרש אס' זכית' למחות את עמלק משובי' אפר הרי אתם
 בכיו' של אברהם שאמר ואנכי אפר ועפר . ואס' לאו בשאיס' זכית' וזוהרים בוהר את
 גו' מוילא הם כוברים שיעקב לא עשה יפה שלא קיבל את תמונע כי יעקב לא תקן אד' ר'
 מוילא לא ראוי למחות את עמלק כי האבות גרמו במה שדברה' כפשה לא לזכור ינו' עשו ככ"ל .
 וקשה למה באמת כוברים שיעקב לא תיקן וכו' אלא עכ"ל שהם קוברים' שאברהם לא תיקן
 ע"ז של אד' ר' מוילא א' ל' ליעקב לתקן נשמתו של אד' ר' . מאמר שלא נתקן מקוד' כפש
 ודות . א"כ לגבי חומר גביהם התקינו עמ' לשעבוד' דמזרי' מה כתיב וימרו את חיייהם גו'
 וכדלכתין את זה צריך לזכור להקדים דאיתא בוהר בראשית (ע' מ"ד) מה שנתה התורה
 תחלה ממונא כי אס' בלי קא' בנין דכתיבס' אלהיהן שרפון באש ועיין בוהר שמות ע'
 למ"ד . והנה אס' כבר אברהם תיקן חזא' אד' ר' ע"ז אור כשרים שקיים בעצמו את ספילי
 שלהיהם

אלהיהם גו' מוילא קשהמה קבלו ישראל שר על קרבן פסח על שלל כשלו כא כי אם עלי
אש הוא נחוקספדי אלהיהן מהסכן א"ל שרנו ואת פסלי אלהיהן והווינו לעשות תקון
זה בזה שרלנו" הלא כבר תיקון אברהם את זה אלא ע"כ לאר שערדה להם זכות זה
שיבאו מתחת יד מזרים אעפ"י שערין לא נבאמלהם ת' שים אצל אש לא תיקון אברהם שטא
אזה ר' באור כשרים אויכדאי הוא מה שאכלו את הפסח עלי אש כדי לקיים את פסלי גו'
לכפר על שטא אזה ר' במאכ צריכין תקון אה' שיתקינו אתעצמם מתחת שגור מזרי כי עדין
לא שלמוה' אשים יוכחי ניחא בנדון הכ' לאמרנו שאברה' לא תיקון שטא אזה ר' מוילא ע"כ
פראי הוא לאכו ישראל קרבן פסח עלי אש לתקון ואת פסלי אלהיהן גו' וא"כ עדין לא שלמוה' ת'
שנ' לזה אה' המדד' וא' לחזית' לבי חומ' בניס התקינו עצמיהם לשגור' של מזרי ודוקוק' ל'
בפסוק ובינו לאה רכות פיר' שם ארוכות מתבות' ארוכות כהונה ומלכות' הנה עפ"י
הקדמה וז' בארתי מדרש תילים אשרי האיש וז' בנדק כל אחרי גו' מנינו שיעקס
הכתוב שלח תצות שלא להוציא דבר מנונה מפיו דכתיבן הבהמה הטהור גו' וזן הבהמה
אשר אינה טהורה כל אשר דוד חף אבי העיר עלי הקב"ה יבקש לוה' איש כלבנו מה פוראי
לא הוציא דבר מנונה מפיו חף אבי היה לי לומר ארור האיש אשר הלך בעצת רשעים וכו'
עכ"ל וקשה מה עין זה שירד לא הוציא דבר מנונה מפיו אלא מה שאמר שמואל אל שאול
תמלך ועתה ממלכתך לא תקו' יבקש לוה' איש כלבנו הלא דבר הוא וכו' למתן עד"כ
פ"ח (דף קכ"ג) ח' כתיב ויעיני לאה רכות מה רכות אלימא רכות ממש אפשר נגזר בהמה
שמה לא דיבר הכתוב דכתיבן הבהמה אשר אינה טהור' נגזר דיקין' דיבר הבתוב א"ל
שמתבות' ארובו' וכו' עכ"ל והנה רש"י הקשה על מאמר זה שאין ילפינן מזה שיעקס
הכתוב שמה אותיות שלא רצה הקב"ה לדבר בנכות של בהמה וזהם בפ"ק דפסחים ילפינן
מהכא שלא רצה הקב"ה להוציא דבר מנונה מפיו ומשם שלחם הקב"ה על הבהמה ולדבר
בנכותה רק שלא להוציא דבר מנונה ותיקן מה שתיקן כלל הצולה מדברי רומה שיעקס
הכתוב ילו שני ענינים מתלפס' ח' שלא רצה הקב"ה להוציא דבר מנונה מפיו אבל
אפשר לומר שלא חס שלא לדבר בנכותה של בהמה ונשי לו שהקב"ה לא רצה לדבר בנכותה
של בהמה אלא שלא להוציא דבר מנונה מפיו לא ילפינן מהכא ואינו מוכרח כלל ועוד
שמואל ורעם מבורר בחקרא קודש ויכך העם מעלו באשר ראש השלשתי' נאספו וקורו
לעשותם הראשונה שאירע מה יושענו זה גו' ע"כ חס קל מהרה העלה עולות והיה כונן
להוציא את ישראל וזהו ענין האחרים מה יושענו זה מנו"ר בכל המפרשים כי אמרו
שהמלכות ניתן ליהודא ולא לבנימין צעיר השבע' וראו' בזה שהתחלנו ויעיני לאה רכות
ארכות דהיינו שמתבות' ארוכות כהונה ומלכות כחשפיר' שם ככ"ל וזהו נבוא אל
הציור כי מוכרח הוא שאלו לא היה כונן שלא יוציא אדם דבר מנונה מתוך פיו כי אלו
היה כונן כן היה לו להשיב אחר לאותן האחרים מה יושענו זה גו' מה דעתכם ראוי
להיות המלכות ליהודא דכתיב ויעיני לאה רכות מתבות' ארוכות כהונה ומלכות דלמא לא
היו אלא רכות ממש וזה אית לן למימר ק"ו הוא השתא בנכותה של בהמה לא דיבר הכתוב
כ"ש בנכותה של צריקי' מאן לימא לן שם הקב"ה על נכותי' של בהמה דלמא לא הוה ומה
שיעקס

שציקס הכתוב לכתובות הנהמה אשר אינה נעורה אך זה כי אם שלא להוביל דבר מנוכר מתוך פירכיהם השני ה"ל בפסחים. כך ה' לו לאול להשיב לאותן האומרי' למה ישיענו זה ומלאה השיב שאול כך מוכרחין אנו למד שהוא לא ה"ל הכיולפי דעתו מותר להוביל דבר מנוכר מפי של אדם לכן בא דברי הכתוב שה' יקץ לו איש כלבנו שלא יובא דבר מנוכר מפיו. וזה כונת המדרש תיב' ה"ל מצינו שציקס הכתוב יכו' שלא להוביל דבר מנוכר מפיו אמר דוד קף אני זכר' קץ לו ה' איש כלבנו להור' לאול שלא יובא אדם דבר מנוכר מפיו כי הוא לא בשר כך ה"ל ודו"ק

בפסוק וְאָמַר לֹאֵה כֵּתָן לִי אֶלְקִים חֲבָרִי אֲשֶׁר כָּתַמְתִּי שִׁפְתֵי וְחִקְרָה אֶת שִׁמּוֹ
יִשְׁעָהּ לֵית בְּמֶדֶד רָכֵךְ גַּע' ד' ו' לִזְכּוֹן הַכְּתוּב מִסְפֵּר בַּשְּׁבָחוֹ בְּתֵיב רִיבּוֹן בְּחִלְכִּים

שנאמר לישב משפחת הישכני ואין ישוב חלל ב"ד אט" ויוראו א"ל כו' יעקב כו' עש אלהים
ויומר אשכר באלהיך עב ל' הודיה • והנה עפ' יגדרה זה בדת' ומאמר תמוז ב"ח ת"ל
(דף ק"א ע"א) וז' למה נגלגל הקב"ה יחזיק את ישראל ממזרים חלל בשכר שרה רבקה
דח' ונאה בשכר שפסחה שרה בהגר והעלמה למטתו של אברהם • בשכר שאמר לרבקה
התלכי עם האיש הזה ותאמר א"ל • בשכר שפסחה רחל בלילה והעלמה למטתו של יעקב
בשכר שפסחה ולפס והעלמה למטתו של ועקב לכך נאמר מוסיב יסד' ביתה להזניח
אסירים כבואות עב ל' המדרש • • המדרש הזה יתמוז במאד וזועק ויומר דרשני
ואינו מהנזכר בלכריך בקושי' • • לך שבח אל הביאור על דאשון ראשון ועל אחרון
אחרון זה יבא ראשונה • בשכר שפסחה שרה בהגר כו' כלע"ד למתן עפ' מ"א האלמ"ך
על פסוק ותאמר שרה הנה בא עבדני ה' נ'ו' הטעם שהזכיר אברהם להוליד ושמעאל
ע"י הנגזל חלל כדי שיש' אצ"ה מטיפה קדושה ב' יסודותה שהיא באברהם לקח ושמעאל • והנה
באותו אף חס לא בא אברהם אל הגרמ"מ הנה מוליד יצחק ימשיך קדושה לאשר שנתק
וזהו חס ע"י וקנה חתן • אמנם ביוק שלקח הגר והע"ה להזניח וכו' ל' יצחק במהרה ויתר
אלו הן מורף דבריו של האלמ"ך ובהכ"ז יסד' • • המדרש בשכר שפסחה שרה בהגר והעלמה
למטתו של אברהם • • הקד"ס דגרידוע לכל מה שהרבעה מאות ש"י של גלות וצריח התיקו
משכיל יצחק • • כמזל לפ' אס בתאמר ל' דתו של יצחק אלו"ה היה עדיקזמן גול'תן של
ישראל לזה אמר המדרש בשכר שפסחה שרה בהגר וכו' יבא שרה שנתמעט הוזהרזן מאברהם
ע"י הכהן וז"ל ה' מהבדוק להמתין עזר בל'ת יצחק כדי שנתמעט הוזהרזן ע"י וקנה מאל
כאלוה'ת' שבי'ו שפרק כי שיתאמר עבדים לךך נגלגל הקב"ה יחזיק את ישראל ממזרים וק"ל •
סאמר ב' • בשכר שאמר לרבקה התלכי עם האיש הזה ותאמר א"ל • • כלבד' ל' ישיב עפ' י
יזה שכתב הקב"ה ויהיו עבדו כבדו יח' כל ה' ש"ל יצחק אחר
ויוגו ל'ח' מיל' חיל' קדושתו שה' עולה ממנו סול' כ"ל ויחזיק יתה מקום אחר
מבוא לקטרת שהמירו יצחק ב"ל ויבא יצחק ממנו שדרי' חק לק' לעם לזה אמר התלכי
עם האיש הזה לא מורוה נבד' כי דעתו ה' יצחק יבא ל'ח' ל'ל'ה כדי לקטרג אמן מוח
ולעכב הגולה ובהכ"ז יבא נבד' אחר דכ"ה ח"ך כמזל נאמר יצחק בקדושתו ויבא
חיסרו חל' אחר שאל לכך נאמר וכו' •

מאמר ג' נזכר שתפסה רחל בלאקה והעלתה למטותו של יעקב • כלענ"ד ליישנע"פ המדרש בראשית רנה פ' פ"ד ו"ל אכתבו מאלמים אלומים • אר"אחא

עתידיס אמת להעלי' עלי דברים לכי אבא לומר חיה רעה אכלתהו ומאן קאים לי
 משתיקות דאמה קמה ע"כ. וקשה מה ענין שתיקות דאמ' קמה ליה להבא. וכלע"ד שכתב
 פזימו של המדרש שיוסף רמז להם שהם יאמרו להכניעו עקב חיה רעה גו' לרמוז שיהא כשכל
 פזיה רעה היא אשת אדוכי כחש אית' במדרש על דברי יעקב. וע' ואמר ומאן קאים לי
 משתיקות דאמה ר"ל ומאן קאים לי שלא כשכלתי באשת אדוכי כחש אית' במדרש על דברי
 יעקב. וע' ואמר ומאן קאים לי משתיקות דאמה ר"ל ומאן קאים לי שלא כשכלתי באשת אדוכי
 משתיקות דאמה דאית' במדרש רב' פ' ב"ר' מחמא בשם ר' אמי אומר איקונין של אמו ראה
 וזיין דמו. וכלע"ד כשראה איקונין של אמו זיין דמו וכבש יצרו כמו שאמרו כבשה אתיכרה
 באותו לילה שמר' הסיומי' ללחא (וכע"ז זה פ' ה"ת ע"ט) ומיילא אית' יוסף שפי' ומאן קאי'
 לי שלא אכלתי החיה רעה אשת פטויערע משתיקות דאמה ע"י שתיקת' ראיתי איקונין
 שלה וכתבתי דמי ונכלתי מאותו עון ובהכי ניחא כמי המאמר הג' בשכר שתפסה רחל ללחא
 והעלתה למשתו של יעקב בגאלו ישראל. כי ידוע הוא זה שע' שיוסף כבש יצרו גדר האשמים
 מן הזכות ושרה גדרה הנשים כח"ה גן בעול וכו' דאל"ה היו בטומע' ח"ו בין המזרים ולא היו
 בגאל' ח"ו לכן אמ' המדרש בשכר שרחל העלת' ללחא וכו' יא' חו' שיוסף כבש יצרו כשרא' איקונין
 של אמו. ועי' כ' גדר האשמים מן הזכות ושרה גדרה הנשים כח"ה לולא היו בטומע' בין המזרי'
 ולכך בגאלו. וק"ל.

מאמר ד' בשכר שתפסה ללחא ולפיה והעלתה למשתו של יעקב כו' כלע"ד ליישב
 ע"ד שמקרא וולא דיבר הכתוב באשר הובא למעלה ותאמר ללחא כתן לי
 אלהים שכרי אשר נתתי שפתי לאיש ואתקרא את שמו יששכר. ואיתא במדרש רנה רב' גע"ד
 וז"ל וכן הכתוב מפרש וכו' ואומר יששכר באהליך כח"ה ע"כ לאומיכו' כ' ומכני יששכר יודעי
 בינה לעתים גו'. ואית' צמ' פ' בא (דף כ"ח ע"ב) בשעה שא"ל פחדה הזה אתם בגאליס
 א"ל משה רבינו היאך אנו בגאליס לא כך אמר הקב"ה לאברהם גר יהי' זרעך ועבדו ת' שנה
 וגו'. א"ל הואיל והוא חפץ בגאולתם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מדגל על ההר' ומדלג
 על הקיני' ועל הקשכנו' ועל העבדו' ובחדש הזה אתם בגאליס עכ"ל. והנה איתא במדרש
 בזכות האמונה שמאמיני' ישראל למשה במה שאמר שהם בגאלי' לכך בגאליס. ועל זה קשה
 מהיכי תימי לא יאמינו דבר טוב. אלא לתרץ צריכין אנו לומר שידעו כוד העיבוד שעדין
 לא הגיע זמנם להיגאל ונכח ועבדו ת' שני' ואעפ"י כן האמינו לכן בגאלי'. ועי' מי יודעי
 כוד העיבוד ע"פ שבע' יששכר כח"ה ומכני יששכר יודעי בינה וכו'. ובהכי ניחא המאמר
 הזה בשכר שתפסה ללחא בגלפה כולד יששכר שהוא ידע כוד העיבוד ועל ידו השגים
 ידעו כוד העיבוד וא' כ' דבר טוב עשו השבטי' שהאמינו במה' כי מהראוי שלא להאמינו כי עדין
 לא הגיע זמנם עפ"י כוד העיבוד ואעפ"י האמינו לכן יגאלו בשכר האמונה דו"ק וק"ל.

פרשת וישלח

יעקב מלאכים גו'. קשה מה כתיב למעלה מן הענין ועקב הלך לדרכו

וישלח

הפארת פרשת וישלח הגרשונות כג

ויפגעו בו מלאכי אלהי' ו' מה ענין זה לזה בשלמא למ"ד ששלח מלאכים ממש אחי
 שפיר שלח מן המלאכים הנ"ל כמ"ס בנחמא העל הטורים מחכים כטרייקון מוזות
 חילות נטל יעקב מלאכים • אבל למ"ד ששלח שלוחים מא"ל • וכל לתוך ע"ד הוזהר הובא
 צדק"ט פ' ו' ו'א ששמות של אברה' ויחקק פגעו בו זהו פירושו של ויפגעו בו מלאכי אלהי' וכו'
 אעפ"י שישחק הי' עדין קי"מ בשעת עקידה פרשה ממנו נשמה אחת ומשום זה כהו עיניו כו'
 ע"כ • עוד חית' במ"ד למה כהו עיניו של יצחק כדי שיבא יעקב ליטול את הנדרות • וזהו
 ידוע שיעקב שנאתו וטעויותו של עשו יעקב הווי משום שנטל ממנו את הנדרות לפיכך בא
 יעקב לפייסו כמ"ס חיי' לו אור כו' ברכות שנברכי אבי לא נתקיימו בי • ובהכי ניחא סמיכות
 הפרשה ויפגעו בו מלאכי אלהים פירושו שפגעו בו נשמת אברהם ויצחק קשה הלא יצחק
 עדין קי"מ • אלא עכ"ל שהיא נשמתו שפרשה ממנו בשעת עקידה • וא"כ הי' מתיירא יעקב
 שכן ב"ה לא הסכים על כך שהוא יטול את הנדרות • א"ל הלא כהו עיניו של יצחק בשביל
 זה כדי שיבוא הוא ויטול הנדרו' כמובאר ברק"ט ככ"ל ובדלי' הסכים הקב"ה על הנדרו' •
 זה אינו כי כנ"ל אמרינן שבהו עיניו של יצחק בשביל שפרשה נשמתו בשעת העקידה וא"כ איך
 באן סימן שהקב"ה הסכים על הנדרו' לכך הי' מתיירא ושלח שלוחים לעשו לפייסו וק"ל מיהא
 מתורן הסמיכו' אליבא דכ"ע ב"ן שפירושו וישלח יעקב מלאכים ממש או שלוחים • אך קשה
 עדין למ"ד מלאכים ממש איך מלאו לבו של יעקב להשתמש במלאכים שהם שריו של מלך
 לשלחם לכל אשר ירצה • הן אחת שיש שני טעמים על ככה ה' • שיעקב בא להורות לעשו
 גדולתו וחשיבותו כדי להבהילו כמ"ס רש"י על פסוק בראות בני אלהים הב' שכוונתו הי'
 להראות לעשו שאין להאשימו על מה שנשא ב' אחיות • בהקדים שהיוני כתב הטעם של
 איסור עריות הוא שלמעלה מדוגים הקרובים ואסור להשתמש בשריו של מלך משא"כ
 יעקב שנקרא א' דכתי' ויקרא לו אגו' לפיכך הותר לו להשתמש בשריו המלך וא"כ הוא זהו
 פונת יעקב ששלח לו מלאכי' ממש להראותו שהוא נדמה למלאכים ויכול להשתמש בשריו
 וכו' ויותר לו בשתי אחיות • מ"מ קשה לאן משנת חסידות היא זו • בשלמא מה שנשא ב'
 אחיות הוא בשביל אלא מצי' ויווג אחר הגון לו וולת ב' אחיות • משא"כ כאן כ"ל לשלוח שלוחי
 ב' כמ"ס חד' מ"ד ולמה לו לשלוח מלאכי' ממש בשביל טעמים חלוש' הפ' ולשתמש בחכם
 ובשריו של מלך • וכלע"ד שהיה ליעקב פ' גדול להשתמש במלאכים האלו דאית' בזהר פ'
 וירא ע' ד' ג' ר' ש' פתח הקראלים בעקו חוצה תילתא יבין מלאכי' עלאי בעקו בההוא שעתא
 ובעו לקיימא על ההוא מלה דכתיב וירא אותו חוצה • מלאכי' שלו' תילתא יבין מלאכי'
 אחריבין להו ויבין למיהך קומו יעקב ובגי' דיעקב אבטח לון שליחו קכ"ה דכתיב ויעקב
 תלך לדרור ואילין אקרו מלאכי' שלום כולו כד חמו ליה לאברהם דעקיד' ליצחק עכ"ל
 עוד נרובין אור למודעי דאית' במ"ד שעי' הדמועות של המלאכים כהו עיניו של יצחק •
 וממא' דכרזה בשמע עי' בכיית' של המלאכים הי' לעשו מקום לתלות על הנדרות • כי
 עלא"ה נכתם פיו מאחר שהקב"ה הסכים על ככה שיעקב יקבל הנדרות שהרי בהו עיניו
 של יצחק בשביל זה כדי שיעול יעקב הנדרות • אבל מכת בכיית' המלאכים מוכח שלכך כהה
 עיניו של יצחק ככ"ל במ"ד וא"כ יש פ' לעשו לעורר על הנדרות שנטל יעקב • והנה כבר
 אמרנו שילין מלאכי' שלח יעקב הם המלאכי' שנכו בשעת עקידה • ובהכי ניחא ששלח
 יעקב

יעקב המלאכים מהם כי מוטל על אותן מלאכים שישימו את עשויאחר שהאכה של עשו
לעיקב בן מכת בכיתין כנ"ל כמבוא עליהם מוטל לפימיוקל' .

והנה עפ"י חזרתי בנכות הפסוק ויאמר לא אשלך כי אם ברכתי פירש' תודה לי על
הנכרות שבדרכי אבי ועשו מערער עליהם וקשה מה שיסות יש לשלח ע"י ע"י
ויגע בכף ידי בותקע דף דף יעקב בהאבקו עמו . אומנם עפ"י דרבינו א"ש . כי יחול בתר
אישכא שם עלינו חובת ביאור למד' שלחוי"ב שלש עקבות מלאכים למה דם' שלח ה'
רשות ליעקב לשמש כשריטו של מלך אעפ"י שנקרא מלך בתחובי' . ח"כ לא יפה עשה יעקב
שנשא ב' אחיות . ח"כ שנקרא אל ויכול להשתמש כשריטו של מלך כנ"ל הלא אמרין אישכא
לא עכ"ל לבגדא זו שאלת אתן ליעקב חידן על ככה כי המלך שאלק עמו ה' לרכס ליגע
בכף ידיו ויחוש שנשא ב' אחיות בדלות' כזוהר בפרשה זו בארבותא ח"כ לא יפה עשה יעקב
שנשא ב' אחיות . בגמ' יש תדון הגון על שנשא יעקב שתי אחיות כים' לה' תדון של הרמב"ן
שתידון מה שנשא יעקב שתי אחיות הוא כי פדן ארם ה' ח"כ ולא כהנשם מנות התלוי' בארץ
וח"כ הוא שארם נהדים וארם גובה הוא ח"כ . מוכח שכבוד משל אב' (כאשר הבאתי קבת מזה
בפ' קייסרה) כי אם לאמר שארם נהדים וכו' הוא ח"כ קשה למה נקרא כח"כ א"א עכ"ל ככונת
יחיד לא שמי' ככונ' . והנה שמואל דמלתא שכונ' יחיד לא שמי' ככונ' מוכרח בספרי' פ' עקב
הנבא בתום' פ' קדושין שאמר הקב"ה למדאית היבוכי ויבוכי ירושלים לא הורשת ואמת הארץ
זכונ' כו' . אך ע"י זה יש להקשות הלא לא ה' בידו לדוד להוריש היבוכי ויחמת השבועה
שנשבע אברהם לחת' שהיתה חקוקה על הצלמים עורים ופסאס' . אלא עכ"ל שם' רשות ביד
דוד שלא לקיים שבועת אברהם כדאית' בריב"ש מי' שנשבע לתן לבניו דבר מה ומה ומה
היורשים יחזיקו' לקיים שבועת המת' . ואי' שמוס' כבוד אביהם לאחר מותם כמ' שם' ת"י
הלא כיבוד הוא חסד אב ואם וכל בן חיד שמת בפלו ככונ' קמ' יורש עכ"ל ממילא מוכרח
דבריו אלה אם אביאמר שיעקב יפה עשה שנשא שתי אחיות לפי שפדן ארם הוא ח"כ כנ"ל .
קשה למה לא עכ"ל ככונ' יחיד לא שמי' ככונ' וזה מוכח מוכח דוד שהקב"ה אמר לו את היבוכי
לא הורש וכו' . קשה הלא לא יכול להורש מכת שבועת אברהם לא עכ"ל שמי' מוכח לקיים
שבוע אביהם כנ"ל וכו' ככונ' משל אב כמלאכה כלל גדול אם פדן ארם ח"כ עכ"ל שפדן
משל אב' . וכחזר לענייניו שתידן של יעקב הו' אפסד על שנשא שתי אחיות כנ"ל שפדן ארם
הוא ח"כ והכבוד הו' משל אב וה' מוכח והיבוכי שמי' יבוכי ירושלים וכו' . ומה דרש רש"י
על שכתוב עיניו של יצחק שה' מנדיק רשע עקב שוחד שקיבל ביד יק עשו הרשע ח"כ הוא מוכח
שהכבוד משל אב כמ' שם' ת"י בריב"ש ע"ש . ואם כבוד משל אב הוא שפדן ארם ח"כ הלא חסד
בשתי אחיו כד' הו' למודו של יעקב . אך אמת' בריב"ש אבו למדעי באש אשנו ואמר' שכל כדו
עיניו של יצחק בשל מנדיק רשע וכו' ולא בשל כדו' שפדן יעקב ויטול הנכרות במזל ש' פ"פ
לעשו לעורר על הנכר' שלקח יעקב באומרו שהקב"ה לא יבכסו על ידו כנ"ל וכו' . ומה
בין שנע המלך בכף ידיו אמר יעקב איני מניחך עד שתדה לי על הנכרות כי אשגוע
בכף ידיו למה אלא בשל שנשאתי שתי אחיות וא' כי פדן ארם ח"כ וכו' . יחיד שמי' ככונ' קשה
הלא מוכח דוד מוכח שלא הו' ככונ' מוכח שלא הורש את היבוכי ואמת הולך ופוגע כנ"ל אלא
עכ"ל שיה' עשה דוד שלא הורש היבוכי מכת שבועת אברהם . ח"כ מוכח שכבוד משל כנ"ל

תפארת פרשת וישלח תגרשוני כד

ופיקי מדעת הריב"ש • אב קשה למה ההועיניו של יצחק א"ל בשביל מזדיק הרשע וכו' הלא
אמריקן שכבוד הוא משל בן • לא עב"ל כדי שיבא יעקב ויטול את הנרכות א"ל מודה לי על
הנרכות ואינו ימניחך וכו' לפי שקב"ה הנכסים על ידי דוקוק"ל •

והנה עפ"י זה מבואר הדיוק בפסוק גרתי פירש"י קיימתי תרי"ג מנות • וקשה על זה האיד
אמר יעקב שקיים תרי"ג מנות הלא יש כמה מנות שא"ל לקיימו מאמר שלא באין לידו
ואיד האב"א שגר מפיו • וכלעכ"ד ליישב לוואר שקיים יעקב מנות צינית שהיא שקולה ככל
המנות כדא"ל במחנות (דמ"א) אך על זה י"ל היינו דוקא למ"ד צינית מנות נברא ושמירא
דהא מעבש עליה בעידן ריתחא אם אצו קוכה טלית • אמנם אי לאו מנות נברא לא שיד
ציה ליעבש עליה כיון דלית לי' וכ"כ המוב"ש שם במחנות ד"ה ה"קכו' ע"ש • וא"כ קושיא
במקומה עומדת איך הוציא יעקב שגר מפיו אמר שקיים כל התרי"ג מנות הלא א"ל ככ"ל •
א"ל שקיים מנות ציני' ששקול נגד כל המנות הלא לא מיעבש עלי' • והנה המלככים ס"ל
שציני' מנות נברא כאשר איתא שם בגמרא מחנות דמלאכא אשכח לרב קטינא דמיכא
פדינא דקייטא וברבא לא בכיתות צינית של תכלת מה תהא עלי' נמצא ע"כ המלככים סוכרים
שצינית מנות נברא וק"ל ובהבי ניחא קשור הסקוקי' וישלח יעקב מלאככים ממא להראות שהם
סוכרי' שצינית הלא מנות נברא וק"ל כשקול צינית כנגד כל המנות ולזה אמר יעקב גרתי קיימתי
תרי"ג מנות כי קיים מנות צינית שהיא שקולה כנגד כל המנות וק"ל •

ועפ"י מתוך מ"י רמז"ל כו"ל אם תגביה ככאר ואם בין כוכבים שים קניך לע"ל
כשהקב"ה את עשו הרשע מה עשו עושה מתעטף בטלית וכו' ויושב אצל יעקב
ואין כוכבי' לא יעקב שאל דרך כוכב מיעקב ובתיב הכט נא השמימה ופסוק הכוכבים ויעקב
אומר לו אחי לא תהא כיוצא בישא' אהי דברך מות אהי קטעך שקול • גזירות שגורת עלי'
שאהא עב"דאל' הייתי עשאהקיימי מתחייב היתה בידי שמים ואם לא אצבור אתה הורג אותי
לפיכך אהי דברך מות קטינך שאל כו' עכ"ל והנה המדרש הזה תמוה במאד מרישא לבישא
ראשון מה עלה על דעת של עשו שמתעטף בטליתו ויושב אצל יעקב • ומה השיב יעקב לעשו
הלא דבר הוא • אמרן נקדים גמרא סלק (דף ק"א) וז"ל לכן הרמיזה שאל כפשה ופערה
פיה לבלי חק • אר"ל למי ששנייד אפי' חק א' יורד לגיהנם • אך י"ל ניחא למר"הו דאמרת
לכו הכי אלא אפי' לא למד תלם חק א' נכול מדיתה של גיהנם • נמצא יש שני דעות אם המקי'
חק אחד נכול מדיתה של גיהנם או לאו ככ"ל • ואית' בכלי יוקר בפי' שאל לך טעם ככון למה
חוש א' של תכלת סני' שפי' שולבו הנשמה רוחני נעשה אכילו במנהא א' וכס' ת"ס
איתה על הא דלעיל מי שלמד חק אחד וכו' ובתב כמי האי טעמא כיון שתיקן אבר
א' נכול אותו אבר מן הגיהנם ואחריו נגדרים א' רי' איברים • ממונא דבר זה
מוכח שאכילו קיים חק אחד כאלו קיים כל המנות ונכול מדית' של גיהנם כמו צינית
שוע א' של תכלת וכו' ונכול אותו אבר מן הגיהנ' ואחריו נגדרים שארי איברים ככ"ל •

ובהבי ניחא המאמר במדרש שהתלכו שכוונת עשו הי' ממה כפךך הוא שזה ליעקב כי יעקב
לא קיים חק אחד היינו מנות כבוד • ועשוקיים חק א' שהוא מנות כבוד • וא"כ שבו אצלו אי
הדין כל המקיים חק א' כאלו קיים כל המנות נמצא הוא שנילו כנדרות • ואי הפירוש אשר
הוא אמת דהיינו כל מי שלא קיים חק אחד יורד לגיהנם נמצא עשו שזה לו ברשעות כי נס'
יעקב לא קיים חק אחד שהוא כבוד אב • ולכך ישב אצלו • וכדי להראות שהוא שולו כנדרו'
דהיינו

דעיינו אפ"רש אחר הוא אמת כל מי שקיים חק אחד כאלו קיים כל המצות וכו' כמעט
בעליתו כי מכת נזיבת מוכח כזה כאשר הבאתי לעיל הכל יורק שכל מי שמקיים חק אחד כאלו
קיים כל המצות וכו' מדרכה של גיהנם במצא שזה ליעקב בדרקו' - כך עולה על דעת עשו
לזה השיב יעקב אחי לא תהא ביוצא בני בהקדים כל העובד ע"ז פאלו כופר בכל התור' כולו
לכך אמר גזירות גזרות עלי' שאלה ע"ז וכו' שהוא כאלו כופר בכל התורה וא"כ הוא י"ל
שזה הפירוש אמת אפילו חק אחד גדול מגיהנם אך יבא שצדו בהפסדו כי מכת ע"ז כעשה
פאלו כופר בכל וגם חק זה כבוד חק שקיים הוא בכלל כאלו כופר בו ואינו ראוי לישב אצלו
דוק וק"ל • בליק •

פרשת וישב

במדרש ילקוט פ"ה וזו"ל פ"ה הי' ר' ערשון וזקני' יושבים בגלות על שובך ביבנה
ובשאלה שאלה זו בפניהם מאי האי דכתיב וגמליהם נושאים בכאת וצרי

ולוט להודיע זכות של בדיק' עד כמה הוא מקיימ' שאלו ירד הידע האהוב הזה עם ערבים
לא היו ממית' אותם מריס גמלים ומריס העטרו' • לא וימן לו הקב"ה שקיים גמליהם בשמים וכל
טוב שלא ימות מריס הגמלים ומריס העטרו' אמרו לו למדנו דבינו האמת מים לגמלו כיצד
הוא מברך אמר להו בורא כפשות רבות וסמכונו • אמרו לו למדתנו דבינו באינו זכות וזה
ידא למלכות אמר להם אמרו אתם אמרו לו בזכות שאמר מה בצע כי כהרג את אסורנו' אמר
להם דיה להצלה שתפס' על המכיר' אמרו לו א"כ בזכו' שאמר דקדק ממנו • א"ל דיה שתכפר
על הבית' א"ל א"כ בזכו' שאמר ישב כא' עבדך תחת הכע' • א"ל מצינו הערב שמשלם בכ"א • א"ל
ד' למדינו באינו' וכו' א"ל כשעמדו ישראל על הים כו' ע"ל • המדרש הזה גזון כסדוכי' דרשנו
נפשונו בקלו שבר על הדריס' ובכר גזונו בו קמאי' ובתראי' כי ירדו הספינות והקדוק' עד כי
סד' הכי' להכיל' רק אפס קצתן כעור' וכסד' א"מה חבו' ושייכו' יש לשאל' אלו לו ויש מעור'
לשון המדרש הוא שהשאלה הכי' תלוי' בתשוב' שאלת הא' • וכן שאלת שלישי בתשוב' שאלת שני'
וכן כולם • ע"ק למה המציא הקב"ה ערבני' שזשאי' בכאת וצרי' גו' שהוא דרך כס' למה לא
הצילו בענין אחר כדי שלא ירדו אותם בדיק' הריס' רע הלא הרבה ריוס' וכו' למה לפני המקום
ב"ה וכלע"ד שהענין כך הוא דלית' בו' ח' דק' ב' ע"ז ח' ת"ש תריכר' שני' תיב' הוא בדיק'
בבית האמורים בג"כ תריכר' שני' בגלות' דלדוס' בנין מזה ברכות דמכנו מכל יומא' • ושתא'
חדא לקוד יתיב בבית שטיפר כו' ע"ש • מהא שנועין שוסף הדריק היה בזה במאה ברכות
בכל יום • וזית בס' של' הבה' • י"כ בשם סדר היום שני' כ' יש למלאות ק' ברכות ע' ברכת
הריס' ע"ש • לכן המציא הקב"ה לאותו בדיק' גמלים נושאים צרי' גו' שלא ימות מן אותם הריס'
עטרו' וגמלי' • ואנן חדא תרתי שיוכל לקיי' ק' ברכו' ע"י ברכת הריס' • וזהו כבודא הענין רק
בקדים עוד דלית' ב' טעמים למה אנו מברכין על השמים במ"ש טעם א' משום א"ש של גיהנם
שמתפלל לישקף ולהכריס' • ועוד טעם אחר מזה' דמפסיד כפס' יתיר' במ"ש ויענין בא"ס' רכ"ז
בכ"ש • עוד צריכין אנו למודעי' דלית' בא"ס' רי"ז בשמים שניתן למעלה מן המטה של מת אף
מכרכין עליהן שנין אלא להעביר סרחונו של מת ע"ש לפ"ז אין לומר הטעם של בשמי' במ"ש הו'
להעבי' הריס' של גיהנם דא"כ לא ה"ל לברוכי' עלי' כמו בשמים שניתן למעלה מן המטה וכו'

אם לא שגאמר דכ"ל כהא דגמרא בפ' א"ר (דף כ"ג ע"א) שהקשה מהא דתנן הכנסת
לחנותו של גזס וזהו ריש כו' עד והא הכא דלאו לריחא עבדי ומנרד וכו' ע"א)
עוד בריבין אנו למדעי הא דתנן בפ' לא יתפור (דף כ"ה ע"א) אין עושין בורכין אלא
למזרח העיר וע"א כי דש' ותוספות א"כ לפי הטעם שזכרין על הכשמים במ"א הוא
להעביר הריח רע של גיהנם בריבין אנו גומר שהגיהנם הוא במזרחו של עולם
מטעם הג"ל דאין עושין וכו' ואם הגיהנם הוא במזרחו של עולם ממילא הג"ע הוא
במערבו של עולם דאית' בב"ב פ' הספיכה (דף פ"ד ע"א) חמה אדומה בצפון תלפא
אני וזרע דג' ונפניק דתלפא אפיתחא דגיהנם וא"ד אפכא ע"כ וצ"ן בתוכסת
בכורות בדף כ"ח ע"ב וכן משמע בב"ר שה"ע הוא במערב כמ"א בתוספת שם עוד
בריבין אנו להקדים הא דאית' בפ"ג דבכורות הכ"ל ו' וזכרות' דמיוא כרת דא"ר רב
הנודר מימי פרת אכזר בכל מימות שבעולם ה"ד אלימא דאמר לא שתינא מומימי פרת
מי פרת הוא דלא שתינא הא מנהרא אפרינא שתינא אלא דאמר לא שתינא ממים דאיתו
מפרת דא"ר א"ל כל הנהרות למטה מנ' כהרות זג' כהרות למטה מפרת והא"כ
צינא דמדיליין אמר רב משרשא הכהו כולמי דפרת נינהו והכתיב והנהר הרפיע
הוא פרת אמר ר"כ ב"י ואיתומא רב אהא בר יעקב הוא פרת דמעיקרא תניא ר"מ
אומר יובל שמו שגאמר והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלש גרשיו ולמה
בקרא שמו פרת שמימי פרים ורבי' מביי' ל' לשמאל דאמר שמואל כהנא מכיבי מיבירין
כו' עכ"ל נמנ"ל שבריבין אנו גומר הא דאמר ר"מ יובל שמו וזה' כעץ גו' איתו
א"ל יבא דמ"ד הוא פרת דמעיקרא ממילא מוכח שהנהר היוצא מן העדן הוא פרת ופרת
הוא משקה הג"ע וצ"ן התיים ולפ"ן הוא אומר על יובל ישלש גרשיו וזהו מוכח שפרת
יובל אהא הוא והעיקר שם הוא יובל וכקראת פרת ע"א שמימי פרים ורבי' כנגמרא
הג"ל א"ל כשלא אמרינן הוא פרת דמעיקרא אפשר גומר שהנהר היוצא הוא יובל והוא
משקה הג"ע ואח"כ מתחלק לר' ראשי כהרות והם יונאים ומתגשמים לכל כד ופרת
הוא א' מ' הכהרות ואיכנו יובל ודאי כדאמרינן דר"מ כ"ל הוא פרת דמעיקרא
שהוא הנהר היוצא מן העדן ושאר' ג' הנהרות הולכים זה לזד זה וזה לזד זה ופרת
הולך בישר לדרך הלוכו כמ"א התוספ' והנה התוספ' בבאן ולעיל בפ' מומין אלג
(דף מ"ד ע"ב) ד"ה לא ישתין כו' האריכו ופלפלו בתכמה אם פרת הולך מא' לנבל
דהיינו מזרח למערב או אפכא והיותר ככון בלע"ד לאמר אם הג"ע הוא במערב אז
א"א שפרת הולך בישר מן א"י לנבל שהוא מזרח למערב אבל אם הג"ע הוא במזרח
בריבים אנו גומר שפרת הולך ומתפשט לבדדים כמו הג' הנהרות אחרות וממילא א"א
גומר הוא פרת דמעיקרא כי כבר התפשט וכו' וא"כ אפשר גומר שגבל הוא כבר בפני
עצמו ופרת הוא כבר בפני עצמו ככ"ל ממילא אין מוכח שמימי פרים ורבי' כי זה
הלימוד מוכח מכא שני שזות דאמרינן יובל שמו ופרת ע"א שמימי פרים ורבי' ובגדון
דירן אמרינן שפ"א הוא כבר בפני עצמו עוד בריבין אנו להקדים דאית' בבכורות
פ"ט כ"מ האתה מים למאן מנרד שהכל נהיה בדברו דע"א בורא נפשות רבות

והסדרון ע"כ. וזריכין אנו ליתן טעם במאי קא משכניו וכלענ"ד שבהא פליגי הת"ק פדר
 שהנהרות מתברכין ע"י מער והמער בא מן ים אוקיינוס שהעננים שאזנים ממנו. ח"כ
 שפיר יש לברך שהכל נהיה בדברו כי כבר נהיה משעת ימי בראשית. וח"ט ס"ל כהרא
 מכיפ' מתברך שהמים פרים ורבים בלי מער ובראה באלו בכל יום וככל שעה בורא אותן
 מחדש ע"כ. ומברכין עליהם בורא נפשות בו' וזה דלא מברך עליהו כפשוטה בורא מים
 כלענ"ד שנאמת המים עצמם הם לגיון קשה כדאית' במדרש ע"כ אין ראוי לברך עליהם
 ברכה כפי עממן אלא מברך בורא נפשות רבות וחסרונן והמים הם בכלל
 חסרונן וק"ל:

ובזה כנראה אל הניאור מתחלה לא אלאו השותה מים לכמאז מה הוא מברך כי הים
 ס"ל שאין הנהרות מתברכין מכיפיהו אלא ע"י מימי גשמים שכבר היו מימות
 עולם בים אוקיינוס ממילא יש לברך עליהם שהכל נהיה מאחר שכבר היו ככ"ל. אכל
 אחר שדרש להם ד' טרפון שהמציא הקב"ה לאותו זריק שקים של גשמים כדי שיקיים מאה
 פרכות בכל יום כאשר הובא לעיל בפ"ה ח"כ מזהב שמברכין על גשמים שנאזים להעניני
 הרים דע. וקשה מכ"ל הא. אלא עכ"ל מזה שמברכין במ"ש על הגשמים משום דיה רע
 של גיהנם מוכח שמברכין על גשמים שבא' להעניני הרים. וא"כ הוא ממילא ס"ל
 שהגיהנם הוא במדרגה כי אין עושים בורקי' אלא למורח תעיר ואם הגיהנם במורח ממילא
 הג"ע הוא במערב. ואם הג"ע הוא במערב ממילא הכסוף הוא פרת פי' הוא פרת
 דמעיקרא שהולך פיוזר מן ג"ע לא' ומא' לבבל. וא"כ הוא פרת משקל לג"ע ופרת
 ויובל ח' הוא נקרא פרת לפי שמימי פרים ורבים ול"ד פרת ה"ה כל הנהרות כמ"ש
 התוספת וא"כ אין לברך על המים שהכל נהיה לומר שכבר היה הלא אין מתברכין ממימי
 הגשמים אלא מכיפיהו וזה"ל כדרי' חדשה. ע"כ אלאו השותה מים לכמאז כינר הוא
 מברך והשיב בורא נפשות רבות וחסרונן כי לשון בורא משמע בכל עת וככל שעה לפי
 שהם פרים ורבי' בכל עת ככ"ל דוק וק"ל:

והנה לאחר הדורש שדרש ר"ט ככ"ל כמעורר להם ג"כ לשאל באיזה זכות זכך יורא
 למלכות אבל בלאו הכי כיתא להו כן משמע מדלא אלאו אלהו זו כי אם עכשיו.
 לכן אמר להם ר"ט אמרו אתם ר"ל אמרו אתם מה היה בדעתכם באיזה זכות זכך יורא
 למלכות קודם שדרשתי דרוש הפ"ל שכתר אותו טעם ע"י דרשתי. וא"ל בזכות שאמח
 מה בצע והציל את יוסף מן החרגה וטעם זה ככתר ע"י דרוש הפ"ל. וכדי להבין את
 זה נקדים דאית' במד' פרשה זו הנה בעל התלומות הלוח בא עתיד זה להשיאם לבנות
 ופי' הית' עתיד יבא ממנו ירבעם שיתעלה את ישראל עכ"ל. מנא לפ"י יש מקום לומר
 שהנבטים כדן עשו שרצו להרוג את יוסף שרצו לדנו ע"ש כופו כן בורר שידון ג"כ ע"ש
 כופו. ואין להקשות הלא מוכח מן ישמעאל שאמר הכתוב וישמע אל' את קול הנענה
 כאשר הוא עם משמע מזה שאין האדם כדון ע"ש כופו. יש לומר התם שמשום תפלתו של
 אברהם שאמר לו ישמעאל ויהי גו' שמו' ה' את קולו וכן איתא להדיא במד' פ' וירא
 ויקרא מלאך אלהים אל הגר בזכותו של אברהם כאשר הוא עם בזכות עצמו. ממילא
 לפ"י

ל"ו אין זכותו של יורא כדאי במ"ה מה נפש לזכות ע"י למלכות כיה' בדן להרוג את
יוסף ע"ה כוכב שיבא ממנו ירבעם שחטף את ישראל • וזה הלימוד שאדם כידון ע"ה
כוכב הטיב ויחס דרוש של ר"ט ולכך של'ו מסני מה זכה יורא למלכות ח"ל מפני שאמר
מה בצע זכר' הלא השנע' כדון עשו ארצו להרוג ככ"ל • וכדי להבין זה בקדים דלית'
במ"ה כהנא כ"ה ח"ל ויגדש את האדם ר"י ור"ה בן לקיש ר"י אמר כבת כהן שנתגרשה
שאכזה יכולה לקבור ורש"ל אומר כבת ישראל שנתגרשה והיא יכולה לקבור • ע"ד דר"י
הקשה עליו ע"ד ר"ה רית' עליו עכ"ל ופ"י ה"פ ת"מ ח"ל הדמיון של הגירושין הוא כמו איש
שנגרש את אשתו ומש"למה מן ביתו ומחלק השנחתו ממנה כן גירש הקב"ה את האדם
וכליק השנחתו ממנו • וקשה במאי קא משגיג' ר"י ורש"ל ונל"ע דבהא פליגי אס הנ"ע
הוא במערב העולם או במזרח עולם • רק בקדים מ"ה ה"פ ת"מ הענין שהקליטה של
המנוטאס הוא במזרח לפי שהשיבה במערב וירשק' ה' את המנוטאס עד הקנה האחרון
כדי שיהיו המנוטאס מהשנחתו זכדי שישלמו בהו יכזרי ויכפרו • ח"כ בהא פליגי ר"י
ס"ל שהנ"ע הוא במערב ממילא הרשיקו הקב"ה כדי שישלמו בו יכזרי ע"י סלוק השנחתו
ממנו וזהו הגירושין כמ"ה לעיל • ח"כ הקשה עליו ואינו יכול לקבור עוד ורש"ל ס"ל
שנ"ע הוא במזרח ובגירושין הקב"ה גירש את העולם שאכל הג' במש"ה בנ"ב (ועיין ב"פ ת"מ
בענין ש'אריך מאד ודבריו נכונים וקרוני' למ"ה לעיל בענין נדר פרת) ולפ"ל הקשה
עליו של הרשיקו ה' יותר ע"כ ס"ל רית' עליו וגירשו כבת ישראל שהיא יכולה לקבור •
עוד דריבין אנו למודעי שהי"ת הקשה למה גירשו הקב"ה כאשת כהן שאיכנה יכולה לקבור
הלא אין לך דבר שצוה בפני תשובה • ותיקן ב' תירושים הא' שיש חטאים גדולים שנועלים
דרכי התשובה כמ"ה הרמב"ם בהלכו' תשובה • ח"כ שירע ה' שלא יעשה תשובה הונכת
לכן מתחלה היו הגירושין לתלוטין ע"כ • וזהו לענ"ד יש למקפק על חת' הא' במ"ה
הי"פ ת"מ נעמו בנות' ענין דהו מורסית קולט בסיכקא ע"ה הדגש אזהר' ה' כמו איכנס
ע"י אשתו שהיתה מיללת עליו ע"ה • ח"כ קשה למה לא יועיל תשובה הלא קבת אינס
הוא • הלא מוכרחים לומר שתיקן הב' הוא עיקר • ואיתא בירושלמי פ"ק דר"ה פ"י
הענין שאין הקב"ה דן את האדם חלף נאצר הוא שם ולא ע"ה העמיד כי האדם בחייו
אע"פ ש'הידיעה היא אמתת מ"ה כיון שהאדם בחייו אין נכון להענישו על העתיד ע"ה •
זכור כנזח חל הענין כיון שמוכח ע"י דרוש שדרש ר"ט שנ"ע הוא במערב כמו שהובא
במחמד הראשון • ח"כ מוכח שהקשה הקב"ה על האדם וגירשו בגרושת כהן שאין לה
סורה כי גרש האדם ממערב למזרח עד קנה האחרון כדי שיכלק השנחתו ממנו ככ"ל •
וקשה למה באמת לא קיבל הקב"ה תשובה הלא ח"ל דבר שצוה בפני תשובה • הלא ע"כ
לפי שירע הקב"ה שלא יעשה תשובה הנוגה • וקשה הלא האדם בחייו וראוי לדון את
האדם נאצר הוא שם כמובאר בירושלמי הכ"ל • הלא ע"כ לומר אע"פ כן הקב"ה דן
את האדם ע"פ ידיעתו האמתית • וא"כ אין זכותו של יורא כדאי במ"ה מה נפש לזכות ע"י
יזכה למלכות כיה' השנע' עשו כדון שנקשו להרוג את יו"ה מכה שיבא ממנו ירבעם כו'
לעתיד וראוי לענוש ע"ה העתיד ככ"ל • ע"כ שאלו עתה מקד דרוש של ר"ט באזהר זכות

ובה יורד למלכות ודוף על זה השב להם ר"ט אמרו אחס אמרו לו בזכו שאמר מה בצע
 וכו' אמר להם די להצלה שתכפר על המכירה כי גם בלתי דירושי אין טעם זה מהפיק
 כי בלתי דרושי הייתם כונני' שאין דנין לאדם ע"ש כופו א"כ גם לא היה להם למכור
 את יוסף כי ה' צדק בצדק הוא גם ממילא היה להם להצלה לכפר על המכירה וצדק
 צדק קושייתכם על מכונו הראשון מפני מה וזה יורד למלכות וק"ל לזה הם השיבו
 לו א"כ בזכות שאמר צדקה ממני ר"ל א"כ שאתה אומר דיה ההצלה שתכפר על
 המכירה משמע שלא יפה עשו במה שמכרוהו א"כ יש זכות במ"ש צדקה ממני וכדי
 להניח את זה נקדים מ"ש רש"י על פסוק מטרף בני עליית ממה שצדקתך בטרף מטרף
 יוסף היה רעה גו' בני עליית סלקת את עצמך ואמרת מה בצע גו' וכן בהריגת תמר
 שהודית צדקה ממני לפיכך כרע שכם גו' וק"ל שלפי מה שפרש עליית על הריגת יוסף
 פי' הכתוב מטרף בני היינו יוסף שהיו בני מטרפו עליית - ולפי מ"ש על תמר פי' בני
 קאי על יהודה ממילא יש כאן ב' פירושי' על הפסוק מטרף גו' או קאי על יוסף או על
 תמר - וכשאמר ר"ט די' להצלה שתכפר על המכירה - א"כ א"ל לפרש הפסוק מטרף בני וכו'
 על הצלת יוסף כי גם הוא נתן ידו במכירה והא' ראוי שצריך כפרה ע"ז והכפרה ה'
 במה שהציל אותו א"כ אמר מה בצע - אלא מוכח שקאי' אתמר שאמר צדקה וכו' לכך
 אמר אמר ר"ט א"כ בזכות שאמר צדקה ממני כי מכס שאמר ר"ט היה להצלה שתכפר
 על המכירה מוכח שטוב עשה וזכות הוא לו במה שאמר צדקה ממני - והנה כשא"ל ר'
 שרפון היה להצלה שתכפר על הביאה אל א"כ שאמר ישב כא ענדך גו' ר"ל א"כ
 מוכרחים אנו לפרש הקרא בלשון ג' והוא זה דליתא במ"י ר"פ יוגש ליש אונד מכלי טרף
 וכו' לבית יתפרדו ליש אונד זה יהודא שמכר עצמו על בנימין אמר שמו ייחול לי הקב"ה
 על אותו עון שאמרתי לאבא טרף טרף יוסף ע"כ וא"כ יש לפרש המקרא מטרף בני עליית
 ע"פ האופן הזה שה"ק מטרף מן מה שאמרת טרף גו' עליית שכם תקנת אותו עון ע"י
 שמירת כספך על בנימין ואמר ישב כא ענדך גו' א"כ ע"י דמקל להקב"ה המכירה ממילא
 פשאר לו הזכות של ההצלה כי א"ל ההצלה מכפר על המכירה הלא כבר מוכסר מכס
 שמכר כפשו על בנימין - ע"ז השב ר"ט להם מנינו שהערכ משלם בכל מקום ממילא לא
 תיקן עון המכירה במ"ש ישב כא ענדך דלית' במד"ר בס' זו על פסוק ליש אונד גו' וז"ל
 ליש אונד זה יהודא שמכר עצמו על בנימין אומר שמו ייחול לי הקב"ה על אותו עון
 שהענתי את אבא ואמרתי לאבא מביאו לך כו' וא"כ אין לפרש הקרא כפי' הג' שטרף
 בני עליית מכת שמירת כספך על בנימין כי זה מכפר על הערבות שלו שאמר אפי'
 מביאו לך וזה רמז ר"ט במה שאמר שהערכ משלם בכל מקום וא"כ מטרף בני עליית
 אינו מכת שמכר כפשו על בנימין כי בלאו הכי מחויב לפסוק כפשו מכת ערבות שלו
 וא"כ אין הזכות דיה שיזכה ע"י כך למלכות כיון שזו הדין היה מחויב למכור כפשו
 בזמן לא ידעו עוד להשיב - ע"כ אמרו לו למדינו רבינו באיזה זכות וזה וכו' לזה השב
 ר"ט כשעמדו ישראל על הים זה אומר איני יורד וזה אומר איני יורד שאלו שבונו
 שפחה אפרים וגו' מתוך שהיו עומדים ונוטלים עצה קצת נחשון בן עמינדב וקבל

לגלי הים ועליו אשר דוד הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש כו' ומה אמרו ישראל על
מים ה' ימלך לעולם ועד אשר הקב"ה הואיל שהמליכני תחלה על הים לכך אעשה
מלך על ישראל. כמנא בזה הזכות וזה יודא למלכות. וזה המדרש מיושב
על מכתבו מרשף לסיפא דוק וק"ל:
כליק:

פרשת מקץ

במדרש רבה פרשה זו על פסוק האיש אשר כמנא הנביע בידו הוא גו'
ותתם עליו לשלום אל אביכם אמרין ל' השלום דכולא נשמה
(ס"א נשמה) ורוח הקודש כוונת שלום רב לאוהבי תורתך עכ"ל ופי' המ"כ נשמה
והרוח כל השלום אם תעבכ זה. וקשה ע"ז למה באמת הרוח השלום ע"י עבוכ זה
הלא עדין הם עשרה בני איש א'. וע"ק מה זה שרוח הקודש כוונת שלום רב לאוהבי
תורתך. וכלע"ד לתרץ כי ידוע ה' לאתים שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל.
והנה יוסף כבר נאבד ונעלם מן העין לדעתם א"כ אם יעבכ גם את בנימין הלא
אין כאן שטן של עשו אעפ"י שגבר היה לבנימין בנים מ"ה היו סבורים ששטנו של
עשו עצמו הוא בניה של רחל ושטן של ארע עשו הם ארע בני' של רחל. וא"כ יש למנא
שלא יבא עשו ויהרוג את יעקב כי ער הכה לא היה פחד ממנו מפני שהיה ארעה של רחל
שטנו של עשו קיים. לזה אמר המדרש השלום דכולא נשמה כמנא מכת שמתעבכ גם את בנימין
יש למנא ככ"ל. ע"ז השיב הרוח הקודש שלום רב לאוהבי תורתך בזאת הודיע הרוח
הקודש שהמה עדין קיימים לעולם בשלום ובשלוה. כי ידוע במדרש וגם בכל
תנארישם שיוסף ובנימין נקראו בן זקונים בר חכים מכת הטעם שכל מה שלמד יעקב
בבית מדרשו של אס ועבר מחר להם לכך נקראו בן זקונים. ונחמי נישא הדיוק שלום
רב לאוהבי תורתך שהם יוסף ובנימין והמה בשלום ואין לך להיפחד מפני עשו כי
שטנו קיים בעולם:

ורואי דאח' לירינו בדבר השלום נישא בו מלתא במה שמחיים המשנה אריב"ל
עתיד הקב"ה להנחיל לכל בדיק ובדיק ש"י עולמות שאמר להנחיל
אוהבי יש ואוהבותיה' אמר א'. אר"ש בן שלמנא לא מנא הקב"ה כלי מחסין ברכה
אלא שלום שאמר ה' עזו לעמו יתן וכו'. המאמר' אלו תמוהים מה בא להוכיח ר"ש
בן שלמנא על ריב"ל. או מה שייכות יש זה לזה שני דעות אלו. וכל לתרץ דהיינו באופן
כזה על ריב"ל יש להקשות ובא ר"ש בן שלמנא לתרץ קושייתו. בהקדים
מד"ר פ' עקב ושאר ה' אלהיך גו' ארש"ן כל מה שישראל אובלים בעולם
תזה מכת ברכות שברכס בלעם הרשע אבל ברכות שברכין אותן האבות משאמרים
אם לעתיד לבא שא' ושאר ה' גו'. ד"א ושאר כך משל ליתום שה' מתגדל וכו' כך וכו'
אבל שברך כבוד ומונח לע"ל שאמר ושאר וכו'. והנה יש לדקדק מה טעמו יש בין שני
קבוצות

בברכות אלו. לתוך נקדים נמא בסנהדרין פ' חלק (דף ק"ה) וז"ל מתוך ברכתו של
בלעם אתה רואה קללתו וכו' וכל הברכות חזרו לקללות חזן מה טובו אהליך וכו' שיהי'
בישראל בתי כנסיות ובתי מדרשות עד עולם. ללמוד תורה ומצוות. זה כלע"ד כוונת
המדרש כי לפי דרוש הראשון שישראל אוכלים בצה"ז בשביל זכות בלעם עכ"ל בזכות בתי
כנסיות ובתי מדרשות ככ"ל כי כל השארי ברכות חזרו לקללות חזן מזה וא"כ כבר קבלו
הנדיקים שכרם בעולם הזה. לכן צריכין לע"ל זכות ברכות א' ות'. אמנם לפי הדרוש
השני. מה שהנדיקים אוכלים בעולם הזה הוא ע"י יסורין (כדאית' במדרש הנ"ל
באריכות יע"ש) וא"כ שכרם מוכן לע"ל ואינם צריכין זכות אבות לכך. וזהו כנ"ל
הביאור דק נקדים ואית' בספר הכוונת שאין התפלה עולה למעלה וגם אינו מקבל שכר
על הזרה כי אם שמקיים ואהבת לרעיון וכו' וכן בתורה שלום רב לקהני מורתין והנה
יורע שהשלום בא בשעת מתן תורה כאשר איתא במדרש. על פסוק חבני תכבתי וכו'
שתבסם העולם בשעת מתן תורה. כי קודם מ"ת אין לעולם כי אם שני רגלים. ואית'
במדרש שלום אמר אל יבא שכולו קטעה ממילא לא הי' לעולם כ"א שני רגלים עד שברכן
בשלום דהיינו בתורה ככ"ל ואז הי' קיום לעולם. ואית' בהכותב העשם שאמר ריב"ל
עמיד הקב"ה להנחיל. וכו' בזכות התורה שהם לומדים בצה"ז הם זוכים לכך (ע"ש
שהוא מאריך בזה). והנה אם אינו אומר שישראל אוכלים בעולם הזה בשביל ברכת בלעם
דהיינו מכח בתי מדרשות ככ"ל נמצא כבר קבלו שכר על כזה בצה"ז ואין להם שכר לע"ל
והוצרכו זכות אבות כחד דעה במדרש הנ"ל. והנה כבר אמרנו שאין התפלה או התורה
הולה למעלה אלא ע"י השלום ככ"ל וזהו לענ"ד כוונת דרוש השני במדרש שאמר שאין צריכין
זכות אבות כי הוא כושר שלא קבלו עדיין שכר בצה"ז ממדרגת בלעם. כי אין עולה
למעלה אלא ע"י השלום וביניהם כולו קטעה ככ"ל לכך אמר מה שהם אוכלי בצה"ז
הוא ע"י יסורין ונמצא שכן מוכן לעמיד לבוא כי אם הי' שלום ביניהם ואין קנאה ואין
תחרות. ובהכי יסא הוואמר שהתפללו אריב"ל עמיד הקב"ה להנחיל וכו' דהיינו בזכות
התורה שהם לומדים בצה"ז כפי הכותב. וא"כ קשה הלא כבר אוכלים בצה"ז בשביל
כן ככ"ל מכח ברכת בלעם שהוא בתי כנסיות ובתי מדרשות. כי כל הברכות נהפכו
לקללות חזן מזה. אלא עכ"ל שהוא כושר שאין התפלה והתורה עולה למעלה כי אם
שמקיים ואהבת לרעיון וכו' ובשארל כולו קטעה ככ"ל לכך שכרם מוכן לע"ל לכשיהי'
שלום ביניהם. אך ע"י יס' להקשות מכ"ל לומר בברא שיש קטעה בישראל דלמא לא היא
לזה בא ר' חלפתא ואמר לא מנא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא שלום שאמר ה' עש
לעמו יתן ה' יבדק את עמו בשלום וכו' מוכיח שיש קטעה בישראל ומתן דבורו של ריב"ל
לומר שדינו דין אמת כי פירוש של ה' עשו לעמו יתן וכו' הוא שג' עשו הוא התורה
ברכו ה' את ישראל בשלום ככ"ל במדרש שהובא לעיל. וקשה למה הוצרכו ישראל לכך
בשעת מתן תורה אלא עכ"ל שלום אמר אל יבא שכולו קטעה וכו' לכך הוצרכו לזה.
וא"כ ק"ל שהם אוכלים בצה"ז בשביל בלעם כי אין עולה למעלה מכח קטעה ממילא שכרם
מוכן לע"ל וק"ל:

וחנה בארתי עוד מענייני השלום דקדוק הלשון הפסוק אחר תאכף אל עמך - צהקדים
 דאיתא בכתובות (דף ק"ד) ח"ר אליעזר בשעה שהצדיק נפטר מן העולם של
 כתות של מלאכים יוצאו לקראתו אשת אומרת לו בא בשלום ואשת אומרת הןך ככתו ואשת
 אומרת לו יבא שלום יבואו על משכבותם בשעה שהרשע נאכד מן העולם שלמה כתות של
 מלאכי תבלה יוצאו לקראתו אשת אומרות אין שלום גו' ואשת אומרת לו למענני יסב וז'
 אומרת לו רדה והשכב את ערליים - עכ"ל וז"ל כוונה אמיתת כמה שאמר הכת שלישי
 רדה והשכב את ערליים מה ענין ערליים לכאן? כי כ"ל שאלו ג' כתות מלאכים הם
 המלאכים אשר נעשו ע"י מדותיו של אדם והצדיק כוהל טוב במעשה ובדבור
 ובמשכבה כי משכבה טובה הקטנה מנרפה למעשה ומן כל א' וז' נעשה כמה בפני
 עצמה לכן הם ג' כתות - אך על זה יש להקשות איך הולך יש אלה כתות ברשעים עכ"ל
 ג"כ בשביל ג' עבירות בדבור ובמשכבה ובמעשה והלא הקטנה אין מדרג ומשכבה רעה
 למעשה - אמנם אית' בקדושין גבי ר' יעקב מעשה קו' שגאומות העולם הקטנה מדרג
 משכבה רעה למעשה - לכן אומרת כמה הג' שגאה מכת משכבה רדה והשכב את ערליים
 כי משכבת כברים הקטנה מדרג למעשה וק"ל - כלל דמלתא שהמלאכים שנבראו ממעשה
 צדיקים הם יוצאים לקראת' לזה אחר תאכף אל עמך עמך דייקא כי הם באים
 מןן והם יוצאי' לקראתך וזהו עמך ממש וק"ל:

ברך אחר בארתי מאמר המדרש אחר תאכף אל עמך התפיל מפייה הקטנה
 לקב"ה על מיתתו ולא אפייה אחר מזה רבש"ע לי ראוי מיתה ראיתי דרכיך
 ומעשיך וארשתוך כו' המדרש הזה תמוה הוא ואינו מהצורך להאריך בקושיות דק כבוד
 אל הביאור ע"ד הגמרא פ"ק דברכות שם מפלפל הגמרא הפסוק הודיעני בא דרכיך
 מכני מה יש צדיק וטוב לו וכו' ומסקנא דמלתא שיש חלוק בין צדיק גמור ובין צדיק שאינו גמור
 ולא כמ"ס הגמרא בתפלה שיש חלוק בין צדיק ובין צדיק בן רשע כי קשיא קרא אלהדי
 והא כתיב ובנים לא יומתו על אבות וכו' ותרגימן כשגאומין מעשה אבותיהם כדריהם וכו'
 במאמ מוכח שבני לא יומתו על אבות והדרא קושיא לדוכת' מפני מה יש צדיק גרע לו - אלא
 האמת הוא כאשר אחר הגמרא במסקנא שיש חלוק בין צדיק גמור לשאינו גמור ובנים
 לא יומתו בשביל עון אבותם - והנה ידוע שגמרם טעם טעם גדול כמה שגא
 דורותם וכאם שבנים יומתו על אבות לא היה יכול מזה לבוא לא"י מכת טעם אביו
 אמנם כנ"ד כבר הוכחנו שבנים לא יומתו על אבות - ובהכי נחא כשראה משה
 שהקטנה לא אפייה אחר רבש"ע לי ראוי מיתה ראיתי דרכיך וכו' דהיינו קושיות הגמרא
 מפני מה יש צדיק וטוב לו וכו' אלא ע"כ לומר במסקנא הגמרא שיש חלוק בין צדיק
 גמור לשאינו גמור ואין חלוק בין צדיק בן רשע ובין רשע וכו' לא יומתו על אבות
 פ"ס אינו מהראוי לענוש אותי בשביל אבא וק"ל:

פרשת ויגש

במדרש

פרשה זו כי הנה המלכים כועדו יחדיו זה יהודא ויוסף וכו' אמרו
 מלכים מדיינים אלו עם אלו אנו מאי איכפת לנו יא' למלך לקנות עם
 מלך שכמותו כי גם יהודא הוא מלך והנה יש להקשות על המדרש הזה על שהמלכים
 שהודא ה' מלך כמו יוסף הלא באמת יהודא אינו ראוי למלכות מכאן שגם ינו הית' ז'
 במעל במכירה . אלא עכ"ל שלכך זכה למלכות כאשר איתא במדרש מפני מה זכה יהודא
 למלכות מפני שאמר מה בנע . אך את זה תלמי בפלפול גמרא בסנהדרין פ"ק אם הפסוק
 וכוזע ברך קאי על יהודא כל המכרך את יהודא וכו' . כי לפ"ז זה לא ראוי יהודא
 למלכות מכאן שאמר מה בנע . אדרבא משם בראה שקטף כי אלו אמר להשיבו אל חנינו
 היו שומעין לו . אלא עכ"ל כנ"ד שהפסוק וכוזע ברך קאי על אהרן כנגמר' שם . ולפ"ז
 זה זכה יהודא למלכות מפני שאמר מה בנע . ומתוך פלפול זה כ"ל לבאר מאמר א'
 א' ר' יצחק מ"ד וירשע אמר מה לך לספר שקי א' ל' הקב"ה לזדאג הרשע מה לך לספר
 שקי בשאתה מניע לברדת מרצחים ולפרשת מספרי ל"ה מה אתה דורש בהם עכ"ל . וקשה
 אם משמעות הלשון שאין לו לעבדך נתורה כלל כיון שאינו מקיים כולה א"כ בשביל דבימה
 למד או בשביל ל"ה למד ה"ל מה לך לספר שקי . ונלע"ד לבאר עפ' הדרך הזה
 שבשביל ל"ה למד אין לו למד מה לך גו' כי יש לו תירוצ' ע"ז ועל דרשת למד יש לו ג"כ
 תירוצ' . רק על שניהם יחד אין לו תירוצ' . וכדי להניח את זאת צריכין אנו להקדים מה
 שאמר שאלו לאימילך בן אחיטוב והוא זה ויאמר שאלו שמש כא' בן אחיטוב ויאמר הכני
 אדני ויאמר אלדי שאלו למה קשרתם אלי אתה וכן ישי' בתתך לו לחם וקרב ושאלו לו
 באלהים לקום עלי לארב ביום הזה . ויצן אחימילך את המלך ויאמר מי בכל עבדך כדוד
 כאמין וסתן המלך וסר אל משמעתך ונכבד גו' וקשה במקראי קודש האלו טובא חדא
 אומרנו למה קשרתם עלי אתה וכן ישי' ה"ל למה קשרת עם בן ישי עלי . והנה לפי
 פשוטה י"ל קושית זו ראית' בפ"ק דסנהדרין (כאשר הובא לעיל) כמה פרושים על מ"ד
 וכוזע ברך גו' איכא למ"ד על יהודא ואיכא למ"ד על אהרן . ואיתא במדרש מפני מה
 זכה יהודא למלכות בשביל שאמר מה בנע כנ"ל . א"כ יפה אמר שאלו למה קשרתם עלי
 אזה וכן ישי' בשלמא אם הי' רוד מקשר עם איש א' משבט אחר לא הייתי מתרעם כי אפשר
 לומר שאותו האיש פ"ל שהמלכות ראוי ליהודא בשביל מה בנע דמ"ה הכתוב בנע ברך
 גו' בדרש על אהרן . אבל אתה א"ל לך לומר כן שהפסוק בנע קאי על אהרן . דא"כ
 אין אתה הגון לכהונה . לכן אמר אתה וכן ישי' לא היה לבט לקשר וק"ל זה הוא לפי
 פשוטו . אך עדין לא יצאנו ידי חובת ביאור כמה אמר בתתך לו לחם . וכי אין לאדם
 להקדים לחם לבג בדרך ובפרט לתת המלך בשלמא ושאלו לו באלהים כיחא כי לפי
 שטמו אין שאלין אלא למלך עפ"י הוראות דואג . אבל לחם למה לא יתן לו . וכדי
 להניח את כל זאת בקדים מדרש תמוה ולקוט סי' ק"ל . וז"ל והיה שבת וראה אותם דוד
 שהיו אופין לחם הפנים בשבת שהורה להם דואג א"ל מה אתם עושים אפיתו אין דומה

אמת כי אם ערובתו אלא ביום השבת יערכנו כיון שלא מצא שם כי אם לחם הפנים א"ל
 דוד תן לי שלא אמות ברעב שספק נפשות דוחה שבת עכ"ל ויש לדקדק במדרש הזה מדא
 מה היה למורד של דואג השורה לאפות לחם הפנים בשבת * מדא ועוד קאמיכא מה היתה
 כוונתו של דוד השורה הלכה למעשה קודם שאל והלא היה נשכנת מות שאחזתו בולמום
 הדאית' במדרש ואין לך דבר שמועד בפני פיקוח נפש א"כ ה"ל לחבול תחלה להוציא את
 את עצמו מן השכנה ואח"כ ה"ל להורות בהלכה * ופ"ל לתת קושיא אלו רק שנקדים
 דאית' בפ' כיצד נולדן (דף ע"ו) ה' דברים באים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה
 העומד ושתי הלחם ולחם הפנים אלמי צבור ושעירי ר"ח כו' וכתבי נמי שעירי רגלים
 הא תני לי וכתבי אלמי צבור * א"ה שעירי ר"ח נמי לא ביתבי דהא תני וכתבי ש"צ אמרי
 שעירי ר"ח אינטידיכי ליה בד"א הא לא כתיב בי' מועד קמ"ל דר"ח אקרי מועד כו' למימרא
 דכולם ממועד אתו מכה"מ דתבו רבנן וידבר משה את מועדי ה' מת"ל לפי שלא למדנו
 אלא מתמיד ופסח שאמר בהו במועדו אפילו בשבת במועדו אפילו בטומאה שאר קרבנות
 צבור מנין ת"ל אלה תעשו לה' במועדיכם כו' וכתבו התו' גבי לחם הפנים לא כתיב מועד
 ומכ"ל שגם בשבת ובטומאה * ותירצו כתיב בי' תמיד ובת"כ איכא מ"ד דתמיד דוחה שבת
 משום דכתיב ביה תמיד עכ"ל * ולע"ד קשה בגמרא דילן משמע שלא דרשינן תמיד אפי'
 בשבת מהא דאמרינן לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח שאמר בהו במועדו משמע שתימיד
 פ"ל מן במועדו ולא מן הא דכתיב בי' תמיד * אלא כלע"ד שלחם הפנים פ"ל מן הא דכתיב
 אך את שבתותי תשמרו ילפינן מיכ' שקרבנות צבור דוחין את השבת כדא' במדרש ולח"ה
 קרבן צבור אלו זריבין למעוט הלל בכולן כתיב במועדו כדא' בגמ' הכל' אלא עכ"ל
 שאתא לחם הפנים (דהיינו להקטרת בזיכים כמ"ש רש"י כי הסדור אינו צריך קרא)
 וכו' נבוא אל הענין רק שנקדים דאית' בפ' י"ה (דף פ"ה) ר"י בר יהודה אמר את
 שבתותי תשמרו יכול לכל ת"ל אך (ר"ל שפיקוח נפש דוחה את השבת) כללל דמלתא
 שיש שני למודים על אך את שבתותי תשמרו' שפיקוח נפש דוחה את השבת וז' שקרבנות
 צבור דוחה את השבת ואם נאמר שאך אתי למעוטי ק"צ מוכרח' אנו לומר שאתי לאורוי
 על לחם הפנים שדוחה את השבת דהיינו אפייתו דאלו שארי ק"צ כתיב בהו במועדיכם *
 וא"כ הוא מעה דואג והורה אפיית לחם הפנים דוחה שבת כי הוא למד שאך את שבתותיו גו'
 להכי הוא דאית' אבל האמת לא כן הוא דאפיית לחם הפנים אינו דוחה את השבת ואך אתי
 לפסוק נפש * לכן הוצרך דוד להורות בהלכה תחלה שאין אפייתו דוחה שבת כדי שיוכל לומר
 א"כ תן לי שלא אמות ברעב שפיקוח נפש דוחה את השבת * דכיון שאין אפייתו
 דוחה שבת ע"כ אך אתי לפיקוח נפש * ועפ"ד אלו נבוא לבאר הפסוקים שהתלכנו *
 רק שנקדים דאית' עוד במדרש אך את שבתותי תשמרו למעט כנוס הזרן שדוחה את
 השבת שהרי יריחו נכנס בשבת * עוד זריבין אנו להקדים דאית' בפ' דסנהדרין איך
 מוציאין למלחמת רשות אלא ע"פ ב"ד של ע"א (וגי' רשי' כל המלחמות רשות מוצ'
 מלחמות יהושע) מכה"מ אמר ר' אבהו דאמר קרא ולפני אלעזר הכהן יעמוד הוא זה
 מלך וכל ישראל אתו זה מלחמה וכל העדה אתו זה סנהדרין וליחא לסנהדרין הוא
 דקאמר להו דתמכא דלשי"ל בפורים ותומים אלא כי קא דא"ל בר ביזנה אר"ש תמידי

בענין היה תלוי גו' ואית' בפ' בל' לו ואין שואלין אלא למלך ולבא'ד ולמי שהצבור צריך צו
 מנה'מ אמר ר' אבהו דאמר קרא ולפני אלעזר הכהן יעמוד ואל' לו במשפט האזורים גו'
 הוא זה מלך וכל ישראל אתו זה משום מלחמה וכל העדה זו סכנה דרי' ע"כ. כלל דמלת'
 שיש שני פירושים על האי קרא ולפני אלעזר הכהן יעמוד גו' ח' שאין מוכיחין למלחמה
 דעות אלא עפ' בו' וא' שואלים למלך ולבא'ד ולמי שהצבור צריך בו' . והנה דואג
 בסק שאין שואל' אלא למלך דס"ל דהאי קרא ולפני אלעזר הכהן יעמוד אתא לאורוי
 שאין יוצאין למלחמה דאית' בו' והנה באמת איכא להקשות איך אפשר לפרש קרא אמלחמ'
 דעות הל' האי קרא גבי יהושע בתיב וכימי יהושע א"ל לבית מלחמת דעות שהרי יהושע
 לא כבש כל א"י ואין לעשות מלחמת דעות שהוא מורה לארץ אלא עד אשר ביבוס הארץ
 בדאית' במדרש (שיבוס לקמן א"ה) והנה דואג הי' כונן שאין חלוק בין ח"ל לא"י לענין
 זה כי מה שנאמר כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם גו' מקרא חלש דיבר הכתוב ולא
 מילין בין קודם כיבוש א"י או לאחר כיבוש א"י וכמו שעלה באמת על דעת דוד שכיבש
 ארס כהרים וארס צובה קודם כיבוש כל א"י . ובוה כבוא אל הענין רק שנקדים עוד
 דאית' בירושלמי דפ' דשבת וז"ל אין מקיפין על עיר של בכרי פחות משלשה ימים קודם
 לשבת הלא דתימר במלחמת הרשות אבל במלחמ' קובה אפי' בשבת שכן מבינו שלא ככמה
 יתינו אלא בשבת דכתיב בה תעשה שבת ימים וכתוב ביום השביעי תכונו את העיר שבע
 פעמים וכתוב עוד דרדה אפי' בשבת עכ"ל . ויש להקשות לפי זה דנכחא לן מן עד דרדה
 אפי' בשבת אך את שבתותי גו' למה לי למעוטי כבוא ארץ העמים הל' כלמד מן עד
 דרדה . אלא עכ"ל לפי מדרש זה שאיננו נדרך אך להורות שגם מלחמת שארי עממים
 דיומה שבת אם צדו כבד ג' ימים קודם לשבת דה"ל שאין בזה מורה כלל ואפי' צדו כבד
 ג' ימים לא ידחה שבת קמל' . ולפ"ז למ"ד אך אתי למעוטי פיקוח כפס דריבין לומר שס"ל
 שאין צריך לומר אם צדו כבד ג' ימים כי ודאי מורה רבה הוא לכבוא ארץ שאר עממים שהרי
 הרשות ה' בידם לכבוא ארץ עממים אפי' קודם לכיבוש א"י ואם הוא מורה פשיטא שיותר
 לכבוא אם צדו עליהם ג' ימים קודם לשבת . אידי דהוה אהפלגת פסינת ג' ימים קודם
 לשבת . ולפ"ז למ"ד שאיננו נדרך קרא ס"ל שאין רשאי לכבוא ארץ שאר עממים קודם כיבוש
 א"י . ע"ב צריך קרא אך את שבתותי תשמרו למעוטי . ובוה כבוא אל תענין שאמר
 שאל לאתמולך מדוע קשרתם עלי אתה וכן ישי בתוך לו לחם ושאל לו באלהים שיהם
 יתדיו לא יצדקו בשלמא בתוך לו לחם הפנים שהוא אכור לכהן לא קשיא י"ל דס"ל שאך
 אתי לאורוי שפיקוח כפס דוחה את השבת . ומכ"ש שדוחה עשה דלאהרן ובניו יהיה .
 ולענין ק"כ לא דריבין ליה דאף בכולהו כתיב במועדיכם וזאת כללם הפנים ולחם
 הפנים אינו דוחה את השבת וכמו שהורה דוד בדלעיל . ואם תאמר דלמא לעולם
 פיקוח כפס אינו דוחה את השבת . ואך אתי למעוטי כבוא ארץ שארי עממים הא לא דריבין
 קרא דהא יכולי' ורשאי' לכבוא שאר עממים אפי' קודם לא"י אבל מאמר שאלת לו באלהים
 מוכרח שס"ל שאין יכולים לכבוא ארץ העמים קודם לכניסת א"י א"כ קשה למה נתן לו
 לחם הפנים דלמא פיקוח כפס אינו דוחה את השבת ואך אתי למעוטי כיבוש ארץ העמים
 ואפילו מוכרח כך דהא קשה איך שאלת לו במשפט האזורים והתומים הא אין שואלים אלא
 למלך

למלך אלף עכ"ל דם"ל מדכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד הוא זה מלך ולכל ישראל
אמו אלו כנהדרין ואמי קרא לאשמעיון לכל אלו שאלים * ויש להקשות לך דלמא לא
היה וזין שאלין אלף למלך דוקא וכמו שהורה דואג וקרא אמת למלכות רשות * אלף
עכ"ל שאל"ל למה קרא כהן דהא גבי יהושע לא שייך מלכות רשות דהא לא כבש כל
א"י וכל זמן שלא כבש א"י אינו יוכל ורשאי לכבש ארץ שארי עממים * וא"כ אינערך
אך למעוטי כבש ארץ שארי עממי והדרי קושיא לדוכת' למה כתב לו להם :

ובזה כבש אל המאמר אשר התקבלו בו כשאתה מגיע לפ' מרצנים ולפ' מכפרי ל"ה
מה אמה דורש בהם כי לכל א"י ש' לר תירוק * תוך לדרכינו יש לתרוק אנקדים
דאית' בפ' א' דיכתיבונות (דף ל"ה ע"ב) אמר אבוי השתא דאמרת אין רכישא דוחה
את העבודה מק"ו מה שנת שנידתת מכני עבודה אין רכישא דוחה אומה עבודה שהיא
דוחה את השבת אינו דין שלא תהא רכישא דוחה אומה * אלף הא דכתיב מצט מוצאי
תקחנו למות ההוא לקרבן יסיד דלא דמי שבת אמר רבא א"ה לא תהא רכישא דוחה
קרבן יסיד מק"ו מה י"ט שנידתת מכני קרבן יסיד אין רכישא דוחה אומה קרבן יסיד
שהוא דוחה י"ט אינו דין שלא תהא רכישא דוחה אומה * הניחא למ"ד אין בדריס וכדכות
קריבי' ב"ט אלף למ"ד כדרי' וכדכות קריבי' ב"ט מאי א"ל אלף אמר רבא וכו' כללל
דחלתא אם כאמר שרכישא דוחה קרבן כבוד קשה הלא יש ק"ו כמו שאמר אבוי אלף על
בדריסו לומר משום קושיא דרבא יש להוכיח שאין אומרים ק"ו וא"כ מוכרחי' לומר שדריס
וכדכות קריבי' ביום טוב * ואם כדרי' וכדכות קריבי' ב"ט מוכרחי' לנו לומר שהכהנים
משלחין דיון קוכולא משלחן גבוה * דאית' בפ' דביצה (דף כ"א) בעי מינ' רב אריי
סבא מרב הונא בהמה חזיה של כדרי וחסיה של ישראל מהו לשמיטה ב"ט א"ל מותר
א"ל ובי מה בין זה לדריס וכדכות א"ל עורבא פרק א"ל רבה ברי' וכו' ושעמא מאי
שהמה חזי' של כדרי וחסיה של ישראל מותר לשמיטה ב"ט דא"ל לכוית בשר בלא שמיטה
אבל כדריס וכדכות אבוד לשמי' ב"ט וכהנים כי קוכולא משלחן גבוה קוכולא עכ"ל * עוד
סריכין לנו למודעי דאית' במדרש רבה פ' כי תשא וידבר אהרן ומרים במשה ב' גס
איש שלומי אשר בטחתי אוכלי לחמי ב' אוכל לחמי אלו כ"ד מתנות כהונה שאוכל
מישראל ב' (וכבר ביארנו באר היטב בדרוש א' מה שייכות לתוארים האלו עם מה
שדבר אהרן במשה באריות ועתה באתי בקצרה) וקשה מאי שייכות יש לתואר הזה אוכל
לחמי אלו כ"ד מתנות כהונה שאוכל מישראל עם מה שדבר אהרן במשה ע"ק מה
שביים שאוכל מישראל מה היה עסר אם אמר בתם אלהם כ"ד מתנות כהונה ודאי המדרש
מדקדק לשון לחמי אלו גס על המקרא קשה ל"ל דקדוק זה כי ודאי שנוטלין מישראל *
אלף כלל"ד שאל לומר שהכהנים זוכים מישראל ולא משלחן גבוה וא"כ הוה הם שלוחי
דידן * ואם הכהנים הם שלוחי דידן הוכחנו בדרושינו הארוך שאל היה פ"ס לאהרן
וערים לדבר במשה (עין פ' בהעלותך) למה פירש מן האשה כי הק"ו שלמד משה היה
טוב בלא עירבא * וא"כ לא היה להמרגלים מקום ללמוד ממרים שאל לדבר ל"ה כי
למרים ואהרן אין להם פ"ס * ומרגלים יש להם פ"ס מחילא לא הי' לענש ואעפ"כ
פננשו וא"כ גס דואג יש לו להיענש כי הוה ליה ללמוד ממרגלים * כי אין לו תירוק

שהוא אחר אמת שגם הם אמרו אמת וממרים לא הי' להם ללמוד כי למרים לא הי' פ"פ
 וק"ל. לכן אמר הקב"ה לדואג בשאתה מניע לפ' מרצחים ולפ' מספרי ל"ה מה אתה
 דורש בהם כי לא יזרקו ימיהו. על פ' מרצחים היה לך לומר מה שהדעת נוב עיר הכהנים
 בתורה עשית שמרדו במלכות כי אין שואלין אלא למלך. וא"ת הלא כתוב ולכבי אלעזר
 הכהן יעמוד גו' משמע שואלין למלך ולכל מי שהצבור צריך לו יש לך לומר שהכתוב בא
 להורות וללמד דעת שאין יוצאין מלמחת הרשות אלא ע"פ ב"ד וכו'. וא"ת א"ל לומר
 בן שהרי ימי יהושע א"ל ללחום מלחמת רשות שהרי לא כינוס כל א"י יש לומר שאין
 קפידא בכך שהרי גם דוד כבש ארם נהרים קודם ליבוסו כמ"ש לעיל. וא"ת הלא אין
 רציתה דוחה את העבודה מק"ו דאביי. י"ל דכברת אביי ליתא דא"כ מקשי לך קושיית
 דבא אלא מעתה וכו' דס"ל נדרים ונדבות קריבי' בי"ט. אך אש כן הוא שס"ל נדרים
 ונדבות קריבי' בי"ט קשה בשאתה מניע לפ' מספרי ל"ה שהוא פ' מרגלים מה אתה דורש
 בה למה כסמכה לפרשת מרים בשלח בלא"ה יש לומר שלפך כסמכה שהי' למרגלים
 ללמוד ק"ו ממרים. אבל לפי דרכינו שס"ל נדרים ונדבות קריבין בי"ט. א"כ הכי
 באנו משלח קצבו ושלוחי דידן כינהו. א"כ אין להם ללמוד ממרים כי למרים לא
 הי' פ"פ מש"אב להם הוה פ"פ ככ"ל והדרא קושא לזכותא למה כסמכה דוק וק"ל:
 סליק:

פרשת ויחי

במדרש וגם ברש"י ויחי יעקב בארץ מצרים וכו' למה פ' וו בתוהמה מכל
 הפרשיות שבתורה אלא כיון שפטר אבינו יעקב התחילה שפטר
 מצרים על ישראל. ד"ל למה היא בתוהמה מפני שבקש יעקב אבינו לגלות את הקץ
 ונסתם ממנו. ד"ל למה היא בתוהמה מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם. עכ"ל.
 וקשה מנ"ל להני דרוש' שדך היה בשלמה למ"ד שאמר משום שביקש לגלות יש לו הוכחה
 ממ"ש ואגודה לכס את אשר יקרה איתכם וכו' ואח"כ אמר דלזון בכור' אתה מוכת
 שנסתם הקץ ממנו. אבל למ"ד שכיון שפטר יעקב התחילו לשפדד בישראל מכל שדך
 הי' וכן קשה למ"ד שסתם ממנו כל צרות שבעולם. וכל"ע שיש למ"ד אלו הוכחה
 במורה רק בקדים מדרש תתמוהא פ' מקץ ח"ל. ואל שדי גו' מה ראה יעקב לצרכם באל
 שדי ללמוד שהרכה יסורין עברו על יעקב עד שהיה במוצי אמו הי' עשו מריב עמו שאלמ'
 ריתרוננו גו' ובה"ל על דפיו בחרב אחיו שיתא רחמיו ברת' מפני עשו ללכן והי' אם כ'
 שנים בצרות רבות שנאמר ביום אכלני חורב גו' ואשר איבא דרך לכן אחריו להרגו שנאמר
 ויבדק אחריו דרך ג' ימים. כחלט ממנו בא' עשו ביקש עוד להרגו והפסיד עליו כל
 אותו הדורון. יבא מעשו באה עליו צרת דינה יבא מצרת דינה בא עליו צרת רחל אשר כל
 הצרות ביקש למות קמעה באה עליו צרת יוסף והכתוב כוונס לא נחתי לא שליח ולא שקטתי
 א"כ בא צרת שמעון ואח"כ צרת בנימין לפיכך הי' מתפלל באל שדי ואמר מי שאמר
 לשמים

לשמים וארץ די הוא יאמר ליבורי די לפי כעברא הקב"ה השמים והארץ היו נחתים והולכין עד ש"ל הקב"ה די לפיכך כתיב ואל' שדי עכ"ל. הנה המדרש הזה צריך גימור למה תלה בקשרו בזה האופן דוקא שהקב"ה יאמר די ליבורין שלו ולא במוסר אחר וכלע"ז שכתבונו של יעקב היתא זאת שהעולם נברא בשבילו ולפיכך היו שמים וארץ נחתים והולכים כי יעקב ראוי לכתלה בלי מזרים כדאית' במדרש ובנמרא יעקב שכתוב בו ששם שבת כו' ואית' בנמרא שלש מחכות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן ע"י יבורין כו' וכלע"ז שלש ריבוי המתנה צריך לכבול יבורים ואם לא אמר הקב"ה לשמים וארץ די רק היו נחתים והולכים יותר וכולם הי' יעקב יורשן אזי ה"ל לכבול ג"כ יטורי' בלי די אבל מאחר שאמר הקב"ה לשמים וארץ די מן הראוי ג"כ שיאמר ליבוריו די ולזה התפלל יעקב באל שדי לומר מי שאמר לש"ו די יאמר ליבורין שלו די כי זה תלי בזה וק"ל:

וכרו להבין הענין בדקדוק יותר צריכי' להקדים מדרש תמוה בפ' מקץ על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא לעת מיכוי התשובה כיון שראה איניו יעקב שנמצא התשובה התחיל שופך תחנוני' ואל' שדי יתן לבס רחמים גו' והנה לכאורה אין למדרש זה פירוש כלל. והי"ט כתב שיעקב חשש כ"כ שנים שלא ראה יוסף את פניו. והיו כנגד מה שהז' לא ראה פניו של אביו יעקב מחילת מן הראוי שאל שדי יתן לו רחמים עכ"ל וע"ש. ודאי יש לומר כך אבל מ"מ קשה למה אמר ואל' שדי. וכלע"ז שכוונת המדרש כך הוא שנאמת יס מקום לקטרג על יעקב שנטל את הברכות במרמה דהיינו בחכמה רק כשאנו באנו למיכוי התשובה לא בטל כ"א מ' אצפ"י שנאמת הם עשדה רק שב' מהם (היינו משמי הארץ ועל השמים) בטל ג"כ עשו. וא"כ אין מקום לקטרג על הברכות עד שעברו על יעקב מ' צרות. בא וחשוב מיום שנטל יעקב את הברכות עברו עליו מ' צרות ויבורין. לכן אחר המדרש כיון שראה יעקב איניו מיכוי התשובה דהיינו מ' יבורין נגד מ' ברכות התחיל שופך תחנוני' ואל' שדי גו' ר"ל יאמר לצרותי די כי כבר יצאתי ידי חובתי שכתלתי מ' יבורין נגד מ' ברכות ויתן לבס רחמים לפני האיש וישלח את אסיכס אחר ואת בנימין דהיינו אסיכס זה שמעון אחר זה יוסף ואת בנימין וכן הוי כי טענתו וחפלתו ככונה מאד וזה הוא שהתפלל בלשון ואל' שדי וק"ל א"כ עפ"י דרכינו שפיר קאמר המדרש שכתבם מן יעקב כל צרות שבעולם ואין לו לקבל עוד צרות כי כבר נתמלא באתו מדה נגד מדה ושוב לא יש מקום למקטרג לקטרג משמת שנטל הברכות כב"ל דוק וק"ל:

אמנם למ"ד פיון שנספר יעקב התחילה השעבוד צריכין אנו למודעי מנ"ל דלמא התחיל השעבוד קודם לכן כדי למלא הד' מאות שנה והנה כלע"ז שכל' למ"ד זה שהוא מוכח כב"ל דאית' בש"ס מ"ש וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאמרו בה ויסרו וירבו מאד שהיו מ' אלף. וראיתו הוא שש' שנות כתיב מאד מאד שהיו מ' ריבוא והכא כתיב מאד פעם אחד הוה החזי שהוא מ' אלף. ולעכ"ד כדאיה יותר לחבי' רא' שהיו מ' אלפי' שהם ל' ריבוא ומ"ש הכא ג' לשונות ויפרו וירבו. מאד. והתם כתיב שנה לשונות פרו וישרו וירבו ויעצמו. במאד. מאד. וזה כלפני' ד

פוזת ת"י בם' בלש וז"ל אמר ה' דלמא יתהון עמא נאמתייהון אמהון דמיתן בקרבא
מאתן אלפין גונדין בני מילא כו' וקשה מ"ל דהוה כמספר הוה לא פחות ולא יותר *
אלא בלש' דכוונתו הוה דאית' ביחזקאל (ל"ו) ויחזקי בחוד הבקעה והוה מלאה עצמות
והענייני עליהם סביב בניו והנה רבות מאד ע"כ ממילא כתיב בהם ב' לשונות רבות *
מאחר * וידוע שמית' יחזקאל הן הנה בני אפרים * ונ' לשונות הן שליש מן ס' ריבוא
מאחר שיש שם ששה לשונות כמ"ל ממילא הן ר' אלפים שהם כ' ריבוא * לכך אמר הת"י
מאתן אלפין וק"ל וככוון הוא מאד - נחזור לעניינינו שיעקב ראה ש' אלף - וקשה למה באמת
לא סרו ורבו יותר כדי שלא ימות יעקב ולא ימנא כי אם סני מאותו כי מאותו הוא
ס' ריבוא שהוא תכלית כל הפרסופ' והנשמות * אלא כריכין אבר למימר שלא וכו' ישראל
למעלה וז"ל ע"י העיני והשעבוד כמ"ה להדי' כאשר יענו אותו כן ידבו גו' - ממילא
מוכח שכל זמן שיהי יעקב חי לא היה בהם שעבוד עד שמת וזה הוא שאמר המדרש כיון
שמת יעקב אבינו התחילה השעבוד ולא מקודם לכן וק"ל:

אמנם עדן ח' גלינו חוכת ביאור לפי המ"ד דמ"ל מפני שבקש יעקב לגלות את
הקץ ונכסות ממנו לכך היה הפ' כמותה - קשה למה פ' זו סתומה ובמקומו
בפסוק ויקרא יעקב אל בניו כו' היא פתוחה - ואם באמת ה"ל לסתומה - ובלש"ד ש"ס
המדרש למה פ' זו סתומה ר"ל קדר זה שהתורה נקלקת לסדר' וזה יתורן במ"ש ביקש
יעקב לגלות את הקץ - רק שנקדים דאיתא בנ"ח פ' כי תבא וז"ל ר' יוסי בר' קם יומא
חדא' נפסרף חמא אינון עובאן דהוה עאבין ושפניאן חדא אולת' בתרייהו קם על רגליו
ואמר שפניאן מהימנא דיומא מיפנא דיוקנא דעמא קדישא לך יאות ולך באה זיל ועבוד
לו עלימותא חזא לכר יומא' באתר דאיהו מתן כו' אלא כך אולי' קב"ה בקבלות קדמאין
אית' ל"ב קראי' וכולהו לקביל גבלי' דאורייתא * בקבלות בתראי אית' בהו כ"ג קראי'
לקביל פרשי' אחרנין דאורייתא בגלות קדמא' עבית דאזן עכרר ישראל אילין שבילין
סתימין דסתרא ואתגלו חוביייהו ואתגלו קינא דילהון וכחמתא ואבטחנתא דילהון *
בגלות בתרא' דבית שני עבדו ישראל ק"ך פרשיות אורפיין דאתגליין ואסתים חוביייהו
ואסתים קינאיהו ולא כתוב בהו הבטחות וכחמות וכו' אמר לר"ש כאן איתגליא פורקא
דישראל בהני קבלות אמר אשנא ודייק בישא מכולהו מתן הוי אשנא ודייק דכתיב והיו
חייל תלויים לך מנגד ופתתת לילה ויומם ולא תאמין בחיך אע"ג דידעי זמן אינון חיים
תלויים קמן ודעיין כו' עכ"ל ממוכא דבר בשמע שפסוקי התוכחה חסד להו כ"ג ואמת
שעל כשם בא ונעמד ותמצא שהם כ"ד אלף ע"כ לומר שפסוק הקשה מכולן הוא והיו
חייל וכו' בו כחמו זמן הגולה - ע"כ אין לחשוב פסוק זה מן התוכחה * וא"כ הוא א"ש
מ"ה המדרש לפי שביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ וכו' דאיכא לדקדק הלשון שאמר
ביקש לגלות את הקץ ולא אמר ביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ כמ"ה ואגידה לכם גו'
אלא שר"ל שביקש לגלות דבר המוכחה וסתום בפסוק א' מן התוכחה והכי משמע במדרש
תפסותא וז"ל מלה"ד לעבד שהאמינו רבו כל מה שבידו בא העבד למות קרא לבניו
לפחות בני חורין ולמד להם סימן דיתיקי שלהן והאמינו שלהן כו' ופירשו שביקש לגלות
להם

לחם הפסוק שמעם יוצא ואיתגליף פרוקאי ישראל ונפתם ממנו. ולא לא אור יעקב
אבינו ביקש לגלות הקץ כי הקץ כבר מגולה בפסוק אחד והוא ביקש לגלות הפסוק.
ממילא באמת אין בתוכה כי אם כ"ג פסוקי כי פסוק אחד מן המוכה שנו כרח
פגולה נסתם ממנו. אומנם נראה כאלו הן כ"ד פסוקי כיון שנסתם מאתנו מובא
מקום גילוי אל הגולה כמאש גם אותו פסוק לתוכה והן כ"ד והן כעין זה איתא
בפרשיות נראה כאלו הן כ"ד שהרי קוראין פ' וימי לפ' כאלו היא פתוחה ובאמת לפי מ"ה
פתורה בתורה אין כאן כ"ג וזה הוא שאמר המדרש למה פרשה זו כתומה לפי
שיעקב בקש לגלות ובסתמה מאנו יצא מזה שאין כ"ג פסוקי מוכה ונראה כאלו כ"ד
וא"כ בפרשיות ג"כ נדק להיות כזה ולכך כתומה והם כ"ג פרשיות. אומנם נקראת כאלו
הם כ"ד וק"ל. הליק:

פרשת שמות

בוהר חדש

ויהי כל כפש יוצא יד יעקב שבעים כפש וכו' ויוסף הי'
במזרים עפ"י פירוש המדרש עם יוסף שהיה במזרים כי כל
הכפש הבא למזרים הי' שנים ושל לקבל ב' מסכתות וששה סדר משנה עכ"ל. וקשה
מה ענין רמיה היא זו שיש ב' מסכתות וששה סדרי משנה. וכלע"ל לפי שיעקב היה קשה
ליה לירד למזרים עד שהכניסו הקב"ה וא"ל אל תירא עבדי וכו' ואנכי אציליך. והענין
הוא שיעקב הי' מתירא שיראלי לריכי להיות בגלות וזמן ארוך ביותר משום פן ואולי גם
עשו נקרא ורעו אל אברהם וא"כ נדק עשו ג"כ לגור בארץ לא לו ולהשתעבד ולאחר שקנה
יעקב ממנו את הבכורה וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו מפני הש"ס של גזירת גר יתיה
זרעך המוטל על זרעו של יצחק אמר אלך לי מחאן אין לי חלק במתנה ולא בפרעון השמר
(עין בפי' רש"י פ' וישלח) ח"כ מחויב יעקב להשתעבד עוד לפסוק רד"ו שנים עבד
עשו. אבל באמת עשו לא נקרא זרע כי כתיב ביצחק יקרא לך זרע מי שמונה בב'
תורות. ממילא לא כשתעבד עשו מעולם כי אם יעקב לכד כי הוא יקרא זרע לפי
שהוא מקיים ב' תורות. ובזה יפה רמז לו הקב"ה שיראלי יקיימו ב' מסכת' וששה
סדרי היינו ב' תורות ממילא לא יטורכו לשעבד עבד עשו ויהי נגאלי' וק"ל. וכלע"ל
כמי כוונת הנמאס פ"ק דבתרא כי יתנו בנוים עתה אקבצם גו' אי תנו (פרוש שנו
לשון משנה בתרגומן) כוללו עתה אקבצם ואם חצט מהם יתלו מחאן מלך וזרים.
וקשה למה יתקבצו מן הגלות ע"י חשבו' אומנם עפ"ד א"ש כשישראל עוסקים בתורה
שבע"פ הם נקראים זרעו של יצחק ולא עשו ממילא שלמו החוב של ועבדו גו' במזרים
מחא"כ כשאר ישראל עוסקים בתורה שבע"פ איי"ל שגם עשו נקרא זרעו של יצחק וא"כ
לא שלמו ישראל כל החוב כי חלקו של עשו נשארו קייבי וזריכים לשלמו בשאר גלויות
וק"ל ח"כ בלע"ל הכוונה מ"ה לא גלו ישראל אלא משום שביו ת"ח נשארו וכו' וקשה מאי

ענין זה לזה • אמנם למ"ד יסוף כי אם שמכזה ת"ס הלומדים תורה שבע"פ נקרא עשו
זרעו של יצחק וי"כ צריכין לשלמו הסוד של ועבדו וענו וכו' באר"י גליות • ולכך
גלו • וק"ל :

וזה כלע"ד עצם נכון למה חיים רבינו הקדוש ש"ס משנה במס' עוקצין לפי שנים עוקצין
מורה על מעלת תורה שבע"פ שהיא חביבה כמורה שכתב לפי שתורה שבע"פ היא
יד ושומר לתורה שכתב כדאית' בימות ושחרתם את משמרת' משל למרדס וכו' • ומסתב'
עוקצין מורה ע"ז שהשומר מטערה • א"כ מס' עוקצין הוא תורה שבע"פ גמור לפי שהוא
שומר לתורה שכתב ולכך חיים בה להראות שהמשניות הוא תורה שבע"פ כח"ל במרש'

דס"ק דבתרא דוק וק"ל :

בפסוק ויש משנה אל ה' ויאמר לפני למה הרעתה לעם הזה ולמה זה שלחתי ומאז
באתי אל פרעה לדבר בשםך הדע והכל לא הנלת את עמך • קיטור פסוקי'
אלו כ"ל לתרג' ע"ד דאית' בס' הכוזב דף מ"ז ע"א שהקשה לכאורה מ"ש הקב"ה למשה
ועתה לכה ואשלחך אל פרעה גו' כי לכה משמע שילך מעצמו בלא שליחתו דרמזא •
ואת"כ אמר ואשלחך גו' משמע שילך בשליחתו והם דברים הכותרים וא"ו ויתיר לפי שאין
הקב"ה מייחד שליחות שיש בו רעה קצת על שמו משא"כ על הטובה והנה בשליחות זה
היה בו טובה ומעין רעה דהיינו ע"י יגאלו והוא טובה ודלי אמנם הוא אל' וקון בו
מכד שעי' תכבד העבודה על האנשים כו' ע"ש שהאריך וכן גבי יעזר' אמר מי אשלח
ומי ילך פירושו ג"כ כזה על הטובה מי אשלח ועל הרעה מי ילך כי אין הקב"ה מייחד
שמו על הרעה • ואית' במדרש רבה ויקרא לכה ואשלחך אם אין אתה גואלם אין אחר
גואלם כו' ע"ש א"כ יש לפתור ב' פירושי' על מ"ש לכה ואשלחך גו' הא' שאל להורות שאם
אין אתה גואלם אין אחר גואלם ונרמז זה במ"ש לכה בה"א דמוכח לקרא הכ"ף בקמ"ץ שהוא
לשון שלך הוא הגואלם ולא ע"י אחר כמ"ש המ"כ שם באר"יכות • ושם הכ' בל להורות
שליך הוא ההליכה ולא תתיחס ההליכה על שמי כי יש קון בו מכד שתכבד העבודה גו' •
והנה משנה רבע"ה הבין שמי"ש לו לכה ואשלחך גו' ר"ל אם אין אתה גואלם וכו' לכן כתפייס
ותפתה לילך אצל אם הי' מביין שכתבתי יתעלה להראות לו שיש בשליחות זה טובה
ורעה כח"ל והרעה כתיסם אליו לבדו ונשגיל זה הי' אמר לכה לא הי' מקבל עליו
השליחות • והנה כי יסוף אמר משה למה הרעתה לעם הזה וי"ת' הלא כבר גלית' לך
שתכבד העבודה גו' במה שאמרתי לך לכה ואשלחך גו' קשה הלא באת להורות אם אין
אתה גואלם וכו' • אלא ע"כ לומר זה באמת אינו כי אפשר לעשות ג"כ ע"י אחר •
א"כ למה זה שלחתי ולא ע"י אחר וק"ל : סליק :

פרשת וארא

כמה ימרוהו במדבר יעצבוהו בשימון וישבו ויכסו אל קדוש ישראל
התוו לא זכרו את ידו אשר פדס ממי כר אשר שם במצרים אותות
ומופתות

במדרש

ואומתיו בזה צוען. ויהפוך להם יאוריהם וכוזליהם כל ימיהם. ישלם בהם ערוב
 ויפכלם. ויפטר דע ויפטרם. ויתן לחסיל יבולם ויניעם לארבעה. יתכן בנ"ד
 גפנם ויפטרם בנחל וגו' וזיתם לדבר הסניף. ויד כל בכור בנחל מנחם ראשית
 אונם באלהים גו' ע"כ. הנה בנחל הזה יש לדקדק הרבה א' מה ראה דוד
 המעצ' להזכיר היכות נחשור ויתור וחליף. בחיבור כי מכת כנים וזחין ופחד לא
 הזכיר כלל. בחלוק שהקדים ערוב לפטרדע. גם ארבה לכרד ונדרד וארבה לדבר.
 ויתור כגון ויהפוך להם יאוריהם וכוזליהם כל ימיהם וכן הרבה. ונראה לעד דהענין
 כך הוא שדור המצ"ה התחיל בגלות כמה ימיהם במדבר גו' ור"ל הנסיגות שניסו
 אבותינו להקב"ה במדבר כמו שאמרנו קו' לצרכין בעל הים א' בירידתו וא' בעלייתו כו'
 ולכל מקומו ונסיגתו היה להם מקום לטעות לפי כבודתן. לכן בא דהע"ה ואמר כמה ימיהם
 וגו' והעצם שפלו בטעות הוא מפני שלא זכרו את ידו גו' וא' לא' למצא חשבון על
 הכסיונות קא עיב וזו"ל. הכסיון הראשון הוא מה שאמרנו ביום המבלי אין קברים
 גו' בא להם ע"י שלא זכרו ולא שמו על לב שנמזרים להפך להם יאוריהם שאלו שמו לבם
 לאות הזה לא היו אומרים המבלי גו'. הכסיון הב' שבעלייתו מן הים אמרו בזה
 שאנו עולים כו' בא להם שלא שמו לבם שאלת בהם ערוב גו' וכן בולס.

וכר להכין הראשון מ"ש ולא זכרו ויהפך להם יאוריהם גו' לפי פשוטו פריכי' אנו
 לייש מ"ש ופרעה הקריב וישא בני ישראל את עיניהם וזהו ערבים כוכב
 אקריהם ויראו מלך ויניעו גו' וישארו אל משה המבלי אין קברים גו' דקש' מה היה
 המקרה חסר אם כבוד וישא בני ישראל את עיניהם גו' ולא כתוב שפרעה הקריב הן
 אות שפרעה הקריב יתן להרש' כמבואר במדרש אבל קשה מה ענין זה לראשון.
 חזן לדרכינו כלע"ד שהענין כך הוא שהמורא כולד להם ממה שראו שפרעה הקריב
 גם ראו דא' שניה שזכרנו כוכב אקריהם היינו הר' של מנחם כדאית' במדרש' ופירש'
 האלשון שציקר מורה עליהם היה באשר שכבר כלקו עשר ימות ועדין הר' שלהם קיים
 אשר לא כן הוא הדרך רק יפקוד ה' על בגד מרום במרום ברישא ואח"כ על מלבי
 אדמה באדמה ונראה לעד' למה באמת לא השפיל הקב"ה הר' של מנחם תחלה קודם
 שכל על הים כדרך יפקוד ה' גו' העצם הוא זה דאית' ביוני פ' בשלם כשהקב"ה
 משפיל הר' של אומה אחת כגד אומה אחרת ההשפלה הוא שזונע מחבו השפע למשפיע
 השפע ההוא לר' של אומה האחרת וצ"י כן תכלוש הר' של אומה על אומה זו שנטלה
 ממנה השפע. וא"כ הוא אין שייך טעם זה כי אם השני שרים מתערים זה עם זה אבל
 כשהקב"ה כביכול בעצמו וזכורו רונה לטבד איזה אומה אוי' מאבד הוא האומה וזהו
 אלה יסד באחד וק"ל לכן על הים שקב"ה פעלמו וזכורו כביכול כוס זרובו רמה
 בים וכמ"ס ה' ילחם להם גו' לכן לא ספק על הר' של מנחם תחלה. ונראה בבוא אל
 הענין רק שנקדים דאית' במ"ר פ' ה' דף רכ"ה ע"כ וז"ל דא' כי מכבדי אבנך
 זה פרעה שנהג כבוד במי שאמר והיה העולם ויבא כדאש פתליא שלו שאל' ופרעה
 הקריב גו' אמרו לו עבדך אנונינו כל המלכים אינם יונקים אלא לאחר פתליא

ע' הים אתה מפני מה אתה יוצא בראש פמליא שלך ח"ל וכי לפני נשר ודם אני הולך
 הריני הולך להקביל פני מלך מ"ה הקב"ה לפיכך פנה בו הקב"ה כבוד ולא כפרע
 מחנו אלא הוא בעצמו שנאמר בסוכתי ברכני פרעה • וכו' ויקלו זה כנסתם
 מלך אשר שאל ביד מלאכין מרפת ה' ג' לפיכך הקב"ה נהג בו בזיון ולא כפרע מחנו
 אלא ע' מלאך שאל ויצא מלאך ה' ויד במחנה אשר עכ"ל עוד צריכי' אנו להקדים
 דאית' במד"ר פ' לך דין וז"ל ואנרכה מברכך אר"י החמיר הקב"ה בכבודו של דין יותר
 מכבודו בכבודו כתוב כי מכנדי אכבד וכו' יקלו ע' אחרים ובכבודו של דין כתוב
 ואנרכה מברכך ומקללך ארור אכא עכ"ל והנה לבאורה המדרש' האלו סותרים זה
 את זה כי לפי מדרש הזה משמע שאתר קשה כשהקב"ה בעצמו ובכבודו נוקם נקמתו משאלו
 נוקם ע' שלו • ובמדרש הכ"ל משמע איפכא • וכן כתב ה"ת ומהדרש'א בסידוריו
 פ' חלק תפס כבודו או עיקר שאתר קשה כשקב"ה כניכול בעצמו נוקם נקמתו והביא
 דא' שכן הוא אצל הטובה גבי אנרכה (ובמדרשה שנעלם ממנו המדרש במ"ר הכ"ל)
 וכו' נבוא אל הענין כי ישראל נכרו סברא זו שיתר קשה הוא כשקב"ה נוקם נקמתו
 בעצמו • וא"כ כשראו שפרעה חלק כבוד למקום ממילא מן הראוי שיקל הקב"ה בעונשו
 ויפרע ממנו ע' אחר ולא ע' עצמו • וא"כ הוא היה מן הראוי שיפקוד על נבא
 המרום תחלה (ככ"ל בנינו פ' בשלח) ואעפ"כ ראוי שמצרים נוקם אחריהם הוא השם
 שלהם ועדין הוא בתוקפו וגבורתו ח"כ נתייראו בשלמא אם לא הקריב כדעה את עצמו
 כדי לקלוק כבוד לנבל הכבוד א"ז לא חששו למה שהשר שלהם הוא עדין בתוקפו כי ה'
 בלחם להם כראוי לפרעה וא"כ הוא מפיל השר והאומה באר"י כ"ל בנינו • אבל
 באשר שפרעה הקריב וקלל כבוד עלה על לבם שאין מן הראוי שקב"ה בעצמו ובכבודו
 יעול נקמתו ממנו אלא יקל עונשו ע' אחר וא"כ ראוי להפיל השר תפילה ע"כ
 חששו לשר שלהם כשראו שהוא בתוקפו עדין • ולזה השיב להם משה רבינו ע"ה ה'
 ילחם לכם ותתם תחריטון גו' ה' דייקא שהוא בעצמו נוקם נקמתו מפרעה (והנה
 בעש' ע' תפילתן של ישראל חף שמן הראוי לעשות ע' שליח כדאיתא גו' י"ט ע"ג)
 וא"כ אתם תחריטון כי הקב"ה יפילו השר והאומה באר"י ככ"ל דוק וק"ל כן י"ל חזק
 לדרכינו • אבל עפ"ז כדאם שעלה על דעת ישראל שח"י יש לפקסן בישועתן כיון
 שראו ששר של מצרים הוא בתוקפו אם נאמר שהקב"ה כניכול בעצמו ובכבודו ילחם
 להם ח"כ אין יקוים ואח"כ יבאו ברכות גדול • דאית' בבני מלחמה לה' בעמלק
 ביון והמלחמה לה' קרד' שיהי' ג"כ השלל לה' וכו' ככאל שאול ומרדכי ה' כוהר מזה
 דכתיב וכו' לא שלחו את ידם • ובכ"ל אמרנו שהקב"ה בעצמו ילחם ח"כ הביזה
 ג"כ שלו • אלא עכ"ל שההכנסה היה אם יעבדו ויעבדו ד' מאות שנה אח"כ יבאו
 ברכות גדול • מחא"כ עכשיו שלא שבעדום כ"א דר"ו שנים אין קל ההכנסה של
 רכות גדול • וא"כ הוא עכ"ל שלא נחשב קושי השעבוד למלכות המוסר של ת'
 שנים לפי שלא יבאו ברכות גדול • ויש לקוש ג"כ בכדון זה שלא הניע
 באמת עדין זמן גאולתן • רק המכות באו עליהן לפי שספרו והמנו מי ה'
 גו' • אך על זה קשה האין עלה על דעתן שלא יתקיים ואח"כ יבאו ברכות גדול הלא

בכר כתיב ויתכללו מזרים ע"י זאלה אזה גו' • אלא לתרן עכ"ל שסע קשנו שרזע
גדול הס ב' דברים • רכז א' • גדול א' • וכאשר הי' באמת ביזת היס וביזת מזרים •
טורי וזה עם נקדת הכסף ועדין לא נתקיים כ"א א' ע"י זאלה גו' אבל באמת טעם
כי כבר העמיד מן מכת הדם כדאית' במדרש ש"ט במזמור ה"ל שד מ"ד פ"ל שהעמיד
מן מכת הדם פי מים שלקח מישראל לא כעשו דם • וא"כ כבר מקיים אלס רכז •
וגדול • אך שלדעת ישראל לא טענו זה הממוץ כי מאחר שנתחייבו למכת הדם נשכח
שמכעו נשותיהן של ישראל מן העבילה א"כ הממוץ בא מאלי • אבל באמת ז"א כי לפ"ז
לא היה מן הראוי שלקח כ"א היאורי' שהם ראויים לעבילה אבל לא הנחלים הם
הנכרות שאין להטביל בהן ביומי ניסן כדאית' בנכורות וזכות הדם היה בניסן לפ"ד
הרמב"ן לפי מ"ט משפט מזרים במזרים י"ב מודש • אלא כונת הקב"ה היה נזה
ככ"ל כדי שיקיים דכטעמו של רכז וגדול • וזה לא טענו ישראל ככ"ל לכן
אמר דוד המע"ה לא זכרו גו' ויהפך לדם יאוריהם וזוליהם בל ישתין • כ"א
שתו על לבם שזוליהם שאינן ראויין לעבילה ביאמי ניסן נלקו ג"כ שלא יוכלו
לשתות • זאת לא זאת כ"א כדי שיתעשרו ישראל זכדי שיקים זאתי כן יצאו
גו' • אם זאת היו מבינים לא היו אומרים הנחלי אין קברים גו' זק"ל •

ועל הכסיון שאמר בשם שאנו עולים מזה זה כך מזרים עלי' מזה אשר בא דוד
המע"ה לומר שלא זכרו שאלו בהם ערב ויאכלום דאלו זכרו זה לא היו
אומרים בשם כו' • וכדי להבין את זאת צריכ' אנו ליתן טוב טעם על מה שצלה על דעתן
של ישראל שמזרים יעלו על כל אשר הלך כמו זר נחשב דעת זו לפי פשוטו כי אך יוכלו
המזריים ליתן למדבר מקום דובי ואריות כמ"ט רש"י על הפסוק יונת' בנאוי וכו' שאינם
יכולי' להפנות מפני חיות רעות • אלא בריבין אנו לומר שישאל סברו שזראס דקיתתם
מוטלי' על החיות כמו שכתוב אלא נח זיכרך ה' את נח מוראכם וחייתכם כו' דל"כ הוא
מזרים על השנועה • (ובאמת ז"א כי פירוש של זיכרך זכו' הוא כל זמן שמוראכם ניתן
זכו' כמו שדורש המדרש לענין עוד כל ימי האין מה סבורין בני נח שרית כרזתה לכן
לעולם זכו') נמצא אין הקב"ה מזרים • רק שגא איתו היום שמתזכר כי השמים כעשו כמלכו
זכו' כדאיתא במדרש נח באריות • ועל זה אמר דוד ולא זכרו ילק בהם ערוב ויאכלום
כי משם מוכח שאינו מוראם על חית הארץ וא"כ אינם יכולי' להפנות מכת חית הארץ •
רק נקדים דאית' במדרש שנתנו למרמס ע"י • מכת ערוב לדוני' ואריות ונחשים והטעם
באות כי נחשלו לכהמות בדמו וזר כלל מעליהם והטעם בלע"ז שנגעו זה לפי שהם
אכלו מאכלים אקורים נשר בתלכ כמ"ט הת"כ שהמזרים כפו את ישראל לבשל להם נשר
בתלכ (וגם אית' בזהר פ' משפטי' ע"ך א' באריות ע"ס) נמנח כעשה זה
שע"י שאלו וכו' ובהכי ניתא זיפה אמר דוד דאזה אפי' שישאל אומרים בשם
שאנו עולים מזה זה וכו' קשה האך אפשר זה מפני החיות רעות אלא עכ"ל
שהם סוברי' שמוראם על חית הארץ מכת ברכה נח ומוראכם ויתחם א"כ ולא זכרו
שאלו בהם ערוב ויאכלום שניא מזה שנתנו למרמס לדוני' ואריות וכו' וזר כלל
מעליה' ככ"ל א"כ מוכח שחיות רעות שולטו עליהם ח"ל הא' מזרים על השנועה ז"א כי כבר
אמרנו

ואמרנו מה הם כבודי' שברית כרותה עליהם לעולם וכו'. ואלו זכרו את זה לא היו אומרי' כשם שאנו עולים מזה זה וכו' וק"ל:

ועל הכסיון על המים שזמרה דכתיב וילך העם על משה גר' אשר דוד ולא זכרו ונפרדעו ותשיתם כי אלו זכרו מכת הנפרדע' לא היו מתלונני' על המים במרה' ולהצין זה נקדים דלית' בכ"ק במרובה (פ"ב) ויהי' קורין בתורה בה"ב עורא תיקן והא מעיקרא היה מתקנא דתניא וילכו שלש ימים במדבר ולא מצאו מים דררשי רשומות אומרים אין מים אלא תורה ובאמר הוי כל מצא לכו למים כיון שהלכו ג' ימים בלא תורה בלא עמוד כביאים שביניהם ותקנו להם שיהי' קורין בו ע"ש וכלע"ד שאין המקרא יובא מפשוטו שבאמת לא מצאו מים בשביל שלא עסקו בתורה שבמשל למים. ומה שהלכו ישראל על משה היינו משום שלא עלה על דעתם שהתורה כמשלה למים לכן אמר דוד המע"ה ולא זכרו ונפרדע' וישתיתם דאלו זכרו זה לא היה מתלונני' כי היו זכורים שהתורה כמשלה למים. דלית' במדרש נפרדע' למה הניא עליהם. אמר הקב"ה יבא דבר שגדולו וחתייתו מן המים ויפרע מן המצריים שנקשו לאכד אומה שצתידה לקבל תורה המעולה למים שבאמר הוי כל מצא בו עכ"ל כמצא מוכח מכאן שפרדע שהתורה כמשלה למים ואלו זכרו זה לא היו מתלונני' בכ"ל ודק"ל:

ועל הכסיון שאמרו בנפידים וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים והציקר הכסיון הוא שהיו מחפשי' אם יש ה' בקרבם באר שנקיים המקרא ויקרא שם המקום משה ומריבה על נכותם את ה' לאמר הוי ה' בקרבנו אם אין. ומה היה הפסס כלע"ד שהיו מחפשי' בזה דלית' בגמרא דיבמות ובכמה דוכתי' קשה גרים לישראל כספתת והעם לפי שאין השכינה שורה אלא על משפחה מיוחדת. ובאשר שהערב רב הי' עממה ע"כ היו מחפשי' אם השכינה ציניהם. ובזה כלע"ד ליישב במיכות ויבא עמלק גר' לפי דלית' בגמרא שעמלק בא לעולם לפי שיעקב לא רצה לקבל תמונע (כבר הובא לעיל) כמצא בלאו הכי לא הי' מקום להלחם עם ישראל על אלא קיבל יעקב תמונע כי הדין עמו כי קשה גרים לישראל וכו' אבל באשר שהיו ישראל בעצמם מחפשי' אם שכינה ציניהם או לאו ככ"ל בספוק וירב ואעפ"כ לא קבל ע"כ ויבא עמלק וק"ל. ולכן אמר דוד המע"ה ולא זכר גר' ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה. כי אלו זכרו זה לא היו מחפשי' אם יש ה' בקרבם. דליתא במדרש אשר הקב"ה יבא ארבה שנקרא חילי הגדול ויפרע ממצרים שנקשו לאכד אומה שנקרא חילי שבאמר והוצאתי את בנאותי את עמינו'. וליאתא באלשיך כי המלכאים בקראים בנאות ה' ועליהם אמר והוצאתי את בנאותי שהיו עם ישראל בנאות מצרים כדלית' בזוהר. ולפי' קשה על המדרש שדורש בנאות על ישראל עצמם למה נקרא ישראל בנאות ה' אלא עכ"ל שהוא שם המושל למי שנכל מקום ישראל שם השכינה עממה עם המלכאי בנאות. לכן נקראו ישראל ג' בנאות וק"ל יפה אמר דוד מכת וירב העם גר' הוזהר אני ישראל היו מחפשי' אם הקב"ה ציניה ומוכח שלא זכרו ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה כי אלו זכרו זה היה קשה להם ארבה למה הניא אלא יבא ארבה שנקרא חילי וכו'. קשה למה נקרא ישראל בנאות אלא לפי שהשכינה עממה תמיד הוא שם המושל' א"כ לא הי' מחפשי' בזה וק"ל:

ועל

ועל נסיון הראשון שהותירו המן וכו' אמר דהע"ה ולא זכרו וגו' ויהרגו בברד גפנס דאלו זכרו זה לא באו לכלל טעות ולהבין את זאת לפי פשוטו כראה לעכ"ד דהענין כך הוא דאית' במדרש לנקוט ויצא העם ולקטו דבר יום כיומו אר"א בר"ש מוזן אלפי' שנה היה המן יורד בכל יום דכתיב דבר יום כיומו ולהלן הוא אומר כי אלף שנים בעיניך כיום איתמול א"כ למה היה יורד בכל יום והמותר וחס השמש וכחם מפני משאו והדרך ד"א שהיו אוכל אותו חס ולא נזון - ד"א שהיו נושא' עיניה' בכל יום לאניהם שנשמים ע"כ. וכלע"ד טעם לדבר למה ירד כ"כ מן למנון והוא זה כי ידוע שלא נתנה התורה אלא לאוכלי המין. גם ידוע שיש שני אלפים שנה תורה באמרינן שחל אלפי' שני' כו' שני אלפים תורה כו' וכדי לרמוז זה בא העכפר מכוון למנון אלפים שנה. כחזור לעניינינו כללית דמלתא שיש ג' טעמים למה הי' המן יורד בכל יום - לפי ב' טעמים הי' טובתן של ישראל ככל' ולפי טעם הר' לא היתה טובתן לבד מאשר שהטעם כדי שהי' נושא' לבן לאניהם שנשמים. והנה לפי ב' טעמים הראשונים אם ירצו ישראל למחול על טובתן הראשונה בידם ובאלו אמרו אי אפשר בתקנתינו שהראשונה בידן. אבל לפי הטעם השלישי אין בידם למחול. וק"ל. והנה האנשים שהותירו עליה על דעתם ב' טעמים הראשונים שאין להותיר מפני טורח הדרך או שיאכלו אותו חס והם מחלו ע"ז לכך הותירו. אבל באמת טעם השלישי הוא עיקר ומוכח (כמו שכתב) רק בקדים מדרש א' אמר הקב"ה יצא ברד שהוא לבן כאלו ויפרעו ממזרים שנקדש לאשר אומה שאני עתיד להלבין עונותיהם שאל' אם יהיו חטאיכם כשני' גו' ע"כ. עוד צריך אנו להקדים דאמרינן בפ' י"ה והמן כורע גד לבן גד שהי' מניד כו' לבן שולבין עונותיהם של ישראל ופירש' מתוך שהיו דואגים שחל לא ירד מן למחר היה משעבד' לבס למקום ע"כ א"כ א"ש מ"ש דוד המע"ה ולא זכרו כו' ויהרגו בברד גפנס וכו' כי רואה אני מתוך שהותירו ישראל ע"כ למדו שהטעם שהמן יורד בכל יום כשני טעמים ראשונים שהוא לטובתן ולכך אמרו אי אפשר בתקנתינו וזה אינו כי אלו זכרו זה ויהרגו בברד וכו' קשה למה ברד הניח עליהם אלא יבא ברד שהוא שלב ויפרעו ממזרים וכו'. קשה במה לבנו עונותיהם של ישראל אלא עכ"ל כן כדאית' במדרש הכל' ועפ"י פי' רש"י שהי' משעבד' לבס למקום וא"כ הטעם השלישי הוא אמת ולא יכח עשו שהותירו דוק וק"ל. וזכ"ל כוונת המדרש ויותירו אנשים. אמרו אנשים לא הותירו ושאין אנשים הותירו. וקשה מה בא להשיענו ומה גם שהוא הדין משמעות המקרא. אלא כ"ל שה"פ ויותירו אנשים מתפלה קודם שהותירו הי' אנשים אבל לאחר שהותירו לא היו עוד אנשים. ושלא טעם לומר שאף לאחר שהותירו היה אנשים שלא חטאו כי שוגג' היו ככל' בנראה להם ב' טעמים ראשונים לזה אמר המדרש לאחר שהותירו לא הי' אנשים כי מזיד' היו שהיה להם להעלות על דעתם למה הביא ברד ככ"ל:

ועל הנסיון שגברו על מ"ה להם משה אל יצא איש ממקומו ויצאו מן העם ללקוט אחר דהמ"ה ולא זכרו גו' ומייתם לדבר הסגיר כי אלו זכרו זה לא היה להם למעות וליצא ללקוט. וכדי להבין את זאת בקדים למת טעם למה גברו מקצת העם על

דברי משה שבוה אל יאז איז מחזקומו. וכל ע"ד שטענען בפירושו של אל יאז גו' כי יש לפרש
 שר"ל שאל יאזו חזן לתחום. או אל יוציא: מראות היחיד לר"ה כדאית' בספ"ק דעירובין
 ע"ג והתוס' פירשו שתרומיהו במשמעות. והנה מקצת העם חשבו שאין במשמעות אלא
 אל יאז מרמז אל יאז ולא כתיב אל יוציא כמ"ל רב אשי בנמרה הכ"ל. וקשה דלויא
 תרומיהו במשמעות של אל יאז בפירוש התו' דהיינו אל יאז חזן לתחום גם אל יוציא מרה"י
 לראות הרבים דהיינו שאל יאז לר"ה עם כלים שבידו וכל ע"ד ש"ל שהם כבודו שאין טעם
 למצוה זו של אל יוציא משום שלפי האמת טעם מצוה זו הוא בא לתקן החטא של מוכרת
 יוסף והוא מדה כנגד מדה שהם הוציאו הפדיק לחול לעומת זה אל יוציא איש גו' וכדאית'
 להדיא ב"מ ר"פ בשלח וז"ל מ"ט אגז קרבא לא משה ולא מן אגז עמא אלא בנין דעמלק
 אתא עליהו על ההוא סוגא דאגז' כו' אלתלא נטרו ישראל שבתא קמא כו' מאי כתיב
 ויהי ביום השביעי ויבאו מן העם ללקוט גו' וכתיב ויבא עמלק וכו' בנין דאית' מדה"ד
 לקטרגא על ההוא סוגא דאגז דאגז דאית' ל' דאית' לקבל יומא דשבתא ואגז' ל' לחול כו'
 ע"ג. ומן העם שביאו ללקוט עם כליהם כבודו שכתב מתוקן אותו קלוקל ע"י שמתו
 העשרה שבטי יה בני יעקב בארץ הטומאה או משום שיוסף נחל להם וכמ"ל הנלכסטי געשע
 לעשרה הרוגי מלכות עיוות הדין כביכול ע"ג (בהקדמה דף ו' וז') אבל באמת עדין לא
 מתוקן אותו החטא כראוי ועשרה הרוגי מלכות יוכיחו. ובהכי ניחא כי כבר אמרנו שכן
 העם אשר לקטו י"ל שכבודו שכתב מתוקן אותו החטא או משום שחטא יוסף. או שכבר
 מתוקן אותו קלוקל ע"י שמתו העשרה שבטי יה וכו' ככ"ל. ובאמת לא יהיו הרוגי מלכות
 זא"כ מותר לבאט מאחר שהטעם היסודי הוא מכח מוכרת יוסף וזהו כבר מתוקן כך היו
 סוברי ולכן יאזו לכן אמר דוד המע"ה ולא זכרו גו' וסייתם לדבר הסגיד דאלו שמו לבס
 לזכור הדבר לא טעו לומר שכבר מתוקן אותו החטא ולא יהיו הרוגי מלכות. רק נקדים
 עוד מדרש אחד דאית' אמר הקב"ה יבא דבר שמות ויפרע מזכרים שנקשו לאחד אומה
 המוסרת עצמה למוות על יסוד שמי שפאחד כי עליך הרגנו כל היום (עין בילקוט מהל'
 דף קל"א ע"ד) שפירושו הרוגי מלכות הוא עבור שטא מוכרת יוסף. וא"כ היו להם לזכור
 למה הביא דבר על המזכרים אלא אמר הקב"ה וכו' כי עליך הרגנו כל היום שהוא י'
 שרוגי מלכות בשבט מוכרת יוסף וא"כ עדין החטא אינו מתוקן וצריך להתקן ע"י שאל
 לבאט ואז בזכרם את זאת לא היו יוצאי' אלא שאל זכרו וק"ל:

ועל הנסיון שאמרנו מי יתן מותינו ביד ה' בארץ מזכרים בשבתינו על סיר הנגר גו'
 אמר להמעי"ה ולא זכרו ויך כל כבוד בארץ מזכרים כי א"ל זכרו זה לא היו
 אומרים מי יתן גו' וכדי להנין את זה נקדים משה שמעתי את תלונות בני ישראל דבר
 אליהם לאחר בין הערבי' תאכלו בשר ובבוקר תשבעו לחם וירעמו כי אני ה' וקשה וכו'
 עד הקירוב לא ידעו שה' הוא ה' וכדי להנין את זה נקדים דאית' כפ"ה תכו משמי' דר"י
 בן קרח לחם שאלו כהונן ניתן להם כהונן בשר שאלו שאלו כהונן ניתן להם שאלו
 כהונן ע"ש וצריך ביאור למה ה' הבשר שאלו כהונן והלחם כהונן וכל ע"ד שהענין כך
 הוא דאית' במדע"פ וירא ר' אלעזר בשר ר' סימאי אמר. אמר הקב"ה לאברהם אתה
 אומרת יוסף בא מצע מיס שייך אגזי פורע' לנבך כו' אתה אומרת ואקח את פת לחם שייך
 אגזי

שאני פורע' לבניך ויאמר ה' אל משה הכני ממטיר לפניך לנס מן השמים כו' ובך חתם
 ואל הנקר רץ אברהם חיד שאני פורע' לבניך ורוח נפש חתם ה' וינו שלום מן הים
 במדבר. בארץ מדין ומקנה רב ה' לבני ראובן. לע"ל מנין שאל' והי' ביום ההוא חתם
 איש את עגלות בקר עב"ל. והקשה היפ"ת הלא השליו ההוא הי' לקבלה ולורא אך יהי'
 שכן לאברהם ופי' מה שפי' והביא מדרש ילקוט יעני' שמיבא שם במקום שליו ומקנה רב
 ה' גו'. ובאמת בין למר ובין למר ומקנה רב אינו כ"כ פרעון שלא היה כ"א לשבט
 א'. וכלע"ד שבאמת מן הדיו לא היה לו לשלם כלל במיני בשר תחת ואל הנקר רץ
 אברהם דאית' במד' פ' אמור שור או כשז או עז גו' שור בזכות אברהם כו' דכתיב
 ואל הנקר גו' אלא אעפ"י כן שלא יתרעמו ישראל נתן להם השליו. לכן אמר הכתוב
 דבר אל בני ישראל בן הערבי תאכל בשר ובקרק תשבעו לחם. וקשה במה זה כהונן
 וזה שלא כהונן אלא ג"ל שהשאלה הי' שלא כהונן כי זכות של ואל הנקר גו' בריבין
 ישראל כדי שיקבל הקב"ה מהם הקרבנות. וא"כ לא הי' ליתן להם בשר באמת כי כלום
 קותנים לשטות מה שהוא מבקש. ומילא היתה השאלה בבשר שלא כהונן. כן י"ל הטעם
 חזן לבריכו. אבל לפ"ד נראה מטעם אחר לא היה להם לשלם בשר בפרעון ויקח סר
 בן בקר והוא זה דאית' במדרש וירדוף עד דן שם ע"ז הוא מכה מלפניה ומאחריה מכה
 מלפני וירדוף עד דן ומכה מאחרי' מדן כשמע נקרת כוכיו ע"כ. וכן איתא במדרא ג"כ
 פריך חלק (דף ז') וירדוף עד דן אר". כיון שבא אותו בדיק עד דן תש כח אזה
 בני בכיו עתהידין לעבוד ע"ז בדין שאמר וישם את האחד בבית אל ואת האחד בדן וכו'
 וע"כ בפי"ת. ונראה לע"ד ליתן טוב טעם למה תש כח של אותו הנדיק במקו' ההוא
 והוא זה. דאית' בכל יקר מלכים א' י"ב שירבעם בחר בצורת עגלים לפי שעלה על
 דעתו שזורה יעלה לרצון מפני שאברהם לקח מן הנקר סר בן בקר רך וטוב והי' ג' וא'
 מהם כתבטל ע"י העגל וב' נשאר לו לכך עשה ב' עגלים ע"ש מלתא בטעמא. כללל של
 דבר אעפ"י שזכותו של אותו הנדיק היתה רצויה מ"מ יבא לירבעם ולישראל תקלה
 ע"י כך ע"כ תש כח בדין. ולפי"ז אין לישראל לבקש פרעון על זה. וא"כ הוא מה שבקשו
 ישראל בשר עלה על דעתם שלא יבא תקלה ע"ז ושומר מנוח לא ידע דבר רע כי כונת
 אברהם הי' לעונת ולמנוח קח מכונן וא"כ יש להם לשלם בשר בשביל אברהם א"ל שתיב
 וירדוף עד דן ויחלק עליהם לילה שאם מכה אברהם ככ"ל וא"כ אין מעשיו רצוי ומכ"ל לקבל
 עליו שכן זה אינו כי ישראל הי' סוברי' מאן לימא לן שאלו רצה אברהם לרדפם יותר שלא היה
 יוכל לרדפם. לכן אמר דהמע"ה ולא זכרו גו' ויד כל ככוכי במדריס גו' דאלו זכרו זה לא
 עלה על דעתם שאברהם היה יוכל לרדפם יותר דאיתא במדרש אמר הקב"ה אני עובר בתוך
 מצרים בחי' הילילה ואמרע ממצרים שבקשו לאבד בני אברהם אוהבי שחלק לילה לאבד
 אויבי שאמר ויעל על לילה ע"כ. מדברים אלו משמע שלא היה יוכל אברהם לרדוף
 יותר דאלו הי' יוכל לרדוף יותר לא היה נחשבלו לזכות שחלק הילילה שלעומת זה יבא הקב"ה
 בתוך מצרים בחי' הילילה. כמא מכת מכת בכורות מוכח שלא הי' אברהם יוכל לרדוף
 יותר. וזה לא זכרו לכך אמרו בשבחנו על קיר הקשר ובוה מיושב המדרש על מוכו מרשק
 לשיק דוק וק"ל. בליק פרשת וארא:

פרשת בא

במדבר

במדבר פרשה זו אמר רבותינו ב' דברים עשה משה והסכים דעתו לדעת
היחוס נהר מיני דרש וכו' עד אהל מועד שהוא לדורות האידן יכול
אני להכנס לתוכו אלא אם קורא אותי הקב"ה והסכים לדעתו שנאמר ויקרא אל משה
וידבר ה' אליו מאהל מועד וכו' עכ"ל המדרש המדרש הזה הוא תמוה במאד כי
המדרש הביא רא' שהקב"ה הסכים על ידו של משה כי משה למד ק"ו מה כיני שלא היה
קדושתו אלא לשעה בשעת מתן תורה לכן עליתי אלא ברשות שנאמר ויקרא אליו ה' מן האר
לומר אהל מועד שהוא לדורות האידן יכול אני להכנס לתוכו אלא אם קורא אותי
הקב"ה והסכים לדעתו שאל ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר וקשה
די לבוא מן הדין להיות כדקדן כי שם בסיני באמר ויקרא אליו ה' וכו' וכאן אצל
הקריאה אמר אל משה ולא מוכיר השם ואצל הדבור אמר ה' • דהא הא לא קאיא
למה לא קאמר ה' אצל הקריאה וה' אצל הדבור • משום דאית' בס' הכוונות (דף
ס"ד ע"ב) תדע כי המעורה נגד התורה בזה האופן המעורה ז' קנים כך פסוק ואזן
של בראשית ז' תיבות • ויש י"א כפתורים כך פסוק ואלה שמות יש בו י"א תיבות • גם
יש ט' פרחים כך פסוק ויקרא יש בו ט' תיבות • ונוכח המעורה היה י"ט שפטים כך
פסוק במדבר יש י"ז תיבות לפי שהשפט י"ט לא היה שלם אצל המעורה לכן נספר תיבה
אחת בפסוק במדבר ויש בו רק י"ז תיבות והיה לה כ"ב גביע' כן בפסוק אלה הדברים
יש בו ק"ב תיבות • מכאן הכל של הגביע' והכפתורי' והקנים מ"ט לומר כי מ"ט יום
עברו ויום התמשים קבלו את התורה ע"כ • ממילא לפי ש"ס להוסיף עוד תיבה א'
בפסוק זה דא"כ לא היה מכון נגד הפרטים שהם תשעה • ואין לומר שיהיה עוד
פרט א' במעורה • דא"כ ה"ל בין הכל כ' דהיינו הפרטים והגביע' והכפתורים והקנים •
והרמז בא להורות מ"ט יום שעברו כמו שפטים בספר הכוונות כמא' בשביל כן יצאו יוכל
להוסיף שם תיבה בפסוק ויקרא • ועוד כלע"ד ליתן טוב טעם שאין להסיף עוד שום
תיבה בפסוק משום דסך הכל של התיבות בראשי פסוקים שבה' מומש' תורה הם ס"ו
ובלתי הסך שלא במקרה הוא • אלא לעב"ד הכוונה הוא ע"פי דאית' במ"ע אופן ס"א
הוא כו"ס בזה הסדר וז"ל כמה רזין גברותא אמינא בכור מכוה וא' מהם הוא
שאותיות התורה הם משולשים וכו' ק"ב נבראו העולמות וזה נרמז במלת מכוה שם של
משה בקרא מה • מה שם בנו • שנאמר ב"ו ממלת מכוה הם סוד ג' א"ב ג"פ כ"ב הרי
כ"ו ככנסו אותיות ס"ו מזה מה של משה מתוך זה וזה משה לקרני הוד • וזה סוד
גלגל החזור בעולם ר"ל גלגל הוא ס"ו ג' א"ב חוזר בעולם שבהם נבראו כל העולמות
כו' עכ"ל כלל הדבר שם ג' א"ב ובהם נבראו כל העולמות והם ס"ו ממילא אין לגרוע
ואין להוסיף על התיבות שבה' פסוקי' ראשונים שבה' מומש' תורה • לכן א"ל לומר ליתר
שם גבי קריאה בפני עצמו ולדבור בפני עצמו • אצל קשה ה"ל השם גבי קריאה (כמו
בסיני שנאמר ג"כ השם אצל הקריאה) ולא גבי דבור כי השתא איכא מקום לעניות ולומר

אלא ה' קראו אלך מלאך קרא וה' דיבר עמו כח"ס גבי אברהם ויקרא מלאך ה' אל
אברהם ג' ובאמת ו"א כי ה' הוא הקורא הוא המדבר כח"ס יצ"א דברתי אף קראתי
הניאוי וזו והכלים דרכו בדאית' במדרש פר' ויקרא • למרחק את זה בקדים איתא במ"ע
אופן ע"ג הראה הקב"ה למשה א' וצירא הוא כור ר' עקיבא כו' וכשנשט משה ווי העמודים
ולא יכול לכונן המסבון עד שגא אליו כשמתו של ר"ע אז אמר ואת הא"ל ק"ל עשה וויס
לעמודים כו' בזהוה עשה שהקים משה את המסבון ראש משה דרשות של ר"ע כו'
וזה כרמ"ו ו' א"ה ה"ה חלות ל' הראות ר"ת אהל אזו בלותו פרק שזקס אל מועד החלות
להראות לי כשמתו של ר"ע כו' ע"ס כי הקריק' • יש להקשות למה הראה לו אז נשעת
הקמת המסבון כשמתו של ר"ע • לפי כשמתו כלע"ד לפי שזו שהקים משה את המסבון
זכה לייחוד של שמי ישראל ג' (וכמו לזה מידבר ה' אליו משה מועד לאמר כ"ה
חיות) כדאיתא בזוהר דברים ע' תק"ה וידוע שר"ע זכה לייחוד שלם ויבזה כשמתו
בא"ת ש"ס מרוקן היטב שבאותו שעה שהקים משה את המסבון הראה לו הקב"ה
כשמתו של ר"ע כי מכה הקמת המסבון זכה משה לייחוד שלם ככ"ל ור"ע זכה ג"כ לייחוד
שלם לכך הראה לו וזכה ינאח ג' קטיובור הפסוק כי הפסוק מפרש את עצמו ואומר ויקרא
אל משה א' וצירא להורות שראה את ר"ע שבנמטריא אלך וצירא • וז"ת למה באמת
הראה לו ר"ע לכן אמר וידבר ה' אליו ג' שס"ה חיות נכר יחד שמי ישראל שהוא
ג"כ כ"ה ולהראות שזכה לייחוד שלם לכך הראה לו ר' עקיבא שזכה ג"כ לכך במנחם
א' אפשר למלך השם להקדים לו לאחר • כי הכל כתוב בדקדוק
כסון וק"ל :

אמנם עדיין לא ינאחו ידי חובת ביאור למה הראה לו דרשותיו של ר"ע שהוא
דורש ווין וריבוי ווישוע וריבוי • והנה לתת כ"ל על מה שהראה לו שהוא
דורש ווין ואיתן אפשר לומר שכוונתו היה להראות לו מעלתו של ר"ע הואיל והזכירו
סיפרו כשנחם עקיבא עליו עז' מלכות שמים בשאחה אעפ"י שהוא ה' ע"ל להענינה
מכירת יוסף ולא עיקר דהא שמעון ולוי עיקר הם במכירה כדכתיב שמעון ולוי אחים •
אך על זה יש להקשות למה לא דכתיב ויאמר אים אל אחיו ויהרגו וכו' קאי על
ישכר וזולתו ווי"ס שמעון ולוי אחים קאי על שכם וצירא שזר קאי במי על שכם
כמו שפירש התרגום ואין עורא וכן פשט דקרא ה'י שמע דכתיב שזר במלאכים •
וא"כ תעלה על דעתך לומר שר"ע הוא עיקר במכירה כי הוא ה' גלגול של ישכר
(כמבואר להלן א"ה) לכן הראה לו שהוא דורש ווין ואיתן ויכתב זה יהא מוכר
שמעון ולוי הם עיקר במכירה ולא ישכר כמא' אין לר"ע לקבל עליו ההרגה בשביל
המכירה ואעפ"י כ"ל עליו בזהוה וזהו דבר גדול • ולכן הואיל והזכירו בללו הכי
שהראה למשה את ר"ע בהבדל ככ"ל כסוד ג"כ בשבטו ככ"ל • רק נקדים שר"ע היה גלגול
של ישכר כדאית' במ"ע אופן פ"ת והיה דורש ווי עפ"י גמרא בכתובות דף ק"ג הוהו ככבוד
אמנם דאורייתא היו וכו' אשת אב הואי • אשת אב כמי דאורייתא היא דתיב כבד את
אבך ואת אמן את אבך וזו אשת אבך ואת אמן זה בעל אמן ווי יתירה לרבות

אליך גדול. עכ"ל הגמרא. ומילא ר"ע שה' דורש את"ן ווי' דהיינו לרבות אחיך
הגדול א"כ אין ליטשכר וזגולן חלק במכירה כי לא הי' מדברים לפני אחיהם גדול.
אלא העיקר אשמה תלוי בשמעון ולוי אחים מכת הלימוד וי' דואת אשך. וא"כ לא הי'
מן הראוי להרע את ר"ע אף שהוא גלגול ישכר. ובהכי ניחא כי בכ"ד מוכח למאן
דדריש וי' וא"ת ג"כ אז אבדור לאדם לדבר לפני אחיו הגדול ממנו בשלמא אם לא דרש
שניהם אשכר שהריבוי באל לרבות בעל אמו אבל לא אחיו הגדול. אבל מכת שדרשין
שניהם מוכח שפיר שאבדור לאדם לדבר בפני אחיו הגדול. וא"כ הוא א"א לפרש מ"ש
ויאמר איש אל אחיו היינו ישכר וזגולן שהרי ישכר דורש א"ת. גם הוי"ו א"כ לא הי'
מדברים לפני אחיהם הגדולים וכא"ש רש"י שם וק"ל וכיון שמתוך דרשות של ר"ע שדרש
וי' וא"ת מוכח שהוא לא הי' עיקר במכירתו של יוסף בכ"ל ואעפ"י קבל עליו עול מ"ש
בשמה לכך הוכירו לשבח דוק וק"ל:

וזגלע'ר כוונת הגמרא כהדרין (דף ל"ח ע"ב) אר"ל מאי דכתיב זה ספר תולדות
אדם מלמד שהראו זה הקב"ה דור דור ודורשיו דור דור וסמיו כיון שהגיע
לדורו של ר"ע שמש בתורתו וכתעבב במיתתו אחר ולי מה יקרו רעיון אל עכ"ל וקשה מה
ג"ל שמש בתורתו הלא ודאי שמש ג"כ בתורתו של שארי דורש' שראה. אלא כוונתו
שמש בתורתו שדרש א"ת גם וי' כתעבב במיתתו כי מכת תורתו מוכח שהוא לא היה
עיקר במשטח מכירת יוסף רק שאל ואעפ"י כענש כעושי עבירה לזה כתעבב על לבו.
וזגלע"ד ג"כ הכוונה מ"ש ר"ע בפ"ק דמכות במשנה אם מתקיימת העדות בשנים למה
פרע הכתוב בשלשה כו' ר"ע אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו
ביוצא באלו (פירש"י ו'א חמור הואיל ונלא הוא היה העדות מתקיימת לא יעשו בו דין
בזמה לימוד הכתוב שאף הוא מן מקיימי הדבר) ואם כן ענש הכתוב לנטפל לעובדי
עבירה כעובדי עבירה עאכ"ו ואלם שגר לנטפל לעושי מזה כעושי מזה עכ"ל. וקשה
מה לו לר"ע שחיים הק"ו אומנם עפ"ד א"א כי ע"פ דרשות של ר"ע כנפשו דיבר כי הוא
איה נטפל לעובדי עבירה ונענש כעובדי עבירה כפ"ל לכך למד ק"ו ע"ז דוק וק"ל.

סליק פרשת בא:

פרשת בשלח

במדרש ויהי בשלח פרעה מי אחר ווי משה אחר ווי משה אחר ווי משה אחר ווי משה אחר
לבתו של מלך והיה רואה במלך שהוא יונא שנית אביה התחיל בוכה ח"ל
מפני מה אתה בוכה ח"ל בוכה אני שנתייגעתי להוציאה שנית אביה ואיני בא עמה
לחופתה כך אחר משה כועז אני שנתייגעתי להוציא את ישראל מחבצות ואיני כהם
עמהם לארץ עכ"ל וקשה למה אחר משה עכשו ווי יותר מפעם אחר הלא כבר ח"ל
הקב"ה עתה תראה את אשר אנעשה גו' ולא את אשר אנעשה ל"א מלכים. וזגלע"ד
שדוקא עתה נחוש ווי ולא קודם לכך. רק כדקדק עוד מה בעי בעל המדרש להביא משל
והמשל

והמשל אינו דומה למשל כי פשוטו כדן נות ווי שלם מנא טעם למה לא יכנס עמה
לחופה אלא שיהא כמזל שלם יכנסה לחופה - אבל משרבעה תשובתו נדון שלם יכנס
לא"י עבור מ"ה למה הרעות גו' . וכלע"ד דהענין כך הוא מקורס לכן לא אמר משה
ווי הרעדיק עליו דהן שלם יכנס עמהם לא"י עבור חסאן שאלו למה הרעות גו' אע"פ
שם לו למרד דגורו (כמו שיהא) כי ה' כוכב שצין תירונו אמת - אבל כשראה משה
שלם ניהם דרך ארץ פלגמים מעילא מוכרת שתרובו אמת א"כ אינו יודע טעם למה
לא יכנסם ע"פ אחר ווי וא"כ הוא משל דומה למשל משה כי גם השוכין לא ידע טעם
למה לא יכנס עמה לחופה - וכדי להבין את זאת נקדים ענין א' שכבר חדשנו ותרננו
פ"י כמה מדרשים והוא זה שהעיקר מה שאמר משה למה הרעות גו' הוא שלם בהונן
היינו משום שאמר ה' לך לשעבד את עשו וישמעאל . כי תשובתו נדון כמ"ה דש"י בפ'
חקת משל כו' מי שפורע הקוב דין הוא שירש כל כך ישראל שפרעו הקוב ועבדו ועינו גו'
דין הוא שירש א"י ממילא לטובתם של ישראל כתקיים בהם ועבדו גו' כדי שירש א"י
וא"כ לא ה' למשה להתרעם על השעבוד ולומר ה' לך לשעבד עשו וישמעאל - כי אם
ה' השעבוד בהם גם המה ירשו את הארץ ככ"ל - אלא עכ"ל דעתו של משה רע"ה היה
שכל"ה אין פ"פ לעשו וישמעאל לירשו את הארץ כי מה שקנה עבד קנה רבו - ובה נבוא
אל הענין רק בקידום עוד שיש פלגותא בגמרא (כאשר הובא באריכות בפ' וישלח) אי
כבוד הוא ממון האב או משל בן - ולע"ד א"י אמרינן כיבוד משל בן אמרינן כמי מה
שקנה עבד אלה רבו דהא כל ק"ל את כנען שיהיה עבד לאחיו משום שהם מעב את כח
להעמיד בן רביעי לשמשו . ממילא הטיל השמש על אחיו לפיכך יהיה הוא עבד לאחיו
וגם שורס להם שחייביו להויל סספ מכיסם לכבוד אביהם לכן יקנו אחיו ג"כ ממנו
וק"ל עוד נריבין אנו למודעי דאיתא בפסיקת' פרה זו כי קרוב הוא קרובה השנוצת
שנבע אברהם לאבימלך את חשקר גו' ועדין נכדו קיים עכ"ל הפסיקת' . עוד נריבין
אנו להקדים שה"מ מקשה למה שה' אברהם בשעת נכדו ד' דורות הלך לא היו מצויים
לקיים שנוצתו של אברהם והאריך למעניתו ותרץ שמשם כבוד אביהם נבעו בו ע"י
לפ"ז מוכרחים אנו לומר כבוד הוא משל בן עפ"י תירץ הי"מ שבעד אביהם נבעו בהם
וק"ל - ממילא א"ש משה אמר עכשו ווי שלם יכנסם לארץ ולא מקורס לכן כי כל"ה
היה משה מודיק עליו את הדין שלם יכנס לא"י בשביל שאמר למה הרעות ה' לך להשתעבד
עשו וישמעאל . כי השעבוד ה' טובה לישראל שירשו נשכיל זה הארץ ככ"ל ברש"י פ' חקת
א"ל שר' סבר שכל"ה אינם יורשי ישמעאל ורשו כי מה שקנה עבד קנה רבו - זה אינו
כי אפשר שהלכתא כמ"ד כיבוד הוא משל אב ולא משל בן ממילא לא אמרינן מה שקנה
עבד קנה רבו ככ"ל ע"כ לא נותו ווי אבל כאשר ראה משה ולא בהם גו' כי קרוב הוא
דהיינו פירוש קרובה השנוצת קשה למה באתם שמה וכו' הלך היו מצוי לקיים שנוצתו
של אברהם . אלא עכ"ל שמשם כבוד אביהם נבעו גו' וא"כ הוא מוכח שבעד משל בן
ואמרינן כמי מה שקנה עבד קנה רבו ממילא כדן דבריו מה שאמר ה' לך לשעבד עשו
וישמעאל . א"ל אם ה' משעבד בהם היו יורשי את הארץ וא"כ כי מה שקנה עבד קנה

הפאת בשלה דגרשוני

רבו וזית' א"י בלא"ה לשרא' ואעפ"כ נחתם גור דינו עתה תראה גו' ולא בלא"ה מליכס
לפיכך כוח ווי וק"ל.

ועפ"ד אתי כמי ספיר מ"ס ויקח משה את עצמות יוסף עמו • דכיון שראה שיש לו
תירוק מספיק על מ"ס למה הרעות ולפיכך אמר ווי ע"כ לקח עצמות יוסף
עמו כדי שיוכל לטעון עצמותיו של יוסף ככנסים לארץ כו' כדאית' במדרש פ' ואתחנן •
בשלא בלא"ה לא ה"ל לטעון עצמותיו של יוסף כו' כי איכא למיפדך מה ליוסף שמו
פיו ולשנו מ"ס משה שאמר למה הרעות כו' כל' אגל עכשיו מחס כי קרוב הוא ראה
משה שיש לו תירוק מספיק על מ"ס למה הרעות א"כ יש לו לטעון שפיר עצמותיו של
יוסף ככנס' לארץ ואני אין ככנס לארץ וכו' וק"ל.

ברוך אחר י' לתרץ דוקא עכשיו כשראה משה שהקב"ה הסיבם דרך מדבר ים
סוף לפי העצמים המפורש' במדרש שהוצרכו לכך מפני הכעני' או כדי
שילמדו תורה או שארי טעמים • גם ראה שחמושים עלו בני ישראל א' מחמשים לפיכך
אמר משה ווי אבל לא מקורם לכן • והוא זה שזכרין אנו למודעי למה זה וצל מה
זה היה הקשכון מכונסם שצלה א' מחמשים ונלע"ד לפי שיראל בקרא' תרומתו של
מקום כמ"ס קודש ישראל ל"ה ראשית תבואתו ודין תרומה הוא א' מחמשים דהיינו
ביבוכי כותן א' מחמשים • אבל באמת למה מתו מ"ט חלקים • כלע"ד מוס' שנשתקעו
במזרים במ"ט שצרי טומאה והוצרך הקב"ה לפתוח ג' שצרי בינה כדי לשבר המ"ט
שצרי טומאה (וציין בשפע על כי האריך) לכן מ"ט חלקים שנכנסו בשערי עומאם מתו
וחלק א' שאר לפיטע וק"ל • עוד זכרין אנו למודעי ששה ח' ק"ף שנים לפי שהיה
בהן וכתן לו הקב"ה תרומה מימי עולם שהם שיתא א' לפי שנין תרי ממאה עולה ק"ף שנים •
ונזה כבוד א' הענין בלא"ה אם לא הסיבם הקב"ה מ' שנה במדבר אעפ"י שלא יתן לו
הקב"ה רק כביבוכי מ"מ אפשר שיכניסם לא"י וכן אם הסיבם מ' שנה במדבר אעפ"י שלא יתן לו
הקב"ה הוא א' מו' היה ג"כ אפשר שיכניסם לא"י כי אז היה ימיו ק"ן שנה שאר מו'
משחא אלפא שנין עולה ק"ן • אבל כשראה שהקב"ה הסיבם גם ראה וקמוס' גו'
ממילא מוכח שתרומתו של הקב"ה הוא כביבוכי א' מחמשים ככל' ממיילא אי אפשר לו
להכניסם לא"י ע"כ כוח ווי וק"ל.

כליך פרשת בשלח

פרשת יתרו

בפסוק וישמע יתרו כהן מדין קותן משה את כל אשר עשה חלקים למשה
ול ישראל עמו גו' ופירש"י מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף
ולקחת עמלק • וקרא למה פירש רש"י שני פרטי' האלו • וכוונת קשה לי כי מוכרחים
אנו לומר חכ"ל לרש"י לפרש ששמע דבר חזן משה שכולל בשמיעה כל אשר עשה גו'
אלא עכ"ל מדקאמר קרא וישמע יתרו גו' ולא קאמר ויתרו כהן מדין גו' שמע את כל אשר
עשה

עשה גו' שמע שמע דבר מה מלבד אשר עשה גו' א"כ קשה למה פירש' את כל אשר
עשה להם ביום ובבאר ובצמח קור וכלל חלקת עמלק עם כל אשר עשה הלא
דבר הוא וצ"ק למה נא בשמע מ"ע או ק"ס ולא קודם לכן בשלמא למ"ד מ"ח שמע
א"ש שלק היה כדאי להיות עמהם בשעת קבלת התורה כדאית' במדרש * אלא למ"ד
חלקת עמלק וק"ס קשה ככ"ל * ליישב בקדים דאית' בפ' חלק (דנ"ט) הנפש אשר תעשה
ביר דמה זה מנשה בן חזקי' דאי' יושב ודורש בהגדות של דופי אמר לא היה למשה
לכתוב אלא ואחות לוטן תמנע ותמנע היתה פלגה לאליפו כו' יתה ב"ק תשב באסוף
תדבר בנן אמן וכו' אלא עשית והפרשתי דמות היות אהיה כמוך אוסיף ואערכה לעיניך
כו' דאתן עלה מיהא אחות לוטן תמנע מאי היא תמנע בת מלכים הוה דכתיב אלוף לוטן
וכל אלוף מלכא כו' בעינא לאינוויי באתה אלא אי' ולא קבלוה הלכה והיתה פלגה
לאליפו אמרו מושב הוא שפ' לאומה זו ולא תהא גבורה לאומה אחרת כפך מיהא
עמלק דעריכיה לישראל מ"ט דלא איבעי להו לרחוקה ע"כ * וזריכין אנו ליתן טעם
למה באמת לא קבלוה ורחוקה כ"כ וג"ל משום דאמרינן קשים גרים לישראל כספחת
ופירשו התוס' לקד פירושא משום דאין השכינה שורה אלא עמ"מ בישראל עוד זריכין אנו
ליתן טעם על שבת הכ"ק דמות היות אהיה כמוך גו' לענין דופי ורש"י פי' בתילים וכי
אתה סבור שזרצה למעשר הרעים * וקשה איך יעלה על דעת שיתרצה הקב"ה למעשיו
הרעים דכתיב ביה ויעבד לכל צבא השמים ויעבד אותם גו' ויבן מזבחות לכל צבא השמים
אלא בלע"ז * שנסה היה מאמין דעה כפדת לפי גודל רוממותו אינו משגיח בתחתונים
רק משרם לצבא השמים לפיכך השתחוה ועבד ובנה מזבחות לכל צבא השמים ולא היה
ה"א שיקדים ה' עמו ובי הוא נותן כבוד ל"ה ובוה כבוד אל הענין רק בקדים עוד מ"ש
ויקרא גם המקום מכה ומריבה על ריב ב"י ועל כמותם אתה לאדר ה"ה בקרבינו אם
אין לכך ויבא עמלק גו' וקשה מה ענין זה לזה (עיין בפ' ויצא) ועפ"ד א"ש בשלמא עד שלא
ניסו את ה' לאמר ה"ה גו' לא היה מקום לעמלק להלחם בישראל על שלא קיבל אמו תמנע
בי טעמם ונימחקם עמו כדי שלא יסתלקו השכינה מביניהם אלא בשאמרו ה"ה בקרבינו
גו' והיו מסופקי' ואשר שאלת אין השכינה שרויה ביניהם ולפי"ה א"א זה לא יפה עשו שלא
קבלו לתמנע לכן ויבא עמלק ולכן חילן מנשה לידרש אחות תמנע כמו שדרשינן בגמרא
ה"ל כי עפ"י נענשו על שהיה ה"א אין השכינה שורה בישראל והוא כושר באמת שהקב"ה
פילק השגחתו מן התחתונים ככ"ל ולכך חילן להדרש דרוש הנערץ ובוה כבוד אל הענין
מ"ש מה שזוה"ש שמע וזא שלק היה מתירא שלק יקבלוהו * לכן אמר מ"ע שמע היינו
מה שגא עמלק היה לפי שלא היה להם לרחוקה את תמנע * מוחלל יקבלוהו אותם
בזדון * והוה פירש' לקמן סתם באר ובצמח ד"ל מה שנכחו ישראל את עמלק אבל
מתלה פי' חלקת עמלק מה שגא עמלק ללחום דהיינו כצחון של ישראל בעמלק
זא ככלל בכל אשר עשה כאשר פי' דש"י ומכאן וישמע יתרו שמע שמע איזה דבר
מלבד זה הכלל ומכאן שיהם יתדיו גדקו * ולזה פירש' מתלה מה שמועה שמע
וכן

ובא כי מלשון ושמע וכו' משמע שמע דבר ברטי מלי היא ותירץ רש"י קריעת ים סוף
ומלחמת עמלק דהיינו פירושו על שמע ק"ם רבובו היה לגייר חך ה' מוסד שאל לא
יקבלוהו אמתם כשראה מלחמת עמלק - קשה למה בא אלא מכת שרקקה את מאנע
כמא יקבלוהו לכך בא - וק"ל:

ועדין חל עלינו חובת ביאור מ"ם ק"ם שמע ובא למה דוקא בקי"ם והנה ר"ח
נש"ד פירש שרש"י נקט קי"ם כנגד מ"ם אשר עשה ה' למשה ומ"ע כנגד ולישראל
עמו והוא זה שקי"ם היה בזכות יוסף כמ"ס הים ראה וינס וכתבי וינס החובה ומשה
היה ארזי ונשכר ויקח עצמות יוסף עמו לכך וינס ועליו נאמר חכם לב יקח מנות -
ודגרי פי חכם חן - אמנם גם המדרש הזה צריך ביאור למה מכת שהים ראה ארובו
של יוסף לכך וינס ולא מקודם לכן הלא תנאי התנה הקב"ה עם הים בשעת י"ב כדאי'
י"אב הים למיתנו לתנאי הראשון - גם במדרש לב חכם יקח מנות קשה מ"ם ח"ל ויקח
משה גו' עליו הכתוב אומר לב חכם יקח מנות שכל ישראל היו עבוקים בכסף וזהב
ומשה היה עוסק בעצמות יוסף שנאמר ויקח משה גו' אמר הקב"ה למשה עלך כתקיים
חכם לב גו' עכ"ל וקשה למה אמר בעל המדרש עליו הכתוב אומר וכו' למה דוקא עליו
הלא כל מי שאינו הולך אחר כסף וזהב ומתעסק במצוה הרי הוא בכלל זה - וי"ל לפי
שהיה מקום לומר שחכמת משה היתה כמה שהי' עוסק בעצמות יוסף היה לטובת עצמו
כדי שיוכל להתפלל עצמותיו נכנס לארץ ואני אין נכנס כמו שהתעלל באמת כדאי'
במדרש רבה פ' ואתחנן - אבל האמת יעשה דרכו אף גם אם כך היתה כוונתו של משה
מכ"ס עליו הכתוב אומר לב חכם גו' כי יש לדקדק למה אמר מנות לשון רבים ולא
מבוא לשון יחיד - כי ודאי לב חכם יקח מנות אחת תמורת מחון הרבה וכל חפציו לא
ישו בו - אבל כשהכתוב מורה על משה א"ש דאמר לשון רבים מנות דאית' בגמרא
למה משה נתאווה ליכנס לארץ וכי לאכול מפרי' כו' אלא כדי לקיים מנות המלויות
בארץ והקב"ה השיבו זאת ענינו תחלק שלל שנותן לו שבר וכו' - ובהכי טיחא עליו
הכתוב אומר לב חכם יקח מנות שכוונתו ה' ליקח מנות הרבה - דהיינו מנות המלויות
בארץ שנתאווה משה לכך וק"ל כן י"ל המדרש הזה אבל לי"ס המדרש הים ראה וינס
מה ראה ארובו ש"י ראה בייבין אלו המדרש ורש"י מביאו בפ' ויש אומר הכתובת בכך
היא ויאמר כתובת בניי היה דעה גו' כמנהג בורות הקודש כדעו להתגרות בו אשת פועישר
עכ"ל וק' למה כמנהג בורות הקודש כשראה כתבתו של יוסף - כדי ליישק זה בקדוש
מ"ס כמנהג עמוקות אופן קצ"ר ח"ל ויוסף ה"ל לתקן פנמו של אדה"ר ולכן יעשה לו
כתובת פסים כנגד כתובת אור שפנס אדה"ר רגשה אותו כתובת עור ולכן כשאמר
יוסף מינו היה סבור יעקב שלא יתקן השנס לכן ויש שם נמתיו כנגד כתובת עור של
אדה"ר כו' ע"ס - והנה הוא כדס מאד במאי יתקן יוסף השנס של אדה"ר ולע"כ שדוכ
שיוסף היה צריך יס"ד עולם סוד הכרית ואומר הכרית דאית' בפ"ד א"ל אדה"ר משך
פערלתו היה (ואית' ככ"מ מת"ד ח"ג פ"ט כשאשך ערלה בעשה מן אור עור ע"ס) ובה
א"ש כאשר ראה יעקב שששע ממנו הכתובת כבוד שדאי' לא יתקן השנס של אדה"ר

דהיינו שיעל ארמית. וזאת בעירובין פ"ב שכל היורדין לניהנס א"ל מעלה אותן מן
 חמי שבא על ארמית שמוך ערלתו ולא מבקר ליה. לכן נמצא בו רוח הקודש כופו
 להתנרות בו אשת פוטיפרע ותבקש ממנו לשכב עמה ולזיות עמה בע"כ בניהנס
 אבל הוא כבש את יצרו וינס הקוזה. וזה היה תקון מעליף לפנס של אדה"ר מזה כנגד
 מזה ממש. וזה כנזא אל הענין והוא זה שעלה על דעת הים שהתנאי הראשון בעל
 לפי שהתנאי לא היה כ"א כשאל יתעא אדה"ר א"ו הוא ימשל בכל וידמים הים משירתו
 ושירתו עדיף שיאמר על הים. אבל כשיקעא האדם אין לו יתרון על שאר הברואי' בשירתן
 לכן לא רצה הים לבקוע ולשתוק משירתו בשביל ישראל אבל כשראה ארונו של יוסף דכתיב
 ב' וינס הקוזה נמצא הוא תיקן הפנס של אדה"ר. אז חזר הים לתנאו הראשון.
 והנה תכלית של יתרו שבא כשראה מקצור הסבוכים הוא שלקס כפורה והקטיר למשה
 אחר שלוש' כדכתיב וישמע יתרו וכו' ויקח כפורה וכו'. וזהו א"ס מה שמע ונא ולקח
 כפורה אשת משה גו' ק"ט שמע דהיינו מח' ק"ס שנקרע הים ע"י ארונו של יוסף מזכר
 שיוסף תיקן שם אדה"ר. ממילא אין למשה לפרוש מן האשה לתקן פנס של אדה"ר כי
 אדה"ר ניקח לתקן ע"י פרישתו מן האשה ק"ל שנים. אבל לא עלתה בידו רק אדרב'
 שהקרי שראה לאנסו נעשה ממנו רוח' שד' וכן היו מוליד' במצרים ק"ל שנים עד שלא
 גולד משה וזהו מן הראוי שמה יתקן הפנס ויפרוש מן האשה. כדאית' בו' חז"ל' הוא
 לא ה"ל ליתרו להבי' כפורה למשה אחר שלוש' כי צריך הוא לפרוש מן האשה כדי לתקן
 פנס של אדה"ר אבל כששמע ק"ס שהוא ע"י ארונו של יוסף ע"י שתיקן יו"ק את
 הפנס של אדה"ר כאמור ממילא אינו מהנזרך שמה יפרוש מן האשה ע"כ ויבוא ויקח
 אש כפורה גו' וק"ל:

בפסוק ויקח יתרו את כפורה אשת משה ואת שני בניה אשר הם הא' אליעזר בן
 אמר אלהי אבי בעזרי ויג'לני מחרב פרעה. וקשה למה אמר כאן טעם
 של השמות הא' דבר הוא. וכלע"ד שיזרו ה' חושב שיש לוטר ב' טעמים למה שלח
 משה את כפורה מאתו ננט או במאמר כדאית' במדרש ועם ב' טעמים של השמות יהיו
 בשמרים ב' הטעמים. והוא זה כי לכאורה יפה עשה משה ששלח את כפורה כאשר
 שלח מננות ישראל היו חפ"י שגירה הלא אמרינן לא יבא אדם על מטה ארמית שלח
 ינסוב גיורתא רק י' לו ליקח א' מננות ישראל הכשרות לכן מפרש הטעם של שם
 גרשם וזהו מבולקת ששא זו. דאית' בע"מ מח"ד ק"ג פ"ד וז"ל לא היה למשרעה
 חלק ונקלה בזה העולם ובההנהגתו רק לתועלת וולתו לכן לא מצא אשה בת ישראל
 לבת זוגו לסיכך אחר משה גר הייתי כל ימי בבלי ועכשיו בנית יתרו בארץ כנרי' ולכך
 הוצרך לפרנס את ישראל מן השמים והוצרך שאמו תקבל שבר הנקטו מן בית פרעה
 ע"ש כי האריך. וכל' טעם דרשתו גר כל ימי בבלי ובנית יתרו בארץ כנרי' כי קשה
 ל"ל למימר גר בארץ כנרי' כי ודאי מי שהוא גר הוא בארץ כנרי' כי בארצו לא בקרס
 גר ע"כ אמר שהוא גר כל ימי בבלי בו' ובהכי כימא השם של גרשם אחר יתרו א"ל
 שלכך שלח משה את כפורה מאתו לפי שאינה מננות ישראל רק גיורת קשה למה נקרא

כמו נדעש אלף גר הייתי בקרבן ככרי' פירושו שלף ה' חלק וכתלה בעולם הזה אלף
הוא גר ולכן לא מלא בת ישראל וזו אלף גירות כמותי כמאז מן הראוי ליקח
אותה וק"ל

אמנם

במ"ט טעם לשם אליעזר נריבין אלו להקדים מ"ט במאמר נכחות ה'
פ"ג וז"ל אמנם לא נתחייב אבינו כו' באכילתו אלף על הושת והמבלעתה
במוקד הגשמי שלם לבד והנה מחנה כו' גם הגדרת דמותה כפניה נמה שפה
טובה כו' והנה בלעם הרשע היה יונק מזה וזוה מן המבלעת' בשמו ומן הגדרת
החכמה' אין כמו אלף כפיו לפיכך ה' שקול כמשה היונק משפיו כובע ולכנס בגדרת
ש' קדושה כבוד ה' כל שהוא מן שפיות שפיותי' משה גושריקון אליהם ככודע וכתיב ב'
ואליהם יעמנו בקול בקולו של משה ואלהם אמתר בכל ביתי כאמן הוא שלף נהנה מן
הגול בחומה האכילה כו' והוא נזהר מזה בשלימות אלף שלף מיתה בכל הכורך לפיכך
במסר לקוסטיוכר נעשה נזארו כעיוור של שש בזכות מה שנעשה לרצונו כאמן משה נעדר
הרשעה של ליהנות מן האכילור כו' והנה משה נכחו זה הוריד המן כו' הוא פירש מן
האזה וזו תורה שלף נתפס בעצמה לפיכך הותר לו לפרוש מאש' לפי' היתה בת יתרו שלף
תהיינה בנות ישראל ענוות כו' ע"ש שהאריך עוד כלל דמלוא שבאמת משה לא
נהנה מן אכילת איכור שהאכילה תורה את אלה"ה עזר נריבין אלו להקדים מ"ט בסי'
ט"ו שזרעות העולם לא היה נאותה עצה ולא כתיבא לקיחה נאדם אלף ויחבל בלבד
ולא יותר כי לא רנו הזרעות להתפשט והידיים להיפתח והאצבעות לניע נאותו פרי וז"ש
אין הקב"ה מניח תקלה ע"י על ידן דייקא כו' עוד כתב שזוה הטעם אגרא דתענית'
נדקדק' ינא וכא' שהם הידיים ויכפרו על החייב וצפ"ד אלו יונק מ"ט במדרש רבה
נראית פ' כ"ב ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו על פניך הלא אם תטיב
שאת נברכה כמד"א ושא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ואם לא תטיב שאת קללה
בדכתיב והשיאו ארזם עון אשמה ע"כ וקשה דה"ל להניח שאת נברכה לכתוב ינא ה'
כפיו נו' וע"כ על מה ה"ל לעשות תשובה הלא עדין לא חטא' ונלע"ד שהענין כך
הוא שקין היה כבוד שהוא והכל אחיו יש להם יניקה מן הגדרת ולא נהנה מן האכילור
כמו הכל לכן הביא משוריי מאכלו ולא עלה על דעתו כיון שאכל ממנו והמבלעתו
והושת שלו נהנה ממנו לא יהיה ראוי לקרבן אכל כשרעה של הכל שעה ואילו לא
שעה הכין שניקתו מחקוס אחר לכן חרה לו ונשלו על פניו כי ה' גידו חטא שנהנה
מן האכילור וע"י השיבו לו הקב"ה למה חרה נו' הלא אם תטיב שאת נברכה ר"ל כשתעשה
תשובה שלמה בתענית ובדקה אוי יגברו הידי' הזכ' ויכפרו על החייב אבל אם לא
תטיב שאת קללה שזו לא יכפרו הידיים והאיכור אכילה במקומו עומד לכן מניח בעל
המדרש כ' פאוקים האלו כי יש להם שייכות לענין זה והוא זה כי על עלינו ליתן טעם
לשבת למה ההכנס מוגה' ידיהם מלמעלה מן העינים ע"כ למה משה בדרך את
ישראל בלי הנבחה ידיים ואהרן הונקד לכניאת כפיים אלא נלע"ד לפי' שפיו של משה
היה פה קדוש שלף נהנה מן אכילת האכילור היה מובנה ומיומן לנברכה ולא היה לו מן

הצורך נשיאת כפים אבל אהרן לא הי' יניקתו מן הנדון ולא שמר פיו כמשה לכן הונדק
לנשיאת כפים כי הידים הם מוכוללים ומיומנים לנדרה כי הם לא טעמו כאמור למעלה
שהידים זכאי' יבא זכאי' וכפרו וכו' :

והנל מ"ט במדרש ראוי' היו הנדרות שיאמרו ע"י משה והקללות ע"י בלעם
כו' . וקשה למה היו ראוי' כו' אי משום שזה אורח זה שזכאי' .
הלא אדרבה היא הכוננת כמו שמשק המדרש באמת ע"ש אמנם ע"פ דרכיו א"ש כי
פיו של משה פה קדוש מיומן לנדרה כי לא טעם בהאכילה בשום ענין כאמור .
ופיו של בלעם שיניקתו מן המכלעת' ומן הנרגות של היתונות בשום כאמור לכך
פיו מיומן לקבלה ע"כ היה מן הראוי כו' . וז"ל בלק לקוב את אויבי גו' והוא השם
אשר נ"ס ה' בפי גו' דקדוק הלשון כפי מדוקדק העיב וק"ל . כללל דמלתא שקין
היה כבוד שהיה והכל יניקתן ממקדש אהרן ולכונה זו בלע"ד שהיה במקדש הצדוק
ובמקדש הסימני' וק"ל כי לא קיבל שום חילוק בניהם : והנה ידוע שיתרו היה גבול
קין כמו שיבא ג"כ להבא והיה מחזק אס הכלל כהנה ג"כ מן האכילה אם לאו
ולא לא כהנה כמשה שהיה בסוד הכלל כאמור ג"כ לא כהנה באותה אכילה
ופירש מן האשה פירשו על חוה שלא נתפס בעצתה ממילא הותר לו לפרוש מן האשה
אבל מאחר שמה קרא שם בנו אלעזר כי אלהי אבי בעזרי ויפלי מחרב כרעה
דהיינו שכתב לקוסטיגר דק שזארו כעשה של שם היה כבוד ודאי גם הוא היה כהנה
מן האכילה דא"כ לא הי' בעל הסיבה להכנס שהיה כמבאר לקוסטיגר ולהגילו
ע"י כס כאמור לעיל וא"כ שם הוא כהנה ולא פירש מן האשה זו חוה דק
גם הוא נתפס בעצתה א"כ אין לו רשות לפרוש מן אחתו לכן לקס כפורה אחר שלוחיה
והביאה אל משה . וק"ל :

ועפ"ר יתרו ג"כ קושא ימה שהקדו המפרש' למה לא הביא רש"י ג"כ דעת
השלישי שח"ט שח"ט וכו' . ותירצו המפרש' שלפי הפשוטה יותר
חשבו שיתרו בא קודם מ"ת עכ"ל וקשה במאי מוכרח הוא שכל קודם מ"ת
אמנם עפ"י דרכיו יסא כי אם היה יתרו בא לאחר מ"ת כבר היה יבא מיר
טפיקו וידע שפיר שמה לא כהנה מאכילת איבור דאס הי' כהנה מן אכילת איבור לא
היה הקב"ה יעצנו בקולו של משה כאמור לזעלה במאמר ה' בנאות . וזכ"ל מ"ש
במדרש ובגמרא פ"ק דטוטה שמה לא היה רוצה לזכר מן המצרים אחר פה שעתיד
לדבר עם השכינה יניק דבר טמא . דהיינו פירשו כך הוא פה שידבר עם השכינה
בפעם א' שמה ידבר והאלהים יעצנו כו' יאכל דבר טמא . כי יול בתר טמא שלכך
דבר עמו הקב"ה בקולו של משה לפי שלא כהנה מן איבור אכילה וק"ל :

כליק פרשת יתרו :

פרשת משפטים

ברש"י

ואלה מוסרין על הראשונים מה ראשונים מסיני אף אלה מסיני ע"כ. וקשה
מאי תיתי לומר שאין אלו מסיני. וכל לתרץ לכאורה שהיה מקום לטעות
שאין אלו מסיני משום דקשה למה אמר הכתוב עבד עברי ולא אמר עבד ישראל. כי
עד שלא עמדו ישראל על הר סיני לא פסקו וזהו המתן ונקראו בשם עבדים כח"ש אלה
העבדים נו אכל לאחר שצמדו על הר סיני נקראו בשם קדש ישראל. וכלע"ד טעם ככון
על זה לפי ששם ישראל מורה על קבלתם התורה כי ישראל כעריקון י"ש שש"ס רבו"ש
אות יות לתורה כמבוא קודם מ"ת לא היו יכולי להקראש בשם ישראל כי זיל בתר
טעמא שג"י התורה נא להם השם הזה וז"ל הוא קא תעלה על דעתך שפרעה זו לא
באמרה מסיני אלא במרה ששם כתיב שם לו חק וחשפט לפי שאמר הכתוב עבד עברי
כאמור. לכן אמר ואלה בו ייה ראשונים מסיני אף אלו מסיני והא דלא אמר באמת
עבד ישראל היינו טעמא כח"ש הבתי כיון שעבד על מצות בוראו וזו שמשע על הר סיני
אלך מחוה השם ישראל שהוא מורה על התורה כי עבד על התורה לכך נקרא עברי ולא
יבוכה בשם ישראל ע"ש. אך לפירש"י א"ל לומר קן שהרי רש"י פירש עבד עברי עבד
שהוא עברי או אינו אלא עבדו של עברי עבד כנעני שלקחתו מישראל כו"ל כי ימכה
לך אחיך העברי לא אחיך אלא באחיך עב"ל ואם איתא שרש"י מ"ל שלכך נקרא עברי
לפי שנקרא מעשה עברי ולא מעשה ישראל שעבד על מצות בוראו א"כ א"ל לומר עבד
עברי עבד של עברי רק העבד הוא עברי מחמת שעבד על התורה ולא הוצרך רש"י לתרץ
זה מכת הפסוק כי ימכה וכו' אלא ע"כ לומר שלפי דעת רש"י אין זה דקדוק והדרת
קוש"א לדוכתא מהי תיתי שאין אלו מסיני. וכל לתרץ באופן הזה כאמור שה"ל
שלא באמרה פ' זו מסיני שהרי אית' בגמרא פ"ק בסנהדרין (דף ו' ע"ב) אר"א מניין
לדין שלא יפסיק על ראשי עם קודש שנאמר לא תעלה במעלות גו' ומניין ליה ואלה
המשפטים. וזית' בפ"ק דכזוה (דף ה' ע"א) אמר רב יוסף לעולם ישאר אדם מדעת
קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני כו'. וכלע"ד
כוונת התנא שאמר מה קבל תורה מסיני כו' שנתקבצו בו המשרשים למה אמר תורה
משמע תורה אחת גם למה אמר מסיני ולא אמר מן פה"ש. אף שפירש"י מה שזיכר
שכינתו בסיני כו'. מ"מ קשה למה תלה הדבר במו שזיכר בו ולא אמר בפיר' מן
הש"י כ"ה ועש"י דרכיו א"ש כי כוונת התנא להורות שמה שזיכר שהיה ענין מאד
חבל אדם קיבל את זאת ממי שהשרה שכינתו בסיני והניח כל ההרים והגבעות ומסס
לאד שיהא ענין. ולכן אמר ג"כ תורה ר"ל תורה אחת היא מדת העבודה. וזהו הכוונה
שפתח ואמר הם אשורו גלגל דברים הו' מתווכים בדין. וכו' רק שזקדים דלית' עמד התם
בסנהדרין דרש בר קפרא מנה"מ דאמר רבנן שהיו מתווכין בדין שנאמר לא תעלה
במעלות ומניין ליה ואלה המשפטים. וזהו דוקא בכ"ד כי בלא"ה לא היינו יכולי ללמוד
שהיה מתון בדין משפוק לא תעלה מעלות וכו' כי אינךך לומר שלא יפסיק על ראשי

עם קודם כאמור אמרם בנ"ד מדת הענוה כבר בלמד מכת שזיכין שביטחו בסיני וכו' ח"כ
קשה ל"ל הכמיכות לא תעלה במעלות וכו' חלף להראות היו מתוך בדין • וזה הוא כוונה
אמיתית שמשמך מאמר' אלו משה קבל תורה מסיני להראות מדת ענוה של משה בא
מכת שהשרה שביטחו בסיני וא"כ ל"ל הסמיכו' לא תעלה במעלות וא"כ ואלה המשפטי'
א"ל אלא יפסעו וכו' הלא כבר בלמד אלא שיהא מתוך בדין • לכך מסמך מאמר זה הוו
מוכני' בדין וק"ל • ונהכי נישא המאמר שהתחלנו מה ראשונים מסיני אף אלו מסיני כי
היה מקום לומר שאין דינים אלו באמרו בסיני דא"כ לא היינו צריכים לסמיכות לא
תעלה ואלה המשפטים א"ל הכמיכות בא להראות מדת הענוה שלא יפסעו על ראשי עם
וכו' הלא כבר בלמד זה מסיני שהשרה קב"ה שביטחו על סיני ולא על שאר' הרים ונגעו
אלא באמת שאין דינים אלו באמר' מסיני ולכך הוצרך סמיכות אלו כך יעלה על דעתך
לומר • לזה הוצרך לומר ואלה להורות מה ראשונים מסיני כו' וא"ת למה צריכים
לסמיכות • י"ל כהיך מ"ד דרריס סמיכות לענין שצריך הדין להיות מתוך בדין ולכך
פתח התנא תכף לאחר שאמר משה קבל תורה מסיני • הוו מתונים בדין כאמור
וק"ל :

במדרש הוצא בקצט פ' זו וז' כשאמר הקב"ה למשה לא תבטל גדי גו' ופירש לו
בשר בחלב אמר משה תן לי רשות לכתוב ב"ב א"ל כתוב לך את הדברים
האלה עפ"ל וקשה למה ביקש משה לשבות ומה השיב לו הקב"ה • לתוך נקדים מדרש פ'
דוקא ואל משה אמר עלה גו' אמר הקב"ה למשה אם אין אתה עולה אין אחר עולה •
וקשה למה דוקא משה • וכדי להבין את זאת נקדים מדרש ילקוט תילים דף כ' וז'ל
להס' נעשו ישראל את העגל קטרגו המלאכים על לופות שביט ושמרו אתמול עברו על
לא יהיה לך והשיב להם הקב"ה והלא אכלתם ב"ב אכל אברהם ויטובך שלהם כשנא
מבית דנו אינו אובל ולא מצאו מענה באותו שעה אמר הקב"ה כתוב לך עד שאין להם
מענה • והנה זה הוא כוונת המדרש שהתחלנו כי בשעה שאמר הקב"ה למשה לא תבטל
גו' ופירש לו בשר בחלב • אמר משה חן לי רשות לכתוב כי ידעתי שהמלאכים מקטרגי'
ע'ז' מחכ שצאו ישראל את העגל • ח"כ אכתוב בשר בחלב בתורה כמנא אין להם לקטרג
כי גם הם עברו ואכלו ב"ב אכל אברהם • והשיב לו הקב"ה כתוב וכו' דסייבו בשר
בחלב כדי שלא יקטרגו המלאכים כאמור • והנה בלע"ד תשובה זו של הקב"ה היא דוקא
תשובה נכחת כיון שזוהי בא לקבל התורה שהוא לא כהנה מאכילות איסור (עיי' בפרשת
יתרו) אכל כגד מי שנהנה ג"כ מן אכילות איסור אין זו תשובה נכחת • כי עדין יאמרו
המלאכים תנה הודך על השמים כיון שישראל עשו את העגל • א"ל שהמלאכים עברו על
ב"ב • הלא שזוים ב"ב באכילת האכור כי התפתוים ג"כ עברו על כזה לזה אמר
המדרש אם אין אתה עולה אין אחר עולה וק"ל • ולכוונה זו בלע"ד על שהאכלם
אברהם אבינו ב"ב ולא שאר דבר איסור • כי אית' בפ"ב דפסחים כל איסורים שנתורה
אין סייבי עליהם אלא דרך הנאתן חוץ מנ"ב ושעמא מלמא דנכולס כתיב לשון אכילה
ששמע דרך הנאה דוקא משא"כ גבי ב"ב לא כתיב לשון אכילה וכן פסק הרמב"ם
אפילו

אֲשֶׁלֹא אֶבֶל בִּבְרֹחַ וּבְכוּוּהוֹ מִבְּלֹעַת' וְלֹא בְהִנֵּה כָּלֹס מִמֶּה חַיִּיב לִכֵּן הַאֲכִילִם אֲנֵהֶם
בִּבְרֹחַ דּוֹקָא דָּאס הַאֲכִילִם דְּבִר חִיבֹר אַחֵר הִיָּה לֵהֶם תִּירוֹן שְׁלֹא נִהְיֹו מִן הַאֲכִילֵהּ וְזֵלִי
דִּק שְׁאֵשְׁוּן רֵאשֹׁן מִסְתַּלֵּק • וְאִ"כ יֵשׁ לֵהֶם פֶּסֶל לְקַטְרָג :

ועפ"ר כִּלְעָד לִיתֵּן טוֹב טַעַם לְהַפְּסוּקִי דַס"ל שֶׁמֶת שֶׁתִּבְנֶה אֵשֶׁת פְּסוּלָה • דְּקִשָּׁה
לִמָּה לֹא יִכְתְּבוּ סִמָּת הָלֹא גַם הָיְתָה קִיבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה כַּמֶּדֶל כֵּה תִמְאֹר לִמָּת
יַעֲקֹב גִּו' אֵלֹו הַפְּזִים אֵלֶּה הַעֲנִין כִּךְ הוּא שֶׁכֶּתִב בַּע"מ שֶׁאֵם לֹא נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוֹחוֹת וְלֹא עָשׂוּ
יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֶגֶל לֹא הָיוּ בְּרִיכִים לִסִּמָּת כֻּלָּל • דִּק ע"י עֲשִׂית הָעֶגֶל שֶׁקִּלְקְלוּ כַּעֲשֵׂה
פִּתְקִלְקֵל עוֹלָם הָעֲשִׂי • ע"כ הוֹזַכְרוּ לִסִּמָּת לִמְקוֹן דו"מֶס נו"מֶס ח"י מִדְּבִר • דֵּהֵינֵנו
הַלּוֹחוֹת תִּיקוֹן דו"מֶס הַעֲפָנִים שֶׁמַּעֲבִידִם בּוֹ הַעוֹר הוּא נִמְסָה הַעוֹר עֲצֻמוֹ הוּא ח"י וְהָאֵדָם
הַכּוֹתֵב הוּא מִדְּבִר • וְלִכְוֹנָה זֹו כִּלְעָד מ"ס הַעוֹר בֶּשֶׁם הַגִּמְרָא בְּמִכְתּוֹת הַלּוֹחֹת סִמָּת
מִן הַשּׁוֹק בָּאֵלֹו חֲטָף מִנּוּס מִן הַשּׁוֹק כִּתְּבָה אוֹ שֶׁהָיָה בֵּה אֲשִׁילֹו אִתָּה א' בָּאֵלֹו קִבְּלָהּ
מִהֵר סִינִי עַכ"ל וְפִירָשׁ הַכ"י הַטַּעַם אִם קִבְּלָה אִתָּה יֵשׁ מִקּוֹם לְמַקְטֶרֶג לִמְדָּר לִמְדָּר אֵלֹו לֹא
נִזְדַּמְּן לוֹ לֹא הִיָּה טוֹרָה לְחִיבֹר אַחֲרֵיהּ וְאִ"כ אֵין כָּאֵין מִקּוֹן עֲשִׂי עַל הַקִּלְקוֹל עֲשִׂי שֶׁ
עָגַל • מִשָּׁא"כ כִּשְׁהוּא כִּתְּבוּ שֶׁ לוֹ טַרְטָא בְּכִתְיָבָה אוֹ בְּהִגָּה אוֹ בְּתִיקוֹן הַקִּלְקֵל אוֹ כּוֹנֵן
טוֹרָה שֶׁל הַסּוֹפֵר אִי אֵין מִקּוֹם לְמַקְטֶרֶג לְקַטְרָג כִּי הוּא תִיקוֹן עֲשִׂה טוֹב עַל עֲשִׂי
הָעֶגֶל כְּאִמּוֹר בַּע"מ הַכ"ל • וְזֶה הוּא שֶׁאֵין שֶׁ לוֹ שֶׁכֶּר בָּאֵלֹו קִבְּלוּ מִהֵר כִּינִי דְּקִשָּׁה
הָלֹא כֹל יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ הַתּוֹרָה מִכִּינִי דְּכִתְיָב אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֶה עוֹמֵד עֲשׂוּ הַיּוֹם גִּו' אִמְכֶּם
עַפ"ד בִּימָה כִּי כִכֵּר אַחֲרֵנוּ אֲלִמְלָא לֹא תִשָּׁאוּ יִשְׂרָאֵל בַּעֲנָל וְלֹא נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוֹחוֹת לֹא הָיוּ
בְּרִיכִין לִסִּמָּת כִּי כֹל הַגּוֹפִי שֶׁעֲמַדוֹ עַל הַר כִּינִי נִזְדַּכְּבוּ וְנַעֲשׂוּ רוֹחִי • אֵךְ ע"י הַטַּעַם
פִּתְקִלְקֵל עוֹלָם הָעֲשִׂי דֵּהֵינֵנו אִתָּה גּוֹפִי שֶׁלֹּא עֲמַדוֹ עַל הַר כִּינִי כְּאִמּוֹר וְכַד' אַחֲרָנוּ
שַׁע"י הַסִּמָּת נִתְקַן אִתָּה טַעַם וְאִ"כ ה"ל בָּאֵלֹו קִבְּלוּ מִהֵר סִינִי דֵּהֵינֵנו רוֹחִי וְאִ"כ •
וְעַפ"ד כִּימָה הַדְּעוֹת בְּפִסּוּקִים שֶׁמִּסְתַּלֵּק אִם אֵשֶׁת כִּשְׁרָה לִכְתּוֹב סִמָּת אוֹ פְּסוּלָה (כְּאִמּוֹר
לְעִיל) דְּקִשָּׁה בְּמִתִּי קַמְסִלְגִי • אִמְכֶּם נַפ"ד נִחְלָקוּ בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת • כִּי מִאֵין דַּס"ל
פְּסוּלָה לִכְתּוֹב הֵינֵנו שֶׁעֲמַד לִפִּי שֶׁהָאֵשֶׁת קִלְקֵלָה יִד' בְּמִטָּה אֲדָה"ר וְאֵין קִטְיֹור כַּעֲשֵׂה
סִטְיֹור (הַנֶּס שֶׁמִּי"ע חִבָּא לֵהֶם קֶצֶת תִּיקוֹן לִפִּי שֶׁהַעֲצֻמוֹת בָּאִים מִן הָאֵשׁ כִּדָּא' בְּכִדָּה
מִ"מ קִטְיֹור מִתְקַרִי) וְלִמְלָח דַּס"ל כִּשֶׁר הֵינֵנו טַעַמָא לִפִּי שֶׁנִּשְׁעַת מִ"מ כִּתְקַן הַפֶּסֶל שֶׁ
אֲדָה"ר דִּק שֶׁנִּשְׁעַת הָעֶגֶל חוֹר עוֹלָם הָעֲשִׂי לְקִלְקוֹלוֹ וְע"כ הוֹזַכְרוּ לִסִּמָּת לִמְקוֹן הַקִּלְקוֹל
וְאִ"כ כ"ש וְכֵן בְּנוֹ שֶׁל ק"ו שֶׁהָאֵשֶׁת כִּשְׁרָה לִכְתּוֹב • כִּי הָעֶגֶל כַּעֲשֵׂה ע"י אֲנֵשׁ וְלֹא ע"י נִשִּׁים
וְעַכ"פ אִיכֶם גְּרוּעִים מִן הַאֲנָשִׁים וְק"ל :

ועפ"ר אֵלֹו יוֹכֵן ג"כ בְּמִתִּי קַמְסִלְגִי • בְּמִתָּה דִילֵן פִּרְק דַּרְע"כ דַּס"ל דַּכ"ע בִּשְׁבַת כִּימָתָה
תּוֹרָה • וְנִפְרָקִי דַר"א פ' פ"ו אִתָּה שֶׁבַע"ש כִּימָתָה הַתּוֹרָה וְנִשְׁבַּת הַיּוֹם
דּוֹקָא • וְכ"ל שֶׁלִּינִי בְּפִלְגִּיתָא אַחֲרָתִי • שֶׁנִּמְרָא אִתָּה אֲדָה"ר פִּרְק בִּשְׁבַת עֲשִׂרִית
וְנִמְרָ"פ' בְּרִאשִׁית אִתָּה (עֵינִן פ' בְּרִאשִׁית) ג' לֹא הִמְתִּיבֵנו בְּשִׁלּוֹתָן שֶׁ שְׁעוֹת אֲדָם
יִשְׂרָאֵל וְיִכְרָא • וְיִשְׂרָאֵל טַעַם בְּתִנִי הַיּוֹם כִּדָּא' בְּמִדְרַשׁ הַסִּטְאוֹ בְּתִנִי הַיּוֹם
לִפִּיכֵךְ יִתְּנוּ מִחֲמַת הַשָּׁמַיִם • מִיִּלּוֹלָא גַם אֲדָם טַעַם בְּתִנִי הַיּוֹם (וְכ"כ הִיָּת) וְזֶה הָרִאשִׁי
לִמְקוֹן

לתקן לכל הפסוק אותו הכובש שחטא בו וכבר אמרנו הרבה פעמים שקבלת התורה
הוא לתקן חטא של אדה"ר. כמזכר בהא פליגי הפר"א ס"ל שכתבי יוס חטא אדם כאמור
וא"כ התורה שהיא התיקון שלו כיתה ג"כ כתבי יוס בע"ש. ובגמרא דילן ס"ל שזשעה
עשירית סרה אדה"ר בע"ש ממילא ברק בכוכב לבנה לפי סדר שז"ש חס"ל ובשבת
קמתי היום תחלת שעה שניעי' משמש ג"כ לבנה לכן כיתה התורה בשבת כתבי היום
כי קבלת התורה היה תיקון לחטא אדה"ר כנ"ל וק"ל:
סליק פרשת משפטים:

פרשת תרומה

במדרש פ' זו (גם בפ' ויקרא) יש זהב ורוב פנינים וכלי יקר שפתי יקר
דעת. יש זהב כדכדת המשכן דכתיב ואת התרומה אשר תקחו
מאתם זהב ורוב פנינים זה כדכדתם של נשיאים שאל' והנשיאים הביאו את אבני הזהב
וכלי יקר שפתי דעת לפי שהיתה כפשו של משה עגומה עליו אמר הכל הביאו כדכדת המשכן
ואני לא הבאתי ח"ל הקב"ה ח"ך דבורך חביב עלי מכל אלו תדע לך שמכולם לא קרא
הדבור אלא למשה שנאמר ויקרא אל משה עב"ל ויש דקדק למה רמז הקב"ה דבר זה
קודם לפכת קרבנות. עוד קשה למה תלה העגמות כפש של משה כמה שיש זהב
כדכדת המשכן ורוב פנינים שהוא כדכדת הנשיאים. וכל לתקן ע"ד דאית' בזוהר שאף
גם שלא עשו ישראל העגל מ"מ היה רוצה הקב"ה במשכן. ובמדרש' יש יבא זהב המשכן
ויספר על זהב העגל. והנה אם לא בא כדכדת המשכן כי אם לכפר על העגל. א"כ
אין למשה להביא שום דבר אבל כשהמשכן היה מן הנורך אף בלא מעשה העגל ח"כ
היה גם למשה להתנדב. והנה עד כאן היה משה סובר שדכדת המשכן בא לכפר על
מעשה העגל וא"כ אין לו עגמות כפש כאמור. ואעפ"י שבתוך כדכדת המשכן הנה זהב ואין
קטגור כעשה קטגור אפשר לומר שאין סגורא זו מוכרחת דאית' במדרש רבה פ' אחרי
דף קפ"ט ר"ס בשם ר"י אמר מפני מה אין כהן גדול ככנס בעגלי זהב אלא אין קטגור
נעשה קטגור כדי שלא יהא פ"פ לשט' לקטרו בו ר"י דסיכנין בשם ר"ל אמר בשביל
לקום על ממונם של ישראל עכ"ל הרי משמע ש"ד שהמורה חסה על ממונם של ישראל.
לית ליה אין קטגור בו דא"כ למה לי' טעם אחר. וא"כ סבור היה משה שדכדת המשכן
הוא לכפר על זהב העגל ולא אמרינן אין קטגור בו. והא דאין כ"ג ככנס לפני ולפני
בגדיו זהב לפי שהמורה חסה על ממונם של ישראל וא"כ לא הי' צריך משה לכד שום דבר
אבל כאן בפ' הקרבנות מופרכים אלו לומר שאין עניות במקום עשירות ולא אמרינן
המורה חסה על ממונם של ישראל וא"כ מוכרש' אלו לומר שאין הכ"ג ככנס בעגלי זהב
הטעם מהם שאין קטגור בו. וא"כ זהב המשכן אינו יוכל לכפר על מעשה העגל
משום שהוא קטגור. אלא עכ"ל שהמשכן נעשה אף בלא מעשה העגל. ע"כ היתה
כפשו של משה עגומה. לפיכך אמר לו הקב"ה דיבורך חביב עלי והוא זה כי מנינו שהקב"ה
רע

דעה למתום פיהם של דונרי כוב שלא יאמרו לאכילה הוא צריך כדאשכחן כמה הזכרות
 שהוכיח ה' שלא לחור כן. וזה נלע"ד כוונת המדרש בת"ר יוסי אומר כל מקום שנאמר
 קרבן לה' אומר ביו"ד ה"א שלא ליתן פתקון מה לאישים. וקשה למה נאמרת דוקא שם זה
 ולא אחר אלא כ"ל דאיתא במדרש כלום יש דממני שחוסר מזונותיו לאכזרי וידוע שם
 הוי"ה מורה על דממני נמורים לכן הוצרך לומר דוקא של דממני כד' שלא יאמרו לאכילה
 הוא צריך ח"ו מכח מדרש הכ"ל כלום יש דממני וכו' וצ"ע ד' יש לנו לומר דאית' במכחות פ' כל
 הקרבנות (דף פ' ז' וזמני' הראשון שבראשון אין למעלה הימנו כו' אף כל המכחות היו בדין
 שישענו שכן זית זך מה מזהרה שאינה לאכילה טעונה שכן זית זך מכחות שכן לאכילה אינו
 דין שישענו שכן זית זך ת"ל ד' כתיב למחור ולא למכחות ע"כ ת"ר יכול הא' כתיב פסול
 למכחות ת"ל וצ"ע כולת בלול' כש"ן כתיב ח"כ מה ת"ל למחור אלא מפני שהסבין
 מה חסבין ח"ר א' צ"ע התורה חסה על מזונן של ישראל כו' עכ"ל. ואית' תו התם
 בפ' שתי מזות (י"ף פ"ט) ג' ומתקנה למחור טע' לז' לכל כר מחא ה"מ כו' ח"ד
 מלמעלה למטה שיעור וא"ד ממטה למעלה שיעור. מ"ד ממטה למעלה שיעור התורה
 חסה על מזונן של ישראל. ומ"ד מלמעלה למטה שיעור אין עניות במקום עשירות.
 עכ"ל הכי קטן פלוגת' אי אמרינן התורה חסה כו' או אמרינן אין עניות במקום עשירות
 ואית' עוד במדרש ילקוט פ' תבואה וז"ל שכן זית זך למחור בנוגע שנעולס אדם אם יש
 לו שכן רע מדליקו בכר אבל אם הוא יפה הוא נותנו בתגשלין. אבל בב"ה לא היו
 עושין כן אלא שכן זית זך למחור זהשני לו היו נותנים למכחות כו' הרי יש לנו עוד
 טעם אחר שכתוב למחור ולא למכחות להורות שלא לאכילה ולא לאורה הוא צריך לפי
 שמשנה שני דברי' אלו דהיינו אורה ואכילה מוכהג בשר ודט כאמור. וזה כלל
 מהכתוב למחור ולא למכחות. ולפי טעם זה צריכין אנו לומר שאין זה טעם מספיק
 שהתורה חסה על מזונם. כי יש לומר אין עניות במקום עשירות וא"ת הא' כתיב
 למחור ולא למכחות שנלמד ממנו לב"ד ר"ש שלכך כתיב למחור להראות שהתורה חס'
 וכו' וז"ל כי בדרך דין כלמד ממנו שלא לאכילה ולא לאורה הוא צריך. ונלע"ד כוונת
 המקרא אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלוואה דקשה הלכ' כבר אמר קרא ז"ל שדי
 עמדי גו' אלא דהכתוב בא להוכיח שלא לאכילה הוא צריך כי הוא לוקח שכן רע
 למכחות שם לאכילה ולא כנוגע שנעולס. וצ"ע ד' לנע"ד לתלוק ולומר לעולם
 לאכילה הוא צריך והא' דאמר זך למחור ולא למכחות היינו כאידך מ"ד שהתורה חסה
 על מזונן של ישראל אך באמת וז"ל כי אין עניות במקום עשירות וז"ל כיון של' הארץ
 ומלוואה אין כסון לקדקדק דקדוקי עניות במה שנוגע לדבר מזון. לזה אמר אם
 ארעב לא אומר לך כי לא לאכילה אני צריך ונלמד מכח הפסוק כתיב למחור וכו'
 אך שיש לפקפק דלמא כתיב למחור בא להראות שהתורה חסה וכו' וז"ל כי לי תבל
 ומלוואה ח"כ אין עניות במקום עשירות וע"כ כתיב למחור בא להראות שלא לאכילה הוא
 צריך. כלל דלמא שהק"ה סתם פיהם של דונרי כוב שלאכילה הוא צריך במה שצ"ע
 זך כתיב למחור ולא למכחות כי א"ל הטעם התורה חסה כו' לפי שאין עניות במקום
 עשירות.

עשיות • וא"כ קשה למה אין הכנה גדול ככנס בגדי זכר א"ל מאוס שהתורה חסה וכו' הא אין עניות במקום עשירות אלא עכ"ל שאין קטיגור נעשה סניגור וא"כ למה בא הזהב של משכן לכפר על זה העגל הא הין קטיגור נעשה סניגור אלא ע"כ לומר שבאמת המשכן היה ראוי לנשות אף בלא מעשה העגל א"כ נעשה בפשוט של משה ענומה • למה לא הביא ג"כ למשכן •

ועפ"ר מיוצג מ"ש בפ"ו וזאת תורת המסכה גו' דקשה מה ענין מסכה לבאן הלא לפי דבר פא בויקרא ה"לל שלמי אלא לפי שאמר מקודם ופשוט את בגדיו עפ"י פיר"י במלכות שבשל קדרה לרבו לא ימוג בו' יש מקום לטעות ולומר שאכלה הוא צריך ס"ו לכן אמר וזאת תורת המסכה גו' שמכאן מסכה מוכרס שלא לאכלה הוא צריך ככ"ל וא"ת דלמא הוה טעמא מאוס התורה חסה בו' והוה מוכרס ממכסת אחרן שמתכנייה בבוקר גו' כדאית' במדרש • אך באמת יש חילוק בן יחיד לבכור • גבי יחיד כ"ע מורו שהתורה חסה משא"כ בשל כיבור • לזה מחייב זה קרבן אחרן לומר בקרבן כזה שהיא של יחיד הוא איך התורה חסה וכו' אמנם לא בשל כיבור • וא"כ מוכרס מכס מסכה חסד הפסוק ועשרון סלת בלו' שלל לאכלה הוא צריך כאמור וק"ל • ונחזור לענינינו מה שהשיב לו הקב"ה קיין דבורך חביב עלי מכל אלו תעב לך שחובלן לא קרא הדבור אלא למשה שבאשר ויקרא אל משה • כלע"ד דבוכתו של הקב"ה לומר שעי' כך שהוכחת שאין קטיגור נעשה סניגור לכן דבורך חביב עלי מכל אלו • כי כולם בסגנון הגרון שלהם עי' אכילת איכור (עיין בספרות יתרו שז יבנו כמה מאמרים ע"י זה) וא"כ אין דבורס חביב עלי כי אין קטיגור נעשה סניגור משא"כ משה נעשה גרונן באבן שלא ליהנות מן אכילת איכור אלא אדה"ר כדאית' במאמר בנאות ה"ה שהובא לעיל בפ' יתרו לכך דבורך חביב עלי דוק וק"ל סליק כרסת תרומה •

פרשת תצוה

במדרש ילקוט פ' א' והוא נמרח תענית פ' מאימתי (דף י"א) מתענין לשנות או אין מתענין לשנות לא הוי בירי' במה שיש משה שבעת ימי מלוואין לא הוה בירי' אלא שאל בי' מדרשא א"ל הלכתא מתענין לשנות הכה עפ"י מאמר זה בארתי מאמר תמוה נמרח ב"ב דף פ' ע"ב וז"ל כוורת דבורים ר' אלעזר אומר הרי הן כקרקע בו' אר' אליעזר מ"ט דר' אלעזר דכתוב ויטבול אמו ביערת הדבש ובי מה ענין יער אצל דבש אלא לומר לך מה יער התולש ממנו בשבת סייב חטאת אף דבש הרורה ממנו בשבת סייב חטאת ע"כ וקשה שמואל הכביא שבת ספרו למה רמז לנו דין זה בבאן מה שייכות יש לו עם ענין זה • וכלע"ד ליישב כדוכתו הוא שבא להחיל את יובתן שלל כיון גס הוא לדעת אכיו שאלו ששבע שלל לאכול לסם עד הערב • וכדי להבין את זאת בקדים דאיתא בפ"ק (ד"א) אמר שמואל כל היוצא בתענית נקרא חוטא סבר כי הוי תנא דתניא ר"ל

ר"ל הקפר ברבי אומר מת"ל וכיפר עליו מאשר קטף על הכפס וכי באיזה כפס קטף
 כו' ר"ל אומר נקרא קדוש כו' ע"ש ובתכו הנו' אשר שמואל כו' וקטף דאמרינן בפ'
 המובל המובל בעצמו דשאי' כו' ומפרש התם הא דאמרינן המובל בעצמו דשאי' היינו
 שישב בתענית אלא דישב בתענית לא נקרא מוטף ו"ל דאי הו' קוטף מ"מ המזוה
 שהוא עושה התענית גדול יותר מן העבירה ממה שהוא מצטר ככסו ומ"ל איכא קצת
 חטא והנה כבר אמרנו שם מו' פלפול התם אם מתענין לשעות או לאו (הובא
 במאמר שהתחלנו) עוד צריכין אנו להקדים דאמרינן גדולה עבירה לשמה ממזוה
 שלא לשמה (הוריות פ"ג) והנה לפי התו' המתענה הוה עבירה לשמה כאמור שמצטר
 בפס' שהוא עבירה לשמה לקיים מצות תענית וכלכ"ד להביא רא' לדבר מחקוש שחילל
 שבת ועשה עבירה כדי שיהיה ויראו אחרים וילמדו מהם חייבי' במצות אצפ"י שנגזרה
 עליו הם שלא יבכרו לארץ' כדאיתא במדרש הובא בתו' דף ק"ט ע"ב ד"ס אפי' קטנה
 כו' ע"ס. וא"כ הוה צריכין אנו לומר שהחקוש נהנה מן הדין ולא משום הוראות
 שעה (כמו שאית' במאמר לענין אצפ"י שלא הודיעו לו באיזה מיתה הוה חייב עין
 בפ' הכשרפין (דף ע"ח) ובאמת ה' מקום לומר שלא היה חייב בכל דאית' בפ' הוורק
 דף ז' ע"ב במתני' תנא תולש הוה כו' מ"מ לכדרכ דאמר רב מבאתי ממילת פתרים
 ובתוב נה איסי בן יהודא אמר מ' מלאכות חסרה ח' ואם עשאו כולן בהעלם א' אינן
 חייב אלא א' ותולא והתנן וכו' ואמר ר' יוחנן שאם עשאו כולם בהעלם אחד חייב
 על כל א' וא' אלא אימא אינו חייב על א' מהם כו' ומתניתא פשיטא ליה
 דתולש חייב כו' ע"ס ממילת ה' מקום לומר שתולש היא האשת שאין חייבי' עלי' ומה
 שנסקל המקושש היה הוראות שעה וא"כ הוה א"ל לומר כדעת המדרש שכוונתו היה
 לה"ש כדי שיהיה ויראו אחרים וילמדו מהם חייבי' במצות הלא מקושש עשאו אינו חייב
 מיתה רק משום הוראות שעה וא"כ הוה ליכא למילף חייבי' שגדולה עבירה לשמה מכת
 מקושש כי מצפה דמקושש הוראות שעה היתה ו"ל פ' צריכין אנו לומר שהמצטר את
 עצמו לא נקרא מוטף דאם היה נקרא מוטף הוה אסור להתענות אף שהוא עושה לשמה
 כי ככ"ל לא אמרינן גדולה עבירה וכו' ואם המצטר את עצמו אינו נקרא מוטף מותר
 להתענות לשעות כאמור ממילת לא יפה עשה יונתן שלא הסכים דעתו לדעת אביו
 לגזור על עצמו תענית לשעות ומכ"ש שלא יפה אמר עכר אבי את הארץ וכדי
 להכיל את יונתן יאמרו וכו' בא שמואל הוראה וכתב באן שהתולש מן היצר חייב
 ואין זו אמת מאותן שאינם חייבי' עליה ממילת מקושש שחלש היה חייב מן הדין וכדוכחו
 היה לה"ש כי גדולה עבירה לשמה וא"כ י"ל שסור להתענות לשעות כי לשעות אין
 זה כוס יקרא כי אם צער בעלמא וצערך לשור אסור שא"כ כשתענה תענית
 אצפ"י שם קצת עבירה מ"מ המזוה של התענית עדיף ו"ל כעבירה לשמה וק"ל לכן
 הוצרך שמואל להורות שהתולש מן היצר חייב ועפ"ד א"ש דמוך לה משנה שלוש
 דבש מצייתי מעמא' משום חסרה ופי' הר"ש דפתמייהו לאבילה כיון דאליבא דר"א
 מוכח מ"ש בכתוב יצרת הדגש הוה סלת דגש כמ"ש (ולאקוין אליבא דרבנן דסכרי

הרודה בשבת פטור מ"ל כמ"ט רש"י ענין וכו' ולא תלת דבש ממש (והוא ככלל
בשנוצתו של אלוף שאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב גו' ממילא מוכח שדבש סתם
הוא ככלל אובל דל"כ לא הוה ככלל בשנוצתו. אעפ"כ דק"ל שתי' ככלל אכילה (וא"כ
אפשר לומר שדבש אינו יאקרי אובל) ומ"מ הוה ככלל אכילה. וא"כ כי ע"כ לא אמרינן
שתי' ככלל אכילה היינו בלשון אכילה סתם אבל לא בלשון אכילת לחם לא ככלל שתי'
אעפ"י שלחם ל"ד כמ"ט שכל מאכל ככלל ככלל לחם כמ"ט המפרשים מ"מ שתי' לאו
ככלל וא"כ הוה שבתם דבש הוה מאכל קשה מאימתי הוה מעמאל' משום משקה
(עיין בקולין דף ק"ל) וק"ל.

והנה עפ"י זה בארתי גמרא פ"ג דתענית (דף כ"ד) רבה גזר תענית' ולא אתא
מישראל אמרו ליה והא רב יהודה כי הוה גזר תעניתא אתא מישראל ק"ל
מאי אעביד אי משום תבוני אכן עדיפין מנייהו דבשני דרב יהודה כל תבוני בנזיקין הוה
ואכן קא מתנין שבתא דברי משנה וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שכבשה ירק
בקדרה ואמרה ותיס שכבשן בערפיהו טהורים אמרי הווי' דרב ושמואל קא מנינא
הכא ואין קא מתנין בעוקצין תליסר מתיבתא. ואלו רב יהודה כד הוה שלף חד
מבאלי אתי מישראל ואין קא מכוונין כולי יומא וליה דאשחז בן כו' ע"כ. המאמר
הוה תמוה מ"ט אי משום תבוני כל תבוני בנזיקין וכו' רש"י בברכות (דף כ')
ג' בכות ואין קמתני בשבתא דדרא. וקשה מהי תיתי שהלימוד של תלתא יעמוד
להם שתי' מטרף. לפי פשוטו בלע"ד ליישב ע"פ מ"ט בתיקונים הובא בכ"ט פ'
פסחם וכלל דבריו בכא קמא מכפר בלימודו ומכניע הקליפות בשור המועד ע"י שור
תם דקדושה וחמור דמתנית' חכ"ט מו"פלא ור"ב רב"ן כו' ועי' הפעם מידה כעשה
ודון ועי' שלמה עליה דא ב"מ כעשו זדונות כשגנות ומלבושים הנזא' כעשין לבני'
קצת. על כל אכילה דא ב"ב שהוא משפט ודיבין ודקה ע"י לימוד הוה כעשין
כזכיות לפי שהם כולם הל"מ והלכה היא רוא באכילה דאיקרי בלח כו' ע"כ כי האריך
וכלל הדבר שהלימוד של ג' בבות מכבר על הפשעים עד שבעשו זכיות דהיינו ע"י ב"ק
כעשה הפעם ודון ועי' ב"מ כעשה הזדון שוגג. ועי' לימוד ב"ב כעשה השוגג
וזכיות. ועפ"י בלע"ד טעם ככון על מ"ט בפ' הגזול (דף ק"ב) ורב יוסף כולא
נזיקין חדא מסכת' היא ור"ל שגמאן על הסדר וא"כ חדא היא כי תכליתם שהם פועל
מכוון חדא הוה. שפשיבו' כעשה זכיות כסדר הכל' משא"כ אליבא דרב הונא דס"ל
שפעמים הקדים ב"מ לב"ק (ע"ש בתוספ' ועיין בתוספ' ריש ב"מ) זה אין סדר כו'
שזין להקדים ב"מ לב"ק כי אם יקדים ממילא הוה שלא כסדר הכל' ולא
יוכלו להוציא אל הפועל המכוון הכל' וא"כ הם ג' ולא חדא היא
וק"ל עוד דריבין אנו למודעי דאמרינן בתענית (דף ז' ע"ב) אר"ק בר
בבליא אין הגשמים יורדים אלא א"כ כמחלו עובותיהן של ישראל שחמור
רביה ה' ארנך שנת שנות יעקב כשאת עון עמך כסית כל טעמאם
ס"ה

פלה ע"כ • וכל שמדייק בו לשונות אלו ש"ב ע"ן ח"טא שהם מרד ומיזד ושונג וק"ל
 ובהכי א"ג המאמר כולה תכניו כנזיקין דהיינו ג' אבות כמ"ג בברכות גרס לרב יהודה
 דאתא מימרא לפי ש"י לימודם מוכר הקב"ה לישראל עובתיהם דהיינו מרד מיזד ושונג
 ובין שמתלו עובות של ישראל דהיינו מרד מיזד שונג עפ"י דמז' ג' לשונות הכל גמשים
 יורדים כאמור בגמרא בתענית הכל' וא"כ אתא נגמרא וק"ל:
 סליק פרשת תצוה:

פרשת כי תשא

בפסוק ויתן אל משה בכלותו לדבר אתו שכי לות העדות לות אכן גו' ויבא העם
 כי בשש משה לדרת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום
 עשה לנו אלהים אשר ילכו גו' והנה יש לדקדק לות לות למה לי מה היה המקרא קמר
 אם אמר שכי לות אכנים עדות או מה נא להשמיענו כלל שהיו של אכן • הגם
 שאית' במדרש דבה אמר ר' פבינא לות כתוב לא זו גדולה מזו ולמה של אכן שרובן של
 עובדין שבתורה בסקילה לכך כאמר לות אכן עכ"ל הרי בא הקדרש לתרץ מה בא
 להשמיענו קבל קשה ממ"ג אם בא הכתוב להורות לנו איזה עבירה היא בסקילה וה
 אינו שרי אינו מפורש בזה איזה סקילה • ואם בא הכתוב להורות דרך כלל שרובן
 בסקילה קשה מה כ"מ בהודעה זו • וכל לתרץ שהכתוב בא ליתן טוב טעם ודעת
 מה ראו על ככה דור המדבר דור דעה שלא לנו בכבודם ועד שהמלך במסיבה נחמו
 רית ולא שמו לבם להעונש האמור לא תעשה כך פסל גו' וכל לתרץ שבאמת רוב
 הכלל של ישראל לא עשו את העגל רק שכולם כאחד עשו ויאמרו קום עשה לנו אלהים
 גו' קום משכנו של לוי • וכ"כ המפרשים • והנה באמת הם לא עשו העגל נעצמם
 כי אם קהלו על אהרן ויאמרו עשה לנו גו' ואתא בפ' האיש מקדש דשלומו של אדם
 במוותו ופריך מהא דתנן הולכת את הנעירה ביד פס"ו פטור מדיני אדם ותייב בד"ש
 שליט ביד פסס פסס פייב ואמאי כימא שלוחו של אדם כמותו שאני התם דאין שליט
 לדבר עבירה דאמרין דברי הרב כו' והתניא שליט שלא עשה שליחתו שליט מעל
 עשה שליחתו בעל הבית מעל כו' שאני מעילה דלויף תשא תשא מתרומה כו' ויוליף
 מוכה • משום דכזה מעילה ושלמות יד שכי בתונו' הנאים כאחד וכל שכי בתונו' כו'
 מעילה הא דאמרן שליחות יד דתניא על כל דבר פשע בש"ל לקייב על ההשבעה
 כמנעם ונח"ל עד ששכח בו יד דכתיב אם לא שליט ידו גו' ומה ת"ל על כל דבר פשע
 גו' ללמד אף האומר לשלוחו או לעבדו כו' ע"ג כללל דמלתא אם אנו כאמר שכי
 בתונו' און מלמדיו מוכרשים אנו לומר און שליט לדבר עבירה כאמור בגמרא הכל'
 שזה תלוי בזה •

ועוד בריבין אבן הקקזים דאיתא בפ' ד' מיתות (דף כ"ג ע"א) א"ל ר'
 זירא לאניי שאר הכסקלין דלא כתיב בהו סקילה דגמרי מאוב וידעוני

במאי גמרי בנות ימותו או בלמיהם כס גמרי א"ל בלמיהם כס גמרי דאי בנות ימותו
 גמרי דמיהם דמיהם ל"ל אלא מאי דמיהם גמרי מות ימותו ל"ל דתניא מות ימות
 המכה רוצח הוא אין לי אלא במיתה הכתובה בו מניין אם אין אתה יכול להמיתו במיתה
 הכתובה בו שאתה ממיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו וכל' מות יומת המכה מכל
 מקום כו' א"ל שאר כקבלים גופייהו קא קשיא ליה דאי בנות ימות גמרי עד דגמרי מאור
 וידעוני לגמרו מאשת איש ע"כ. ועוד איתא בפ' גמרי דהין (דף מ"ה) שמיא גס שס
 ברייתא זו ורובה ללמוד מכאן שלא בעינן קרא כדכתיב ויתיר הגומר שאני התם דגלי'
 קראי. ופריך וליגמר מיני' ונשני משום דהוה רוצח גואל הדם ב' כתובים וכו' רוצח
 הא דלמדין גואל הדם מה היא דתניא גואל הדם ימות את הרוצח מצוה בגואל הדם
 ומניין שאם אין לו גואל שכל מעמידין לו גואל שא' בפגמו בו מ"מ ע"כ. וכתבו קתום'
 ולמ"ד שני כתובי' הבאים כאחד מלמד' איבא בני הנסקלין שדרשינן ג"ס מות יומת ע"כ
 כחזק לפ' למ"ד שני כתובי' מלמד' איבערך קרא דמות יומת בני כסקלין לשום דרשא.
 וכוה כבוד אל הענין והוא זה כי באשת ישראל לא רבו לאמר לאהרן קום עשה לנו נבי'
 כי היו סבורין שיש עליהם דבר עבירה מאמר שאנו למדין ממעילה ומשלחות יד ושפי'
 כתובים הבאים כאחד מלמד' כאשר ס"ל באשת בני הכנז' שס"פ' האם מקדש אכל
 כאשר שהלוחות היו לוחות אבן להורות שרוב עונש התורה הם בסקילה א"כ מורדסים
 אנו לומר שאלמדין דמיהם כס. ונות ימותו בא להורות אפי' במיתה שאינה כתובה בו
 וקשה ל"ל קרא הלא איבא למילף מרוצח גואל הדם אלא ע"כ לומר שני כתובי' אין
 מלמד' יד ושפי' א"ל אין עליהם דבר עבירה כי ליבא למילף ממעילה ומשלחות יד שס' שני
 כתובי' ע"כ מלאו לבס שיקומו ואמרו לאהרן קום עשה לנו אלהים גו'.

ויש משה מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליהם קטאת גדולה כי איתא התם
 דיבא רבא ודינא ונאל איבא בינייהו לת"ק לא מיענש כולו האי כהורג עבמו
 אלא כגורם. ולשמאי הזקן מיענש בעונש גדול. ומשה היה רואה הקצף הגדול שזרה
 אף ה' בהם היה סבר ודאי הכריחו את אהרן לכך באופן שלית להו זכות כלל לומר
 דברי הרב ודברי התלמיד וכו'. ע"כ תרה אף ה' כולי האי. ע"כ אמר משה מה עשה
 לך העם הזה כי הבאת עליהם רעה גדול ופירש' כמה יסורי' סבלת עד שמיא
 עליהם קטאת זה. כי אם לא סבלת יסורים גדולים בודאי אין הקב"ה כונש עליהם
 בע"כ כי אין שלית לדבר עבירה. אמנם כאשר שהכריע איתך לך ע"כ כפי' אין להם
 מידון זה דוק וק"ל כן יס' לייבא בפשוטו. אלא ע"כ דרכינו יתורב' נע"ל והוא זה
 כי איתא בפר"ע דרש' מיא מאמר זה ארי"ל מ"ד וירא העם כי בוש משה ח"ת כי
 בוש אלא כי באו שס בשעה שעלה משה למרום אמר לישראל לבוק ארבעים יום
 בתחילת שס אפי' בא לבוק מ' יום כו' ופירש' שס סבורים שאותו היום שעלה בו הוא
 מן המניין. והוא א"ל מ' יום שלמים יום ולילו עמו ואותו היום שעלה לא היה לילו עמו
 עכ"ל. המאמר הזה צריך ביאור מה עלה בדעתם שלא שבו אולי כוונתו של משה הוא
 מ' יום שלמים עם הלילות הלא כבר הוכיף משה מדעתו יום ח' באמרו היום ומחר היום

במאזר מזה מחר לילי עמו כו' הרי ראו שבתם יום הוא לילו עמו. אלא כ"ל למרן דאיתא
 במדבר דנה פ' ה' ו' ולמה חייבתו התורה ליתן לו מלקות ארבעים לפי שעבר על
 התורה שניתנה למ' יום כו' עכ"ל. ובאמת קשה למה איתו חכמים ובצרי ליתן אלא
 י"ל לפי שיום א' מן המ' יום של קבלת התורה לא היה יום שלם ע"כ בצרי ליתן אלא
 (ויבוא בזה שמעתי אבות מלאכות מ' חסד א' למה אמר בלשון זה אלא באמת ראו להיות
 ארבעים כנגד מלאכתו ומלאכתו שבתורה אלא א' לאו מוסיינא הוא) ועוד יש טעם
 אחר על מלקות ל"ט שהוא כנגד ל"ט חייבי מיתות שבתורה י"ח שבקלין וי"א כשרפין וב'
 כהגין וח' כחנקין כ"ה ל"ט וכנגד אלו כלקה ל"ט כן כתב בעל ת"כ בפ' כי תשא. ועפ"ד
 כ"ל ג"כ לומר שכן הדין היה כ"ל עוד א' והוא הבא על הכבד' שקבאים פוגעין בו רק
 כיון שאם בא לב"ד אין מורין לו ע"כ בצרי ליה חסד א' וע"פ דרך זה כ"ל ליישב דאיתא
 בפ' הכשרפין לא כך למדתי ברדחך מהר סיני הנוצל ארמית קבאין פוגעין בו כו' ע"כ
 וקשה למה באמת אמר להם משה דין זה חסד במוך לירידתו מן ההר. אמנם לפ"ד
 יוכן כי בא להורות טענות של ישראל שהם ששנו שמוכרת הוא שטעם מלקות הוא כנגד מ'
 יום ע"כ ככתב בתורה מ' ואיתו חכמים ובצרי ליתן חסד א' כנגד היום הראשון של ה' שלם
 עם לילו. כי אם יהי' הטעם כנגד ל"ט חייבי מיתות כ"ד היה קשה למה ככתב בתורה
 ארבעים הלא אינם כי אם ל"ט לכן בא משה לומר להם שטעמו כי מעולם אין ה' לט מלקות
 כנגד המ' יום דל"כ ה' ארבעים שלמים ולא חסדים כי גם המ' יום שלמים היו. אלא
 טעם המלקות הוא כנגד חייבי מיתות כ"ד. ומה שקשה לבס למה כתיב בתורה ארבעים
 הלא אינם כ"א ל"ט מיתות כ"ד. טענת הוא בידם כי יש עוד א' והוא שקבאין פוגעין
 בו במי שבא על כבד' ולכך כתיב מ' בתורה אך לפי שאין מורין כן ע"כ איתו חכמים
 ובצרי לה חסד א' ועיין בפ' בראשית שם בארתי עפ"י מדרש תמוה ג' הן שלא המתנו
 וכו'. בליק פרשת כי תשא:

פרשת ויקהל

בוזר פ' ויקהל ע' שמה ו' ח' מי עלה שמים דא א"ל דכתיב ביה ויעל א"ל
 בסערה השמים וכי איד יכול אליה לסלקא לשמים והא כללה שמים לא
 יכלין למסבא אפי' גרעינא דחרדל מנופ' דהאי עלמא ואת אמרת ויעל א"ל בסערה
 השמים אלא כנוונא דא וירד ה' על הר סיני וכתיב ויבא משה בתוך הענן ויעל אל
 ההר וכי הקב"ה הוא בעורא דסיני דכתיב ומראה כבוד ה' באש אופלית בראש ההר
 איד יכול משה לסלקא לגבי' אלא כתיב במשה ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר דעאל
 גו עכנא כמאן דאתלבש בלבושא ה"כ איתלבש בעכנא ועאל בגוי' כו' א"ל דכתיב
 ויעל א"ל גו' דעאל בההוא סערה ואתלבש ב' לעילא כו' ורוח אשכחנא בספרא
 דאדם כו' ההוא דאתלבש בההוא גופא ישתאר בסערה וגופא דההוא אחרא יזמך ליה
 למתוי בין מלאכת כו' ע"פ. כלל דמלתא בפ"ד הוואר האלו איתלבש א"ל גופא אחרא
 דההוא

דנחורא וגו' קדמא לאתאר כערה • והנה ע"י מאמר זה בארתי ירושלמי פ' א"ן
 עומדין ויהי מה מהלכין הולך ודבר והנה רכב אש וכו' אש גו' ר' אמונה בי ר"ו אמר
 בק"ג היו עוסקין המד"א ודברת כס ר"י ב"ס אמר בנריאת עולם היו עוסקין המד"א
 בדבר ה' שמים נעשו ר"י בריה דר' איבו אמר בנשמות ירושלים כמד"א דברו על לב
 ירושלים • רבנן אמרי במדבריה היו עוסקין המד"א והנה רכב אש וכו' אש עכ"ל •
 האמאר הזה תמוה מכל דבר א' במאי קא מפלגי הני אמוראי • גס י"ל מה שיכות י
 לדברי אלו למ"ס קודם לזה אמר אלו ע"י שנים ברוך א"י וא"י השיבו אש תראה
 אותי ליקח יהי' לך כן גו' למ"ס ר"א בק"ג היו עוסקי' • וכלע"ד ליישב רק שנקדים דאית'
 בת"י על פסוק והמה בו"ס וליכון בכין וקריין שמע וקשה מה ענין ק"ג לכאן • לפ"ד
 כ"ל שהוא דורש מ"ס ויקח רמס בידו שהוא ספר על דמ"ס תיבות שנק"ס שמך את עצמו
 על זכות ק"ג שקראו אלכ קשה למה קראו ק"ג להגן עליהם יותר ממנה אחרת • וי"ל
 שהם סברו שמה"ס ו' בא עליהם יום הפקודה שבאמר ביום פקדי גו' ואית' בוזהר בראשית
 ע"פ כ' וי"ל אל תראני גו' שזפתני השם מאלין דשריי' לפתא לבני נשא כמה דהו
 מסתין לישראל בעלמא בשית שעת' הה"ד וירא העם כי בשש משה גו' ונג"ד אמר שזפתני
 השם גרמי דאסתלק מני' ו' דאיתו השם ואור השם דהוה כהיר בכיתרא דשית תיבין
 דאיכון שמע ישראל גו' בני אמי נקרו כי ניסר גרוכס דבעילו ק"ס דאיתר בי' רוממות
 אל בגרוכס כו' עכ"ל • וכלע"ד מה הוא הענין שבעלו ק"ס לפי שבאמרו ישראל א"מ אמרו
 מעליך כו' לאלהים הרבה היסוך ק"ס שהוא ה' אחד וק"ל כל קראו שמע לכפר על מ"ס
 העליך • כלל העולה מה שברר פנסם את זמרי ונעשה לו עברה כס' היינו בזכות ק"ס
 ואית' בס' כוונת דף כ"א ע"כ וי"ל כ"א פי שנים ברוך א"י כבר בארנו שאלכ בפשט
 פדב ואניהו ולכן ר"מ אלו כ"א פי שנים גו' הס כפא בא' • פי' אותו הכפא שאלכ אליך
 בשחרית את זמרי תן אותה לי עכ"ל הרי שאלכ ביקש מאלי' פי שנים היינו ב' בפשט
 אל דבר ואניהו והיכן זכה פנסם לב' בפשט האלו ע"י שחרג את זמרי וזמרי הרגו פנסם
 ע"י ק"ג לפיכך עסקו בק"ג שזכה אליהם ג"כ בפשט האלו וק"ל וזה שצ"ה על דעתו
 של אליהם על השנים אלו מנאמר (להבא איה) אעפ"י שצ"ה נשאתו של אליהם היה
 מאורש נשאת ויפך עכ"ל היה מעורב בו נשאת שורש נשאת כו"א שם מאורש בסיבת ק"ן
 בו לכן רצה שיתבררו בו כו"א וק"ל •

ובי"ש בנריאת עולם היו עוסקים שבאמר בדבר ה' שמים נעשו • לפ"ס יש ליישב ע"פ
 מ"ס הח"ע בדבר הוא כוטרקון בדין ונרשמים וזיפת שצ"ד פ' שזיפי שבדב
 ואניהו היו קרנן (וכן איתא בע"מ) והדב נוטר' דין בו ואניהו דמתי' כדמס אב על כנים
 וכלע"ד כיון שבאיתו זמן שכתב"ל העולם ע"ד מי הקים אפסי ארץ לכן הוצרך הקרבן איה'
 דין ונרשמים וק"ל ע"י דרכיו כלע"ד שהענין כך הוא שכלי יקר מביא דברי ס' הכוונות
 ה"ל ומקשה איך מיושב עפ"י מ"ס הקצית לשאול שאין זה קשה כ"כ גס מ"ס אש
 תראה אותי לוקח מאתך בריך ישוב ותיצן כי בהיות שברר כו"א באלהי' א"כ שאלה
 קשה היא איהו בעתקים עוד מנוף לנוף כעים ונדים כו' אינכם אש תראה אותי
 לוקח

לוקח מאתי כו' שו' הוראה גדולה על היות רוחי ורוחך מתייחס' זה לזה כו' אז יהי' כן
 שיתקו ממני כפסות כו' וילכו עמך כו' ע"ס. ולעג"ל כראה שאל' היה מסופק אם
 כשנת כו' יתקנו כל דרכן (כי קל' ופנחס תיקנו כו' כו' בע"מ מח"ר חלק ד' פ"ט
 וד' ע"ג כי האריך) ולכן אמר הקצית לשאל' כי אם הם מתוקנים כל דרכן כו' שינוי שם
 ושינוי מצבה ושינוי מקום ע"י פנחס ואל' כו' הע"מ בפ"ד הכל' אזי ודאי כשחשם אינם
 להשתק עוד מן גוף לגוף. ואם עדין אינם מושלמים כל דרכן ודאי כוח להם שינואו
 עוד לגוף של דקין כאלוהי. ובימין לדבר אם כבר נתקנו כל דרכן הוא זה אם בראה
 גו' ודאי לא נתקנו ואם לא תראה ודאי נתקנו כל דרכן. וכדי להבין זאת נקדים שם
 דעות חלוקות אם אליהו עלה לשמים בגוף ובפס' או אם הגוף נשקף מן הכרכב וכוס'
 אף והנפש עלה לשמים בפערה. וזוהו יבחן אם הגוף ישרף והנפש יעלה למעלה אזי
 כבר מתוקנים כו' כי תתלה נשקף הנשמה והגוף קיים כי הורו הלכה בפני רבם
 שחיתתם ע"י כח"ס (וציין בדרושי בענין חנה אברה מוריד שאלו ויעל זה קרח) מש"אכ
 אם גופו של אל' קיים והנשמה עולה למעלה עדין לא נתקנו כל דרכם במה שהורו
 הלכה בפני רבם. ואם הגוף קיים אפשר שיראוהו אליהם לוקח מאתו. מש"אכ אם
 הגוף נשקף אל' לראותו לוקח מאתו וק"ל. ח"כ ח"ס שאמר אל' אם תראה אותי לוקח
 ממילא גופי קיים וא"כ עדין לא מתוקנים כו' כל דרכם ואז יהי' לך כן פי שנים בשמת
 כו' שדעתם בזה לגוף נשקף אל' לשמע מש"אכ אם לא יראה אותי לוקח לבי
 שגופי יהיה נשקף ממילא מתוקן כשמות כו' כל דרכן לא יהיה פי שנים שצ"ן דעתם
 בזה להיות עוד בעים וכדים מוגף לגוף. ועדין צריכין לנו ליתן טעם לספקיו של
 אל' אם יראה אליהם כי לוקח מאתו אם לאו וכלע"ד שספיקו הוא כך. כי כבר הקדמנו
 מאמר וזהו בתחלת פרשה זו ח"ל מי עלה שמים כו' והוכחנו מאתו מאמר שאוליג'
 ח"ל גופא אשרא דנהורא וגופא קדמאה אשתאך בפערה. אמנם יש בוזה שם ע"ש ח"ס
 ח"ל ביומא קדמאה ברא שמיא ואח"כ עמהון דיסלק אל' השמימה גו' טערה וכן הוא
 וכו' ביומא חמשה ברא כוכי יומא ועופא דשמיא ואח"כ בעופא למיין עורבא לאל' כו'
 ביומא שתיתא ברא לאדם ואח"כ צימי' דמיסוק מימי' אחתא דתיוון לאל' דכתיב הכה
 צייתי אשה אלענה לכלכלך גו' הכה צייתי מיומא דאיתבדי עלמא כו' ע"ס (נחבא)
 למירין שב' ימים מן שש י"ב נטעו על אליה' דהיינו ביום א' וה' וכו' לדבר שו' של
 אליהו ל"י ח"ס") ולפ"ד הוזהר האלו אין כאן הכרח שאל' לבש גופא אחרא דנהורא
 וליכא לאקשו איך יכול אל' לסלקא לשמים הרי בלחו שמיא לא יכלי למכיל גרעינא
 דחררל. דכיון דאח"כ קב"ה עמהון דיסלק אל'. עוד צריכין לנו למודעי דאית' בח"ר
 פ' בראשית פ' ה' ח"ל ח"ר' תנאים התנה הקב"ה עם הים כו' אמר ר' ירמי' בר אליעזר
 לא עם הים לבד אלא עם כל מה שפירא בש"כ כו' צייתי את השמים ואת הארץ שיתקו
 לפני מה שנקמר האוינו השמים גו' ע"כ. ואיתא בח"ר פ' האזינו ח"ל ד"א ברא הקב"ה
 את השמים ואת הארץ שיהיו מקליבין אותו מנין שנאמר השמים מספרים כבוד אל' כיון
 שכל מה שיתקן אותו מנין שנאמר האוינו השמים וז"ה אשר אליה ישראל' לי דיבר צור
 ישראל

ישראל מושל באלים עב"ל ואיחא במ"ק דף ט"ז ע"ב וז"ל אמר אליה ישראל לי דיבר נור
 ישראל מושל באלים כדק מושל ירא אלמים מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק אלקי ישראל לי
 דיבר נור ישראל אבי מושל באלים מי מושל בי כדק שאני גוזר גזירה וזדים מנטלה ע"כ
 כמצינו למדין בפ"ז שלא התנה הקב"ה עם מ"כ שיתקומו שמים וארץ לפני משה. רק
 שמרע"ה יתקן בגזירתו שהיו מושל בגזיר' של מקום לבטלה. וכוזה כנוא אל הענין רק
 שבקדים עוד מ"ה רש"א בת"א בפ"ד הר"ה (ל"ד) וז"ל הענין מנאמר אלו כנרא העולם
 בעשי' לא היה אפשר לאדם לשנות בבקירתו עשייתו יתב' ב"ה כמ"ה מי יבא אחר המלך
 אשר כבר עשהו כו' ע"כ לא כנרא רק במאמר שאפשר לשנות מאמר כמ"ה כדק מושל
 ביראת אלהים כו' ע"ה. עוד יש לומר טעם למה לא כנרא העולם במעשה כדי להקל
 על הרעע כי אם כנרא בעשי' היה כפדע מחנו שמאמר העולם שבנרא במעשה ונדול
 עובו מנשיא ע"ד והלא במאמר א' יוכל להנראות כו' וא"כ אם הם המקום ב"ה על הרעע
 ופ"כ לא כנרא העולם במעשה. א"כ ה"ל לבנראו במאמר א' דאז קיל עונש' ביותר תרין
 פסי שהעולם כנרא במה"ל ובמה"ל לכן המציא הנורא דרך מחוזה. וכוזה כנוא אל
 הענין שאלי' ואלישע היו מתעסקים בכריתת העולם המד"א בדבר ה' שמים כעשו. כו' יש
 ב' פירושים פ"א שהעולם כנרא במאמר כדי שיוכל הצדיק לשנות ע"ד כדק מושל נ"ל פ"ב
 שהעולם כנרא במאמר ולא במעשה כדי להקל בעונשו של רעע כשמאמר את העולם. אך על
 זה יש להקשות א"כ ה"ל לבנראו אותו במאמר א' כדי להקל עונשו יותר לזה אמר בדבר ה'
 וכו' בתיבת בדבר מדויק שהעולם כנרא בשיתוף דין ורחמים (כמ"ה המ"ה אופן הב"ל) ע"כ
 המציא הנורא דרך מחוזה. ואם הטעם הוא שהעולם כנרא במאמר כדי שיוכלו
 הצדיקים לשנות א"כ לא התנה הקב"ה עם מ"כ לבטל קדר עולם ואם לא התנה לבטל פ"ב
 א"כ כדק אלי' להתלכש בנוף אמר כי השמי' לא יסבלו אפילו כהרגר סרדולא מן אפי' עליהם
 וא"כ שיתלכש נוף אמר כבר כו' א' מחוקקים בשלימות ולא ירבו להתכונע בנוף אמר.
 מחילא לא ישיג אלישע פי שמים. מא"כ אם הפי' הוא שהעולם כנרא במאמר כדי להקל
 בעונשו של הרעע כשמאמר העולם כאמור א"כ אפשר לומר שאלי' יעלה לשמים בנוף
 וכפ"ה. ואין להקשות איך יוכל הלא השמים לא יסבלו. אף אתה אמור לו כי כן
 היה התנאי בתפלת כריתתן שיסבלו כאמור וא"כ כשמאמר אלי' בגופו הראשון אף לא
 כתקן הנוף של כו' ואז כיהא לכו לבוא בגופו של אלישע דוק וק"ל:
 סליק פרשת ויקרא:

פרשת פקודי

בפסוק

אלה פקודי המשכן עם פ"י רש"י וז"ל המדרש משכן אמתמשכן שעתיד
 להיתמשכן בגן חדיהו ד' ישראל וכו' והנה מאמר זה תמוה למה כתמשכן
 המשכן בשביל עבדות של ישראל. עבדים ואבני' מה עשו אף שכבר הקשו המפרשים על
 ככה ומדבריו. סיבה בדדדו ואפי' אופי' כוסך אמר משלי רק בקדים מאמר גמרא שנת
 דק"ה

דק"ה אר"י א' רב כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקברו בחייו שגא' ויקברו אותו בגבול
 כחלתו כתיבתה ברחם בזה אפרים וכו' להרגועו מלמד שגשע עליה' ההר להרגו'. המאמר
 זה תמוה מה שייכות יש זה לזה וכי בשביל שהתעצל בהספדו של ת"ס לכך ראוי לקברו
 בחייו הלא דבר הוא. לתוך נקדים מ"ר הובא בעקידה וז"ל מ"ד ועוז מלך משפט אהב
 א"ל משה לישראל הרי נתן לכם הקב"ה את תורתו אם אין אתם מקבלין את הדיני' הרי
 הוא בטלה מכם למה שלא נתן לכם את התורה אלא ע"מ שתעשו את הדיני' שנאמר ועוז
 מלך משפט אהב ואם אתם עושים אותם הרי הוא מחזיר לכם ב"ה וב"ד שגא' ואשיבה שופטיך
 גו' וכתוב בתרי' ציון במשפט גו'. ואיתא בז"ס שהמשכן עתיד להתמשכן בגין קובייהו
 דישראל כאמור במדרש שהתלכו רק מפני כיום שמעת לבו לפי שבו ביום מתו כדב ואביהו
 להורות קשה לפני הקב"ה כילוקן של נדיקי' כשריפת בית אלקינו'. גם בזה יש לדקדק
 למה קשה על הקב"ה מיתת נדיק כחרבן הבית. אונם לפ"ד כיתא כי כבר אמרנו באם
 שישראל מקיימין את התורה הוא מחזיר להם ב"ה כאמור במדרש. וכל"ע"ד שזכרנו באם
 שנטול הקב"ה הית"מ דה"ל נטילת התורה כידוע נטילתה ככתיבתה בס"ר. ממילא תכלית
 של המשכן שהוא בשביל שישראל מקיימין התורה לזה אמר המדרש קשה על הקב"ה מיתת
 נדיקי' כשריפת בית אלהינו כי אם נטול הקב"ה הנדיק שהוא ת"ס או כחשב באלו בחרב
 בית המקדש כי תכליתו הוא בשביל התורה. עכשיו ת"ס מת הושלך התורה ארצה כללם א"ל
 דבר שיתת ת"ס ה"ל נטילת התורה. כמא' והאי יתן על לבו להטער על מיתת ת"ס באלו
 נטול ממנו התורה ובאם אצינו מנטער מנהל דעתו דלא כיחא ליה התורה וראוי לו
 לקברו בחייו ע"ד הגמרא כספה עליהם הר כגיג' אם מקבלין את התורה מוטב ואם לאו
 שם תהא קבורתכם כמא' גענוש א' אותו איז אצינו מקבל התורה לקברו בחייו לזה אמר
 הגמרא כל המתעצל בהספדו של ת"ס ראוי לקברו בחייו וק"ל. וזו היא הכולה במדרש
 שהתלכו משכן שנתמשכן בשביל קובייהו דישראל וכו' כאמור לעיל:

ורואי דאיתא לידינו מענין התורה כיחא בו מלתא וז"ל ב"ר פ' מ"ג מהיכן וכו' ישראל
 לברכת כהנים ר' יודא ור' כחמי' ורבנן כ' יאומר מאברהם כה יהיה זרעך כה
 תברכו את בני ישראל ר"כ אמר מיכאם שנאמר ואני והנער כלבה עד כה. לפיכך אמר כה
 תברכו את בני ישראל ורבנן אמרו מיעקב שגא' כה תאמר לבית יעקב וכןגדו כה תברכו
 את בני ישראל עכ"ל. וקשה מכדי קרא לא כמר דייקי' ולא כמר דייקי' באאי' קמשלגי' ולכאור'
 קשה יותר על רבנן דאמרי מיעקב דכתיבה תאמר לבית יעקב. למה דילג אברהם ויצחק
 דקשטי' מיני' דיעקב. לתוך נקדים דאיתא' שאברהם תיקן ס"ר כנשות ויצחק ס"ר כרעות
 ויעקב תיקן ס"ר בשמות. ואיתא כמי שמשה היה תועלת גדול לתקון השמות ואית' דדין
 באית' דדין. ואיתא כמי במדרש שהשנים אותיות שנברכת כהנים הם כגד שנים מסכתות
 משניות ור"ל ע"י למוד המשניות וכו' לברכת כהנים דהיינו כשיתקנו ישראל בשמותיהם
 אזי יתורו על ראשם הכרכות שמנע ממאל' מן אדה"ר והנה באמת ע"י שיעקב תיקן השמות
 (אצט"י שלא תיקן כראוי מאחר שלא חי כ"א קמ"א שנים ולא חי' ק"פ שני' כמו יצחק כי ג"ס ס'
 הוא ק"פ) יש כאן כידוע לתקן ע"י המשניות משא"כ אם לא תיקן יעקב ח"ו השמות לא היה
 מספיק למוד המשניות לתקן השמות וא"כ לא היינו יכולים לזכות לברכת כהנים לכן אמרי'
 רבנן מיעקב שנאמר כה תאמר גו' וק"ל. סליק פרשת פקודי: פרת

פרשת ויקרא

בפסוק

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר גו' יש לדקדק בויקראי
 קודם האלו א' מ"ש ויקרא אל משה ולא הזכיר מי הוא הקורא • וא"ת
 שמדך על מה דלעיל מינ' דכתיב וכבוד ה' מלא את המשכן דעלה קאי • א"כ גם
 בני דבור ה"ל למתוס ולא לפרש מי הוא המדבר • כדי לישב בקדים דליתא בזה
 וידבר ה' אליו מאהל מועד מעסקי אהל מועד אורע ליה דומינן ישראל למיתב קמי'
 דלאתחשכא בדומיניהו ולא איתקיים בדיניהו כו' עכ"ל • ואיתא במדרש ויקרא רבה פ'
 י"א מתיב והא כתיב והיה כאשר כלכדה ירושלים • א"ל אף היא אינה צרה שנו כיום
 כעלו ישראל אפוסקין על עונותיהם דא"ר ב"ן אפוסקין שלמה בעלו ישראל על עונותיהם
 ביום שחרכ בית המקדש ה"ל תם עונך בת כיון גו' עכ"ל ואית' בב"ר ויקרא אלהים
 לאור יום ולחשך קרא לילה קרא אלהים לילה אין כתיב כאן שאין הקב"ה מייחד שמו
 על הרעה ע"כ כלל העולה שאין הקב"ה מייחד שמו על הרעה • גם זכינו שמה שנתמשכן
 המשכן היתה רעה מעין הטובה שבעלו ישראל אפוסקין על עונותיהם • לפיכך הזכיר פעם
 א' ה' להורות שבהודעה זו היתה טובה ופעם א' לא הזכירו להורות שגם רעה יש
 בהודעה זו והוא לפי פשוטו • אך יש לבד ליתן טוב טעם ודעת למה ערבב הקב"ה שמותיו
 להזכיר קרבן המשכן ביום הקמתו דיה לברה בשעתה • אומם לפי פשוטו יש לישב צ"ל
 דליתא במדרש פ' בהעלתך שבעטו על לה היו מצריין לפי ש"כ שבמים הקרינו והם לא
 הקריבו ובהצטרף הקב"ה שגדולה מזה הם מתוקן לפי שהקריבו כל זמן שג"ה קיים הם
 בזהבם אבל הכרות לעולם כו' יוש מפדשים שפרשה זו כאמרה לאחר הקרבת הכזאים •
 ובהכי ניחא שהיה מן הכרת להגיד למה שהמשכן עתיד להתמשכן כדי להשקט שבעטו על
 משה שלא יהיו מצריין על אשר לא הקריבו כי הקרבת כזאים עתיד' להבטל כיון שאינם
 בזהבין אלא בזמן העקש כאומר משא"כ הכרות שהם לעולם וק"ל •

במדרש

וזהו שומע קול הדבור בעצמו וזהו כו' הנה עפ' מדרש זה בארתי מאמר
 בזהר פ' יתרו עמוד קכ"א וז"ל אר' יוכי כד שמינו מלה דק"ב אתפסדת בשמתייהו ובלקא
 כשאתייהו ל' ישראל עד כורסי' יקרא דילי לא תדבקא תמן • אמרה תורה קמי' קב"ה זכי
 למינוגא הויכא מתי' אלפי שני עד לא איתגדי עלמא • למנא הוא דכתיב איש איש מבני
 ישראל וזר הגר בתוכם דאל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל כו' לי בני
 ישראל עבדי גו' אן אינו בני ישראל • בהשעתא אהדרת אוריית' כשתייהו ל' ישראל
 עד וחד לאתרי' ה"ל תורת ה' תמימה משיבת נפש משיבת נפש משה • עכ"ל •
 המאמר הזה • אומר דרשוני וקוי • קדא יש להקשות כתיי' ספר וזמנה כמה
 פעמים כאמר בתורה בני ישראל קודם לאלו המצוקי' שהזכירה התורה בהשתדלותה
 להחזיר בשמתייהו של ישראל וביותר מה שדקדקה במתק לשונה לשאל אן אינו בני
 ישראל שהוא לפי הכרעה שפת יתר ולא דברה תורה כלשון בני אדם לשנות
 דרך קברה • וז"ל לתר שדוקא באלו המצוקים היתה מלמדת סניגור ל' ישראל ולא בולתין
 דהיינו

דהיינו בדרך זה שכל מקום שנאמר בתורה חתם בני ישראל אפשר שיקוים באחרים
 מלבד במקרא קודם כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים
 אי אפשר שיקוים באחרים משום איות קדוש וא"ת הלא ישב לקדש וא"ל לכן הקדישה
 התורה במתן שני כתובי הבאים כא' שכותבי את היסוד מילא נאמר הקדוש
 במקדש אלא להתקיים בו אם באלו בני ישראל והוא זה דאית במדרש פ' ויקרא
 באומר למעלה במאמר שהתחלנו כל ישראל עומדים לפני הר סיני וכו'. הרי לפניך
 מתוך מדרש הנ"ל שמה היה שומע קול הדבור ולא פתח בשמותו. וא"כ הוא אפשר
 שתקיים בכל מקום שנאמר בני ישראל במשה ובזרעו כי הוא יהיה רבו למעלה
 ראש יוצאי תלבו שנים רבות. אמנם מקרא הזה א"ל להתקיים במשה ובזרעו כי
 ידוע ששבו אל לוי לא היה משועבד במצרים א"כ איך יאמר עבדי הם אשר הוצאתי
 אותם גו' וא"ל לעולם אפשר להתקיים במשה ובזרעו. כי אין פירוש עבדי הם אשר
 הוצאתי אותם גו' כמו שאלו מבינים אותו ע"פ הגולה רק פ' ע"פ הסוד כדאיתא
 בזהר חדש (דף פ"א) שאל ר' יוסף ועירא דמן סגריא מר"ש ב"י כו' א"ל האי דקב"ה
 מודר בכל אהרן ואהרן אכבי ה"ל אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים גו' מה רבות אלפא
 הכא תבא עלו הוא ה"ל לאברהם ואשרי בן יצא ברכו גדול כו' א"ל ת"ס ברי
 קב"ה לא אתני עם אברהם אלף דיסקין ית ישראל מן גלותא למצרים ולא מתחות
 שיעבודא דתלף אחרת כו' קב"ה אפיך יתען מתחות פולחן כל אשר חילין ועוד דעאל
 יתהון ביו"ט תרעא דקובלתנו כו' ע"כ כלל דמלתא שיש סי' אחר ע"פ הסוד שהוצאת
 מצרים הוא מדבר מתחת סיני אחרת שהיו ארץ תחותן וזה אפשר ג"כ לומר בשבט לוי
 וא"ל כיון שהעבד לא היה חל עליהם גם חילא אחרת לא שלט עליהם כי זה בזה
 תלוי. זה אינו דא"כ הדרא קדוש לדוכת' מה רבותא שה"ה הוציאם מתחת
 חילא אחרת הלא התנה עם אברהם שיוציאם מתחת קבלות מצרים מעילא יהיו
 בגאליהם מחילא אחרת אלף דאין תלוי זה בזה מעילא שייך גם זה בשבט לוי א"כ
 אפשר שיתקיים כל התורה בכל מקום שנאמר בני ישראל במשה ובזרעו' אבל באמת
 א"ל לפרש מקרא זה באופן זה כי אם דוקא ע"פ הגולה דאית ב"ס עשרה מאמרות
 במאמר ח"ד ח"ד פ"ב וז"ל ואולם המתבונן במתרי תורה בן יאמר לו והעוֹקש בפשוטן
 של דברי' ההוא יקרא עבד כו' ומי שהשלים עצמו במסתרות ונבלות עבד כאחין יקרא ע"ס
 גבוה מיוסף המדרש וא"ל עושה כן כאחין הוא שכל' לא כן עבדי משה גו' ודוק שפירג
 המלאכים היה שהם ילמדו הכסתר דוקא בהכרח ולא הגולה. אם יאמר משה שהוא
 פתן התורה ודוק. גם בזה מיושב מ"ש במקרא פ"ק דיבמות לא תתגודדו לא תשעו
 אגודות אגודות. וקשה מה עניינו לכאן להראות דין זה גבי לא תתגודדו ולא
 תשימון קרחה גו' אבל ע"פ דברינו יוכן. כי ידוע שמה ענינו' הם תלוקי' הגולה
 והכסתר כגון פרה ארומה ע"פ הגולה היא דוקא בת שלם כדי שתהא ראוייה להוליד
 כי העצם הוא תבא אמו ותקפת כו' ועפ"י הסוד היא עשם אחר והיא בת שנים. וכיוצא
 בזה דברים הרבה. וא"כ אם אינם יורעים אלא הגולה ששעם לא יעשו ישראל אגודות
 אגודות שיהיה התורה בשתי תורות. אבל ככהן שהוכרח לקראן בנים כמ"ש רש"י וא"כ

יחי יודעים התורה גם ע"פ הסוד א"כ יש לחוש לאגודות אגודות לכן הזהירם כאן ודוק.
 פחזור לעניינו מכל הלין כעמע שדותן שנים יודעים סודות התורה נקרא' עבדים.
 וא"כ כאן שאמר כי לי בני ישראל עבדים אשר הוצאתם מארץ מצרים א"ל להתקיים בזה
 של משה כי כיון שקראו עבדי' ומכרתם שיהי' לומדים הגולה והגולה א"ל לפרש על זרעו של
 משה כאמר ולכן דייקא התורה הקדושה באמרה אן איני בני ישראל. איני דייקא דוק
 דק"ל: בליק פרשת ויקרא:

פרשת צו

בפסוק

וידבר ה' אל משה לאמר כו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורה העולה
 היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואם המזבח
 מוקד כו ולבש הכהן וכו'. יש לדקדק במקראי קודם האלו טובא מ"ש לאמר זהו
 מיותר. הגם שאית' בפסיקת' דבת' וז"ל וידבר ה' אל משה לאמר. הזכיר השם
 על הקדנכות כדי שיהיו נקראי' לשם. אל משה השם נקרא' כו בראשונה לאמר לדורות
 עכ"ל. הרי המדרש הזה רוצה לתרץ תיבות לאמר אך קשה מהי תימי שלא תהא מורה
 זו נוהגת לדורות עד שהוצרך הכתוב להורות שהיא נוהג לדורות. וע"ק במדרש הזה
 מ"ש הזכיר השם על הקדנכות שיהיו נקראי' לשם וכו' למי יהיו נקראי' וזאתו מ"ו הלא
 מקרא' מלא דיבר וזכרנו בלתי לה' לנדו. לפי פשוטו יש ליישב קושיא זו דק נקדים
 מאמר א' בנדרות (פ' א"ע דף ל"ב ע"ב) ותאמר כיון עזבני ה' וה' שכתבי היינו עובדי היינו
 שבוה. אר"ל אמרה כ' לפני הקב"ה רצ"ע אדם נזאף אשה על אשתו ראשונה זוכר
 מעשה ראשונה אתה עובדתי ושכתבתי כו' התשכח אשה עולה אמר הקב"ה כלום אשכח
 עולות אלים ופטרתי רחמים שהקדנכות לעמי במדבר כו' ע"כ וקשה מה זו שאלה ומה זו
 תשובה וכו' אין לו להקב"ה להזכיר אלא קדנכות הלא בירמי' ב' כתיב וזכרתי לך מסד
 כעצריך לבתך אחרי במדבר גו'. וכלע"ד שהתשובה מכוננת יפה אל האלהי. דק שנקדים
 דאית' בתוספת נב"ק דר"ה ביהג' בשם פסיקת' וז"ל ותאמר כיון עזבני ה' וה' שכתבי
 אותן שני מדות עובדי כו' ור"ת ס"ל דשני שמות ראשונים הם שני מדות אפי' ה' קודם
 ששטף אפי' ה' לאחר ששטף לרשם עליו. והרא"ש כתב קודם שישטף היינו בע"ז ואעפ"י
 שכבר חושב לנכודה ומתעבת ע"ז הקב"ה מזהרה למעשה בדרכים למען תכנס את בית
 ישראל בלבם כו'. הרי זכינו לדון שהמדה הראשונה היא שהקב"ה מוותר על מתעבת ע"ז.
 עוד דרכין אלו להקדים מ"ש הבחי' בפ' זו ז"ל דע שכל מיני קדנכות הם י"ג כמספר י"ג
 מדות ה'. מהן באין מקומה. והן מנחת כולת. מנחת מרחשת מחבת. חלות. ריקיון
 דמנה מהם הם בעלי חיים. עולה. תענית. אשם. תודה. שלמים. בכור. מעשר.
 פסח. כו' וקרבן של עולה הוא הנכבד שכל הקדנכות כולן וכן מוכיח הלשון שאמר
 היא העולה למעלת הקרבן ותשיבתו גם פרי מעשה גדול שמספרת על ההדור הלב
 כמ"ש בתיוב כו' וזה לשון עולה שמספרת על העולה על הדור כו' ומעט זה זמנה כל
 הלילה

ה'לילה כי עיקר מחשבה הוא בלילה כו' ע"ש הרי מצינו שעולה מכפר על הרהורי עבירה ור"ל
 ע"י קרבן עולה מתעורר המדה הראשונה לרחם על המושב מחשבת און • עוד צריך
 אנו להקדים דאית' בראשית פ' בא שחכמה שהיא מדה השני' בקראת פטר כל החס
 פיתחא דכל משיכות ויחורא דלעילא והיא נרמזת ביד של שם ע"ש • וכוה נבוא
 קל' המאמר שהתחלנו ותאמר כיון עובדי ה' וה' שכתבי דהיינו ב' מדות הראשונות
 שני"ג מדות • ולזה באה התשובה כלום אשכח עולות אילים ופטרי רחמים
 שהקרבנות לפני במדבר וע"י שלק אשכח זה יתעוררו ב' מדות האלו כי ע"י
 העולות שמכפרים על המחשבה מתעורר המדה הראשונה שהיא מכפרת קודם
 שחטא בפועל רק שחטא במחשבת ע"י • וע"י פטרי רחמים מתעורר חכמה שהיא
 פתחא דכל יחורא והיא בקראת ראשית בכור קדש לי כל בכור • והיא מדה שני'
 שני"ג מדות • ועדין יש להקדק למה נקט עולות אילים ולא אמר סתם כלום אשכח
 עולות שהקרבנות כו' בלע"ד ליישב • רק נקדים מ"ש הכתוב היא העולה ששקרינו
 ב"כ • וקשה מה עניינו לכאן • וכדי להבין את זאת נקדים מדרש תנחומא הובא
 בילקוט וז"ל מה כתיב למעלה מן הענין והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזילה גו'
 ואש"כ זאת תורת העולה • אם נקטת להקריב קרבן לא תגול לאדם כלום למה כי
 אני ה' אוהב משפט שנקט גול בעולה • ואימתי אתה מעלה עולה ואני מקבלה בשמחה
 ידך מן הגול אמר דוד מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו כפי כפיס גו' ומתחלת
 הקרבנות אתה למד דכתיב אדם כי יקריב מכם אמר הקב"ה כשתהא מקריב לפני תהא
 באדם הראשון שלא היה גול מאתרים שהיה יחיד בעולם כו' עכ"ל וקשה כיון שמתחלת
 הקרבנות אתה למד זה ל"ל סמיכת הפרשיות ונראה לע"ד שצריך לשיניהם כי יש
 שני מיני קרבנות • א' הוא העולה כולו כליל ואין בו אלא אכילה אחת אכילת
 המזבח ויש מין אחר שיש בהם שתי אכילות כגון חטאת ואשמות • וצריך
 התורה להורות בשתייהן שאינו ספק אלא חמי שמנקה את ידיו מן הגול • ואלו ככתב
 בעולה לא ילפינן מיני' שארי קרבנות ואלו ככתבו שאר קרבנות לא הוה ילפינן מיני'
 עולה • וכדי להבין זה נקדים דאית' בפ"ק דתענית וז"ל ת"ר בש"א הרא' שתי
 כסף והתענית מזה כסף שהרא' עולה כולה לגבוה משא"כ בתענית • ועוד מצינו
 בעצרת שריבה בהן הכתוב בעולות יותר מבעלמים • וב"ה אמר הרא' מזה כסף
 והתענית שתי כסף שהתענית ישנה לפני הדבור משא"כ ברא' • ועוד מצינו בנשיאים
 שריבה בהן הכתוב בנשיאים יותר מבעולות • וב"ה מ"ט לא אמרי בפ"ה כו' אדרבא
 תענית עדיף דאית' ב' שתי אכילות כו' וב"ה מ"ט לא אמרי בב"ה כו' • רא' כמי
 ישנה לפני הדבור כו' וב"ה מ"ה תענית דישנה לפני הדבור דכתיב ויזבח
 זבחים שלמי' רא' כמי הכתיב ויעלו עולת קסברי ב"ה עולה שהקריבו ישראל
 במדבר עולת תמיד הוה • וב"ה סברי עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת רא' הוה
 כו' עכ"ל • ובה נבוא אל הענין רק שנקדים עוד דאיתא במדרש בראשית (פ'
 ב"ב) שיש שם פלוגתא אם ב"ב הקריבו שלמים או לא • ואיתב ר' אליעזר לר'

יבני והא כתיב וישלח את נערי ב' ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמי' לה' פרים מה ענין ליה ר"י ב"ח שלמים בלא הפשט ופיתוח כו' ע"כ ע"ש • עוד צריכין לנו להקדים דאית' שם בפ"ק דתנינה בעי רב חסדא האי קרא היבא כתיבי וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות כבשי' ויזבחו זבחי' שלמי' לה' פרים או דילמא אידי ואידי פרים הוה ומפ"מ כו' תיקון • וכתבו המוספ' אליבא דמ"ד עולות רא' הוה (ר"ל דאלו למ"ד עולות תמיד הוה ח"א לומר אידי ואידי פרים כי עולות' תמיד הוה כבשים ולא פרים) הנס שכתבו פ"א ע"ש אבל לעכ"ד זה עיקור • וזוה כנזא אל הענין וזה הוה שכתוב אומר והשיב את הגזילה גו' זאת תורת העולה להורות אס תרצה להקריב קרבן פקה ידיך מן הגזל • ואס תקשה הלא כבר הדבר אומר בתחלת הקרבנות אדם כי יקריב מחס מה אדם לא נזל מאתרים שהיה יקרי עולם וא"ת שצרי שניהם א' לעולות וא' לשארי קרבנות • יש להקשות לא לכתוב דחמא גבי שארי קרבנות ואנו למדי' אותן מבח כ"ש מן עולות כי תנינה היה לפני הדבור משא"כ עולות רא' • לכן אמר זאת תורת העולה כבשי' ולא פרים (עיין במדרש רבה דאית' זאת תורת העולה ר"א בר יודן בשם ר"י ב"ס או' משל למלך שהיה מהלך במדבר ובא אוהבו וכבדו בכלכלה של תאני וכו' כך אמר הקב"ה זאת תורת העולה גו' ופי' מ"כ בתמיה • א"ל רבש"ע זה לפי שעה כשתבנה גו' או יעלו על מונקד פרים • משמע שהשאלה היתה שהיה להם להקריב פרים ולא כבשי') היא העולה שהקריבו ב"כ • ממילא מוכרחים אנו לומר שלמים ר"ל בלא הפשט ופיתוח • וא"כ מוכרחים לומר שעות רא' הוה דהא כתיב פרים ועולות תמיד לא הוה פרים • ואס הוה עולות רא' הרי גם עולות רא' הוה לפני הדבור א"כ אין למילף תנינה מק"ו דעולות רא' • וזוה כנזא אל הענין לתרץ הקושא שהקשינו למה נקט הנזמר לשון עולות אילים • והוא זה כי איכא אפעי' אס היה העולות שהקריבו פרים או כבשים ואס היו פרים הוה עולות רא' • ואס הוה אילים הוה עולות תמיד • ואס היו עולות תמיד מתברר שזב לא פסקה כמ"ש באמת ד"ע כדאית' בברייתא דתניא עולות תמיד העשו' בהר סיני ר"א אומר מעשי' נאמרה בסיני והיא עצמה לא קרבה ר"ע אומר קרבה וזב לא פסקה כו' • והנה בעל המאמר שהתחילו בו ס"ל ששאל הקריבו במדבר עולות תמיד אפ"ש שהיו נוספי' דכיון שהתחילו לא פסקו דס"ל שמי' ויעלו עולות הוה כבשי' ויזבחו זבחי' שלמי' הוה פרים • לכן נקט עולות אילים דאלו הוה פרים לא היה אפשר לפרש כן מ"ש התשכח אשה עולה גו' שר"ל ששאל הקריבו עולות במדבר הרי נוספי' היו ואין לומר כיון שקרבה זב לא פסקה הלא לא קרבה רק עולות רא' ע"ש ויתו ויאכלו גו' וק"ל:

ועפ"ר שאמרו שמי' זאת תורת העולה ר"ל כבשים ולא פרים • כלע"ד ליישב מ"ש גו את אהרן ואין בו אלא זירוז מיד ולדורות • ויש להקשות מהי מתי לומר שלא יהא לדורות • ועפ"ד יונן רק שנקדים דאית' במדרש משכו וקחו לכם זאן משכו ידיכם מע"ו וקחו לכם זאן לפסח • וקשה מה ענין זה לזה וכדי להבין את זה נקדים דאיתא בפ"ב דע"ו אין מעמידין בהמה בפונדקאות של גנים חסכי שחזדין על

הרביעה בו' ורמינהי' לוקח' מהן בהמה לקרבן ואין חוששין לא משום רובע ולא משום
 כרבע ולא משום מוקצה ולא משום בעבר בשלח משום מוקצה ובעבר אס' אית' דאקני'
 ואס' איתא דפלת' לא הוה מוכין ליה אלא רובע וכרבע ליתא א"ר תחליפא א"ר שילא
 בר אבנא משמ' דרב גוי חס על בהמתו שלא תיעקר. התיבס בקיבות וזכרים מא' א"ר
 כהנא הואיל ומכשיתין בנשר. אלא הא דתניא לוקחין בהמה מרובע שלהן ליתא דלמא
 רבע רועה שלהן. ומשני מתירא משום הסכד שבר. אלא הא דתניא אין בו' ע"כ.
 כללא דמלתא גבי בהמה של ככרי שמכרה לישראל ליכא למישא למירי למוקצה ובעבר
 ליכא למישא דאי' אית' וכו' לא מוכנה. לרובע וכרבע ליכא למישא גוי חס על בהמתו.
 וכלע"ד דוקא לישראל לא מוכנה כי יתהוה בה מנהג בזיון אבל למי שעבדה כיוצא בו
 ודאי מוכנה. עוד דריבין אנו לקדים דאיתא במדרש העובדי' בו' שמי מציד בהם שהיו
 אומרים המצרים בגופם שלנו כגופתיהם מכ"ש. וכלע"ד שמכ"ש י"ל אס' בגופם שלנו
 כגופתיהם מכ"ש. ממילא י"ל לפום בבהמתן של ישראל משום רובע וכרבע. וא"כ קשה
 איך יקריבו ישראל קרבן כסא אס' יקחו משלהן יש בהן חש דרובע וכרבע. אס' יקחו מן
 המכרי' יש בהן חש מוקצה ובעבר. וליכא למימר אס' אית' דפלת' בו' דהא גם ישראל
 עבד' לטלה לכן אמר הכתוב משכו ידיכם מע"ז שלא תעבדו עוד וקחו וקחו מן המכרי'
 כי אמר שלא יעבדו עוד לע"ז שהם ודאי מה דאקנו לו פלחו לא מוכבי להם. ונזה
 כנא אל הענין לתוך שהיה אמיא שלדורות לא יהיה הקרבן תמיד ככש' כי אס' כרים
 והא דהקריבו כעת ככשים ולא פרים היינו משום דבר כסא הוא בן ג' שנים דהיינו
 לפקות בן כ"ד חדשים ויום א'. ומיום שנטלה העבודה עד שהוקם המשכן לא הוה כי
 אס' ח' חדש. אבל כש' בן שנה ה"ל. כי כשאתה חושב מר"ה שנטלה העבודה
 שהם ח'. חדשים כנא כש' אעפ"י שהוא בן שנה חמש לית' בו' משום חשא
 דרובע וכרבע כי עבודה של בהמה דקה הוא חמשה חדש' כדאית' בבכורות
 פ"ק אבל לאחר מכן שיה' להם פרים דלית בהו' חשא דרובע וכרבע ה"א
 שיה' התמיד פרים לכן הוצרך לומר שנס לדורות יה' ככשים דוקא. וזהו שאמר מיד
 ולדורות. כללא דמלתא שלפי פשוטו י"ל לייב מה שאמר לאחר כוונתו לומר לדורות
 זאת תורת העולה ככשים ולא פרים (וזהו לדעתי כוונת בלעם הרשע כמא שלקח
 סר ואיל' ולא עוי') אך עדין חל עלינו קובת ביאור במה שהוצרך לומר מיד שהוא
 מיותר. ולתוך כלע"ד דה"א שלא יקריבו עולת תמיד מיד במדבר כמו ש"ל באמת
 חד מ"ד ומפרש מא"ה המנחות וזמנים הגשתם לי במדבר גו' כפשוטו. וטעמא דמלתא
 הוא זה לפעכ"ד דאית' בס' כוונת שס' אבי' נתן שהוא שס' של מ"ב גימטרי' עולת.
 והוא עצמו חסד ולפי שארשו בנבירה בקרא תולע כמו תולעת שני ויש בקליפה תולע
 המרקיב את הכל ומכלה את הכל וכל בוקר מתעורר אותו כיוצא לבלות את
 העולם והקב"ה בראשיתו מנלה אור הקסד דהיינו התולע שחסד עי' עולת
 התמיד שהיו ישראל מקריבין. ועי' היה ככש' אותו התולע בו' ע"ש הרי קמן שמכלית
 של עולת תמיד להכניע התולע שבקליפה דהיינו העולה מעורר השם של מ"ב אבי' נתן
 שהוא

שהוא ספר וזו כבוד העולם שעולם קודם ינכה. והנה במדרש כסענו מ"ב מסעות ע"י
הסם של מ"ב והיה מקום לומר שלא היו נריכין לעולם תמיד כי ע"י מ"ב מסעות בתעורר
הסם רק אחר שנכסבו לארץ או היו נריכין. לכן הוכרך לומר אין זו אלא מיד דוק וק"ל:
כליק פרשת נו;

פרשת שמיני

במדרש

ילקוט פרשה זו ויהי ביום השמיני וכו' מה ת"ל מלמד שהיה שמע
לפניו במרום כיום שנברא בו העולם במעשה בראשית התם הוא אומר
ויהי ערב ויהי בקר. וכאן הוא אומר ויהי ביום השמיני וכלע"ד שהוא דקדוק ביום השמיני
דאיתא במדרש בשבת פירקין ח' ויעמוד העם על משה מן הכפר עד הערב ובי תעלה וכו'
אלא לומר לך כל דין דין אמת לאמתו כאלו שותף להקב"ה במעשה בראשית כתיב
הכא וכו'. וזה ידוע שדין ממונת הוא ביום מבין הפסוק על פיהם יהי כל ריב ונגע
מקיש ריב' לנגע' מה נגעים ביום דכתיב ביום הראותו אף ריב' ביום. וזהו שאמר
ביום השמיני מאתר שדומה לדיב' שהוא משותף למעשה בראשית כמו דיב' ודיב' ג'
ביום דוקא. והנה עפ"י זה בארתי מאתר אחד מדרש ילקוט פ' ואסתכן דף רכ"ג ע"ד
ו"ל ומכין שהראו דבורה שאמר עיה התמרים ולהלן הוא אומר והיו יושבת תחת תומר
דבורה. ומכין שהראו אשתו של לוט שאמר עד כוצר ולהלן הוא אומר השם יצא על
קארץ ולוט בא בזערה עכ"ל. המדרש הזה אינו אומר אלא דרשוני וחיו למת הראה
הקב"ב למשה שמי נשים האלו אחת שהיא ערין כביב מלח ואחת שעתידה להיות שופטת
את ישראל. וכדי ליישב המדרש הכ"ל כלע"ד שהענין כך הוא לפי שמכינו במדרש' שתי
בקשות שניקש משה רבינו ע"ה והש"י ב"ה השיב לו רב לך ועל כל משונה ותשובה קשה
קושיא א' וע'י הוראת שמי נשים הכ"ל ותישבו ב' הקושיות. וכדי להניין את זאת בקדים
עוד מדרש תמוה דאיתא במדרש אחר משה רבש"ע טול אחת מעיני והניח אותה תחת
קובת העזרה בו וקשה מה היתה כוונתה של מרע"ה בבקשתו זו. ובימי חורפי זה
קרוב לחמשים שנה שמעתי מפי הגאון המנוח מוה"ר מאיר בנו של מהר"ר יאקב שיק
כ"ץ וכל שהי' מיישב מדרש זה ע"פ המדרש שניקש משה שאם לא יוכה לכבש לא"י יאמר
מי בשונה לארץ ועל בקשה זו היה משה מתיירא ששיב לו הש"י ב"ה שאם יאמר בח"ל
ואינו יוכל לעלות לג' רגלים משום הגזירה כי לא תעבור גו' ילמדו ממנו שארי ישראל
וגם הם לא יעלו לכן ביקש טול אחת מעיני בו ותניין סומא בא' מעיניו פטור מן
הראי' וכשישראל יעלה לרגל ולא ימצאו שם את משה יראו אחת מעיניו שם ומילא ידעו
שהוא פטור מן הראי' ולא ילמדו ממנו שגם הם לא יעלו. הן הן דברי פי חכם מן ארץ
לו. ולעז"כ שהענין כך הוא דאיתא במדרש רב לך (ר"ל כבר הניע זמנך של יהושע
שהוא יהיה רב) א"ל אם לאו אעשה תלמיד ליהושע. א"ל אין הרב נעשה תלמיד
לתלמידו עכ"ל. כוונתו שאין זה דרך כבוד לדרך עולם שהיה יהושע יושב ודן ולא

משה' לכן הקדים משה והכניס את הפירכא באומרו טול א' מציני כו' וכדי להבין את
 זאת נקדים לזאת בפ' ד' דסנהדרין דף ל"ד ע"ב וז"ל דיני ממונו' דין ביום וגומ' דין
 בלילה מנא ה"מ אר"ח צר פכא דאמר קרא ושפטו את העם בכל עת . אי הכי אפי'
 תתלת דין כמי כדנבא רבא רמי כו' הא כיצד יום לתתלת דין לילה לגמר דין
 מתני' דלא כר"מ דתני' היה ר"מ אומר מת"ל על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע כו' מקיש
 ריבי' לנגעים מה נגעים ביום דכתיב ביום הראותו אף ריבים ביום (הנא באומר
 שהתחילו) ומה נגעים שלא ביומין דכתיב לכל מראה עיני ההקף אף ריבי' שלא ביומין
 כו' . ההיא מציא דהוא בציבנותא דר"י דהוא דאין דינא ולא הוה א"ל ר"י ולא מדי
 כו' ר"י סתמא אפריכא אשכח דיני ממונות דנין ביום וגומ' דין בלילה כו' ע"ש ופירש רש"י
 סתמא אפריכא אשכח דמכשיר כומין דלילה דומיא דכומא . ע"כ כלל דמלתא שאלפא
 דר"מ כומא בא' מצינו פסול לדון ואליבא דתנא דידן כשר לדון . ונזהר כנא אל הענין
 מזה היה כיצד שומא באחת מצינו פסול לדון כדעת ר"מ ממילא פשוט א' מצינו
 ויכח אומר בעצרה וכל העם יראו וישמעו שהוא פסול לדון אז לא יהי' לו נגאי' שהוציאו
 יהיה שופט ולא הוא כיון שהוא פסול לדון מן הדין . והקב"ה השיב לו אעפ"כ רב לך
 ואין הרב נעשה תלמיד לתלמידו כי לאו אורח ארעא . וא"מ ששול א' מצינו וכו'
 ממילא אין זה נגאי' לך כי כומא בא' מצינו פסול לדון . זה אינו דאם שומא בא' מצינו
 פסול לדון ממילא גם פסול לדון בלילה כמבואר בגמרא הכ"ל . ואם אכור לדון בלילה
 ממילא הוה דין מכות עשה שהזמן גרמא וגמים פטורות כמו שגסים פטורות מן הצינית
 משום דלילה לאו זמן צינית הוא וה"ל מ"ע שהזמן גרמא הה"כ לענין דין ואם גסים פטורות
 מלשפוט אין בכון שיהי' אשה שופטת את ישראל . לכן הראה הקב"ה למשה שדבורה
 יושבת לשפוט את ישראל (ולא ס"ל למדרש הזה התירושים שכתבו התוס' בכמה דוכת'
 שדבורה דבה משום פגוד השכינה או שהיא היתה מלמדת לאתרים עיין בתוס' בפ"ק דב"ק
 דף ט"ו ע"א ד"ה אשר תשים וכו' בתרא דניטין דף פ"ט ע"ב ד"ה ולא לפני הדיוטות'
 וכו' בא' סי' דף כ' ד"ה כל הכשר כו') ממילא מוכח דגם בלילה דין דא"כ הוה מ"ע
 שהזמן גרמא וגמים פטורי' . וא"כ הוא גלילה זמן דין הוא . גם כומא בא' מצינו כשר
 לדון . ואם כומא בא' מצינו כשר לדון לא יספיק למשה מה שאמר טול א' מצינו כו' כי
 אעפ"י שיהי' כומא בא' מצינו יהיה כשר לדון ואם יהוצי' יושב וקן ולא הוא לאו אורח
 ארעא . ויפה השיב לו רב לך זה יהוצי' . וק"ל .

וכרי להבין למה הראהו אחריו של לוט נקדים דאית' במדרש ילקוט דף הכ"ל פ"א
 וז"ל דא' רב לך בעל דין שלך הוציא מיתה לכל קטן וגדול שם הוא (ר"ל שדורש
 רב מלאן ריב) אדם הראשון שאכל מן האילן הוא גרם מיתה לכל באי עולם כו' עכ"ל
 וקשה מה עלה בדעתו של משה שלא ימות מי בעלם מצינו מ"ש הש"י ב"ה לאדם הראשון
 כי ביום גו' מות תמות מיתה לאדם מיתה לתולדותיו כדאית' במ"פ בראשית . אלא
 ע"כ לומר שמה היה סגור מ"ש מות תמות אתי להורות מיתה לאדם מיתה לפניה כדאית'
 ג"כ במדרש הכ"ל והוכיח הש"י ב"ה להוכיח גם על חוה בפני עצמה דא"כ לא הוה

אז נעצת ע"י אזהרתו של אדם דבמקום איבוד כסף לא תמדין הסוד הכתוב אשה לאש
 לכל עונש' (עין בפ"ק דב"ק דף ט"ו ע"א ובפ"ק דקדושין דף ל"ה) וא"כ הוא היה
 נזכר משה שלל כבוד מיתה על תולדותיו כשאינם אומרים מעט אבותיהם בידים לזה
 הציב א"י לו רב כך בעל דין שלך הוציא מיתה בו' אדם הראשון שכל מן האלן הוא
 גרם מיתה לכל באי עולם כי פירשו של מות תמות הוא מיתה לו' מיתה לתולדותיו כי
 למיתת מות אינה כריך אזהרה בפני עצמה כי היא ככללת באזהרת אדם הראשון כי
 באמת הסוד הכתוב אשה לאש לכל עונש' שכתורה וכו' להוציא זה הראשון אשתו
 של לוט שהיא נפיש מלך' דהמפרשים הקשו למה נענשה אשתו של לוט משום שהביטה
 מאחוריו הלא לא נכטוית כי המלאך לא אמר לה שלל תביט מאחורי' כי קם ללוט אמר
 אל תבע גו' ותרדו ג"כ שהאשה אינה צריכה אזהרה בפני עצמה כי הסוד הכתוב אשה
 לאש בו' והיא ככללת באזהרת האיש ממילא אפי' שהראשון אשתו של לוט כדי להבינו
 שיהיה הציבור רב לך אזהרה' גרם מיתה לתולדותיו במדותיו כפסל המיתה מות תמות כי
 למיתת מות אינו כריך אזהרה בפני עצמה כי הוא ככללת באזהרת אדם כי השווה
 הכתוב בו' וזה מוכח מן אשתו של לוט וק"ל:

ועפ"י דרך זה דק קצת בענין אחר יבנתי מאמר ה' בנדרות פ' הרואה דף כ"ד ע"כ
 וז"ל מבי על לוט ועל אשתו מברכים שנים על אשתו אומר ברוך דין אמת
 ועל לוט אומר ברוך וזכר הנדקי' עכ"ל ופירש' וזכר את הנדקי' נזכר את הנזכרים
 עכ"ל וקשה מה שייכות יש לזכרת של וזכר הנדקי' עם ברכת דין אמת על אשתו של
 לוט - וכבר נתקבצו בזה דש' א' בנדרות אגדות וע"פ דרכיו ק"ש ב"ש להרהר ה' אחר
 מדותיו של מקום שנענשה אשתו של לוט כי לא נכטוית ואין עונש' אלא מזהיר' אבל
 ב' אמת הוא אמת ומשפטיו אמת שהיא ככללת באזהרת לוט כי השווה הכתוב בו' כמ"ש
 ואף גם מ"י שלל יורה בזה מ"מ דקויה היתה לעונש כי ה"ל לומר שלל תבע מאחוריו
 מק"ו מן לוט שהיה לוט היה לו זכות קצת כמ"ש דש"י בפסוק ויזכור אלהים וז"ל מהו
 וזכירתו של אברהם על לוט נזכר שהיה יודע שגרה אשתו של אברהם בו' ולא גילה הדבר
 בו' הרי שהיה ללוט זכות קצת אצ"י כן אמר לו המלאך אל תבע מאחריך ופירש' אמת
 דשעת ענינם בו' איך כדאי לראות בפרענות ואתה נבול עכ"ל מ"ש אשתו שלל היה
 זכות כלל והרשעת עצמים כדאית' במדרש מ"ש שאינה כדאי לראות בפרענותם ממילא
 ודאי היתה ככללת באזהרת לוט מק"ו אפי' למאן דלא ס"ל השוה בו' ויפה דן דין אמת
 ה' ב"ה ע"כ כשרואה אשתו של לוט כריך לבדך ברוך דין אמת - וכדי שלא יזהרה
 ח"ו אחר דינו של מקום ולומר הלא לא נכטוית לכן כריך לבדך ג"כ ברוך וזכר הנדקיים
 דהיינו ויזכור אלהים את אברהם כמ"ש דש"י ופירשו שזכר ללוט מה שלל גילה שגרה
 אשתו של אברהם היא' ממילא מוכח שהיה ללוט קצת זכות וא"כ היה לה לאשתו ללמוד
 ק"ו ולא למדה ממילא יפה יש לבדך על אשתו ברוך דין אמת - וק"ל והוא נכון מאד לע"ד •

בליק פרשת שמיני:

פרשת תוריע

בפסוק

בפרשה זו ביום השמיני ימולו. איתא בגמרא פ' ד' מיתות (דף כ"ט)
 וז"ל והרי מילה שבאמרה לב"כ דכתיב ואתה את בריתי תשמור ונשנית
 בסיני דכתיב ביום השמיני ימולו. ומשני הווא למישרי שבת הווא דלתי כו' הכה עפ"י
 גמרא זו בארתי מאמר תמוה פ"ק דקדושין (דף ל"א) דרש עולא אפיתחא דבי כניאה
 מ"ד יודוק ה' כל מלכא ארץ כי שמעו אחרי פיד מאמר פיד לא כאמר אלס אחרי פיד
 בשעה שאמר הקב"ה אכני ולא יהי' לך אמרו או"ה לכבוד עצמו הווא דורש כיון שאמרו
 כבר את אביך ואת אמן חזרו והודו למאמרות הראשונות. דבא אמר מהבא ראש דברך
 אמת ולא כוף דברך אלס מקור דברך ניכר שראש דברך אמת עכ"ל המאמר ויש לדקדק
 במאמר הזה מה רגז או"ה לקנטר על התורה הלא כבר הקדושה הקב"ה על כל האומות
 ולא רגזו לקבלה כמ"ם וזרש משעיר גו' וע"כ כשאמר כבוד את אביך גו' חזרו והודו
 למאמרות הראשונות למה הלא דבר הווא ופלע"ד לתקן כזה התוסף שאו"ה רגזו לפרוק
 מעליהם עול שבע מצות דידהו ולומר שהקב"ה התירן להם (כמו שיש כאמת מ"ד דכ"ל
 הכי) וא"ל לומר כן אס לא שיאמרו ש"כבוד עצמו הווא דורש וכשאמר הקב"ה כבוד את
 אביך כו' היה מוכרח ש"ל לומר לכבוד עצמו הווא דורש ממילא הוכרחו לומר ולהודות
 למאמרות הראשונות שאין הקב"ה התירן להם. וכדו להקנין את זאת נקדים גמרא
 שהתפלגו רק כנאמר יותר וז"ל אר"ב"ט כל מצוה שבאמרה לב"כ ונשינו' בסיני לזה ולזה
 באמרה (כנון ע"ז) לב"כ ולא נישנית בסיני לישראל כאמרה ולא לב"כ ואנו אין לנו
 אלא ג"ה ואל"בא דר"י. אמר מר כל מצוה שבאמרה כו' אדרבה מדכונת בסיני לישראל
 באמרה ולא לב"כ מדאיתני ע"ז בסיני ואשכח דעניש גוים עילוייה ש"מ לזה ולזה באמרה כו'
 כל המצוה שבאמרה לב"כ ונשינית בסיני לזה ולזה באמרה והרי מילה שבאמרה לב"כ דכתיב
 ואתה את בריתי תשמור ונשנית בסיני דכתיב ביום השמיני ימולו. הווא למשרי שבת
 הווא דלתי ביום ואפ"ל בשבת. א"ה כל חדא וחדא כמו כוונתא מאוס קלתא איתני כו'
 (וירש"י כל ז' מצות שמורו ונישנו בסיני כ"א ואל' הוצרכו לשבות על דבר כנון ע"ז
 מיתה שבה וכן ג"ע כו'). בללא דמלתא כל מלתא שבאמרה לב"כ ונשינית בסיני אס
 נוכל לומר שמור ונשינית למלתא כנון ע"ז י"ל שנישנית משום שמיית ב"כ הווא כסוף
 או כחשק. ובדוכינו הווא בסקילה אוי אמרו כן לישראל באמרה ולא לב"כ לכן אמרו
 או"ה כששמעו שאמר אכני ולא יהי' לך התחבטו לומר לכבוד עצמו הווא דורש להקטיר
 בכבודו ולענות לעצמו בסקילה. וא"כ הווא ממילא לישראל כאמרה ולא לנו. אבל
 כששמעו שאמר כבוד את אביך גו' חזרו והודו למאמרות ראשונות כי הנינו ש"ל לומר
 שא"כ נישנית להודות שזייב בסקילה כי זה מוכרח אעפ"י שלא נישנית בסיני. וכדי
 ל' אין את זאת ואת נקדים דאיתא נר"ם ד"מ וז"ל סקילה חמורה מחשך שכן ניתנה למדק
 ולעצ"ז וכו' אדרבה חשך חמור שכן ניתנה למכה אכני ואמו ומאי קומרא שכן הוקש
 כבודו לכבוד האקוס כו' ע"כ והקצו בתום תימא סקילה כמו ניתנה למקלל או"ה דהוקש
 כבודו

כבודו כו' וכי מפני שהוקש יהיה חמור מכבוד המקום וי"ל דלא קאמר שיהא חמור אלא חמור בסקילה ע"כ הרי קמן שמכח כבוד גו' מוכרח שצ"ז הוא בסקילה אף גם אם לא נישנית בסיני מחילא ליכא למימר למלתא הוא שנישנית אלא להורות שזהו ולזה באמרה ולכן הודו למאמרות ראשונות ממש דיבור כבוד את אביך וכו' וק"ל:

ובמיש רבא מהכא ראש דברך אמת כו' מסוף דברך כיכר ראש דברך אמת • כלע"ד שאין בוונתו מסוף דברו היינו כבוד כי למה יכנה מצות כבוד כשם סוף דברו הלא הוא דיבור הד' אלא בוונתו הוא על סוף הדברות ממש היינו אשר לרעך • ור"ל ע"י אשר לרעך חזרו והודו למאמרות ראשונות שהם מצוות וצוומים עליהם ולא כפסטר מהם באמור • וכדי להבין את זאת נקדים מ"ר פ' קדש • וז"ל הלכות היה בהן תרי"ג מצות כבוד אותיות מן אכזי עד אשר לרעך לא פחות ולא יותר וכולן ניתבה למשה מסיני שבהם חוקים ומשפטים מורה ומשנה תלמוד ואגדה ע"כ • וכעת המ"כ וז"ל עד אשר לרעך ולא עד בכלל • וכתבו הקדמונים ש' אותיות על אשר לרעך רומזים לשבע מצות ב"ט • והמקובלים הגבו שרומזים לו' ספירות מן חסד עד עטרת ע"כ • והנה האומות אין להם עסק בנכסות • לכן הבינו שהם רומזים לו' מצות דידהו הלא בפסוקי הם מהן דאל"כ ל"ל לרמוז עוד פעם על ז' מצות הלא ז' מצות דידהו הם בכלל תרי"ג מצות וק"ל • לכן כשמצטריך דבריו להיניח אשר לרעך שמרנו על ז' מצות דידהו חזרו והודו • ולא מקודם לכך וק"ל • סליק פרשת תזריע:

פרשת מצורע

בפסוק זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והוא אל הכהן גו' מה שיש לדקדק במקראי קודם האלו רבו כמו רבו א' מ"ש זאת תהיה תורת המצורע • מלת תהיה היא מיותרת מה היה מקרא חסר אלו כתוב זאת היא תורת המצורע • באמת הגמרא בובאי פ"ד (דף ל"ט ע"ג) דורש מלת תהיה לעיכוב פירש' כל מקום שנאמר הווייה לעיכוב • וז"ל אמר מר א"ל אלא מתן שבע שמעכות בכל מקום היכא • אמר רב טבא בפרה ובנגעים • ופ' רש"י בפרה כתיב חקה ובנגעים כתיב זאת תהיה גו' • מ"מ קשה קושאן לא לקיבו למה הקפידה התורה ב"כ שלא יחסר אפילו הוזהר אחת ויהיו דוקא שבעה • לפ"כ יש לישב שכוונה מכוונת הקפידה התורה במצורע במספר שבעה הן בהיות הן כימין וכלע"ד טעמא דמלתא הוא זה דאית' בנגע' משנה' ג' פ"ג צור ובשר מיטמא' ב' • שנוצות שהם י"ג יום ע"כ ופירשו שום הו' עולה לכאן ולכאן ויש לבו ליתן טוב טעם למה באמת יום הו' עולה לכאן ולכאן • וכלע"ד טעם נכון והוא זה כי הטעם של ההסגר הוא כדי שיתבודד ויפגע במעשי ויתקנס כ"כ המפרשים וקשה מ"מ למה דוקא ז' ימים במכוון לא פחות ולא יותר אלא כלע"ד טעמא דמלתא דאיתא בפ"ב דערוכין על ז' דברים נגעים באים וקא' חשיב להו' היום • לכן פלג תורתנו הקדושה ולימד דעת את המצורע שיסגר ז' ימים ובכל יום ויום יתקן א'

מן ה' עבירות שעומסם נרעת בעור ובבשר • ובמד' ר' אית' זאת תורת המזרע הה' ד' ש' פכה שאל' ה' נכנס תועבת כפשו • דמ' א' ש' נכנס הרי' ג' נכנס אחרי נכנס מאי מקיימן רבנן עם נכנס • זו שביעית שקשה כנגד כולם ואיזה זה משלוח מדנים בין אחים כו' • אר' • וכולן לקו בצרעת עכ"ל • באמת המדרש הזה כריך יסוד רק אין כאן מקומו ויבטלו כיוצא בדברי ר' מאיר בפשוטו שאמר שהם י' דברים וכולם עומסם נרעת א"כ א"כ כי יש להקשות למה חילקך הכתוב ולא קאמר שלש עשרה שאל' ה' והם תועבות כפשו אלא עכ"ל שהם ז' עבירות תמורות ראשיות על יחסם הנגעים באלים ואף אם תקום ב' ימים הראשונים ולא תיקן ג' השם הכותרי' הנגעים עדן עומד במקומו לכן יסגיר הכתוב ז' ימים שנית להיכנס עוד שש ימים מלבד יום השניעי שעולה למספר ז' הראשונים • כן יש ליישב ע"פ הכוונה :

והנה דרך פשוטו יש ליישב מה שאמר מלת תהיה ולא קאמר זאת היא תורת המזרע שבאמת המוציא דע ומספר ל"ה דינו מיתה ממש והוא סקילה דאית' בערכין אמר רב חסדא אר"י המספר ל"ה ראוי לסקלו באבנים כתיב הכא אותו אמותי וכתוב הנהם במתו בבור חיי יודו אכן בי ע"כ ממילא לפ"ז א"כ מ"ש זאת תהיה גו' ר"ל שהקב"ה ברחמי וברוב חסדיו חזר שיהי' תורתו של מחפרי ל"ה נגעים ולא יפגע במיתת כפשו תתלה רק יפגע בגופו תשלה • וזלע"ד מ"ש קב"ה לשטן הנג' בידך אך את כפשו שמור • דקשה מהיכי יתתי שלא ישמור את כפשו וימיתו • אמנם עפ"ד א"כ שאמרנו שנקום סקילה באלים נגעים ע"פ רוב רחמי וחסדיו של הקב"ה שאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תתלה • ואיתא במקובלים שאיזה היה גלגולו של תרם ותרם ע"ז והיה דינו בסקילה והיה מקום לומר שאיזה היה א' מחבדי אור' ואין לרשם עליו ולומר אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תתלה • דאיתא במדרש אמר הקב"ה לשראף ראש מה ביניכם וכן אור' כשהם חוטאים איני הוכיח עליהם את הדין שבאמר הפך עליהם את דיוכם ואני כונע בתתלה בגופם שאל' ויפגע ה' את פרעה נגעים גדולים ואת ביתו • ולכס איני כונע תתלה בבתיים ולא אין אתם קוברים בו איני כונע בנפשות ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אפוחתכם עכ"ל (הובא בק' עיר דוד) ממילא א"כ שהיה לשטן מקום לטעות כיון שניתן רשות למשחית כל בשר להכות את איוב בשחק דע היינו משום שהוא סייב סקילה עבור תרם שהיה ע"ז א"כ אין לרשם עליו כיון שזיב היה מן האור' ולא שייך ב' לומר אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תתלה • לכן הוצרך הקב"ה לומר אך את כפשו שמור וק"ל • או כד"א כוכל לומר שהיה ה"א שהשטן לא ישמור כפשו של איוב ע"פ מ"ש בגמרא בסוטה דף י"א ע"א ג' היו באותו עצה בלעם איוב יתרו בלעם מניין בחרג איוב שחק מידן ביסורי' יתרו שברח וכה ששבו בגין בלשמת הגוים ע"כ אה"א אלו היה קוטר דברי בלעם היה מזיל ומבטל העצה של כל הכן גו' ובין שחק נעצה עצמו של בלעם כי שחקמו כהודאה דמא' א"כ יהיה הוא ג"כ מידן במיתה • לכן א"ל ה' אך את כפשו שמור והו' לפי פשוטו :

ועדיון קל עלינו מזה כיאור למה באמת המספר ל"ה ראוי לקולו באנשים.
 וכל"ע ד' היינו טעמא דאיתא בערכין א"ר חסדא א"ר א"ר חסדא א"ר חסדא א"ר חסדא
 אקב"ה אין אני יכול לרד בעולם שנאמר מלשני בפתר רעחו אותו אצמתי ובה
 עינים ורחב לבב אותו לא אובל א"ת אותו לא אובל אלא אותו לא
 אובל ע"כ הרי קמן שהמספר ל"ה גורם לטובות. ואם תבולק השכינה ח"ו יתקור
 לטובת שבת אקב"ה שביד רוחות ומוריד גשמים כשאלת טורנסורוסם הרע עם
 השכינה שם שכל העולם כד' אמות שלו ולא שייך כשחבלק שבינתו. והמחל שבת קייב
 בקילה. ע"כ א"ש שהמספר ל"ה ראוי לקולו באנשים. ובה מובא המאמר מ"א
 בתענית אין הגשמים נעזרים אלא בשביל מספרי ל"ה כי המספר ל"ה גורם לטובות
 השכינה ואז גשמים נעזרים באמור. וק"ל:

ועפ"ר אלו יובן מאמר א' תמוה בפ"כ דתנינה הובא בעורע וז"ל עד די כרסון
 רמיו ועתיק יומין יתיבי ר"ע אמר א' לדון וא' לדקה א"ל ר"א עקיבא
 מה לך אלא הגדות כלך לך אלא נגעים ואהלות אלא א' לכסא וא' לשרפרף כסא לישב
 עליו ושרפרף להדום רגליו ע"כ וקשה מאי אולמי דרשתי דר"א מדרשתי דר"ע
 אדרבא לפי הכרעה דרשתי של ר"ע מתישבת יותר מדרשתי של ר"א משום די כורסון
 נמשע שני כסאות שות. ע"כ למה אמר כלך לך אלא נגעים ואהלות דמשע שכן
 היה מחזור לפניהם מתחלק נגעים ואה"כ אהלות וכלא כאשר הם מחזורים לכנינו
 וזכריין אלו ליתן טוב טעם לסדר זה (ועיין בדמ"כ בפירושו טעם לסדר שלכו)
 וכל"ע" שיש טעם להקדים נגעים לאהלות כי אהלות מורה על מיתה ואין בעל
 הרחמים פוגע בכפשות תחלה אלא מקדים נגעים וא"כ לא ישוב מדרכו הרעה לבוף
 המיתה ממשעת ובה שהיא אהלות. ובה נבוא אל הענין רק בקדים שנראה אם זה
 להקב"ה שני כסאות א' לדון וא' לדקה בשעה שיש דין אין דקה דאל"כ תרי כסאות
 למה לו. וז"ל לדעת ר"א אלא בשעת דין יש דקה שהרי אין ב"ה פוגע בכפשות
 תחלה לכן אמר לר"ע כלך אלא נגעים ואהלות וזמן כדר זה שמוקדם נגעי לאהלות
 נראה שאין ב"ה פוגע בכפשות תחלה באמור ממילא במקום דין יש דקה. וא"א
 לומר א' לדון וא' לדקה אלא א' לכסא וא' לשרפרף. וק"ל:

סליק פרשת מצורע;

פרשת אחרי

בפסוק וידבר"ה אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' ויאמרו
 ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל
 הקודש גו' יס לדקדק בכתבי קודש האלו א' אומרו אחרי מות גו' למה לי כי מאי כספא
 מזה אם פרשה זו באמרה אחרי מיתת בני אהרן או קודם לכן. ואף שר"י בא לישב
 קושא

קושיא זו בשם המדרש וז"ל מה ת"ל היה ר"א ב"ע משלו משל לקולה שפנסם אכלו
 רועה ואמר לו אל תאכל כזון ואל תשכב בטעם נח אחר ואמר לו אל תאכל כזון ואל
 תשכב בטעם שלא תמות כדרך שמת פלוני. זה ורזו יותר מן הראשון לכך כאמר אחרי
 מות שני בני אהרן ע"כ אל על זה קשה הלא מנינו כמה פעמים שאמר הכתוב ויעש כן
 אהרן להגיד שבזמן שלא שינה אעפ"י שלא כאמר לו נורזו גדול כ"כ. וז"ל מהי תיתי
 לתוס' ששנה אהרן ממה שזיוה מהאקוס ב"ה עד שהוצרך לזרזו ביותר. הן אמת שחזר
 זו לא נכטור לאהרן לבדו אלא אף לדורות אפילו בזמן בית שני שלא היה שם ארון
 והכספות. והיה מקום לומר שהכספים אז לא נכטרו באל יבא לכן כדרך לזרזו שלא
 ימותו כדרך שמתו בני אהרן. והוא זה כי ידוע שבזמן בית שני לא היה שמן המשחה
 כדאית' בגמרא יומא. רק הכ"ג היה מרובה בנגדים וכיון שלא היה קדושתו גדולה
 כ"כ לא נתקנאו בו מ"ה וזיתא במדרש דבה שמות פ"ט וז"ל ואילו זכיות הרבה שהיו
 בכספות עמו ומכיוצא' אותו לא היה יכול לכנסו למה שהיה מ"ה שם כו'
 והקשה ה"ת הלא אית' בירושלמי וכל אדם לא יהיה באוהל מועד אפי' מ"ה דכיוצא בהו
 ודמות פניהם כפי אדם ותיקן שמתקן היו עומדים ולא יכנסוהו לכנסו. ובשם הרמ"ב
 תירץ שהיו מוכרס' לנפאת עד באתו של הכ"ג. וזה כ"ל הוא פלוגת' במדרש' היכן
 מתו בני אהרן אם בכנסים או בתוך וק"ל ובה כ"ל ליישב קושיית הרמ"ב שדקשה למה
 לא היו פעמוני' בנגדי כהן הדיוט כדי ששמעו מ"ה בנפאת ונפאתם. וזהו שתיקן הוא
 כמר הקשה עליו ה"ת ע"כ ולענ"ד שזאת לא זאת כי אם הכ"ג שהיו מוכתר בנימוכין
 ומקודש יותר דזה את ה"ה לתוך כי מעלתו למעלה מן מעלת המלאכים אבל כהן
 הדיוט שזינו מקודש כ"כ אינו דומה ה"ה והוא זהם יכולים להיות במחיצה אחת.
 וז"ל אין לתוס' למ"ה שזיקו אותו וממילא היה מקור לומר שבבית שני שלא היה קדושת
 הכ"ג גדולה כ"כ שלא נמשח בשמן המשחה א"כ יש לומר שיוכל לבא בכל עת לכן אמר
 אחרי מות שני בני אהרן בקרבנות וגם הם לא היו מזוהים בשמן המשחה (כדאית'
 בת"כ אלה שמות בני אהרן המשות' מכלל שהיו ג"כ שזינס משות') א"כ ח"ש לומר
 אחרי מות גו' כ"י לזרזו יותר כדי שלא יהיה מקום לטעות לדורות הבאים שזינס
 משות' בשמן לומר שהם יבואו בכל עת כיון שאין קדושתו גדולה כ"כ וק"ל. וזה כ"ל
 כוחת הנמרץ דקאמר בפ"ק דיומא וכו' אהרן שהוא כ"ג קמא הוא דנבי פרישה אבל
 כ"ג בעלמא לא כו' וקשה וכו' אהרן יגרע שלא יהא ראוי ליכנס לבני ולפנים בלא פרישה.
 ואחרי כ"ג יכנסו בלא פרישה אלא הוא הדבר אשר דברנו שכל מי שקדושתו ומעלתו גדולה
 צריך שמור יותר שלא יפגשו בו מלאכי אלקים וק"ל אמנם עדין יש להקשות שמשמעות הלשון
 אחרי וכו' משמע שקאי' אהרן גוש' ג"כ ולא חכמו אחריו דקא' וז"ל קשה ל"ל אחרי מות
 כאמור ח"ל כדי לזרזו דורות הבאי' שזינס משות' וכו' וז"ל כי משמעות הלשון קאי' על אהרן
 גוש' והוא משום בשמן המשחה אמנם לפי פשוטו יש לטכ קושיא זו רק בקדים עוד
 קושיא גדולה היא אלינו הלא יורע כל מקום שאמר אחרי מוסבג. וזיתא בפ'
 הנפקין אמר ר' לוי שמה פשוט באמרו ביום שהוקם המשכן אלו הן פרשת הכנסים

ופרשת ליום ופרשת עמאים ופרשת שלוח עמאים ופרשת אחרי מות וס' שתי יין
 ופרשת כרות וס' פרה אדומה ע"ג בפירש' ותוספת וא"כ באמרה פ' זו ביום
 שחתו בני אהרן ואין אחר אחרי דמשמע שהיה מובאג' . ותוס' תירצו ושם
 שבאחר אחר כל הפרשיות לבן חשיב מובאג' . וקשה מה בא למדינו פשטא
 באמרה אחר כל הפרשיות כי בא ותשוב ותמצא שזה פ' הוצרכו בו ביום וס'
 פרה הוצרכו ליום המזבח כי ביום המזבח נשפטה הפרה כמ"ס רש"י כי
 קודם לכן לא היה אפשר דכתי' בה והזהר על פני אהל מועד . ופ' אחרי לא
 הוצרכו כי אם ביום כבורים שהוא כמו שזה קדשים לאחר מכן והנה לישב
 קושיא אלו בקדים מ"ס פ"ק דיומא ר"ל חתני תרתי כאשר עשה ביום הזה ביום
 לעשות לכפר עליכם לעשות זה מעשה פרה לכפר אלו מעשה יום הכיפורים (כלומר
 שגזרין פרישה שבעה) ותו איתא התם תניא כוותי' דר"י בואת יבא גו' כמו שאמור בענין
 מה היא בענין דתלומדים אהרן פירש שבעה וז"ל יום א' ומשה מהב"ל כל שבעה כדי
 לתכבו בעבודה . אף לדורות כ"ג פירש שבעה ומשמע יום א' ומובאג' לו שני ת"ס כו' .
 עוד בקדים דאיתא בת"כ ביום ה' לעשות לכפר עליכם א"ל בפרה זו תכפר עליכם עד
 תחיות המתים . ופירש הקרבן אהרן ה"פ דקרא כאשר עשה ה' יתגבר ביום הזה שכיפר
 עליהם ביום לעשות זה לכפר עליכם תמיד כי איכנס צריכים לכפרה אחרת כלל כי
 חזון זה יספיק להכשיר כל זרע אהרן לכהונה ע"כ . ובזה כנא אל הענין שהוצרך
 להוריענו שפ' באמרה אחר כל הפרשיות כדי להבין מ"ס בואת יבא שר' בפרשת שבעה
 כי מ"ס לכפר עליכם ר"ל ביום כיפורים דהיינו פרישות שבעה באמור כי בלא"ה הייתי
 אומר א"ל לומר בן שהכתוב לכפר קאי על יום כבורים דהיינו פרישה כי לפ"ז מלת
 לעשות הוא מיותר אלא היינו מוכרחים לומר הפירש אחר באמור בת"כ לעשות וכו'
 שהכתוב בא להראות שבעה זו מכפרת עד תחיות המתים לזה אחר שבעה זו באמרה
 אחר כל הפרשיות ויחזיקו לפני' פ' פרה כדי להראות ללמוד לימוד אחר על פסוק לכפר
 עליכם . דהיינו לעשות אלו מעשה פרה לכפר אלו מעשה יום כבורים שהוא צריך
 פרישה . ממילא פירוטו של בואת יבא להראות פרישת שבעה ובה מתורן הכל על
 מכונו וגם פירוש של התוספת' בכו' הוא דוק וק"ל :

במדרש פירש זה אחר ר' חייא בר אבא בא' בנין מתו בניו של אהרן . ולמה
 מזכיר מיתתן ביום הכבורים אלא מלמד שבשם ש"ה מכפר כך מיתתן של
 צדיקים מכפרת ומנין שיה"כ מכפר שגא' כי ביום הזה יכפר עליכם לשאר אתכם ומנין
 שויתתן של צדיקים מכפרת דכתיב ויקברו את עצמות שאלו וכתבו ויעתר אלהים לארץ
 אחרי כן עכ"ל . ויש לדקדק בזה המדרש חדא למה דקדק ואמר בא' בנין מתו ב"א
 מ"ל אם מתו בא' בנין או ב' בנין ה"ל ב"א לאמתו ביה"ד ולמה מזכיר מיתתן
 בו . לפי פשוטו ו"ל שרשב"א ידע שפיר שיש לומר שויתת צדיקים מכפרת דהיינו בו בשעה .
 אבל כבר אפשר לומר שאין מיתתן מכפרת על להבא . לכן הקדים ואמר באחד כתיבן

חמו כו' ונאותו שעה לא היו צריכי' ישראל' לכפרה וא"כ מוכח שמינת דניק' נכפרת
 להנא. רק נקדים דאיתא במדרש פ' נשא י"ב וז"ל ויהי ביום כלות משה גו' הה"ל
 אשעה מה ידבר וכו' את מואב בשעה ששאו ישראל כו' כיון שנעשה המשכן ארביין
 משה את אלו נמשך אחר משה תאמר שיש בלבו של הק"ה על ישראל כו' מיד פייסו
 הקב"ה שאין בלבו על ישראל כלום כו' ע"ש כי האריך וכלל הדבר שניזם שדוקס המשכן
 מחל להם הק"ה כו' כל צונותיהם. מחילת ביום א' ר"ח נסון היו ישראל' מנוקים מכל
 תעל ומת הקמת המשכן. וא"כ מיתתן של ב"א לא היה מכפר על אותה השעה פי
 לא היה צריכי' לכפרה שכבר נמחל להם הכל ע"י הקמת המשכן. אלא עכ"ל שמינתן
 של צדיקי' מכפרת גם על העתיד לזה מדקדק ואמר בל' בניסן מתו ב"א כו' כי ממש מוכח
 שמינת צדיקי' מכפרי' על עתיד. מחילת שפיר מחמיר למה מוכיר מיתתן ביום הכספרי'
 חלל מחילת שפיר וכו' כי בל' א"ל שוכפר על העתיד כאמור. ולכך מוכיחין בכל שנה
 ביום ד' מיתת ב"א לומר שהיו מכפר על העתיד. ומוכח זה מוכח שמתו בל' בניסן
 וק"ל. אך על זה קשה מנלן שיום הכספרי' יס עצמו מכפר על העתיד לזה השיב שגמור
 כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם דקשה ל"ל לטהר אתכם מה היה המקרה שזה
 אם לא אור לטהר אתכם. אלא ר"ל לעתיד לבא. אך ע"ד ג"כ קשה מכל' לר"ח בל'
 לומר שמינת צדיקי' מכפר על העתיד וללמד מיהו"ך דלמאן מיתת צדיקי' אינו מכפר
 אלא באותו שעה לזה מניח דל' ברורה ויחברו את עצמות שאלו ויעתר אליהם לזרץ
 תצרי כן שזה היה וזמן רב אחר מיתתו ובאו שדקשה בלמח הכלי יקר ותיקן שם מה שתיקן
 אתכם לפי' מוכח מזה שמינת צדיקים מכפר' על העתיד. ולזה מוכיחין בכל יו'
 בכספרי' מיתת ב"א כי ענין גמון בעשני גמון דבר בל' ומתקבל. מה יום כספרי'
 מכפר על העתיד כך מיתת צדיקי' מכפרת על העתיד דוק וק"ל.

סליק פרשת אחרי.

פרשת קדושים

במדרש ילקוט פרשה זו על הפסוק ויגבה ה' כאלות במשפט והאל הקדוש
 נקדש בצדקה וכו' וכן הוא אומר לא יקרא עוד שמך יעקב כי' אם
 ישראל וכו'. ואיתא בגמרא ברכות פ"ק כיוצא בו אתה אומר לא יקרא עוד שמך יעקב
 כי אם ישראל יהיה שמך לא שיעקב יעקב ממקומו אלא ישראל יעקב כו' אלא מיתה
 הקורא ליעקב יעקב הכי מני שאני התם דהדר אהדרי' קרא דכתיב ויאמר אליהם
 לישראל במראות הלילה ואמר יעקב יעקב עכ"ל. והנה יש לימן טוב טעם ודעת מ"ש
 יעקב מאברהם שאברהם אביר לקראו אברהם ויעקב מוטר לקראו יעקב. וכל דאיתא
 במדרש לא יקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל כי שרית גו' עם אלהים שזו אקונין
 תקוה תחת כסא הכבוד. ע"פ וא"כ הוא שהטעם הוא שנקרא ישראל משום שזו
 אקונין תקוה תחת כסא הכבוד. מחילת בשאשכר ששליך ה' תפארת ישראל לארץ

ואו הוא ראוי שיקרא שמו יעקב בנתחלה • ע"כ שם העיקר הוא ישראל ויעקב עפל לר •
 במכא זה הוא אפשר הטעם שיותר לקראו בשם יעקב ואינו עובר בעשה כמו אברהם •
 והנה עפ"ד בארתי מדרש איכה השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הדם רגלי
 אחר הקב"ה כלום אתם מקניטין אותי אלא בשביל איקונין של יעקב שחקקה על
 כהאי הא לכון טרם בלשכיון הוי השליך משמים ארץ תפארת ישראל כו' ולא זכר הדם
 רגלו אחר ישראל לפני הקב"ה אין אתם נזכר לנו אותו הדם שנמצאים שנאמר ולקחו
 מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף עכ"ל וקשה מה ענין הדם של מצרים
 לכאן • אמנם עפ"י דרכיו א"ש • כי אם נאמר שהקורא יעקב יעקב יעקב גם הוא עובר
 בעשה כמשפחות המדרש שאמר דכוותה גבי יעקב בנתם (ולא כמ"ס ה"ת והמ"ס בלשון
 בתמי) דרכיו אנו לישב חזק דכתיב ויאמר יעקב יעקב • וכל לתת זה ידוע הוא ששם של
 ישראל הוא לשון חבה יתירה ואיתא במדרש חשה מנה לשון קבה ממילא גם יעקב יעקב
 לשון חבה • והוא יעקב יעקב כאלו נאמר ישראל • ואם נאמר שיותר לקרות יעקב
 בשם יעקב בתיים אפשר להשליך תפארת ישראל ארץ • כאמור לעיל א"כ קשה היבא
 גילה לנו תורתנו הקדושה ההפך בין יעקב לאברהם • דהיינו החילוק הזה
 שאל קראו בשם יעקב אינו עובר בעשה והקורא אברהם עובר בעשה ואי מנא
 יעקב יעקב דאדר"י קרא • הא אפשר לומר שיעקב יעקב הוא לשון חבה כאלו
 אומר ישראל • אלא עכ"ל שבמקום הזה מוכח שיעקב יעקב אין כאן לשון חבה כי
 למעלה מזה כתוב ויזכר ובתים לאלהי אביו יצחק ולא הזכיר אברהם תחלה ולא יפה
 עשה יעקב בזה כדאית' במדרש שהג"ל משל ע"ש • והנה איתא במדרש פ' בלעל שמי
 המזוזות נגד יצחק ויעקב • על המשקוף נגד אברהם גם שם קשה למה הקדים שמי
 המזוזות דהיינו יצחק ויעקב למשקוף שהוא דמו לאברהם • אלא עכ"ל שאין קפידא
 כי לאו בזקנה תליא מלתא • א"כ גם יעקב עוב עשה בעצמו במה שהזכיר
 יצחק תחלה כי אין קפידא • ח"כ יעקב יעקב יש לשון חיבה ולא יקרא יעקב
 כלל כמו גבי אברהם • כי התורה לא הראה לנו שום חילוק • וא"כ מן הדין אין
 להשליך ת"י ארץ • לכן אמר הכתוב השליך משמים ארץ ת"י ולא זכר הדם וכו'
 כי אלו זכר הדם דכתיב ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף • ממילא גם י"ל
 שיעקב יפה עשה ג"כ במ"ס ויזכר ובתי' לאלהי אביו יצחק ולא הזכיר מקודם אברהם
 כי גם במקום זה כתוב שמי המזוזות שהוא יצחק ויעקב בריש וא"כ המשקוף שהוא
 אברהם • ממילא הוה יעקב יעקב לשון חיבה והו' אין כאן הראה שיותר לקרות
 יעקב יעקב כי מה שאדר"י קרא לומר יעקב יעקב הוא להראות לשון חיבה • וא"כ
 אין מן הראוי להשליך ארץ ת"י דוק וק"ל :

ועפ"י דרכיו יובן מ"ש ר"א בן עזרי' הרי אני כבן שנעים שנה ולא זכיתי שיאמר
 יציאת מצרים בלילות כו' • והקשו המפרשים מ"ש זו רבותא שהוא כבן ולא
 בן שנעים ממש • אבל לפ"ד א"ש כי עוד י"ל כל ימי חייך להביא ימות המשיח כמ"ס
 סוכים • ואם נאמר להביא ימות המשיח קשה למה באמת יש להזכיר יציאת מצרים

לנבי נאולה אחרונה: אלץ עכ"ל שהוא גרמא הגאולה עתידה כי כשיזכור הקב"ה יצאת
מזרים שהיתה ע"י הדם באמור ולקחו מן הדם אזי יצא העשרה ליושנה תפארת יסאל
למקומו ותהיה הגאולה שלמה באמור. אבל אם הדרך העולם להזכיר הקטן לפני
הגדול מחנו בשנים אזי אין חנו צריכין להזכיר הדם של מזרים כלל כדי להחזיר עטרה
ליושנה תפארת ישראל למקומה. כי ככ"ד שאמרנו אין חנו הולכין אחר הזקנה אין מן
הראוי להשליך מ"י ארצה באמור וק"ל ע"כ אמר ר"א בן עזרי' הרי אני כבן שנשים
שנעשה לו כס והסכים הקב"ה בנשיאתו. אעפ"י שהיו שלמים וכן רבים זקנים מאנו
וחיו ראוי לשינה ונא מזה שלא בזקנה תליא מלתא. וא"כ אין צריך להזכיר י"מ לימות
המשנים וקשה ל"ל בלימי חידק ח"ל להביא לימות המשנים. הא אין צריך להזכיר אלץ
עכ"ל בלי ימי חידק לרכות הליכות וא"כ ראוי לאמר י"מ בלילות ואעפ"כ לא זכיתי כו'
דו"ק וק"ל והוא ככון מאד. בליק פרשת קדושים:

פרשת אמור

במדרש פ' זו הוצא גם ברכשט פ' זו (דק"ק"ג ע"כ) וז"ל בשעה שהקב"ה עולה
ויושב על כסא הדין העולם עומד בדין. מדת הדין עומדת על
שמאלו ומדת הרחמים עומדת מימינו ומריבות זו עם זו מדת הדין אומרת שפוט עולמך
בדין שלם להם לרשעים כפעלים. ומדת הרחמים אומרת אם עוונות תשמו יס גו' מדת
הדין אומרת הוא רשע בצדו ימות ומדת הרחמים אומרת אתה אומרת לא אספון במות
הרשע. מדת הדין אומרת בפשע יעקב כל זאת. ומדת הרחמים אומרת לא עתה יבוש
יעקב. מדת הדין אומרת פוקד עון אבות על בנים. ומד"ר אומרת לא יומתו אבות
על בנים. ומד"ר אומרת אף אני אעשה זאת לכם גו' ומד"ר אומרת למעני למעני
אעשה. מדת הדין אומרת כי ערוך מאתמול תפתה. ומד"ר אומרת בערם הרים וילדו
ותחולל ארץ ותבל גו' תשב אבות עד דכא גו'. מדת הדין אומרת הרקינה שאלו כפשה
כוצרה פיה בלי חק. ומד"ר אומרת עץ חיים הוא למחיק' בה. מד"ר אומרת כי
לא אוביך עוד אהבם (הושע א') ומד"ר אומרת כי יבסם ה' את יעקב (ישעי' י"ד)
מד"ר אומרת אלה לחרפות ומד"ר אומרת אלה לפני עולם עכ"ל. המדרש הזה
אינו אומר אלץ דרשוני וחיו כי הוא תמוה מאד ופרטי הקוסיות הם אך לחומר רק דרך
כלל נקשה לרעת הן אמת שמדת הדין מקטרג ודובר לא טוב ומדת הרחמים כנשה
בסניגור ודובר טוב על ישראל. מ"מ צריכ' אנו למודעי מה שייכ' יס לבסניגור' של
הסניגור עם הקטרגו של הקטניגור. כי רובא דמייכד' אין שייכות לתשובת המד"ר עם
הקטרגו של הקטניגור. וכדי ליישב המדרש ח' לא' למצוא חשבון והענין כך הוא שמד"ר
ענין אפי' להקב"ה לומר כלום רק שלם לרשע כפעלו כמו שאמר בטענה ראשונה.
ומד"ר דומה דבריו וא"כ הוא חוזר ונא לסתור דחייתו של מד"ר וכן עד גמירא
בדי להבין את זאת בקדים מדרש הוצא כי"ת כ"ר ג' י"ב וז"ל בתפלה עליה במשכנה
לברוך

לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים בכך ויתקן עמו מדה"ר כו'
 וזוה מיושב למה בתפלת מ"ב לא הזכיר כי אם שם אלקים וכסוף באחר ביום עשות ה'
 אלקים ארץ ושמים. ובמדרש רבה שלפנינו אית' קצת בסגנון אחר וז' ביום עשות ה'
 אלקים גו' למלך שהיה לו כוסות ריקים אשר המלך אם אני כותן לתוכו חמין הן
 מתבקעין. בזמן הן מקריב' מה עשה המלך עירב חמין בזמן וכתן בהם ועמדו כך אשר
 הקט'ה אם בורא אני את העולם במדת הרחמים הוה חטיין כניאין במדת הדין האין
 תעולה יכול לעמוד אלא הרי אני בורא אותו במדה"ד ובמדה"ר והלא יעמוד עכ"ל.
 עוד זריכי' אנו להקדים דאית' בזהר חדש (דף י"ב ע"ב) וז' א"ל חייב ברי למה לא
 כזכר שם המיוחד במ"ב. א"ל אין בזה הכבוד להזכיר שמו על המעים ועל דבר
 הנאמר כדי שלא יאמרו בשם שכל הנברות שבראם הם כלים ונאמרים. כך שמו ח"ו ולא
 הזכיר שמו המיוחד עד שנבראו כל הנברות שהם כלים ונאמרים ולאחר כן הזכיר שמו
 על דבר שהוא קיים לעולם ולעולמי עולמים שאל' ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים
 ומשאר כל הנברות שברא לא הזכיר באן. אלא משום שהם דברים בלי אלא דבר
 העומד לעולם הם שמים וארץ עכ"ל. וע"פ מדרש זה כלע"ד לישב מ"ש משה רבינו
 ע"ה כי שם ה' אקרא הנו גודל לאלהינו שלכאורה אין לו ענין לכאן שאמר האינו
 השמים. ועפ"י מדרש הנ"ל א"ש רק נקדים דאית' במדרש פ' וז' עתידה כ"י שתאמר
 להקב"ה רבונו של עולם הרינני קיימים שאמר העדותי בשם גו' אשר לה הריני מעבירין
 שאל' כי הנני בורא שמים חדשים גו' עכ"ל. עוד איתא בספרי הובא בילקוט פ' וז' וז'
 כי שם ה' אקרא גו' ר' יוסי ואומר מוכן לעומדין כנ"ה ואומר ברכו את ה' המבורך
 שצוין אחריהם ברוך ה' המבורך לעולם ועד ת"ל כי שם ה' אקרא גו' עכ"ל. א"כ א"ש
 מ"ש משה רבינו כאן כי שם גו' לפי שיחד שמים וארץ לעדות א"כ מוכרח שעתיד הקב"ה
 להעבירין. ואם עתיד הקב"ה להעבירין יש מקום לטעות ולומר בזה שייתקן הקב"ה שם
 המיוחד בנריותן דכתיב ביום עשות ה' גו' כשם שהם כלים ונאמרים כך שמו ח"ו.
 לכן אמר משה שיאמר ברוך ה' המבורך לעולם ועד ואם תקשה עצמך לדעת א"כ למה
 מתחלה לא הזכיר שם המיוחד עד שנבראו שמים וארץ ע"ז אמר הבורא תמים פעלו כי
 כל דרכיו משפט כי ידוע שמשפט הוא במה"ד ובמדה"ר משא"כ דין שהוא קשה וא"כ לא
 קשה למה הזכיר מתחלה אלקים בלא שם המיוחד וא"כ ביום עשות גו' הזכיר ג"כ שם
 המיוחד. כי להורות בא שם הקב"ה הוא רחום בדין ככל כחזור לעניינינו הרי לפנינו שני
 טעמים למה לא נזכר מתחלה שם המיוחד א' לפי שצלה במשפט לברוא את העולם במדת
 הדין בלא רחמים ובספרא שאין העולם מתקיים בכך שיחף שם המיוחד שהוא רחמים
 גמורים. ב' שלא רצה להזכיר שם המיוחד על דברים כלים ונפשוים עד שאמר ביום
 עשות ה' אלקים ארץ ושמים גו' שהם קיימי'. והנה לכאורה הם טעמים מתפלגים ולא
 דאי זה כזה אבל באמת לפי טעם זה שלא רצה להזכיר שם המיוחד על דברים נאכרי'
 זריכי' אנו ג"כ לומר שברא העולם במה"ד ובמדה"ה דאל"כ גם ש"ל לא היו קיימים.
 ושם מוכיח שמים א"ש ומים והוא מדה"ד ומדה"ר בשחוף כי א"ש הוא דין ומים רחמים

פירוש. ונז' כבוד אל הענין שמת' הדין אומרת שפני עולםך בדין שלם להם לרשעים
 בפניהם וידת הרשעים אומרת אם עוונות גו' כי מזה'ר הבין כוונתו של מה'ר שצ"ס ס"ל
 שיכול העולם לעמוד בדין והא' דכתיב במ"ב אלפים ולכסוף שיתק' מזה'ר והזכיר ה' העימוד
 הוא ס"ל שטעמו של דבר הוא כמו דאית' בנ"ס שאין נאה למתך הכבוד להזכיר שמו על
 דברים שכלם וכספדים. על כן בא תשובתו אם עוונות תשאר יח' ה' מי יעמוד ר"ל גם
 ש"ו אין להם קיום והעמדה אם לא ישתתף מזה'ר עם מזה'ר ד. והנה חזר מה'ר וקיערג
 ואמר אף אם יורה לך שיתק' הקב"ה שם המיוחד שהוא רחמים עם אלפים שהוא דין
 שכל"ה לא היה העולם קיים מ"מ יא' לומר היינו שאלמלא לא ישתק' הקב"ה רחמים לדין
 היה דין כחשע כחשע בעון הרשע כחשע ע"ד הנמלא בפ"ק (דע"ו דף ה') דרש
 דיני אלף בר כהנא מ"ד סליה לך מעשות בדבר הזה להחיות בדין עם רשע אמר אברהם
 לפני הקב"ה רבש"ע פולין הוא לך גו'. ולא והכתיב והכרתי מידך בדין ורשע. בדין
 שאינו גמור אבל בדין גמור לא ולא והכתיב מעקשו תחלו ותי' רב יוסף א"ת מחקדש
 אלף מחקדש אלף בני אדם שקיימו את התורה כולה מה' ועד תי'. התם כמי כיון
 שהיה בידם למחות ע"כ וא"כ הוא אפשר לומר ששלם לרשע כפעלו. והא' שיתק'
 מזה'ר הוא כדי שלא יא' כספה בדין עם רשע ולזה אמר מה'ר הוא רשע בעונו ימות
 ולזה השיב מזה'ר גם זה ליתא כי אתה אומרת לא אספון כמות הרשע אפי' רשע לכד.
 ויש לדקדק למה אמר בזה אתה אומרת דמשמע שאמר כן במקום אחר וזאת זה הפסוק
 וצריכין לנו למודעי היכן אמר כן. וכדי להבין את זה גם מה שחזר ואומר מזה
 בדין כחשע יעקב גו' מה שייכות יש לו עם הקורס. נקדים מדרש תמוה והוא זה
 דאיתא בלוקט שזו וז' אם כאמר איהו עם פיד למה כאמר והורתיך ואם כאמר
 הורתיך למה כאמר איהו עם פיד אלף איהו עם פיד זה פתיחת פה ומענה לשון.
 הורתיך זה גנאי תכמה שגילה לו הקב"ה למשה על כל גנאי תורה חכמה ומדע גנאי
 חיים והראו זה מה שעתיד להיות לעולם הבא. וכיון שראה בפירושו של הקב"ה כיתות
 כיתות של סופרים של סנהדרין שהיו יושבים בלשכת הגזית ודורשים התורה במ"ט פני'
 וזרזא ר"ע דורש כתי' אותיות אמר אין לי עסק בשלימות של מקום שכתבתי ויאמר
 ובי' ה' שלם כא' ביד תשלם גו' מה עשה הקב"ה שיגדו לשר של חכמה כו' מיד בתקדש דעתו
 של משה ע"כ וז' במדרש למה פרט המדרש ר"ע שהיה דורש כתי' אותיות ויתר
 מאשר כיתות של סנהדרין וסופרים אלף עכ"ל מזה שאמר משה שלם גו' הוא בשביל
 שראה את ר"ע דורש כתי' אותיות וקשה למה לא רבה לילך בשלימות של מקום כשבי'
 זה. וכדי להבין את זאת נקדים מאמר אחד בחלק (דף ק"א) וז' ויחזר משה ויקדש
 ארצה ויטתחו מה ראה משה רבי חנינא ב"ג אמר ארץ אפים ראה ורבנן אמרי אמת
 ראה. תניא במ"ב א"א ראה דמכין כשגילה משה למחוס מבא להקב"ה שושן וכותב
 ארץ אפים. אמר לפניו רבש"ע א"א לבדיקים. א"ל אף לרשעים א"ל רשעים יאבדו ח"ל
 השרא חיות דמכני לך. בשמטתו ישראל א"ל לא כך אומרת לי ס"א לבדיקים. א"ל
 רבש"ע לא כך אומרת אף לרשעים היינו דכתיב ועתה יגדל כל כח ה' כשאת דברת כו'
 עדותיך נאמרו מאד גו' וכמך ליה תפלה למשה כו'. גם מאמר זה תמוה מה מקשה

מה ראה (משמע שאין כוח לו לפרש אראה כל היג' מדות ותרכנו') דלמא נקוד וישתדוד
 בשביל כל היג' מדות. וכדי להכין את זאת נקדים מ"ט התוספת והראש' בס"ק דר"ה
 וז"ל וישנור ה' על פניו ויקרא אחר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב א"ל לאמרנו וילמד
 שנתעטף הקב"ה בשליש נביבור והראה למשה בכינוי וא"ל כל זמן ששרא'ל מוטאים יעשו
 לפני כבוד הוה ואני מוטל להם כו'. ואר"ת דשני שמות הראשונים ב' מדות הם א'
 קורם שיטטא וא' לאתר שיטטא אם שבי. אל ג'. רמס ד'. ונחנ' ה'. ארד אפים ו'.
 בו' ובמגילת כדרי' דר"ן גאון אינו מונה השם הראשון שיש פסוק בין ב' השמות. וה"ק
 קרא ויקרא הקב"ה שמו ה'. קריאת ה' אל רמס גו'. וקא טשינ כוזר חסד לאלפים
 לשתי מדות כוזר חסד היינו מדה אחת ולא לפי מדה אחרת דמדה טובה מרובה כו'
 דבמדת פורענו' כתיב שלי' ורביעי' ובמדה טובה כתיב לא לפי'. ול"כ לי כלל דל"ל
 למכתב ויקרא ה' הא כתיב וישנור ה' על פניו וצליה קאי ויקרא ומ"ל להזכיר השם
 אחר ויקרא. ועוד כוזר חסד בלא לאלפים אינה מדה דאפי' הרעה הוא כוזר עד
 רביעי' וכל המדות מדות ויתר הם עכ"ל. ועוד יש דעות פלגון' במחין יג' מדות בה'
 הכוונות (דף ל"ו ע"א) מונה ארד אפים לשתי מדות. ולפ"ז אפשר לומר שה' הראשון
 אינו מן המחין וארד אפים משלים המחין. וכוה כנזא אל הענין וכאמר שר"ס ב"ב כ"ל
 כהאי סברא. ע"כ אמר א"ל ראה כי כ"ל שה' הראשון אינו מן המחין. א"כ מוכרחים
 אנו לומר א' משמים או צריכים אנו לומר שארד אפים הם ב' מדות או כוזר חסד לאלפים
 הם ב' מדות אבל כשא"ל הקב"ה פוקד גו' א"ל לתלק כוזר חסד לב' מדות כי כוזר חסד
 איננה מדה ותרני שהרי גם במדה רעה כך הוא עד שלי' ורביעי' כמ"ס הראש' א"כ
 ה"ק מאי ראה כי קאי להגמלא למה המתין משה ליקוד ולשתקות עד שא"ל הקב"ה
 פוקד גו' ולכאורה איננה מדה ותרכנו' וביותר שאמר הכתוב וימהר ואין כאן מהירות
 רק איסור אלא עכ"ל ע"י פוקד ראה משה ראי' שכלית והבין דבר מה ביג' מדות
 ע"כ מ"קשה מה ראה וארדכ"ג ארד אפים ראה שפירשו' לצדיקים ולרשעים דל"כ לא היו
 יג' מדות ותרכניות כי כוזר חסד א"ל לתלק מכת פוקד כאמור למעלה. וכוה כנזא אל
 המדרש ילקוט שהקדמנו וראה ר"ע דורש כתרי אותיות אמר אין לי עכס בשליחותו של
 חקום. רק נקדים דאיתא בע"מ שמה לא נכנס לארץ לפי שצמרס כשא יוכנר דודתו שהיא
 אסורה לו אחר מ"ט ומשמעו כפשוטו שמה כשא עון אביו צמרס וא"כ יפה אמר
 משה אין לי עכס בשליחותו מ"ט כו' כשראה ר"ע דורש כתרי אותיות. רק נקדים
 דאיתא בנחמא פירק ר"ע אריב"ל כעשה שעלה משה למרום מנאו להקב"ה שהיה קושר
 כתרים לאותיות. א"ל משה אין שלום בעירך א"ל כלום יש עכר שזנן שלום לרבנו.
 א"ל היה לך לעזרני מיד א"ל ועתה יגדל כא כס ה' גו' עכ"ל וקשה מה היה באמת
 כוונתו של משה שלא עזר לו. ומ"ס לנבוכד הנ"ל מתחלה אלא הענין כך הוא דאיתא
 בס' הבונה (דף ק"ד ע"א) ק"ף קדום רי"ש דשע מ"ט מהדר אפיה דקוף מריש. אמר
 הקב"ה אין אני יכול להסתכל בפני דשע. ומ"ט מהדר תני' דק"ף לגבי רי"ש אמר
 הקב"ה אם חוזר גו' אני קושר לו כתרי ע"כ. הרי קצן מתוך כתרי אותיות שהקב"ה
 ספן במדת הדשע מרשעו וזהו הענין של א"ל אף לרשעים כמ"ס התוספת בעירובין.

ואנה משה רבינו לא רצה מתחלה להחזיק הכתרי אמותיו כי עי' כתרי אמות מוכס' שא"ל אף לרשעים • וא"כ הוא מוכרת שנוצר חסד היא מלא א' וא"כ מוכרת שם נמדה דעה פוקד עון אבות • וזה לא היה נסא לא דעי'כ לא יכנס לא"י • וז"ל כשראה ר"ע דורש פתרי אמות ממילא הבין שנוצר חסד לאלפים הוא מדה א' ממילא לא יכנס לא"י • ע"כ אמר שלם כא מי שתלם לבסוף וק"ל •

ובזה

נבוא אל המדרש שהתקלנו בדרך זה שדעת הרמב"ם אמר אתה אחרת לא אספוק בנות הרשע דהיינו שדעת ארץ אפים לנדיקים ולרשעים שגם לרשעים מאריך אף אולי יסורו בתשובה ומוכרת הוא לומר כן דא"ל הם שני מידות דהיינו א' לנדיקי' וא' לרשעים דא"ל לא תמצא י"ג מדות דרמב"ם • ומדת הדין אומר אין מלאך ראי' כי איכא למימר לעולם א"ל לנדיקי' ולא לרשעים • וי"ג מדות • אשכחין כי הם הראשון איכא ג"כ מן המכין ומוכרת הוא לומר כן כי אין ככון לומר שפירושו דקרא דקאמר ויקרא ה' מה קרא ה' ה' גו' כיון שכבר כתב ויעבור ה' • וכדי להביא ראי' לזה אמר בפשע יעקב כל זאת • ולהבין זאת דריכין אנו למדש כשע"ל דקרא מ"ג בפשע יעקב • ונלע"ל שלמי דעת מדה"ד בפשע יעקב ר"ל יעקב כבא • והענין כך הוא שהמפרשים פשוט שהנביא מיכה הוכיחם על שעבדו לעגלי' ירבעם כו' וז"ל מי פשע יעקב שומרון • כי הם היו מלכי אפר"י • ונדיכין אנו להבין מה ענין פשע יעקב (והוא ששא שתי אמות) לבאן אלא הענין כך הוא שהמפרשים פירשו שירבעם לא עשה העגלים לע"ז רק עשה העגלים לרמוז וסמיון שהמלכות יאות לורשו של יוסף שנקרא שור • ונשה ב' ע"ג אפר"י ומכנה • ומ"ג וישם האחד בנות אל ופירשו המפרשים שכל כך כתבו לבית אל ר"ל זה הוא בית אל בשם ובפועל וזה הוא לפי שיטת המפרשים שלשם ע"ז עשאים • אבל לפי דעת המפרש' שלא היה כוונת ירבעם לע"ז לא יאות זה • ונדיכין אנו לומר שאל הוא לשון תוקף וחזק ור"ל שזה הוא תוקף וחזק של מלכות אפרים ולא שם שיוכן מלשון זה שכוונתו לאל משה שהרי חזינו גבי יעקב שקרא את עצמו אל דכתיב ויקרא לו אל אלהי ישראל ואמריבין במ"ר (פ' ע"ט) אר"ל ויקרא לו אל אלהי ישראל אמר יעקב אתה אלהי בעליוני ואני אלהי בתחתוני וכו' • והקשה ה"ת למה זה קשה למה לא כתוב ויקרא לו יעקב אל כי כן הקשה בפ"ק דמילה וכו' • כיון דכבר כתיב בתחלת הכתוב ויבא יעקב שלם וע"ז כוננו כל הכתובי' ויחן את פני העיר ויחן את תלפת השדה וכל המעש'י אחריו ממילא היה שלא לצורך שיכתב ויקרא יעקב והוא אמת לדעת • ועדין אנו דריכין למודעי וליתן טוב טעם ודעת מ"ט בטל יעקב שררה לעצמו מה שאין חזן הכנסת עושה כן • אלא עכ"ל שגשה כן כדי להתנצל על שלקח שתי אמות כדא' בראק"ט פ' אחרי (אלא שיהי לו גרסא אחרת במדרש) ואלו לא נשא יעקב ב' אמות לא היה קורא את עצמו אל ואם לא קרא את עצמו אל גם ירבעם לא היה מתייחס ע"ל א' בנות אל כדי שלא יעשו ההמון אחריו • וז"ל הנביא כשהוכיח מלכי אפרים שטעו אחר העגל אשר בבית אל • בפשע יעקב כל זאת לפי שפשע יעקב ונשא ב' אמות ועי"כ הוצרך ליעזל שררה לעצמו לקרוא את עצמו אל •

ועי"ע גם ירבעם שם ענל א' בבית אל • ועי"כ טעו ההמון וא"כ הוא הפשט ב פסוק
 ממילא מוכרח שאין דרך הכתוב להזכיר מי הוא הקורא כשהוא מוכרח מתחלת הכתוב
 ד' אלכ קסה למה לא כתיב בפירוט ויקרא לו יעקב כאמור וק"ל • וא"כ א"ש ג"כ שם
 הראשון הוא מן השטן לזכור למימר שם"ק קרא ויקרא ה' מה קרא ה' אל רסום •
 בין דכבר כתוב ויעבור ה' גו' וכד"ד ממילא ידעינן שהוא ה' אל גו' • ממילא אם ה'
 הראשון הוא מן המכין כיבא למימר שם"א לנדיק' ולא לרשעים ולא הוא אלא מדה א'
 במכין ומ"מ יס י"ג מבליין דרסמים • ועי"כ בא להשיב מדה"ר ואמר לעולם מוכס
 שם"א הוא אף לרשעים ומה שגאת לבתור זה ממה דכתיב בפשט יעקב גו' ויסוד בניך
 הוא אמתה מפרש יעקב ר"ל יעקב כסא • זה א"א שהרי כבר מקרא כוונת עתה לא יבט
 יעקב • וק"ל •

והנה בא מדת הדין להשיב על דברי מדה"ר לפי דבריך צריך אתה לומר פוקד עון
 אבות גו' דאלת"ה לא היה מוכס שם"א הוא ב' מירות אלא כוזר חסד לאלפים הוא ב'
 מירות אלא עכ"ל שם"א פוקד עון גו' ומה מוכס שגור חסד לאלפים אינו אלא מדה
 א' כי כוזר חסד לבד לא הוא מדה ומתני' רק לאלפים הוא הויתר כאמור • ממילא מה
 שאתה מרות לענין א"א אתה מפסיד לענין כוזר וכו' ובא מדת הרסמים ואמר לא יומתו
 אבות על בני' כי כבר בא משה וביטלה כדאיתא במ"ר פ' סקת וול"ה א' מו' מקומות
 שאמר הקב"ה למדתני בו' השכי' כאמור לו הקב"ה פוקד עון אבות על בני' אמר
 דב"ע כמה רשעים הולידו בדיק' יהיו כושלים טעונו' אברהם תרח עובר בלמים
 ואברהם בנו בדיק' • חזק' בדיק' ואחו אביו רשע יאשיהו בדיק' אמון אביו רשע וכן
 גאה שיהיו בדיק' לוקי' בעון אביהם א"ל הקב"ה למדתני חייך שאני מבטל דברי
 ומקיים דבריך שאמר לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אביו וחייך שאני
 כותבן לשמך שאמר ככתוב במ"ת משה לא יומתו גו' (אלכים ב' יד) עכ"ל ממילא
 יס לומר שגאמת מתקלה עלה במחשבת קב"ה שיפקוד עון אבות ממילא מוכרח שם"א
 אף לרשעים • אף גם שביטל הקב"ה דבריו • מ"מ מדה טובה אינו חוזרת מה שאמר
 א"א אף לרשעים • ולכך כתב לא יומתו על שם משה וק"ל •

והזר מדה"ר ואמר אף אני אעשה זאת לכם גו' • וכונתו כזה להורות שאין
 מחשבתו של יוצר בראשית ב"ה בתחלת הבריאה לחטול על היוטא להאריך
 לו אף • וכדי להכין את זה בקדים מ"ר פ' בראשית • עשר מן האדמה ר' ברכי' ור'
 פלכו בש' שמואל ב'ן אמרו ממקום ספרתו כברא המד"א שבת אדמה תעשה לי ארץ
 הקב"ה שאם לא יכופר פשיטא שם"א שיצמוד כמו שאמר אדם עונות פשעו יגו' •
 הריני בורא אותם ממקום ספרתו והלוי יצמוד • עכ"ל וכתב ה"ת וול"ה ויתכן שהכוונה
 היא שם"ה הקדים השוכנה במחשבה קודם לעולם ככ"ל פ"א כי ראה שם"א לעולם
 להתקיים בלתי ולברוא זה בראו ממקום ספרתו עכ"ל • הרי קצין שאם כברא האדם
 ממקום ספרתו יס תקוה שיכופר יותר בנקל עונו ומא"כ אם לא כברא ממקום ספרתו
 אזי עונות ישמור יס • עוד בריבין אנו למודעי דאית' במ' ב"מ (דל"ב ע"ב) ר"א ב' יודא
 אמר

אשר בעון שלה אין ברכה במכונס ומארה משתלחת בשערים ודורעי' זרעים ואחרים
אוכלים שאמ' אף אני אעשה זאת לכם ופקדתי עליכם בזה גו' ח'ת בהלה אלא בזה
כו' עכ"ל. וקשה למה נקנס עונש זה בעון שלה יותר מבעון תרומות ומעשרות וכלע"ד
שיש לאדם לזהר יותר במצות שלה משום דאית' בירושלמי דפ' ב"מ וו"ל ובתלמוד אר"ה
קלה טהורה לעולם היה דכתיב ויזכר ה' אלקים את האדם עמ"ה (ופי' הי"מ אחר ואד
יעלה גו') ותיי' כיו' דמר ר"י בר קנרתא כיון שהאשה מקשקשת עיניה במים היא
מנוגבת חלתה וגרמה לו קוה מיתה לפיכך משרו מצות שלה לאשה כו' ע"כ. וכיון
שהאדם הוא חלתו של עולם לפיכך יש לו לזהר בה יותר. עוד דריכין אנו להקדים
שהי"מ הקשה הלא אין זה דומה לחלה כי לענין חלה כל היצוה שזה ואין לתקן חלה
שום יתרון מש"כ אר"ה"ר כנרא ממקום המבואר. ויתיר שהכוונה שנוס' של אדם צבור
מכל העולם כלאית' בפ' אר"מ כדי שיקלטנו הארץ בכל מקום. ומובא דבר שמענו שאם
אד"ה"ר נקרא חלה לא כנרא ממקום המבואר אלא צבר עבר מכל העולם וא"כ הוא שלא
כנרא ממקום בפרתו קשה למה באמת לא כנרא ממקום בפרתו אלא דריכין אנו לומר
שאין הקב"ה משש שיהיה לו כפרה ממילא ישמור עונות וזה הוא מה שרצה מדה"ר.
ומה"ר משיב וטומר אביא לך רא' מפורשת שאדם ממקום המבואר כנרא ממה דכתיב
למעני למעני אעשה. וכדי להבין את זה בקדים מ"ש הע"מ במאמר מקור הדין חלק ה'
פ'ו והקשה קושית עמומה על התנא שחלה בעצמו קללת אחרים. ותנא כל שנתתי
בשמירתו הכשרתי את כוקו הכשרתי במקצת כוקו חבתי בתשלומי כוקו כהכשר כל כוקו
ותירץ מאן תנא דא קב"ה שרצה לזכות את ישראל ותנא ליטאן קלילא ומשמעו להקל
ולא להחמיר וכך א"ל בני אל תרגזו ממה שאנתי לכם חב המוסיף לשלם תשלומי כוק
במיטב הארץ כי כוונתי רק על הנוף שהוא מטיב הארץ שהוא חלתו של עולם ודאי
וכפשו בטוב תלין כי אבכי אבכי הוא מוסר פשעין למעני אשר הרעותי לתם שאור
בעיניה כו' ומציקרא כמי הכשרתי מקצת כוקו שמעתי הירח ע"כ. ובמאמר אס כל מי
פ"א מפרש פסוק אבכי אבכי מוסר פשעין למעני ופסוק למעני למעני אעשה בכוונת
א' ממילא גם פ' של הפסוק למעני למעני אעשה הוא ג"כ באופן זה שידחס ה' למעני
בניכול כי הוא הכשיר הכוק כחן שאור בעיניה. ולזה כ"ל ליישב הכפל למעני למעני
כי ב"פ הכשיר הכוק א' שנתן שאור בעיניה ב' שמיעט הירח שזה הוא סיבה ראשונה
לתטא אר"ה"ר כמ"ש הע"מ במאמר ת"ד ח"ג פ"ט. כללל של דבר שנסה האדם המוסיף
והכשיר הכוק בטוב תלין רק ששלם במיטב הארץ וטעמא דמלתא לפי שקב"ה בניכול
הכשיר הכוק וו"ל למעני למעני אעשה. ממילא מ"ש הכתוב למעני למעני אעשה
מוכרח שאין התשלומין עם הכפס רק עם הנוף ומ"ש בתורה שישלם במיטב היינו כנוף
והוא המטיב כי הוא מטיב הארץ. ממילא מוכח שאר"ה"ר כנרא ממקום מובן ממקום
כפרתו כדי שיה' לו תקוה ולא ישמור לו עונות והוא מה שרצה מדה"ר להוכיח. ומה
שנקרא אר"ה"ר חלתו של עולם היינו גם החלה אחר הפרשתה היא מטיב העולם בשם
שנקראת ראשית כמו שכתב ג' ה"מ ע"ש. וזכ"ל בכות המדרש בראש' ברא גו' בכות
החלה שנקראת ראשית כו' וק"ל:

והור ובה מה"ד לקטרג מוקוס אחר ולומר אף גם שהעולם נברא במה"ד ובמה"ר
 מ"ח אין ככון לוותר לרשע כי הוא מהפך מ"ר למה"ד ולכן אמר ערוך מאתמול
 תפתה • ולהניין את זה • בקדים דאיתא במדרש רבה בראשית (פ' כ"א) וז"ל וישלמה
 ה' אלפים מן עדן ר"י ור"כ ר"י אמר שלחו מן עדן בעולם הזה ושלחו מן עדן לעולם
 הבא ור"ן אמר שלחו מן עדן בעולם הזה וכל לעולם הבא ע"ד דר"ה הקשה עליו וע"ר
 דר"כ ריתח עליו ע"כ ופירש ה"ת למ"ד הקשה עליו פירושו דקרא ה' אלפים שדות
 הרחמים בעשה לו מה"ד ולמ"ד ריתח עליו הוא להפך שמה"ד בתהפך לו לרחמים והקשה
 כיון דקרא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא במאי קמפלגי ויתרין מה שתרין • ולענ"ד
 נראה שבהא קמפלגי דאיתא תו במדרש ויכתבו מקדש לנן עדן • נברא גיהנם • גיהנם בב'
 ונ"ע בב' ד"א מקדש לנ"ע נבראו המלאכים הה"ד ואדע כי כרובי' זאת להט ע"ש משרתיו
 אף להטעם • ונראה דבהא קמפלגי דר"י דאמר שלחו מנ"ע בעולם הזה ובעולם הבא ס"ל
 כמ"ד מקדש לנ"ע נברא גיהנם • וקשה למה השכינו בגיהנם אלא להורות בא שזה הוא
 משכנו וגם לעולם הבא לא יסבכו בנ"ע • ומ"ד שגירש אותנו מנ"ע בעולם הזה ולא בעולם
 הבא ס"ל כמ"ד מקדש לנ"ע נבראו המלאכים ולא השכינו בגיהנם • א"כ מהי תיתי לוותר
 שגירשו מנ"ע גם בעולם הבא • וכו' כבוא אל הענין שמה"ד בא לסתור מ"ס מה"ר שיוותר
 הקב"ה לרשע • והטעם שהרי הקב"ה שיתף מה"ד ומה"ר בבריאת העולם וכיון שיתף
 מה"ר בבריאתו כן יש לסתור בדיון דאיתא במדרש אר"י כלל כשבראו בראו במה"ד ובמה"ר
 כך כשגורו עוררו במה"ד ובמה"ר דכתיב וישלמה ה' אלפים • ע"ז בא להשיב המה"ר לומר
 שז"ה ערוך מאתמול תפתה שגירש נברא כב' וא"כ פזוט הוא שז"ה וישנן מקדש
 לנ"ע היינו גיהנם • (כי דרוש האמר שקאי על המלאכים הוא דמוקח"ל שגאמר שגיהנם
 לא נברא בנ"ג) וא"כ הוא הקשה עליו ויגרשו מנ"ע בעולם הזה ובבא וטעמו של
 דבר לפי שהיפך מה"ר לדין • וא"כ קולא לי' הראי' של מדה"ר שהביא ממה שגברא העולם
 במה"ד ובמה"ר שהקב"ה יוותר לרשע בי מוכח שהרשע מהפך מדה"ר למדה"ר • ונ"ל
 בא להשיב מדה"ר ואומר ערס הרים ילדו גו' כי משא מוכח שהפסוק וישע ה' אלפים ג"ע
 מקדש לא קאי אגיהנם • וכדי להניין את זאת בקדים דאיתא בס' מקוס שכתבו ו' דברים
 קדמו לעולם אלו הן תורה תשובה ג"ע גיהנם כסא הכבוד ונ"ה ושמו של משיח כו' ג"ע
 מיני דכתיב וישע ה' אלפים ג"ע מקדש • מקדש שגברא העולם • תשובה מיני דכתיב
 ערס הרים ילדו גו' ופירש בעל ע"י בהקדמותו שגנין הקדושה הוה היא במחשבה ולא בפועל •
 ובעל י"ת הקשה עליו (ענין שם שהוא מאריך) הלא גבי ג"ע כתיב וישע גו' משמע בפועל •
 גם על תשובה הקשה כזה • (ע"ש) משובא פירש זה מוכח אף שלא קאי וישנן מקדש לנ"ע
 על המלאכים (כי הוא דמוקח באמור) מ"ח לא קאי ג"כ על הגיהנם • רק מה שאמר מקדש
 הוא הפירוש שגברא מקדש בפועל קודם לבריאות העולם • וזה בא להראות מה"ר מוכח
 הפסוק ערס הרים ילדו שגא להראות שהיא קדמו לבריאות העולם בפועל ע"י קוציות
 היס"ת וז"ל כ גם הנ"ע קדמו בפועל כי זה תלוי בזה ע"י פירש היס"ת ע"ש • וא"כ פירושו
 של וישכון מקדש ג"כ להראות שהוא קודם לבריאת עולם ולא על גיהנם וא"כ יכול סקנ"ה
 לוותר לרשעים • וק"ל •

הנה כנאז אל הביאור מה שאמר מה"ד לכן הרחיבה שאל כפשה גו' ומה"ד אומרת
עץ קיים היא למחזיקי' גו' כלע"ד דבהא פליגי דאית' בפ' חלק (דף ק"א)
לכלי חק ר"ל אמר למי שמשיר אפי' חק א' אר"י לא יקרא למרייהו דאמרת להו הכי אלא
אפי' לא למד אלא חק א' שנאמר והיה הארץ גו' פי שנים גו' ע"כ. עוד איתא בכתובות
(דף ק"א אר"ל ע"ה אינן קיים שנה' מתים כל ימיו רפאים כל יקומון כו' במרפה עצמו
מד"ת הכתוב מדבר א"ל ר"י לא יקרא למרייהו דאמרת להו הכי כו' כינא בדבר אמה
אומר להנה את ה' אלקיך ולדבקו בו וכי אפשר לאדם לדבק בשכינה כו' כי ה' אש
אכלה אלא כל כו' והנהגה ת"ח מכבדיו מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה. ואיתא
במדרש עץ קיים היא ללמודי' לא כאמר אלא למחזיקי' בה כו' מחילא א"כ מה"ד אומרת
הרחיבה שאל כפשה פירה פיה בלי חק דהיינו פירושו אפילו שיר חק אחד כר"ל.
ומה"ד אומרת ז"ל דהא אמר קרא עץ קיים גו' משמע אפילו לא למד כאמור והוא חק
א' כי מ"ע היא ות"ת כנגד כלום ואפ"ה זוכה לקיים אע"פ שלא קיים חק א' אלא ודא'
מ"ש בלי חק ר"ל מי שלא קיים אלא חק אחד וק"ל:

מה"ד אומרת לא אוביף עוד ארחס גו' כלפע"ד שאל להוכיח שהרשעים מהפכין
מה"ד לדין דאיתא בפסחים פרק האשה (דף פ"ז) א"ר אלעזר אפי' בשעת
כעשו של הקב"ה זוכר את הרחמים שנה' לא אוביף עוד ארחס כו' ע"כ. ונראה דהיינו
טעמא יסוד דג' גזירות שזור עליהם הקב"ה (כדאיתא התם) הוו בהסכמת מדת
הרחמים. ע"כ זוכר את הרחמים. וא"כ מוכח שהרשעים מהפכין מה"ד לדין כאמור
שנה"ר הסכים למה"ד והגזירה קיימת. והשיב מה"ד לא כן הוא אלא כי ירחס ה' את
יעקב ר"ל מה שהזכיר רחמי' אין בוונתו רק להזכיר רחמים למד אבל הגזירה במקומה
עומדת. לא כן הוא אלא בא להורות שהגזירה תיבטל לגמרי וירחס ה' את יעקב וה"פ
דקרא לא אוביף עוד לגזור גזירות רק ארחס את בית ישראל כי נא אשא להם (וע"ד
שםפרש' בפלה ולא מוסיף קום גו') ועפ"ז מדוקדק הלשון אומרו ארחס ולא אמר לרחס
שזו הי' משמעו לא אוביף עוד לרחס. אלא ע"כ כאמור לא אוביף עוד לגזור וכי' רק
ארחס וק"ל. בליק פרשת אמור:

פרשת בהר

בפסוק אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים כו'. איתא במדרש
ג' דברי' אמר משה לפני הקב"ה ואל' למדתני כו' כשנתת את הדברות
לא נתת להם לא אמרת אני ה' אלקיכם אלא אנכי ה' אלקיך לי אמרת שאל חטאתי
אל' הקב"ה חייך יפה אמרת למדתני מכאן ואילך אני אומר בלשון אני ה' אלקיכם
השני כאמור הקב"ה פוקד עון אבות גו' אמר משה רבש"ע כמה רשעים הולידו בדיקי' כו'
תרח עונד בלמים ואברהם בכו דניק. חוקי' דניק ואחו חביו רשע יאשיהו דניק ואחיו
אביו רשע וכן נאה שיהיו דניק' כו' השלישי' כאמור לו הקב"ה עשה מלחמה עם סיחון
אפי'

אפי' הוא אינו מחקש לעשות עמך התגר בו כו' קומו וסעו גו'. ומזה לא עשה כן כו'
א"ל הקב"ה חייך שאני מבטל דברי ומקיים דבריך שאמר כי תקרב אל העיר להלחם
וקראת אליה לשלום ע"כ:

והנה ב"ל עג' דברים מוכרחים זה מקח זה בני עג' שלא באמר אני ה' אלהיכם לא
היה מזה מתיירא כי פוקד עון גו' אינו אלא גבי ע"ו ולא בארי מנות כמ"ש
רש"י אל קטא שאינו מעביר על מדתו משא"כ בארי מנות. וגבי ע"ו יש תירון מספיק
כלום להם מות לי מות אבל כשהורה הקב"ה לדבריו ואמר מכאן ואילך אני אומר כלשון
אני ה' אלהיכם א"כ אודא ליה התרון הזה. א"כ יהיו חלילה הצדיקי' סובלים עון
אבותם ע"כ ביקש על זאת לכתלו. ואבא אחינא לדין כלשנא דבעל המדרש שאמר
תרח עובד כלמים ואברהם בנו כדיון שהקדים אב קודם לבנו. וגבי עוקי' מקדים בן
כדיון לאב הרעש ונ"ל לפי שיש לומר סברא ככוכה שו"ה ה' ב"ה פוקד עון אבות על בני'
היינו הנבי' שגולדו לאחר ששטא א"כ גם הנביא ה' להם חלק בשטא אבל באמת באותן
השטאים ששטא האב לאחר שגולד הכן אין הדין כותן שיסבול הכן. ועוד יש לו סברא
השוכה אותן השטאים ששטא האב קודם שגולד הכן או מה גם לאחר שגולד הכן ועדין
אינו עומד על דעתו להכדיל בין הטעור והשטא אין הדין כותן שיסבול כי גם הוא
נעצמו אילו שטא אינו בר עונשי' (הוכח מדרש זה פ' אמור) משא"כ השטאים שיטעא
האב לאחר שהכין גדול ועומד על דעתו ונעצמו בר עונשי' אי יא את עון אביו ולזה
מביא מרח היה עובד כלמים ואח"כ בנו אברהם כדיון פירושו שנעשה ששטא מרח עדין
אברהם אינו בר עונשי' - וקוקי' כדיון ואח"כ אחו אביו רשע נכסא שטא לאחר שגולד
בנו גבי מניהם לא נאה שיאשו מעון אבותם לפ"ד שני סברות שאמרנו:

ובזה מדויק שאמר בעל המדרש רש"י כמה רשעים הולידו צדיקים יהיו נוטלים
מצותות אביהם מצותות דייקא. כי כל עונות אין סברא לומר אבל במקצת
יש סברא. אבל כל זה אינו זה ליי. והשינו הקב"ה חייך שאני מבטל דברי ומקיים
דבריך שאמר לא יומתו אבות על בני' גו'. וקשה הלא משה לא ביקש אלא ענני' לא
יומתו על אבות ונ"ל להקב"ה לומר אבות לא יומתו על בני' אלא להורות כאן שהורה
הקב"ה לדבריו מזה בכל הצדדי' הן מזה אם יהיו הנבי' גולדים לאחר עון האביו' הן
בהסוד באותן שהקב"ה מבטל דבריו כביכול ומקיים דברי משה כי סבר היה אפשר לומר
שקרא קבעל דבריו ולא יקיים דברי משה דהיינו לתקן הענין בסברות חלוקות באומר
ובהורות שזה אינו אחר ה' ב"ה לא יומתו אבות על בני' ואח"כ נביאם לא יומתו וכו'
לומר כשם שהאב לא ימות בעון בנו הנס שאביו היה בר עונשים כששטא בנו כן הדבר
הזה שהבן לא ימות בעון אביו אף שהיה הבן בר עונשים בשטא אביו. אך עדין
לא ידענו אם שטא האב ואח"כ גולד הבן שלא יקח מעון אביו ולזה אחר חייך אני
כותבן לשמן שאמר ככתוב בספר תורת משה גו' כי שם מוכח שפיר גם הנביא שגולדו
אחר השטא אינם חייבי' לסבול עון אביהם. כי שם כתיב ויד את עבדיו המבי' את
אביו המלך ובני המבי' לא המית ככתוב בתורת משה גו' וקשה דה"ל ויד את עבדיו
המבי'

האזני' נר' ואת כניהם לא המית ובני המכים ל"ל אלף פירושו ובני המכים היינו שלא
 היו ב"א בני המכים דהיינו כאשר כולדו הכנים כבר היו אביהם מכים ואפ"ה לא
 המיתם. וכתיב התם בכתוב בספר תורת משה לאמר א"כ שמש הקב"ה לכל נקמת
 משה כאמור. כחזור לעניינינו והנה כאשר הודה לו ה' אף הכנים שולדו לאמר התעט
 אינם כובלים עון אביהם. א"כ מוכרח להתחיל בשלום. ואם יאמרו וימרו אז
 משפטם חרצו לעצמם ומצונותיה' ישבעו. כי דעת המקום ב"ה היה שלא להתחיל
 בשלום ושלא לעשות שלום עם שבעה עממים המוכים וקרובי' לישראל כי הדנה
 עבדי' היו לו לכענן שראוין לסמוך כעני עבדו של ר"ג אלף שונות אביהם גרמה
 להם א"כ קונת אביהם גרמה שלא ליפתח להם שלום. וכאשר ביקש משה לביטל פוקד
 א"כ מומילא מן הראוי שיקרא להם לשלום והשיבו ה' ב"ה הנם שאפשר לביטל דברי בזה
 במלחמת סיוון לפי שעדין לא היה הזמן להלחם בו רק לעבור בארצו משא"כ בו עממי'
 שתבוא להלחם עליהם הקדם תחרימם ולא תחיה כל נשמה. אבל באמת איני עושה
 כן כ"א מבטל את דברי ומקיים דבריד לגמרי שאמר כי תקרבו אל העיר להלחם עליה
 וקראת אליה לשלום להלחם עליה דייקא לומר שאפילו שתבוא עת להלחם עמם מ"מ
 וקראת להם לשלום דוק וק"ל. סליק פרשת בהר:

פרשת בחוקתי

סמיכות

הפרש' את שנתותי תשמרו ומוקדש' תיראו אני ה' אלוקיכם. ואפ"כ
 מתחיל את בחוקתי תלכו גו' כל למצן כפשוטו ע"ד פירושו המפרש'
 את בחוקתי תלכו קאי אשמירת שמיטין ויובלין כשם שהתוכחה קאי אלא לא ישמרו שמיטות
 כמ"ש רש"י בפ' או תרצה הארץ באמת דבר זה לפוס דיהטא תמיה. למה קאי אשמיתין
 הלא דבר הוא וזה ל"ל לישב מה דאיתא בזהר חדש פ' בהר את ישראל משמירין שמיטות
 הכשמות בג"ע משעשעין ע"כ שדרש פ' להנחיל אברהם יג' י"ג כוטריוקן יובל שמיטה.
 וקשה מה ענין זה לזה אמנם עפ"ד ח"ט דאית' במדרש ורש"י מביאו בפ' והתהלכתי
 בתוככם הקב"ה הנביאים לטייל עמהם בג"ע. א"כ א"כ את ישמרו ישראל שמיטין קאי
 יקום ההבטחה והתהלכתי בתוככם לטייל עמהם בג"ע ע"כ הכשמות בג"ע משעשעין וק"ל
 כחזור לפניינו שאלם בחוקתי תלכו קאי אשמיתין. ואיתא בפ' משה משה כהל' שנת
 טעם לשמירה לפי כשאר מושגין שנת הקמה שד"י יח' יג' בשנה א' כ"ב שנתו ובשנה
 שנים יג' ש"ב שנתו ולפי שם בשנת הכותים גדלים לכיכר ציוה הקב"ה לעשות שנה
 השביעית שמיטה להשלים ש"ב ימים של שנתו כי בשנה א' את תסיר ממנו כ"ב שנתו
 שם כדאי להוציא את עצמו כאשר עוד ש"ב ימים הן הן מורק דבריו ודברי פי חכם
 מן. א"כ א"כ דקאמר את שנתותי תשמרו ושנתותי דייקא לאון רבים וקשה איך אפשר
 לשמור כל השנתות כראוי הלא אלו כהנין מן הכמתי' גדולי' בשנת קדושי' המין.
 לכן אמר את בחוקתי תלכו שמשמרו השמיטין אוי תשמור כל השנתות כי השמיטה
 מכפר על השנתות כאמור וק"ל כן י"ל במיכות שנת לאם בחוקתי:

אבל אם כתרן גם כמכות מקדש תיראו. יתורן בע"א כי יש עוד לדרק מה ענין שבת למקדש ואיתא בנמרא פ"ק דיבמות יכול בכין ב"ה דוקא שבת ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדש תיראו וצ"ע דכתב דמכאן ואת שבתותי תשמרו הא ל"ה ה"א אתי עשה ודפי ל"ה שיש בו כרת ע"ש. וקשה לפי זה למה באמת הוציא התורה עשה זה מן הכלל של שאר עשות שדוק' ל"ה. וכל לתרן שהוא מן הכרת כדי להורות שטעם אחת של שבת הוא כי בו שבת גו' ולא טעם אחר. והוא זה דלית' גם' טעם משה בה' שבת דף כ"ט שמה אחר לפרעה שיבחר יום השבת לפי שחול שבתאי שולט בו ואין בו סימן ברכה. וכל לכן אמרו ג"כ ליל שבת שלפי כדר ככ"ש תל"ס משמש מאדים גם בו אין כ' ברכה במלאכתו (ועיין בא"בן עזרא בפ' יתרו) ואיתא במזרחי פ' בחוקתי טעם על מ"ש בפ' סדר תעניות וכתתי בשמיים בעתם כלילי רביעי' וכלילי שבתות. לפי שכליל רביעי' משמש שבתאי וכליל שבת משמש מאדים וההיפך שכליל מהם הוא שזראו פו"ל אגרת בת מחלת ע"ש א"כ א"ש לפי שרצה לומר וכתתי בשמיים גו' א"כ יש מקום לטעות ולומר אחרי שאנו רואים שחול מאדים ופול שבתאי הם מוכנים לאכילת ולכלילן א"כ יש מקום לומר שזה הוא הטעם של שמירת שבת לילה ויום לפי שכליל שולט מאדים וביום שולט שבתאי. לכן הקדים ואמר את שבתותי תשמרו ומקדש תיראו לומר שאין בכין ב"ה דוקא את השבת (כאמור בנמרא דיבמות הכל) ובזה מוכח שאין טעם זה מספיק דליתא במדרש חיות חף הדרין ורותין סייעו בכין ב"ה א"כ אם הי' טעם של שבת לפי שאגרת בת מחלת פרוהקי דמאדים וכתתי מקלקלת מה שצדקה תחת שליטתן. א"כ היה מן הראוי שכין ב"ה ידמה שבת מאשר שאין אגרת בת מחלת מקלקלת הכנין רק אדרבא מכייעת. ואם הטעם של שמירת שבת הוא מכאן אגרת וכו' ראוי שידקדק בכין ב"ה את השבת וק"ל. אלא ע"כ לומר שהטעם הוא מכאן כי בו שבת מכל מלאכתו דון וק"ל. מליק פירש במקומי:

פרשת במדבר

בפסוק וידבר ה' אל משה במדבר סיני וגו'. וקשה במכות ופאן מזה להדרש סמוכי' מאחר דע"כ כפן באמר שלא בסדר מאחר דכפרשת בהעלותך בתיב הלכות עומדים מתי' שהוא בתורה הראשון אלא שחומר כפן בשביל להדרש וא"כ הוא צריכי' אנו ליישב במכות הפרשת כמה שסיים אלה המצוות וכו'. לפי פשוטו י"ל דליתא בנמרא דמנהג אלה המצוות מכאן שאין כניא דשאי' למדש דבר מעתה ע"כ. והטעם אפשר לומר שהתורה יש בה ס' ריבוא אותיות שהוא כנגד ס' ריבוא ישראל ובשני' זה פירושו המפרשים על הנמרא גוי העומק בתורה שייב מימה מכני דגוול בשמה מן ישראל לפי זה מתורן שפיר מקורם מסיים הפרשה אלה המצוות וכו' שהוא פירושו שאין כניא דשאי' למדש דבר וקשה למה באמת. ומירר הפסוק ומתחיל שאלו את ראש וכו' והס' ריבוא ולא יותר ולפיכך אין מן הראוי שיטול אלו למדש שום דבר כי האותיות התורה הן מכוון כנגד ישראל דהיינו ס' ריבוא כן כל לתרן לפי פשוטו:

ברך

ברוך

אחר כ"ל לתת עד"ז שהוא סומך לפסוק ואם המד ימירנו והיה הוא
 ותמורתו יהיה קודש לא יגאל. דאית במ"ר פסרה זו מתכנסו כל ח"ה
 אצל הקב"ה ואחריו לפניו רב"ע מה ראו אלו להתקרב יותר מכל אומות ליתן
 להם תורה עכ"ל המדרש. וקשה ממ"כ אם אלו ח"ה קושיא זו במ"ת למה לא השיב
 הקב"ה עד עתה. אלא עכ"ל שלא הי' קשה להם עד עתה. קשה למה באמת. וכ"ל
 לתת עד"ז דאיתא במגלה צמחות אמון שר מנחם של מצרים היה בידו ב' קטריגין
 בידו ימין איל של יצחק כי הוא ותמורתו יהיה קודש בידו השמאלית שציר עיניו של
 מכירת יוסף עכ"ל. וקשה למה קטרג שר של מצרים על איל של יצחק וכו' בשלמא
 על מכירת יוסף לא קשיא דעיקר ירדת מצרים הי' בשביל מכירת יוסף דאית' בילקוט
 חסד ערך גלות ב"ד שנים היו במצרים בשביל דגרמיניהו ליוסף דלא חמו ליעקב אביו
 עשרין ותרתין שנין והיה עונש לכל שבט מעשרה שבטי כ"ב שני להיות בגלות הרי
 עשרה שבטים כ"ב הוא ר"ב שני אלא משום וכו' נגרעו עשרה שנים ונשתעבדו רד"ו.
 עכ"ל. והנה זה הפירוש הוא נגד הגמרא דידן במגלה שם נאמר דבשביל שלא ראה
 יעקב את פני אביו כ"ב שנים בשביל זה נענש שלא ראה יוסף את פני אביו כ"ב שנים.
 וא"כ אין טעם בגלות מצרים כי השבטי לא גרמו שלא ראה יוסף את אביו יעקב כ"ב
 שנים כי יעקב בעצמו הוא גרם את זה במה שגם הוא לא ראה את פני אביו כ"ב
 שנים. ואע"פ שאפשר לומר מנלגין חובה על ידי חייב. אבל מ"מ צריך ישוב וכ"ל
 דקמפלגי בתרי טעמא למה יא יעקב מאביו יצחק וחד טעם הוא עד שוב חמת אחיך
 וכו'. ולפי זה הטעם היה צריך לשהות בח"ל כ"ב שני דאית' במ"ר פ' ויגאל ויהי כאשר
 ילדה רחל את יוסף משבולד טעמו של עשו הוה חוזר לאי. וזאת הכבדא כוכר הילקוט
 חסד דיעקב שפיר עבד ולפי זה חטאו השבטי במכירות יוסף כאמור. באמת איתא עוד
 טעם שיעקב שלחו ליעקב בח"ל לקחת לו לאשה מבנות כנען ולפי זה הטעם לא היה צריך
 לשהות בח"ל כ"ב שני ובשביל שזה בח"ל יותר מכדי הצורך היה הכל נחשב לו לחטא.
 וזאת הכבדא כוכר גמרא דידן דיעקב לאו שפיר עבד ולפי זה חטאו השבטים במכירת
 יוסף כי יעקב בעצמו הוא הגרם כאמור. ואיתא בהמפרש' שהקשו למה לא שלחו כמי
 יעקב שליח לקחת לו אשה כמו יצחק ותיגרזו דאית' בגמרא דקדושין ה"ט מקדש נז
 ובשלוחו וסריך הגמרא התאם בשלוחו בו ומעבי' ומשכי מכוה בו יותר מבשלוחו. וא"כ
 א"ש כי יעקב עצמו רצה לישא אשה והלך לח"ל בעצמו. אבל יצחק היה עולה תמימה
 ונפסל ביובא לח"ל לכך לא הלך בעצמו. והנה רש"י פירש על הפסוק אלקים יראה השם
 לעולה בני אם יראה מוטב ואם לאו לעולה בני ע"כ. וזוה ש"מ דיעקב היה קדוש על
 תנאי אבל באמת אינו קדוש כי הראה לו השם. וא"כ קשה למה לא ינא הוא בעצמו
 לקדש אשה כי מכוה בו יותר מבשלוחו אלא ודאי צ"ל היינו דוקא באי עצמו או בח"ל
 עצמו אבל בח"ל מוא"ל לא. וא"כ קשה למה ינא יעקב בעצמו ולא שלח שליח אל משום
 דמכוה יותר בו מבשלוחו. הא כנ"ד אמרינן דו"א בח"ל מוא"ל אלא ע"כ הוא הטעם עד
 שוב חמת אחיך. וא"כ א"ש דשר של מצרים הי' מקטרג על מכירת יוסף כי הם גרמו
 ליוסף

ליוסף שלא ראה פני אביו כ"כ שנה א"ל שיעקב גרם מה שגם הוא לא ראה פני אביו יצחק
 כ"כ שני. ואל כי בכ"ד היה הליכתו לק"ל כ"כ שני עפ"י הכרח עד שוב חמת אביו.
 אמנם יש עדין להשיב ולומר כמרא דידן דיעקב גרמו לי וזה מוכח מכת האיל של
 יצחק. ולפיכך ה' מקטרג על איל של יצחק דכתיב ב' והיה הוא ותמותו י"ה קודם
 והוא ה' תמורה א"כ ע"כ צ"ל להיות על תנאי. ולא ה' יצחק באמת עולה תמימה
 כאמור. וא"כ קשה למה יצא יעקב עצמו לק"ל ולא שלח שליח כמו יצחק. א"ל שיעקב
 ה' עולה תמימה הלא באמת השם הראה לעולה. אלא ע"כ צ"ל להטעם הוא משום שוב
 חמת אביו. וא"כ יעקב לא חטא בפרישת פני אביו וא"כ השבט' חטאו במכירת יוסף.
 ובה מתורץ שפיר המלה עמוקות על מכונו שז' בידו שני קטריגו אחד של איל יצחק
 וא' שציר עיו' מכירתו של יוסף. דוק וק"ל. ובה כבוד אל הענין דק בקדים מ"ד
 פדשה זו במדבר כיני למה נתנה תורה במדבר כיני שלא יהא א"ה אומרים אלו נתנה
 בייקום הפקר היינו מקבלים אבל כשם שאין לנו חלק בארצם כך אין לנו חלק בתורה
 שנתנה בארצם לכך נתנו במקום הפקר. ד"ל מפני השבט' כדי שלא יהא מתגרה זו
 כזו זה אומר בתלמי' יתנה זה וזה וכו' עכ"ל. והנה עיו' יתרון הנמשך דבשעת ח"ת
 נתהבטו א"ה אבל בלעם ואמרו ה' למבול יש א"ל ויש ה' למלך העולם ה' ענו לעו' יתן
 ה' יברך את עמו בשלום. ע"כ וקשה למה מביא סיפא דקרא ה' יברך את עמו בשלום
 והלא בעו' לעו' יתן בני אבל לפי זה א"ש דקשה ג"כ ל"ה הקושי' שמקשה המדרש א"ס
 ל"ה בל למה במדבר ויתיר בלעם ה' יברך עמו בשלום כדי שלא יהא השבט' מתחלקי'
 באחרים זה בתלמי' וכו' לכך נתנה במדבר. והנה זה הסוגותן קמפלגי אי ירושלים
 נתחלקה לשבטים או לא והוא זה דלמ"ד דכבר כדי שלא יהא השבט' מתחלקי' בהדדי
 סובר דירושלים נתחלקה לשבט' וא"כ אפשר שיתנה לכל השבט' ולכך מתחלקי' בהדדי
 ומ"ד מפני א"ה שלא יאמרו אלו נתנה במקום הפקר וכו' סובר אין ירושלים נתחלקה
 לשבט'. וא"כ א"ל לומר מפני השבטים כי בהכרח יתנה בירושלים. ואיפא במ"ד למה
 תרדון הרים גבולו' זה ה' אומר בתלמי' יבנה המקדש א"ל הקב"ה כלכם בעלי מומי'
 כלכם גבולי' כלכם שתתפתח במכירת יוסף ולפיכך בתלמי' של בנימין יבנה המקדש.
 ובהכי יתא' המיכות כפ' שלפני' מסיים ואם המיר ימיר ק' הלא מכת איל של יצחק
 י"ל שלא ה' יצחק עולה תמימה וא"כ למה לא שלח יעקב ג"כ שליח כמו יצחק כאמור
 לעיל. אלא כ"ל הטעם משום עד שוב חמת אביו. וא"כ יפה עשה יעקב שז' כ"כ שני
 בת' וקטעו השבט' במכירת יוסף כי הם גרמו וכו'. וא"כ ירושלים נתחלקה לשבט'
 לבנימין כי השבט' אחרים כולם גבולי' במכירת יוסף. וא"כ אפשר לומר במדבר נתנה
 תורה מפני השבט' שלא יהא מתחלקי' בהדדי. ולא כדי שיתקבלו הא"ה וא"כ יש ל"ה
 פ"פ מה ראה אלו להתקרב יותר משאר קומות. לזה מסמך וידבר ה' אל אשה במדבר
 סיני וכו' שזו את דקד וכו' כלומר פירושו הכי מכת במדבר ה' ראוי ליתן התורה
 לישראל ולא לא"ה כי ה'י' אחר הוא אחי' שיעקב ה' באמת עולה תמימה. ולכך לא
 שלח יעקב שליח כמו יצחק כי מזה בו יותר משלוחו כאמור וא"כ אין הטעם משום עד

אזב חמת ארץ • אלף כרי יקח אשה חכמות כענין • וא"כ לא יפה עשה אשה כ"כ שני
 ונחשב לו הכל לענין • ולכך נמכר יוסף כ"כ שני • ולא חטא השבט במכירה • וא"כ
 ירושלים לא נחלק לשבט • לבנימין כי שטני אררי • לאו גנבי הם • וא"כ א"ל שנמדבר
 בתורה כדי שלא יהא מתחלקי בהדדי הלא לא נחלקו לשבטי אלא עכ"ל משום
 א"ה כדי שלא יאמרו וכו' ואין להם פ"פ נשום ענין • ונזהר מדוקדק הטיב במדבר קיני
 שאין את ראש בני ישראל כאמור דוק וק"ל •
 פליק פרשת במדבר •

פרשת נשא

במדבר

רנה פ' זו כיום השביעי נשא לבני אפרים וכו' ה"ד שאין שצרים
 ראשיכם וגו' את מונח בשעה שבה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס
 את הארון לבית קדשי הקדש וכו' ואיתא בגמרא פ' ב"מ (דף ל') מואמר זה באריות
 יותר וז"ל ד"א ושכן אני את המים נו' כדרך יהודה א"ר מ"ד עשה עמי אות לטובה ויראו
 שובאי ויבנו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מחול לי על אותו עון א"ל מחול לך א"ל עשה
 עמי אות בחי" א"ל בחי" איני מודיע בחי" בכך אני מודיע שבה שלמה את ב"ה בקש
 להכניס את הארון לבית ק"ק דבנו שצרים זה בזה אמר שלמה שצרים וארבע רבנות ולא
 נענה פתח ואמר שאין שצרים ראשיכם והנשא פתחי עולם ויבא מלך הכבוד רה"י בתורה
 למבלי' אמרו מי הוא זה מלך הכבוד א"ל ה' עזון וגבור חזר ואמר שאין שצרים ראשיכם
 ונשא פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא המלך הכבוד ה' נבואות הוא מלך הכבוד כלה
 ולא נענה כיון שאמר ה' אלפים אל תשב פני משיחך וכו' למסדי דוד עבדך מיד נענה
 באותו ענה נהפכו פני כל שובאי דוד כשלי קדירה וידעו כל העם וכל ישראל שמע
 לו על אותו עון והיינו דכתיב ושכן אני את המים עכ"ל ויש לדקדק במאמר הזה מה
 היה כוונתן של השצרים שדבקו זה בזה שראה שלא היו רוצים שיבא הארון לבית ק"ק
 וביותר קשה דאיתא במדרש איכה טענה בארץ שצרי' לפי שחלקו כבוד לארון שאלו שצרי'
 ראשיכם לבייך לא שלטו בהם השונאים ע"כ וקשה היה כבודו של ארון שחלקו לו השצרים
 אדרבה לכאורה נראה שאין זה כבודו שלא הניחוהו • בשלמא לפי המדרש פ' וארא ופ'
 נשא דאית' שם שהארון היה עשרה והפתח עשרה ועשרה בעשרה היבא לעיל לכן הוצרך
 שלמה לומר שאין שצרי' נו' כני שיכנס הארון • לפ"א א"ש שחלקו כבוד לארון • אבל לפי
 המאמר הנ"ל שהשצרי' דבקו זה בזה קשה מה כבוד הוא זה (ואפשר לומר שהמאמר הזה ס"ל
 באידך מ"ד פ"ק דטענה שהשצרים משום כבודו של דוד דבקו אכלהו דמק) לפי פשוטו י"ל
 שבה שדבקו השצרים זה בזה הוא כבוד לארון כי באו להורות שהארון נושא את נשואו
 ומקום הארון אינו מן המיני כי רוחי הוא ובפרט שהלותות היו נחשבות בו שם נשואים את
 עצמם כדא' במדרש א"כ אינו מן האורף שיכניסו שלמה • כי משמעות הענין הוא שלמה
 ביקש להכניסו הוא נעמנו וכן הכינו השצרים שעל עצמו אמר ויבא מלך הכבוד •
 מחיל

ממילא א"ס מ"ס במדרש שהשערים חלקו כבוד לארון שבאמר שאז שערים גו' דמאן
משמע שדבקו זה בזה כן י"ש ליישב קומי' זו. אמנם עדין מוטל עלינו תובות ביאור מה
טעם שאמר שלמה כ"ד רכנות לא פחות ולא יותר הלא דבר הוא. ועוד קשה מה שייכת
י"ש למחילות קטנא של דוד עם מה שהשערים נשאו ראשיהם. וכלע"ד ליישב הכל על ככון
בנקלה. רק שנקדים שהאלשיך בפ' תילים בהקדמה כותב שמה שאמר שלמה שאז
שערים גו' היה מדבר כנגד שערי תפלה של מעלה כי ב"ה של מטה מכון כנגד ב"ה
של מעלה ע"ש. ובה כבוד אל הענין רק בנקדים שהוא ידוע שהשם של א"ד הוא השער
הראשון למטה למעלה שכנס' בו כל התפילות ולכן א"ד במלואו עולה תרע"א שהוא
לשון שער בלשון תרגום. ולכן אנו אומרים קודם התפלה ה' שפתי תפתח גו' שהשם הוא
אד"כ"י וע"ש כי האריך. ומשם זה אמרינן בפ' כ"כ כל העונה אמן בכל כמו פותחין
לו שערי ג"ע כי אמן הוא ייחוד הוי' וא"ד. עוד ידוע שלש אד"כ"י לכו כ"ד בירופים. ובה
כבוד אל הענין רק שצד אנו כריכין למודעי שדוד מדתו הוא שס א"ד ה"א אחרונה שבשם
רגל הרביעי. עוד ידוע שהבא על א"ס פונם בה' אחרונה לכן נקרא ערוב שמכנים רע
בין ו"ה שפירד אלוף בעוריה ממכה (עיי' זוהר ויקרא ע' ע"ו וע"ס) וכלע"ד העצם
שהבא על א"ס מיתתו בתנן כי הכונס בה' אחרונה חייב תנן כדאיתא כמנה דוכתי והשתא
אמי שפיר המאמר שהתחלנו ואמר כשכנה שלמה את ב"ה דבקו שערים זה בזה וקשה הלא
קאי אקדשי קדשים ובק"ק לא היה אלא שער א' ואף אם באמר שהדיקיות זה בזה קאי
אמורו' מ"מ הלא' דבק השער וב"ז. אלא קאי אשני שערים שער של ק"ק למטה ואשער של
ק"ק למעלה כי מכונים הם זה כנגד זה דהיינו שנסתמו למעלה שערי התפלה לכן אמר
כ"ד רכנות כנגד כ"ד בירופי א"ד כי השם של א"ד הוא המפתח הגדול הפותח השערים. ולא
בענה. פתח ואמר שאז שערים ראשיכם גו' רהשו אבתרי למבלעי' א"ל מי הוא מלך
הכבוד א"ל ה' עוזו ונכחו לפי שהשערים הניחו מה שזר ואמר שלמה שאז גו' אחר שלם
בענה בכ"ד רכנות אעפ"י שלכתחלה היה כוונתו שיפתחו שערי תפלה למעלה ולא בענה.
מ"מ התפלל אח"כ על השערים למטה שיפתחו. וא"כ הוא ודאי כוונתו במ"ש ויבא מלך
הכבוד ר"ל על עמנו (ואל"כ מלך עולם הלא' כמ"ס הי"פ"ת) כי לא יתכן שיבוא הקב"ה
למטה עד שלא יבא למעלה. אבל באמת אינו כן (וכבר בארתי ע"ז) מאחר מתיך למתפלל
ולא בענה וכו' אמנם אין כאן מקומו) אלא גם במ"ס אח"כ שאז שערים ראשיכם היה ג"כ
כוונתו על השערים העליוני' שערי תפלה ואעפ"י שבכר התפלל ולא בענה הלא' אמרינן קודם
אל ה' תורה וקדוה אל ה' ומה שקשה א"כ שכוונתו היה על שערים דלמעלה שערי תפלה למה
בינה שמו של מלך מ"ה הק"ב בשם מלך הכבוד ולא בינה אותו בשם מלך עולם ע"ז השיב ה'
עוזו וגבור דאיתא במדרש פ' וארא מי הוא זה מלך הכבוד למה קרא להקב"ה מלך הכבוד
שהוא מולך כבוד ליראיו כי כו' מלך כו' אין לובא' לבושו וישראל לובשים לבושו של הקב"ה
ומהו לבושו של קב"ה עוז שאל' לבש ה' עוז התאזר וכתבו לישראל שבאמר ה' עוז לבשנו יתן
גו' (ולענ"ד שכוונתו על התורה כי התאזר הוא תרי"ג בנימטר) וכלע"ד שלכן נקרא ה'
עוזו כי הוא לבוש עוז שאל' לבש ה' עוז. א"כ שפיר השיב שלמה ה' עוזו גבור גו'
ממילא שפיר קרא למלך מ"ה הקב"ה מלך הכבוד כי הוא חלק מכבודו שהרי באמר ה'

עוז לעזו יתן גו' כאמור ולאחר שנת רוגזם של השערים וכתפייסו במ"ש שלמה שכוונתו
 במ"ש ויבא המלך הכבוד היה על מלך עוזו וגבור ולכן נקרא מלך הכבוד • מ"מ נשאר
 קשה את זה מה שידע שלמה בזה שאמר שאו שערי גו' שכוונתו על המלך הכבוד הלא גם
 הכ"ד רכבות שאמר היה ג"כ לכוונה זו ולא נענה • לכן תור ואמר ויבא מלך הכבוד
 ה' בנאות הוא המלך הכבוד גו' • וכדי להבין את זאת נקדים עוז טעם ודעת למה
 דבקו השערים כשנבק להכניס הארון והוא זה כי שלמה נתן מקום לטעות שהכרובי'
 שהם מ' למלאכים הם כפרדים מן הארון וכדיו שם השכינה אורה לפי שעה אולם
 בפני עצמם והכניסם תחלה • ואם כ"כ רצה להביא את הארון תחת כנפי הכרובי' כמבואר
 בקרא (מלאכים א' ח') ויבאו הכהנים את ארון ברית ה' גו' אל תחת כנפי הכרובים
 (ועיין בבלי יקר שהביא הרד"ק שכתב להדיא שהכרובי' הכנים תחלה ואם כ"כ הארון ע"ש)
 משא"כ משה שעה הכרובי' מקשה מחובר עם הכפורת • וכדי להתנצל ע"ז אמר שלמה
 מי הוא המלך הכבוד ה' בנאות הוא מלך הכבוד ור"ל אין לטעות בזה כי כוונתי היתה
 שהוא מלך הכבוד שחלק מכונו לבריותיו שהוא נקרא אלקים והמלאכים נקראו ג"כ
 אלקים (עיין בא"ר פ' וארא) כמ"ש ראב"ע וא"כ אין מקום לטעות שהמלאכים כפרדים
 מן השכינה • אך שקא תעלה על דעתך שגם בזה יש מקום לטעות • לכן הוסיף לומר
 ה' בנאות היינו בנא מעלה ומעלה כמ"ש הכ"י בשמואל ב' ה' ה' על פסוק וה' אלקי
 בנאות עמו ע"ש • ולכוונה זו נלע"ד אמר הכתוב אלקי הנאות יושב הכרובי' ר"ל
 שנקרא אלקי הנאות לשון רבים משמע בנא מעלה ונבא מטה • ממילא מוכרח שהוא
 יושב הכרובי' כי הכרובי' הם מורים על המלאכים כמ"ש הנביא בפי' מרומה בשם
 הרמב"ם וגם הוא הסכים לזה ע"ש • זאת היתה כוונת שלמה במ"ש מי הוא מלך הכבוד
 ה' בנאות גו' ואעפ"י כן לא נענה וכיון שאמר ה' אלקים אל תשכ פני משיח' זכרה
 לחסדי דוד עבדך מיד נענה כי ע"י שהוכיז זכותו של דוד שדמותו ה' אסרוכה של ה'
 והיא שם של א"ד מיד נענה • באותו ענה נפסדו פני שוכאי דוד כו' דכיון דנענה שלמה
 בזכותו של דוד ונפתחו לו שערי תפלה מוכרח שמאל לו הקב"ה על אותו עון דאל"כ
 שערין ה' מקום לפגמו שפגם בשם א"ד לא נפתחו השערים בזכותו כאמור
 דוק וק"ל:

ועפ"י בארתי משנה בפ"ב דביבורי' וז"ל התליל מכה לפניהם עד שמיני להר
 הבית אפי' אנריסם המלך נוטל הכל על בתיסו וכנסם עד שמיני לעזרה
 הגיע לעזרה דברו הלוים בשיר ארומחך ה' כי דלתני ולא שמעת אויבי לי עכ"ל •
 וקשה מה ענין מוזמור זה לענין ביבורי' הלא מוזמור זה כאמר על דוד בימי שלמה
 כשנפתחו הדלתות בשבילו כמו שפירש"י שם • אמנם עפ"י דרכינו ביא' • הגם שלפי
 פשוטו י"ל שיש לו קצת שייכות כי בפ' הנכורים כתיב ארמי אובד אבי דהיינו שהקב"ה
 מרחק מחשבה רעה למעשה • וגבי דוד צירף הקב"ה המחשבה טובה שרצה לבנות הבית
 למעשה כאן נבאו הוא נעצמו לפיכך כתיב מוזמור סוכות הבית לדוד כדאיתא
 במדרש אכל לפ"ד א"ש שאמרו ארומחך גו' • רק נקדים דאיתא בעצמי מכות של ר"מ
 הנכלי

אבנלי גלכך כמך פ' בכורי' לפ' עמלק לפי עמלק נקרא ראשית כמ"ש ראשית גוי' עמלק ובכורים נקרא ג"כ ראשית ומשמע מדבריו שהבכורים גורמיו למחית עמלק • ויש להבין מה ענין זה לזה • וכלע"ד שהענין כך הוא שידוע מ"ש כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק ודרשו אין פה מלא ואין הכסף מלא עד שימחה זרעו של עמלק הענין ג"כ הוא שגם באות ה' אחרונה והספיד הה' מן הו"ו דכתיב ב' ויזנב כל הנפשות גו' שורק המילה למעלה • וידוע שהמילה היא סוד ה' אחרונה שגשם • כללל דמלתא שעמלק ועשו פנמו באות ה' היינו במדת א"ד והבחי כתב שהבכורים הם סוד ה' אחרונה שגשם • כללל דמלתא שעמלק ועשו פנמו באות ה' היינו במדת א"ד והבחי כתב שהבכורים הם סוד ה' אחרונה שגשם שהיא ראשונה ממנה למעלה • והביכורים נקראו ג"כ ראשית כאמור שהם בגד ה' אחרונה שהיא ראשית ממנה למעלה כמ"ש הבחי בפ' כי תבא • וזוהי כבוד אל הענין שכאשר יביאו בני ישראל את המנחה מנחת ביכורים להכרית זרעו של עמלק ולהקטור עטרה ליושנה אשה לגבה בעלה ה' בני וי"ו י"ה להפס הלא עדין יש פה מחד דוד כאן זמירות ישראל שפנמו ה' אחרונה כאמור לכן דיכוי הלוים בשיר ארומחך גו' שגשם מוכח שמתל לו הקב"ה על אותה עון ושורה אשה לגבה בעלה • וק"ל •

ובזה בארתי מדרש תנחומא כי תבא היום הזה ה' מנזך לעשות זש"ה בואו כשתחיה בכריעה ובכריעה לפני ה' עושינו והלא כריעה בכלל השתחויה והשתחויה בכלל כריעה ומה מ"ל ששתחיה בכריעה גו' אלא כפה משה ברוח הקודש וראה שג"ה עתיד לקרוב וביכורים עתידים לפסוק עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללי ג"ס בכל יום לפי שחביב תפלה לפניו מכל מ"ט ומכל הקרננות שגא' תיכון תפילתי קטורת משאת כפי מנחת ערב עכ"ל המאמר הזה אינו אומר אלא דרשוני מה ענין ביכורים אצל תפלה עד שאמר כפה משה שביכורים עתיד לפסוק עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללי ג"ס בכל יום • ודאי י"ל שבעל המאמר דורש במוכ' שמיד אחר פרשת ביכורי' כתיב היום הזה ה' אלקיך מנזך גו' והוא דורש מנזך לעשות גו' את ה' האמרת היום גו' על התפלה • אבל קושא לא להיניח מה שייכות יש להתפלה שמתל מקום הביכורים ע"כ כי לכאורה נראה שהמדרש דורש הג' לשונות כשתחיה בכריעה גו' על ג' תפלות וקשה למה כינה התפלות בלשון השתחויה הן אחת שיש בתפלה ד' השתחויות מ"מ דריכין אנו למודעי למה הזכיר התפלות בלשון כריעה והשתחויה • אמנם לפ' ד' כיתא רק שנקדים למה באמת תיקון ג' תפלות בכל יום וכלע"ד לפי שגב' תפלות יש י"ב כריעות והענין של הכריעות כלע"ד שהוא כגד י"א כריעות שכרעו י"א שגב' לפני עשו כי כתיב עדין לא כולל ויעקב השתחוה לפניי השכיבה כדאית' בזוהר • לכן דריכין אנו להשתחוות ביום א' י"ב פעמים כדי שיעדיף השתחויה א' וזכות השתחויה א' שגשאר לנו אנו זוכים להשגית זרעו של עשו ועמלק • וזוהי א"ש כפסגה משה ברוח הקודש שהביכורי' בעלי' דהיינו שג"ה חרב ממילא חזור תוקפא של עמלק ועשו לאיתנו כי כל זמן שג"ה קיים כשלם כמו של עמלק ע"ד ג' מלות שכתובו ישראל כו' גם הבכורים עתידים לפסוק ממילא אין כאן מי שיתלות כמו של עמלק ועשו

לכן תיקן ג' תפילות שיש בהם י"ב השתחויות ממילא כאשר השתחו' א' להקל' כחו של
עשו ועמלק. דוק וק"ל. כלקין פרשת נשא:

פרשת בהעלתך

במדרש

רבה פ' זו (גם כפ' כי תשא) וז"ל אמר משה ותדבר מרים שמה ואהרן
כיון שידע משה שאף אהרן דיבר התחיל כוונתו גם איש שלומי אשר בטחתי
בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב מהו גם איש שלומי זה אהרן שמים שלום עלי שנאמר וישם
לך שלום אשר בטחתי בו בשעה שעבר את מלאך המות שאל' וישב אהרן אל פתח אהל
מועד והמגפה נעברה. אוכלי לחמי אלו כ"ד מתנות כהונה שאוכל מישאל ואשר כל
השבת הזה הגדיל עלי עקב ותדבר אהרן ומרים במשה עכ"ל. המדרש הזה קשה להולמו
מה ענין של תואר' אלו שכתב משה לאהרן עם מה שה' מדבר במשה. וביותר שייס ואמר
אשר כל השבת הזה משמע שהדבר תלוי בשכחות האלו. וצריכין אנו ליתן עוב טעם
מה ענין זה לה'. וכדי להבין זה נקדים עוד מדרש רבה פ' כי תשא וז"ל וירא אהרן
מה ראה אמר אהרן אם בוכין הם המוצא אותו הסרתן כלה בהן מוטב שיתלה
הסרתן ביואל בישראל ר"א בר יודן בשם ר' אבא אמר משל לכן מלכים שנתגלה לבו עליו
ולקח את הסייף לתתוך את אביו א"ל פדגוג אל תיגע עצמך תן לי ואני תותך הנין
המלך עליו א"ל יודע אני להיכן היתה כוונתך מוטב שיתלה הסרתן כך ולא בכני חיד
מן פלטינ דידי לית את זייט ומותר פתורי את אכיל כ"ד אנוכיס את כסיב כך מן
הפלטינ דידי וכו' ומן המקדש לא יבא וכו' והיותר מן המנחה. כ"ד אנוכיס את כסיב
אלו כ"ד מתנות כהונה שניתנו לאהרן ולבניו עכ"ל יש לדקדק עובא רק שכתב בקצרה
ונקדק דקדוק א' למה פרט שיורי מתנות מן הכלל של כ"ד מתנות הלא הוא א' מהן
וב"ל להענין כך הוא שמינינו דעות חלוקות אם יפה עשה אהרן במה שעשה העגל
אם לאו. כי במדרש הזה משמע שיפה עשה מאחר שכוונתו לטובה באומרו מוטב
שיתלה הסרתן וכו' ובגמרא בפ"ק דסנהדרין אית' אמר ר' תנחום בר חנילאי לא
כאמר מקרא זה אלא כנגד מנשה העגל שאל' וירא אהרן ויבן מונח ראה חור שזכות
לפניו וכו' ופי' מקרא זה היינו בוצע בדרך גו' וא"כ הוא משמע שלא יפה עשה אהרן.
אלא עכ"ל המדרש שאמרנו שם"ל שיפה עשה אהרן וכו' הוא מפרש בוצע בדרך כע"א
בדאית' באמת התם ר' אליעזר אמר הרי גזול סאה של חטים וטחנה ואפאה והפריש
ממנה חלה אין זה מברך אלא מנאן. וע"ז כאמר בוצע בדרך כאן ה'. וצריכין אנו
לומר למ"ד שחפרש הקרא באחרון במעשה העגל. ס"ל אעפ"י שגזל החטין מ"מ מנחה
הוא בידו אם הפריש חלה כיון שקצתה בשינוי. וזוה כבוד אל הענין כי בעל המדרש
הזה רצה להוכיח שמי גזול סאה של חט' כו' אין זה מברך אלא מנאן ממילא שפיר יש
לנו לומר שיפה עשה אהרן. וכדי להוכיח זה פרט אהרן ובניו אוכלין מותר פתורו של
הקב"ה. ממילא יהא מוכח שמי גזול כו' הרי זה מנאן. וכדי להבין את זאת נקדיש
דאית'

דאית' ב' מרובה פלוגת' רבה ורב יוח' אי יאז קוכה אס לאו. ואתיבניה אביי לרבה
 קרבנו ולא הנוול. ה"ד אי לפני יאז ל"ל קרפ פשיטא אלא לאתר יאז ש"מ יאז לא
 קנה א"ל רבא ולטעמיה הא דתניא משבנו ולא הנוול כו' ה"כ דגול קרבן דחכרי'
 ופירש' דגול קרבן דחכרי' שהקדיש חבירו ולעולם לפני יאז ואיטריך לאשמועינן
 שאינו עולה לרבון כלל אפילו לבעלים ראשונים אפי' לפני יאז. ל"א דגול קרבן
 דחכרי' הלכך אפי' לאתר יאז לא קני' דכל היכא דאית' בי גול דרשמא אית' עכ"ל
 והתוס' הקא על ב' פירוש' האלו על פ' הא' הקא פשיטא הלא אפילו הבעלים בעצמם
 אינם יכולים לשנות הקרבן. ועל פ' הב' הקא הלא אמרינן לקמן אס שטמו תמימי'
 בפני' לשם בעלים חזרה הקרן לבעלים (והוא ברק ע"ו) ונראה לע"ד אס כאמר שהשטמו
 תמימי' בפניהם לשם בעלים חזרה קרן לבעלים צריכין אנו לומר הכי בהכי שלוחי דרשמא
 כיבהו דאי הוא שלוחי דין אין כבדא לומר שיהיה הכהן שלוחו בלתי ידיעתו. ובעי' היא
 בצדרי' (דף ל"ה) אס הכהנים הם שלוחי דין או שלוחי דרשמא דאית' בפ"ק דקדושין
 (דף כ"ג) בעי רבה להשא"פ ענד כענני מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו אי כימא
 כיון דגמר לה לה מאשה כאשה א"ד אשה דאיהי מגי מקבלה גיטה שליח כמי מגי משה'
 ענד דאיהו לא מקבל גיטו שליח כמי לא מגי שוי' בתר דבעי' הדר פשטא גמרי' לה לה
 מאשה ולא הא דאמר רב הונא כניה דרבי יהושע הכי בהכי שלוחי דרשמא כיבהו דאי
 שלוחי דין כיבהו מי איכא מידי דאין לא מנינן עבדינן ואכזהו מגי עבדי. ולא הרי
 ענדא דאיהו לא מגי מקבל גיטא וכו' ולא היא ישראל לא שייכי בקרבנות כלל. ענד
 שייך בנישין שהעבד מקבל גיטו של חבירו עכ"ל והקא בתוס' אמאי לא פשטי' האבעי'
 בצדרי' שהכהו כהני שלוחי דין כיבהו ותרבו דפשיטא דשלוחי דרשמא כמי כיבהו רק
 שהאבעי' היא אס הם כמי שלוחי דין וכו' אס היה הכהן מקריב שלא מדעת הבעלים
 אס כהני שלוחי דין כיבהו אין הקרבן כשר ואס הם שלוחי דרשמא דוקא הוה הקרבן
 כשר עכ"ל וכו' אס אנו אומרים הכי בהכי שלוחי דין כיבהו אין אנו אומרים משלחן
 גבוה קיזב רק שהש"י ניהו לבו לימן להכניס המתנות חלף עבודתם. ואס הם שלוחי
 דרשמא כיבהו אז משלחן גבוה קיזב שהקב"ה זוכה בהמתנות ומזכה אותן להכניס וק"ל.
 ותו איתא התם אמר עולם מכין ליאז שאינו קוכה שגאמר והבאתם את הנוול ואת הפסח
 גזול דומיא דפסח מה פסח דל"ל תקנתא אף גזול דלית לי' תקנתא ב"ל כו' עכ"ל והקא
 בתוס' עולם אדעולא ותייך ר"ת בכל מקום יאז קוכה רק לענין קרבן משום דהוה מזבח
 הבאה בעניניה דאמרינן הרי גזול פאה של חטי' כו' עכ"ל. וכוה כבוד אל הענין וכלל
 דמלתא אס נומר שמותר פתורא את אכיל היינו משלחן גבוה קיזב מוכרתי' אנו לומר
 הכי בהכי שלוחי דרשמא כיבהו ואס הם שלוחי דרשמא חזרה קרן לבעלים ואס חזר
 קרן לבעלים א"ל לפרש קרבנו ולא מן הנוול. כי מהי תיתי יעלה גול לקרבן כי גול קרבן
 דחכרי' למאי איתא א"ל להורות דלא עלה לגזול לקרבן דהא מלתא דפשיטא הוה ולבעלים
 עלה באמת לרבון כאמר אלא עכ"ל דאני קרבן דמזבח הבאה בעביר' הוה וא"כ פירושא של

צונו בדרך הוא הרי שגול סאם חטם בו' ולא קאי אלהין מילא מכת זה מוכח שגול
לומר אלהין יפה עשה שגעה את העגל כי כוונתו ה' לעונה * וזהו כבוד אל המדרש
גם איש שלימי בו' רק שנקדים שהמדרש הזה כבוד הני כהני שלימי דידן כיבוש ולאו
משלקן גבוה קוצו רק הם אוכלי לחמי * וכוונת המדרש הוא להוכיח שגונו בדרך קאי
דוקא על שאמר מה נבע ולא מני קאי אגול סאם של קטי * ופ"כ דריבין אבו לומר
שמלכות בית דוד בא' לו משום שאמר יודא בדקה (עיין כל זה בפ' גישן רק הכללי)
אכתוב כבאן בקיצור מה שהוצרך לעניינינו) והוא זה דאיתא במדרש וישם לך שלום זה
מלכות בית דוד * וא"כ הוא א"ל לומר משום שקפץ לים תתלה הלא יש מקום לתלות
שנתימן צעיר רודס רד' ים תתלה אלא ששרי יודא רגומתם * ואל' שזכה למלכות משום
שאמר מה נבע * הלא המקרא צונו בדרך קאי איורא וא"ל וצונו בדרך קאי אלהין הלא איש
שלימי וכו' פירושו שגער המנפה ואם לא יפה עשה לא ה"ל לעצור המנפה ע"י הקטורת שהי'
מליצין אחריו * וא"ת שהפסוק וצונו בדרך קאי אגול סאם של קטי הלא הוא אוכל
לחמי מילא אין לנו לימוד שאין הקב"ה ספן במצוה הנאה בעצירה * אלא מוכרתי
אבו לומר שצונו בדרך קאי על יהודא על שאמר מה נבע א"כ לא יפה עשה יהודא ויש לו חלק
במכירה וקשה מהיכן זכה יהודא למלכות * אלא דריבין לומר בזכות שאמר בדקה
קשה ה"ה כדאי שתכפר על הניאיה (עיין פ' וישם גס הכל מוכח באר הענין) אלא כרימי
לומר שלא היה צבירה בביאה כמ"ש הרמ"ן שהיבוס באדם ל"ד באחיו קודם מ"ת אלא
הה"כ אביו של המת היה ג"כ מיבס וא"כ לא תטא יהודא בביאה כי הוא אביו של המת
וקודם מ"ת היה מותר וא"כ הוא לא ה"ל לזהרן לרכן אחר משה כי ידוע שריני שלו הני
שפירש משה מן האשה ובכדון דידן יש למשה תירוק גדול לפי שידוע שהיתה אחותו בגלגול
הכל וקודם מ"ת היה מותר באחותו וק"ל וזהו המדרש שהתפלגו מכון על מכוני * וזה
הוא כיון שידע משה שאף אהרן דיבר בו שהוא פירש מן האשה ה' קשה לו הדבר מאד
ואמר לו גם איש שלימי אשר בעשתי * אוכלי לחמי הגדיל עלי עקב כי מכת שני מואריס
אלו היה לך להוכיח אלא עשיתי עול כמה שפרשתי מן אשתי * ולזה אמר זה אהרן
שחשם שלום שאמר וישם לך שלום * כי בזה הראה לו הרמז על מלכות בית יהודא
כאמור וישם לך שלום זה מלכות בית דוד וקשה כי באיזה זכות זכה למלכות א"ל בשגיל
שאמר מה נבע * הלא הפסוק וצונו בדרך קאי על יהודא שלא יפה עשה * א"ל וצונו
בדרך קאי על אהרן הלא איש שלימי פירושו שגעה שלום וצער המנפה ואם לא טוב עשה
לא ה"ל לעצור המנפה ע"י הקטורת שהי' מליצין אחריו כאמור * א"ל שהפסוק וצונו
קאי על שגול סאם חט' הלא הוא אכל ולחמי וכו' אלא ע"כ לומר שקאי על יהודא א"כ
למה זכה למלכות * אלא בשביל שאמר בדקה וכו' קשה הלא ד' שתכפר על העיאה
אלא ע"כ תירוק הרמ"ן שקודם מ"ת היה היבוס גם באביו של המת מותר * וא"כ הוא
גם לי ים תירוק על הפרשה שפרשתי מן אשתי מאחר שכתב בגלגול הכל ה' אחותי וקודם
מ"ת ה' מותר ולא עכשו כאמור וא"כ לא ה' לך לדבר עלי ולהתלונן על הפרשה *
וק"ל והוא ככון מאד ציני : סליק פרשת בהעלותך :

פרשת שלח לך

בגמרא שנת (דף ל"ב) א"ר ל כל הזהיר בציצית זוכה ומשמחין לו שני אלפי' ות"ת עבד' שגא' כה אחר ה' בימי' ההם אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים בכנף אש יהודי גו' ודבר זה לכוס דיהטא הוא תמוה • למה מספר זה מכוון לא פסוק ולא יותר • וכלע"ד לתרץ כי ידוע שמצות ציצית נכסו ושראל אחר מעשה דמקושש שאמר ששכח מצות שבת אמר הקב"ה למשה דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם גו' ציצית לשון סימן לשון כיון כדי שיהיו ישראל זוכרין את המצות וכן הוא אומר וזכרתם את כל מצות ה' (עין בפסיקת' פ' זו) וכלע"ד מ"ש וכן הוא אומר וזכרתם גו' ר"ל מצוה א' שהיא שקולה כנגד כל המצות • והיא מצות שבת • ואיתא במדרש ויחן את פני העיר בכנס בע"ש עם דמדומי חמה מצע"י וקבע תקומין מצע"י הוא אמרה שמר יעקב את השבת קודם שינתן להם (עין בב"ר פ"א) ועיין שם בפי"ת שנתן טעם למ"ש שיעקב זוהר לנפלה בלי מצרים מדה כנגד מדה הוא יצר בעדיו וקבע תקומין ראוי שירבה תקומו ע"ש • וזוהי נבוא אל הכוונה רק שנקדים עוד שה"ה כתב בהלכות שבת פ' כ"ז שאדם מותר לילך בשבת שני אלפי' ת"ת אמות כי הוא נשכח הזויות וע"פ הקצנון כל אמת' כריבוע הוא אמת' ותרי חומש' באלכסון • כמאן שכן שני אלפי' מרובעי' נעשה שני אלפי' ת"ת • וידוע שנבאר באמת' יתיב כדאית' בסוכה מחילא א"ש המחמר כי מי שאור הזהיר בציצית וראוי הוא משמר שבת כהלכתו כאמור לפי שכתבה ציצית אחר מעשה דמקושש • ומותר להלך בשבת שני אלפי' ת"ת אמות • מחילא מן הראוי שהא' פעלתו לשניו שיהי' לו משרתים עבדים מלא תקומו שהוא שני אלפי' ת"ת וק"ל:

והואיל

דאיתא לידוכו מעניני שבת כימא בו מלתא • והוא זה שאיתא בפר"א פ' מ"ד אומר לו ישראל למשה רבינו כתוב א' אומר זכור את יום השבת לקדשו וכתוב א' אומר זכור אשר עשה לך עמלק הא"ך יתקיימו שניה' זה זכור וזה זכור • א"ל משה לא דומה כוס של קונדיטון לכוס של תומן זה כוס וזה כוס זה זכור וזה זכור לשמור ולקדש את יום השבת שאמר זכור את יום השבת לקדשו • וזה זכור להשמיד ולהכרית את כל זרעו של עמלק שגא' זכור את אשר עשה לך עמלק ובשבת לארץ לא תשכח כו' עכ"ל המדרש הזה הוא תמוה במאד מה זו שאלה שאלו ישראל הא"ך יתקיימו שניהם ומה השיב להם משה מה שלא ראו כפי' הפסוק • ולפי פשוטו י' ליישב ער"ה רפ"כ דבינה וז"ל י"ט שאל להיות ע"ש לא יבשל בתקלה' כו' וזכה"מ אמר שמואל דאמר קרא זכור את יום השבת לקדשו וזכרוהו מאמר שגא' להשכיחו מ"ט אמר רבא כדי שיכרוז מכה יפה לשבת וזכה יפה ל"ט • ר"א אמר כדי שיאמרו אין אופין מ"ט לשבת קו"ר מ"ט לקול כו' ע"ש הרי לפנינו שני טעמים על ע"ת חד משום כבוד שבת לזכור לו מכה יפה וחד משום כבוד י"ט (פירש"י לא לכבוד שבת תקטוהו אלא לכבוד י"ט) והנה גבי זכור את אשר לך עמלק י"ל ג"כ ב' כוונות א' כפשוטו לזכור להשמיד ולהכרית • וא' כדי להזכיר

להזכיר לישראל מה שאמרו ה' ה' בקרבנו גו' כמ' כפר"א הכ"ל רפ"א אחר מ' שנה
 רבה משם להזכיר לישראל ולומר להם וזכרים אתם שאמרתם במדבר ה' גו' אל"א
 אחר משם אם אני אומר להם כו' הרי אני מגלה את פניהם כו' אל"א אני אומר להם
 מעשה עמלק והש מיני' מה שכתוב לפני' משל למה"ד לנולך שהיה לו פירוש כו' לפיכך
 אחר משם זכור את אשר עשה לך עמלק גו' אמרו לו ישראל למשה כו' ככ"ל א"כ אמרו
 כא' ישראל בכל פסוק יש ב' כוונת האריך יתקיימו שניהם איזה כוונה היא אמיתת *
 דהיינו גבי שבת איכא אסתמחא לזכריהו לעשות ע"ת ויש לומר שהמנהג היה משום
 כבוד שבת * או י"ל שהמנהג היה משום כבוד י"ט ויש כ"מ לעבין זה אם יש לעשות ע"ת
 ב"ט עצמו כמו ה"ד דמקשן התם בגמרא ע"כ וכן גבי זכור את אשר עשה גו' י"ל
 שהכוונה ההעיקרית היא לזכור מעשה עמלק * או הכוונה העיקרית להזכיר את ישראל
 ח"כ ה' ה' בקרבנו גו' ויש ג"כ כ"מ לדורות כי אם העיקור הוא להזכיר את ישראל א"כ
 אין המנהג כ"כ לדורות משא"כ אם העיקר להזכיר מעשה עמלק עיקר המנהג לדורות
 עולם * לזה השיב משם רבע"ה זה כוס כו' זכור לשמור ולקדש את השבת ר"ל שהעיקור
 הוא משום כבוד שבת שנת' זכור את היום השבת לקדשו לקדשו דייקא * וכן גבי זכור
 את אשר עשה גו' העיקר הוא להשמיר ולהכרית את זרעו וכדי להוכיח זה כיים וכשתבא
 לארץ לא תשכח במש"ה לא תשכח שהוא משמרו לדורות לא תשכח * ממילא מוכח
 שהעיקר המכוון הוא לזכור מעשה עמלק כי ק"ל שהפירוש הוא בשביל להזכיר את ישרא
 א"כ אין המנהג לדורות כאמור ול"ל לא תשכח אל"א עכ"ל שקאי על עמלק * וק"ל *
 בליק פרשת שלח לך *

פרשת קרח

במדרש

רבה פרשה זו חיים שאלה יש אומרים חיים וקיימים עד עכשיו
 ותכם עליהם הארץ וכו' והנה עפ"י מדרש הזה בארתי מאמר תמוה
 מדרש' ילקוט יצ"ו ו' וז"ל שאל לך אות מעם ה' אלהיך העמק שאלה או הגבה למעלה
 העמק שאלה שיחיו המתים או שיעלו קרע וצדמו או הגבה למעלה אם אתה מבקש שירד
 לך אליה' וז"ל אחר יודע אני שיש בו כח לעשות אבל איני מבקש שיתכבד בשבילי שאתמר
 ויאמר אחו לא אשאל ולא אבכה את ה' עכ"ל המדרש הזה איני אומר אל"א דרשוני
 וסיו וכו' לא היה ליה לק"כא לעשות כים' וכפלאות אחרי' ולשנו' סדרי עולם הלך דבר
 הוא שכתב ה' ב' משתים הכ"ל וע"ק מה מחדש באמרו או שיעלו קרע וצדמו הל"א הוא
 בכלל שארי מתים כפשוטו י"ל עפ"י המדרש שהתחלנו חיים שאלה יש אומרים ה' וכו'
 וזה כ"ל כוונת בנות כלפסד באמרו אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה
 הנוגדי' על ה' בעדת קרע כי בחטאו מת ובני' לא היה לו דקשה ל"ל למימר שאלה היה
 בתוך העדה הנוגדי' על ה' בעדת קרע מה לי כ"מ בזה וכלע"ד אלו היה בעדת קרע לא
 היה להם לבקש כחלה דאית' כפ"י שנוקלין סכמנו' דרשנו' היו אמרו ממ"כ אם אני
 ככני'

פבני' כירש נחלת אבינו ואם לאו תתיבם אחמו ואם היה אביהן בעדת קרח לא היה
 מקו' למח' נשלהם דאית' למימר לעולם אינם כבנו' ואע"פ כן א"א לייבם אחם כיון
 שאביהן עדין חי וקיים דאית' בפסקי' מהרש"א י"ב כ"ב שאלה' אשתו של אליה' מהר
 כ"מ אם ובה א' בדור הזה למעלה זו והשיב אשת רעהו אברה תורה ולא אשת מלאך כי אלי
 בעשה מלאך א"כ קרח אע"פ שנעלם מן העי' ואיבנ' מ"מ אשתו אברה לשון ולייבם
 אבל מחאה שלא היה בעדת קרח רק בחטאו מת דייקא לומר שהוא מת ממנו א"כ אם
 אנו כחשני' כבני' תתיבם אחמו וק"ל ומה שעלו על דעת השואל שאפשר שזכה א' בדורו'
 הללו שהוא רחוק מן השכל כ"ל לייבם קצת כי אית' במ"ע אופן ק"א שהק"ב לקח אלה'
 ורחוק למעלה שיעירו על מעשה בני אדם העו' למעלה זאת קרח לקח למטה להעיד
 על מעשה בני אדם היורדי' למטה וז"ל הכתוב ע"פ בני' עדי' או על פי ג' יקום הדבר
 כי למעלה יש ב' ובסתרי' קרח צמחם הרי ג' בו' ע"ס כי האריך ומאמר זה כריך באור
 דסב רק ע"ס פשוטו יש ה"א שכל ענין א' יעידו ב' או ג' וקרח מעיר על ענין א' בפני
 עצמו ע"כ יש מקום לומר שיעלה עוד א' למעלה כדי שיהיו ג' וק"ל • ובה כבוא א' ל'
 הענין רק בקדים שהענין כך הוא שאחז היה מתירא שיטעל מידו ירושל' ויתבטל
 מלכותו לגמרי כיון שמהם אדם על אפרים כמו שאמר הכתוב ויגד לבית דוד לאמר
 כחה אדם על אפרים וינע לבב' ולבב עצמו כבוע עני' יער מפני הרוח • ובאמת אין לו
 להתירא כי יש להחזיר טענת אדם כמו שיבא ודימן ואות לדבר א' משתי אותות הב"ל
 ולבא אל הענין בקדים מדרש רבה בפ' שמיני ד' כסובי' בשם ר"א אומר למה נקרא
 שמו אחז שאזו בתי כבכיות ובתי מדרשות וקודם לכן אמר המדרש אחר אחז א"א אין
 קטני' אין תלמידי' א"א אין תלמידי' אין חכמי' א"א אין עבדי' אין תורה בו' עכ"ל
 וקשה מה עלה' על דעתו של אחז לבטל התורה מעצמו • וכדי להבין את זה נקדים
 עוד מדרש ילקוט מלכ' א' כי' ב' וז"ל אם ישמרו בניך את דרכם שלשה דברים כיתנו
 על תבאי ארץ ישראל ובית המקדש ומלכות בן דוד חזן מל' ובריתו של אהרן שלא
 כיתנו על תבאי א"י מנין שגא' השמרו לכם פן יסתה לבנכם נו' בית המקדש מנין
 שגא' הבית הזה אשר אתה בונה אם תלך במקומו יהיה עליין ואם לאו כל עובר
 עליו יושם מלכות בית דוד מנין אם ישמרו בניך את דרכם ואם לאו ופקדתי שבט פשעם
 ומנין לס' שלא כיתנו על תבאי שגא' תורה כיה לבו מזה מורשה ומנין לבריתו של
 אהרן שלא כיתנו על תבאי שגא' ברית מלש עולם היא ואמר ויהיה לו ולבדורו אחריו
 ברית כהונ' עולם עכ"ל וקשה מה בא בעל המדרש ללמדנו ש"ת לא כיתנו על תבאי
 וכן ברית אהרן • בשלמא ברית אהרן י"ל לפי שהיה מקד' לעצמות' שלא ימאך בריתו כ"א
 כל זמן שג' הקיים אבל ש"ת קשה מהי תיתי שתבטל ונפרט כיון שהי' מבייבא' דנריש
 ביתנו ע"ת משמע לא יומא' וכ"ל למחן שהורד' בעל המדרש לומר שס'ת לא כיתנו
 ע"ת כי היה מקד' לעצמות' ולומר כיון שתלכות בית דוד כיתנו ע"ת גם ס'ת
 ביתנו ע"ת כי בשלמא אם מלכות בית דוד לא כיתנו ע"ת מוכרח הוא ש"ת לא כיתנו ע"ת

אמנם מכת שמלכות ב"ד ניתן על תנאי יהא מקום לעשות שגם ס"ת ניתן על תנאי
 וזה הנוהג לומר שס"ת לא ניתן על תנאי וכדי להכין את זאת נקדים מדר"פ תרומה
 וז"ל אל תהי קורא מורשה אלא מאורסה מלמד שהתורה היא ארובה לשרא' שאל'
 וארשתך לי לעולם ומיין שהיא באשת איש לארשות שאל' הייתה איש אש בחיקו ובגדיו
 לא תשרפה ואם יהלך איש על נחלים כן הבא על אשת רעהו עכ"ל וקרה למה לנו לומר
 שהיא באשת איש לאמה' כי אף אם היא ארובה לשרא' אכורה לאומה' כי אעפ"י
 שנעולות בעל קית להו ככנסה לקופה ולא כנעלה ל"ל ה"מ של בני נח אבל ארובה בת
 ישראל חייב עליה כדאמרין ב"ד מיתות דף כ"ט אר"י גוי שנוסך בתורה חייב מיתה
 שאחר תורה נזיה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם ולחשבים גבי ז' מצות מ"ד
 מורשה מנול גולה מ"ד מאורסה דיכה כנערה מאורסה עכ"ל כמאן מוכח מזה שגם
 ארובה בת ישראל אכור להם וא"כ למה נאמר ח"א לא"ה ונ"ל לתרץ שלגבי אר"ה צריכין
 אנו לומר שהיא ח"א ולא ארובה כי מהיכא ב"ל ארובה ממש מכאן ח"ת מורשה אלא ארובה
 וק' מנ"ל לומר ח"ת אלא עכ"ל לומר שאין התורה ירושה לכן מוזיאין מורשה מפשטיה
 ח"ב ואמרו בא הנוים מה ראו אלו להתקרב יותר ולמה לא ניתן לנו התורה בשלמא
 אם אנו אומרים לפניהם שהיא ח"א ומורשה הוא כפשטיה לשון ירושה אין להם פ"פ
 לומר למה לא ירשו הם ג"כ התורה כי ידוע מ"ש ישראל פשוטה על ח"א כיון שלא פרעו
 הקוב אין להם לירש מן האבות. אבל אם אנו אומרים ארובה היא לנו וא"ת מורשה
 לפי שאיננה ירושה ח"כ ואמרו האו"ה מה ראו אלו להתקרב יותר וכדי לבוא אל הענין
 צריכין עוד להקדים מדרש ילקוט ד"ש במדבר וז"ל בשעה שקבלו ישראל את התורה
 כתקנא או"ה בהן ואמרו מה ראו אלו להתקרב יותר מן האומות סתם פיהם הקב"ה
 ח"ל הביאו לי הכר יוספן שלכם שאל' הבו לה' משפחות עמים בשם שכי' מביאי ויתילדו
 על משפחותם לכך נאסר בראש הכפר הזה אחר המזכות אלה המכות אשר נזיה ה' את
 משה גו' ואח"כ שאן את ראש כל עדת בני ישראל שלא זכו לטוב את התורה אלא בשביל
 היוספין שלהן כו' עכ"ל וק' במדרש הזה למה המתכו הא"ה בקנאתם עד הוי' שהוא נא'
 לקורס השני לשנה השנית שהוא כמו יא' חדש' לאחר קבלת התורה ואם נאמר שנאמת
 בתקנאן מיד בשעה שקבלו התורה קשה קושי לתורתנו הקדושה למה לא רחיה לנו
 שאל' האו"ה ותשובת ה' אליהם עד כאן וכדי להכין את זאת נקדים מאמר תמוה הוגס
 בת"ע אופן קב"ג שאמון מנוח שר הגדול של מצרים יש בידו הימין שציר עוים ומקטרג על
 מכירת יוסף וביד שמאל איל ומקטרג שהעלה אברהם איל במקו' יצחק עכ"ל וק' מה
 ענין של שני קטרגו' אלו ביד שר של מצרי' בשלמא הקטרגו של השעיר יש לו שייכו'
 בגויה כדי שיבאו ישראל לגלות אל ארצו כי ידוע שמכר מכירת יוסף כתגלגל הדבר
 ויחדו אבותינו למצרים אבל מה ענין יש לו בקטרגו האיל וכדי להכין את זאת (עיי'
 כפ' במדבר שבה הבאתי מאמר זה באריות ואכתוב כאן מה שהוצרך לענינו) נקדים
 דמית' בוהר חדש פ' ריש ח"ל כמה ענין יתיב ההוא בדין דלא חזא לאבות עשר' ותרתיין
 שנין הא חייבן יתבין במצרים עשר' ותרתיין שנין לכל שנעט ונשטף מאינין עשר שנעט

דזענען ליה ולסוס חושבנא הוה מאתן ועשרי' שני' דל' מנייהו עשר שני' דכחיתו להון דניכא
 דלעילא בגין עשר שבטין קדישין דמיתו תמן במזכרים אשתארו מאתן ועשר ה' ד' רדו
 שמה עכ"ל וקשה הלל אית' במילה שיעקב נענש שזכר לא שיהא כ"ב שנים בשביל שזה
 כ"ב שנים בנית לבן ולא שישא את אביו יצחק וא"כ מה פשעו ומה תעאלו השבט' ודאי
 י"ל שגלגל' זכו' כו' ודוחק הוא ונ"ל שזהו קמפלגי אס הסכי' יצחק כמה שאמר ליעקב
 לך פדנה ארס וקח לך משא אשה עם דברי רבקה שאמרה ליעקב וישבת שם עד תשוב
 חמת אחיך גמרא שלנו כ"ל שכוונת יצחק היה רק ליקח שם אשה ולקזור ובין אשתור
 עם לבן כ"ב שני' לסיפק נענש גם הוא שזכר נענש מעיניו כ"ב שני' והוזהר מדא' כ"ל
 שגם יצחק הסכי' לדברי רבקה שישב שם עד תשוב חמת אחיו וא"כ יפה עשה יעקב שלא
 סור קודם לכן בדאית' במדרש עם לבן גרתי ואחר עד עתה ולמה ויהי לי שור ויוסף
 שהוא שטנו של עשו כידוע. ובוה נכא אל הענין רק שנקדים שהמפרשים הקשו למה
 שלא יצחק את יעקב למנוח לארץ בעצמו ובכבודו ולא שלא לשם שלום כמו שפנה לו
 אברהם. וזה לא קשה כי אם כשלא היה כוונת יצחק אלא שישא יעקב אשה אבל אם
 הסכים לדברי רבקה שישב שם עד תשוב חמת אחיו ל"ק מיד' ואם נאמר שלא הסכים
 יצחק עם רבקה שישב שם כל כך רק שישא שם אשה בדריכין אנו לומר מזהו בו יותר
 מבגלותו אפילו מארץ למנוח לארץ. מה ששאלו אברהם את אליעזר ולא שלא יצחק
 בעצמו ובכבודו היינו טעמא שיעקב היה עולה תמימה ואין ח"ל בדאי' לו וא"כ הוא
 אתי שפיר שאמון מנחם תפש עזרי ואיל לקטרג על מכירת יוסף שהחליף יצחק באיל רק
 נקדים מה שכתב ר"ש' אלהים יראה לו הנה לעולה בני אס לאו לעולה בני הרי שלא
 נתקדש יצחק כי אס על תנאי ולכן התחכם אמון מנחם בקטרגוים. וכל כוונתו לא
 היה רק לקטרג על מכירת יוסף כדי שירדו ישראל לגלות מזכרים רק שיהיה מתירא שיאמר
 בא ישראל שלא תעאלו ולא פשעו כמה שגרמו שלא שישא יוסף את אביו מאחר שגם יעקב
 לא שישא את פני יצחק אביו כ"ב שנים ומה שכתן לו יצחק רשות לילך לפדן ארס לא כתן
 לו רשות כי אם ליקח אשה ולקזור ולשוב לא' ומה שלא שלא ששים משרד דמזכר בו יותר
 מבגלותו. ומה שיעקב לא הלך בעצמו משום דהיה עולה תמימה. וכדי לסתור זה
 לקח האיל וקטרג שגלגל לו יצחק באיל. וע"כ לומר שיעקב נתקדש על תנאי ולא היה
 עולה תמימה כאמור אס כן מוכרת שיעקב הסכים עם דברי רבקה. להמתין עד שוב
 חמת אחיו דא"כ קשה למה לא שלא שלום א"ל שיהיה בו יותר מבגלותו קשה א"כ למה
 לא הלך יצחק בעצמו מאחר שלא היה עולה תמימה וא"כ יפה עשה יעקב שאמר כ"ב
 שנים והשבעים ראוי לעולם. ובוה נכא אל המאמר שהחליבו. רק נקדים דאית'
 במדרש ילקוט במד רע"ה ויסתו במדבר שאלו ביתנה תורה בא' היו אומרים לאו"ה אין
 לכם חלק בה אלא כתבה תורה במדבר דיימם פרהסיא במקום הסקר כל הרונה לקבל
 יבא לקבל. עכ"ל עוד אי' במדרש מפני השבעים שזה יאמר בחלקי וזה יאמר בחלקי.
 ונראה לעניות דעתי שאפי' המדרש שכבר מפני השבעים נדך לומר שירושלים נתלק
 לשבעים דא"כ היה אפשר שיתכן התורה בירושלים ואם נתלק ירושלים לשבעים בדריכין
 לומר

לומר שיה' עשו השנטים במחירת יוסף דאס לא יפה עשו היה נרדף לכנות כ"ה בתלמוד
של בנימין כדא' במדרש פ' ויחי (וציין כל זה בחריכות בפ' במדבר) ובגד קוורנו שזכר
לא יתליף ולא ימיר כתעורר מחירת יוסף לכן לא נתקבצו הא' מתחלה כי כסתם
פיהם שהתורה לא ניתנה במדבר כי אם בשבילם שלא יהיה להם פ"פ דא' מפני
השנטים היה אפשר ליתן התורה בירושלים • אבל כאשר שזעו פ' תמורה כתעורר
שנתליף יצחק באלי • אלא עכ"ל שנתקדש ע"ת • א"כ כתעורר המחירה של יוסף ומחילא
לא נתלקה ירושלים לשנטים וא"כ לא היה אפשר ליתן שז התורה מפני השנטים א"כ
לא כסתם פיהם ע"כ נתקבצו ודוק • כלל דמילת' שזתי משונות יז לא"ה שאינם
יכולים לומר מה ראו אלו להתקרב • א' שהתורה היא ירושה לנו מאבותינו ואנחנו
שלחנו השער החוב • וא' שהתורה ניתנה בדימום כפרה' בחק' הפקר ואי משום
השנטים שלא יבואו לירי מחלוקת היה אפשר להכתוב בירושלים אם לא נתלק לשנטים •
וכנה יובן ויתורץ מה שהקשינו מה לו לבעל השאמר לפרוט ולומר שז"ת לא ניתנה על
תנאי כי מאחר שזמר שזכות בית דוד ניתן על תנאי מוכרח לומר שז"ת לא ניתן ע"ת
והוא זה כי הכלי יקר הקשה לדעת איך אמר שזלכו בית דוד היה ע"ת ולמעלה
כתוב ונאמן ביתך ומחלכתך עד עולם לפניך כסאך יהיה כבון עד עולם • וכן
בנכסח הנכרה כשנעת לו אשר לא יכנה כדו לעולם ועד • ותיקן שהתקבצו הוא
שלא יכנה כדו לנארי אבל אפשר ששנטי א' או ב' נדים מהם המלכות ולהם
פיה על תנאי כאשר היה באמת שזל' המלכות • ומ"ש שזכות בית דוד ע"ת
היינו למדוך על כללות ישראל • ומ"ש אם ישמרו בניך את דרכם לא יכרת לך איש
מעל ישראל הוא אם לא ישמרו יכרת איש מעל כסא מלכות כללי ולא יחלף אלא על
יהודא וירושלים ע"כ • וה"ל לתקן יותר והוא ע"ד מה שכתב הכ"י בעצמו ובכבודו
בפ' י"א על פסוק והשפט הא' יהיה לו למען עבדי דוד ולמען ירושלים אשר
בחרתי בה מעל ששני ישראל ר"ל שירושלים כבחרת מכלל ישראל שלא בחרתי
ובמלכו בירושלים יתש כדד מה כאילו מולך על כל ישראל • כיון שזולך בעיר
שד כלום שזה כה עכ"ל • א"כ התי' ככון מאד שאף גס שלא יתלך כ"א על
ירושלים כאשר היה התנאי מ"מ ונאמן ביתך ומחלכתך עד עולם כי מלכותו
בירושלים הוא כדד מה כאילו מלך על כל ישראל • באשר שלא נתלקה לשנטים
אבל אם נתלקה לשנטים לא יאות תירץ זה כי מחלכתך עד עולם מחמע מלכו'
שזס על כל ישראל • א"כ זה הוא כוונת בעל המדרש מאחר שזמר שזכות בית
דוד ע"ת א"כ מוכרחין אנו לומר שירושלים לא נתלק לשנטים • ואכ"ה כסתם פיהם
של אומות העולם שלא יוכלו לומר מה ראו אלו להתקרב מאחר שהתורה נתנה
במדבר כדי שלא ישמרו האומ' וכו' כאמור ואכ"ה נוכל לומר א"ת מודעה שאין התורה
ירושא אלא מאורסה • כי אין אנו צריכין לקדם פי האו"ה שהתורה היא ירושה
שכבר כסתם פיהם • ואם אין התורה ירושה יוכל להיות שז לא הפסק ח"ו ויתין

על תנאי לכן הוצרך בעל המדרש לומר אע"פ שחלכו בית דוד הוא ע"ת מ"מ התורה
 היא ירושה ואין לה הפסק לעולם כי לא ניתן ע"ת וק"ל. וזוהו כנוא לכאור כוונ'
 אסון שאסון בתי כנסיות וב"מ. שכל מומתו היה להורות שיש להתורה הפסק. א"כ
 מוכרחין לומר שאינה ירושה ואם אינה ירושה במה אנו כותמין פיהם של חו"ה אלא
 עכ"ל לומר בזה שיתנה התורה במדבר ואין זה משו' השבט' כי היה אפשר להכתין
 בירושלים. א"כ מוכרח שירושלים היא שייך לכלל ישראל ויקיים ההנצחה ונאמן
 ביתך וממלכתך ע"ע בממלכתו על ירושלים. וכדי לבאר המדרש שהתחילו כדקדק
 במקראי קודם למה אמר ויגד לבית דוד ולא קאמר ויגד לקסו אלא כ"ל שהענין כך
 הוא שאסון היה מתירא שאפרים יקח מלכותו שהוא פקס בן דמליהו שהוא טוב ממנו
 ובמו' שארע לשאול שנטלה ממנו המלכות וניתן לדוד וזהו שאמר ונאמן ביתך גו'
 היינו אם ישמרו דרכם ויטיבו מעשיהם וזהו היות פשוט שכלו בהנכחו שחלכו בית
 דוד ניתן על תנאים. וע"ז היה לו תשובה נוכחת לומר שחיוו מן הראוי להיות כל
 המלכו' לאפרים. דק מאמר שנסה ארם על אפרים היה מתירא כי להתנבל נגד ארם
 שכבר הכה דוד את ארם הוא מוכרח לומר טעם מספיק ואיתו הטעם הותר לתשובתו
 שיש לו שא"ל שיתן כל המלכות לאפרים. וכדי להבין את זאת דרכין אנו למודעי
 מדרש תנחומי ונש"ע כ"ס' וז"ל כשהלך יואב לעצות מלחמה עם ארם אמרו ליה לאו
 מבניו של יעקב אתה ולא כך התנה יעקב עם ארם עד הג' הזה. א"ל ולא הם עבדו
 תחלה שאל' מן ארם יתני בלך מלך מואב. ולא זו בלבד אלא בימי כוזן רשעים
 שאל' ויעבדו כני שהאל את כוזן רשעים. שהרשיעו שני רשעים א' בימי בלעם וא'
 בימי כוזן כו' עכ"ל. ויש לדקדק בלשון המדרש דאמר ולא זו בלבד ולא אמר ועוד
 כדרך המדרש בכל מקום אלא כ"ל שנאמת יש להרס תירץ מכפיק על מה שאמר מן ארם
 יתני שאין עון ואשמה לארם בזה. דהיינו אם לא עשו אלא זה בלבד. אבל מאמר
 שהרשיעו ג"כ בימי כוזן ממ"ס אין להם תירץ. וכדי להבין את זה בקד' גמרא
 ב"ב פ' י"ב דף ק"ו וז"ל ויבדלו שמה ויאמרו מי הביאך הלום לאו משה קא
 איתת דכתיב ביה אל תקרב הלום כו' (וכבר פירשנו כל המאמ' ואין כאן
 מקומו) וקשה וכי לא היה לו"ל להנער כי אם לאו משה קאיתת דכתיב ביה
 אל תקרב הלום. וז"ל לתרץ שרנו להוכיח לו שלא כהונן עשה הנער אלא מיכה
 לכן אמרו לאו משה קאיתת דכתיב ביה אל תקרב הלום. ואמרין בגמרא
 בזכרים ק"כ ביקש משה מלכות ולא ניתן לו. וכדי להבין את זאת בקדים מה
 שאמר קרח אם נטלת המלכות לא היה לך לבדר לאחרך תחין הבהונה
 וקשה למה לא הלא משה ראוי למלכות וגם אפשר להיות אהרן כ"ג והאריך הסליח קרס
 שאם משה הוא מלך א"ל להיות אהרן כ"ג. חזן לדרכו כבר אמרנו דאית במדרש פ'
 תורה וז"ל משל למכס שנטל קרובתו ועשתה עמו' שנים ולא ילדה א"ל בקש"י אשה.
 א"ל יכול אבי ליעול חזן לרשומך אלא שהייתי מבקש ענותנותך כך אמר הקד"ה יכול

הייתי לעשות אהרן כ"ג מן מדעתך אלא שהייתי מוכש שתהא גדול עליו עכ"ל ו דוד
 דאמרינן בהוריות ובכמה דוכת' מלך קודם לכ"ג. לכן אמר קרח אם נטלת לך
 המלכות לא היה לך לבדוד לאהרן אהרן מלך לכ"ג לך דייקא דהיינו פירושו שלא היה
 מן הראוי לבדוד אהרן לכהונה עפ"י ידיעתך. רק ע"י אהרן ואי משום שתהא גדול עליו
 הלא בלא"ה אתה גדול עליו שאתה מלך ומלך קודם לכ"ג וק"ל. ועפ"ד אלו יובן
 בענין אהרן. רק שנקדים דאית' בגמרא בהוריות ו"ל אמר ר' לוי בר יעקב שנטו על
 לוי לא איקרי קהל דכתיב הכני מפרץ והרנתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את
 הארץ הזאת לורעך אהרן אהרן עולם. כל שיש לו אהרן איקרי קהל וכל שאין לו
 אהרן לא איקרי קהל. עכ"ל ובבא אל הענין ב"פ ושלם במקום שאמר באמת ליעקב
 הכטשה זו כתיב בסגנון אהרן ו"ל ויאמר לו אליהם אני אל עדי פה ורבה גוי וקהל
 גוים יהיו ממך ומלכים ממעיד יבאו ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתנה
 גו' אלא יעקב מפרש הקרא הכ"ל ודילג ומלכים ממך יבאו. ופי' שאין זה שייך
 ליוסף. אבל גם זה פירושו גוי וקהל גוים גו' ואת הארץ אשר נתתי לאברהם גו היינו
 מי שיש לו חלק בארץ אהרן קהל ומי שאין לו חלק בארץ לא איקרי קהל. וז"ל מכ"ג
 שאין מקרי מלך מי שאין לו חלק בארץ דממך יותר למה שכתב ואת הארץ אשר נתתי
 לאברהם גו' וידוע שמתנת כהונה הניתנין לכהני' הוא לפי שאין להם חלק בארץ.
 לכן אמר קודם אם נטלת לך המלכות ממילא עולה על דעתך שיהיה לשבט לוי חלק
 בארץ. דל"כ אין מן הראוי לבדוד אהרן מלך מאחר שאתה משבט לוי וכל מי שאין לו
 חלק בארץ אינו ראוי למלך. א"כ לא היה לך לבדוד לאהרן הכהונה. כי הכהונ'
 ניתן למי שאין לו חלק בארץ כאמור וק"ל. וזוה יובן מה שאמרו לאו משה קא אתית
 דכתיב ביה אל מקרב הלום. רק נקדים עור מב"ר פ' פ"ב ר' יודן ור' איבא ור' מתון
 בן כגרי בש"ר אמרו עתידין בניך לעשות גוי בקהל עמים מה קהל עמים מקריבין
 בשעת איסור הבמות אף בניך מקריבין בשעת איסור הבמות כו'. ר' שמלאי מיימי לה
 מהבא ויקרא שם העיר דן בש"ר דן אביהם אשר יולד לישראל שמעשה שאל' לו שם הזה
 באמר לו גוי וקהל גוים יהיו ממך עכ"ל. ופי' היפ"ת ששבת דן מכאן סיך ממ"ש גוי
 וקהל גוים שמתירים להקריב בשעת איסור הבמות וטעם רק קאי על אליהו. וז"ל מה
 עמין פל מוכה לבמה ותירן שלא היה ע"ז רק לבנו בעלמא או כדרך הטלמכאות והיו
 מקריבין לשמים כקדבנות כבית חובני. וכ"כ הכ"י ע"ג ובאמת שגו בדראה כי א"א
 לומר שהענין יוכל להקריב בשעת איסור הבמות כי מ"ש סוף הפסוק ולורעך אהרן
 אתן את הארץ קאי אבל הפסוק א"כ מ"ש גוי וקהל גוים גו' קאי ג"כ על אלו שיש להם
 חלק בארץ והענין היה לוי דקאתי משה. לכן אמרו לו לאו משה קא אתית דכתיב
 ביה אל מקרב הלום שלא יהיה מלך משום שאין לו חלק בארץ. ובסיפא דקרא קאי על
 ומלכים ממעיד יבאו א"כ קאי כמי אמ"ש גוי וקהל גוים גו'. א"כ אין לך להקריב
 בשעת איסור הבמות וק"ל ולפי זה האל אם היה משה מלך אין אנו מעילין סיפא
 דקרא ארישא כי אפשר להיות מלך אעפ"י שאין לו חלק בארץ. א"כ יוכל להיות שהותר

להם להקריב בשעת איסור הבמות. עוד צריכין אנו להקדים דאית' בסדר עולם שפסל מיכה היה בימי כוזן א"כ לפי זה יש קצת תימן לארס ששענדו בישראל. לפי ששטאו בפסל מיכה לכן הסגירה ה' צדיקה. אבל אם היו ראשין להקריב בשעת איסור הבמות אין זה תימן כלל. ממילא אם משה היה מלך היה אפשר שגוי וקהל גוים קאי נמי אלו ואין להאשים שנט דן שסבדו שהפסוק גוי וקהל גוים מדמו עליהם. עוד נקדים שגאמת אין להאשים ארס משה שהלך בלעם עם וקני בלק כי הלא מתחלה עד סוף אחר את אשר ישם אלהים בפי אותו אדבר. אעפ"י שמאכנתו היתה לרעה אין להאשים ארס על זה. א"כ מה זה שאמר המדרש הם עברו ברית תסלה ע"כ לומר שבלעם הרע לישראל בעצמו הרעה להאשימו את ישראל עד שנפלו מהם כ"ד אלף. ואי' בסנהדרין (דף מ"ד) וישלל פנחס עשה פלילות עם קונו אחר על אלו יפלו כ"ד אלף מישראל עכ"ל. והקשה מהר"שא נחידשויו למה אחר על אלו הלא רבו כמו רבו שטאו. ותימן מדעבר המגפה מיד לאחר שדקר פנחס את זמרי משמע שכל המגפה היתה עבור זמרי שהיה ראש השכטים עכ"ל. ולי דרך אחר צוה וזהו דאית' במדרש שהוציאו להם כרצון של יין. וא"ד בלעם אחר להם שאל יתנו להם יין כדי שלא ידעו כשתוי יין אלס כחזירין. א"כ לפי דעת הראשון לכולם יש להם תימן שהיו שתוי יין משא"כ זמרי שהיה שוד מן הדקין דימי כפשות ובו ביום אסורי' לשתות יין כדאי' ב"פ היו בודקין ולא היו שותי' יין מ"ט דבתיב ולרוחנים אי שבר בשעה שצווקים ברוי של עולם אל תשכרו וק"ל. כאלו דמילת' שלא כפלו כ"ד אלף אלא בשגיל זמרי וכוניי. וא"כ לא הרע בלעם לישראל אלא בעצמו של כוניי. ואי' במדרש ובגמרא הלך אל כוניי בת כור אל השמיני לוי אחרת ליה בת מלך אבי וכן כוניי אבי לא תשמיעי אלא לגדול שבהם. א"ל אף אבי נשא שנט ולא עוד אלא שאני גדול ממנו שהוא שלישי לבטן ואני שני לבטן כו' עכ"ל ובמדרש מבורר שאל איני נשמעת אלא למשה רבבן. וא"כ הוא יש ללמד זכות שלא הרע בלעם לישראל כי עצמו היה דוקא על הגדול שהוא משה רבינו ועשה זו ודאי לא תגלה אף שיש לקדק בזה אם משה הוא מלך אוי אין דומה לו בכל ישראל אבל אם משה אינו מלך אוי הוא כשנט דעלמא. וא"כ אתעביד עצמו הרעה ע"י זמרי כי אין לומר שנט בלעם היה על משה על הגדול שבהם הלא הוא נחשב כ"ל מן השכטים ובוה נכא אל הענין. כיון שעה ארס שתי רשעיות אחד בימי בלעם וא' בימי כוזן לכן הותרה להבמות. כי אלו לא עשו רק בימי בלעם יש ללמד זכות שלא אתעביד ממאכנתו ועצמו הרעה כי הוא לא ינן רק על גדול בישראל. והוא משה כי הוא מלך אבל אם כן הוא אין לו תימן על מה שנטה בימי כוזן. בשלמא אם לא היה משה נחשב למלך וטעם כיון שאין לו נחלה אינו ראוי למלוכה כי היפא דקרא והארץ אתן לו רעיד קאי ארישא דקרא ומלכים מומעיד ינאו א"כ קאי גם כן ארישא דקרא גוי וקהל גוים עתידין בניך להקריב בשעת איסור הבמות בקהל גוים. היינו אלו שיש להם אסווה א"כ אין תימן לפסל מיכה שהקריבו בשעת איסור הבמות. וכיון שאין תימן לישראל אין להאשים לארס כי ה' הסגירם בידם מחמת ענשם. אבל כשמשה מלך א"כ נמכרם דמיפא דקרא לא קאי ארישא

אליאל דקרא א"כ אפשר שגם וקהל גוים קאי ג"כ אשנע לוי א"כ יא להם תיקן על
 שהקרינו בנמה - א"כ ארם הפיר ברית לכן אמר כיון שעשה ארם שתי רשעיות אין
 להם תיקן ממ"כ אי סגר ליה שמה מלך א"כ אין להאשים ארם מחמת עצמו של בלעם
 כי עצמו היה שלא תשמע כוונתו כ"ל לגדול שבהם שהוא משה שהוא מלך וזה לא נעשה -
 א"כ אין לארם תיקן על מעשה כוונתו - כי אין לו מור ש"ה מחרם על טעם פסל מיכה
 שהקרינו בשעת איבוד הנמות כי שוננים היו וסברו שעליהם הסתובב אומר גוי וקהל
 גוי עתידין בנך לעשות כקהל גוים מה קהל גוים מקריבין בשעת איבוד הנמות כו" -
 ואי משום הנער שהיה לוי ואין לו אחוזה לא איכפת לן דסיפא דקרא לא קאי ארישא
 דקרא שהרי משה היה מלך ולא היה לו חלק בארץ א"כ מוכרח שסיפא דקרא ולזרעך
 אתן את הארץ לא קאי על ומלכים ממעריך גוי מב"ש שלא קאי ארישא דקרא שהוא גוי
 וקהל גוים - וטוב כנזכר אל המאמר שהתחלנו - דק נאמר שאלו כבר נפסל מיכה היה
 ע"ז משה א"כ אין להאשים ארם על מה עשה בימי כוונתו כי ה" מחרם עבור שטאם
 בפסל מיכה - ואין לנו על ארם רק מה עשה בימי בלעם דהיינו אם לא היה משה מלך
 ואתעבידא מתשבתו שראש השבט וגדול בישראל טעם - וא"כ עשה שפיר שלא היה מתירא
 מפני ארם לבדו - כי מכא מה אתא ארם שישראל בימי דוד עברו ברית בהנחות את ארם
 כהרים גוי יא לנו לומר שהוא הפך ברית תפלה בימי בלעם דכתיב מן ארם יבתי גוי -
 ויען עשה רעה ואתעבידא מתשבתו כי משה לא היה מלך - וגם מפני אפרים לבדו לא
 היא מתירא שיק ממוני ירושלים ויתבטל מלכותו לגמרי כי כבר הונשט דוד ונאמן
 ביתך וממלכתך עד עולם וכסאך יהיה ככון גוי - ואע"פ שהיא ע"ת עכ"פ ישאר לו
 ירושלים ככל - דאלת"ה אלא כל המלכות ביתך לו על תנאי אם ישמרו דרכיהם -
 ואם לאו יתבטל מעמו המלכות לגמרי - א"כ מה חידש הוא זה פשיטא הוא אם יהיו
 זכאין שלא יבטל מהם המלכות - וא"ל שחידש הוא שלא יעשה לו כמו שעשה לשאול
 שבעל ממנו המלכות אע"פ שהיה בן שנה כבן שנה בלא טעם - ונתן המלכות לדוד
 שהיה צדיק ממנו - הלא גם לשאול הצביר מחמת טעמו - אלא עכ"ל שהסתמך דוד
 היה שהיה כסאו ככון עד עולם שלא יתבטל מלכותו לגמרי אף אם יטעו בניו לכן
 לא היה מתירא מן פסח בן ממליהו אבל בהיו שנתה ארם על אפרים היה מתירא כי
 התשובות קותרים זה את זה כי לארם יא להשיב שלא עשו כהונת אם משה לא היה מלך
 אבל אם משה היה מלך אין עון אשמה בארם שלא שתעבידא מתשבתו - ומה שעלה
 בדעתו שא"ל לפרט שסבאו יהיה ככון דוקא אם ישמרו דרכם נאם לאו יתבטל מלכותו
 לגמרי דא"כ מה רבותא דדוד הלא גם משאול לא ביטל מלכותו רק בחטאו שעבר על
 דבר ה' ולא הרג אגג רק חמל עליו ואת לא ואת כי אם פשהיה משה מלך אבל כשלא היה
 משה מלך לא טעם שאול בזה וכדי להבין את זאת נקדים מדרש ר"פ אמור וז"ל אמר ר"י
 דסכינן בשם ר' לוי תלמד שהראה הקב"ה למשה דוד דוד ואפסיו דוד דוד ומלכו כו' הראהו
 שאול וכוני נופלים בחרב - א"ל מלך ראשון ידקר בחרב עכ"ל וכבר נזכרו קמאי דקמאי
 בסאי מדרש - ונדקדק דקדוק אחד למה פרט בניו שלאול הלא לא הקשה כלל על בניו

רק על שאל וכל שצריך קושיותו של משה היא אם הוא מלך ראשון ל"ק ול"מ וכדי להודו'
 זה משה לא היה מלך אחר שאלו וכניו דאית' בוכס' פ' טכזל וי' דף ק"ב אחר עולס
 ביקש משה מלכות ולא ניתנה לו שגא' אל תקרב הלוים ואין הלוים אלא מלכות שגא' מי
 אכני' ה' אלהי כי הביאתני עד הלוים מתיב רבא ר' ושחאל אומר יבמה מלך אחר רבא לו
 ולורעו קאמר וכל הכא דכתיב הלוים עד עולם הוא הרי בני שאל כתיב הכא עד
 הלוים הוא אין ורעו לא ותיקן המתרג' שאני בני שאל דהוה קאם כושת כו' עכ"ל הרי
 קמן שאלו יש לו ב' פירושי' א' הוא ורעו ופ' אחר הוא ולא ורעו ומכא שאל שהוא
 היה מלך ולא בניו שגרג' מוכרח שאלו פירושו הוא ולא ורעו א"כ מה שאמר בני
 משה אל תקרב הלו' פירושו שאני' משה עצמו ג"כ לא יהיה מלך ואם אין משה מלך
 מחילא שאל הוא מלך ראשון לכן אחר כיון שראה משה שאלו וכניו כותלי' בחרב א"כ
 פ' של הלוים היינו הוא לבדו א"כ הוא בעצמו לא יתכן מלך לכן אחר מלך ראשון כו'
 וכיון שהוא מלך ראשון אין מן הדין שדקר בחרב כי יש לו תירץ מספיק על אשר חמל
 על אגב לפי שהוא ה' עניו גדול ולא החזיק עצמו למלך כי באמת המלכות היתה
 שאלו בידו לכן נקרא שאלו וא"כ הוא לא רצה למחות זכר עמלק דאית' בפ' כ"ג
 בסנהדרין ג' חזק' כטו' ויבא' א' להכרית ורעו של עמלק ולהעמיד להם מלך ולבנות
 ב"ה וא"א יורעי' איוה מהם קודם כהוא אומר כי יד על כס ה' מלחמה ל"ה בעמלק
 הוי אומר להעמיד להם מלך תחלה כי אין כס אלא מלכות דכתיב וישב שלמה על
 כסא ה' ואמ"כ מלחמה ל"ה ג' ע"כ א"כ כיון ששאל מרוב ענותנותו לא חשב עצמו
 למלך לכן לא הרג את את אגב וכל זה הוא דוקא אם הוא מלך ראשון • אבל אם
 היה מלך קודם לו אף אם הוא לא יתשב עצמו למלך מ"מ היה לו להכרית ורעו של
 עמלק כי לא הקפיד הקרא' רק על הסדר איוה מהם יקדם אבל לא באמר שהמלך
 דוקא יכרית ורעו של עמלק לכן אחר משה מלך ראשון כו' ולפי זה אם באמר שלא
 יפה עשה שאלו שמל על אגב כמו שצ"ל על דעת אחר כאזור א"כ מוכרחי' לומר
 שמשה היה מלך וק"ל א"כ אתי שפיר שאמר קרא ויגד לבית דוד כהם קרם על אכרס
 ויכוע לבנו ולבנו עמו כנוע עני יצר מפני הכוח כי מח"כ אם היה משה מלך אין לו
 להשיב לארם למה הסר דוד ברית ואם לא היה מלך א"כ אין עון אשמה במה שמל שאלו
 על אגב וא"כ י"ל שאלכות ליתן לגמרי על תבא' אם לא ילכו בדרך הישר לא יתקיי' בידם
 וההכחשה היתה שלא יתקיי' אומרו במלך אחר כאשר עשה לשאלו וק"ל וע"ז השיב לו ה' ע"י
 יסעי' אל תירא משני זכבות האדרי' העצמי' האלה בחרו אף רבין מלך ארם וכן רמזיהו ג'ג
 לדקדק לומר משני האדרי' מתייבא למה לי אלא ודאי משכני יקר ג"כ אל תירא כי יש לומר
 לעולם משה רבינו היה מלך וא"כ לא יפה גשו שאלו שמל על אגב לכן כשלא ממנו המלכו'
 ואם כן היה משפטו של ורע וזה קשה מה דכותו שלא יקם ממנו המלכות אם לא ימסרו הלא
 אם לא חשב שאלו לא ימסרו ג"כ ממנו המלכו' אלא עכ"ל אף אם ימסרו לא יתבעל המלכות
 מורע דוד לגמרי וא"כ מה פשעו של ארם והרי לא נעשית' עצמו של בלעם בני כוכי
 שניה לה שלא תזמח ב"ל לגדול שבהם ואם היה משה מלך היה הוא הגדול שבהם ואי משום
 האדרי'

האתרי' שזנו אתרי' בנז' מואב לא היה הפנף ענורם כך תעלה ע"ד אחסם זה אינו שהרי
 משה היה ואמר הן הכה היו לפני ישראל בדבר בלעם גו' וזהו המעשה בעדת ה' ואם
 לשחק לומר א"כ הוא האמת כמו שאמר משה מוילא בעם כדון על פקודי החיל ולמה
 שבת הלכות בלי' מדון אלף כריך אתה לומר שבאמת לא שבת משה ולאצור הורה הלכה
 בכני משה וא"כ קשה למה לא נעשה במיתה כמו דבד ואנינו שמתו על שהורו הלכה בפני
 משה כאשר מוכרת הוא שמתו בעון שהורו הלכה בפני רבן כמו שיבא בעו' כך יעלה על
 דעתך להקשות לכן א"ל שיעלה לו קרח וא"כ הוא אינ' מוכרת שבני אהרן הורו הלכה
 בפני רבן כי אינם בני מיתה וא"כ י"ל שגדון קנף משה על פקודי החיל ולא שבת ההלכה
 ולאצור הורה הלכה בפני רבו ונעשה שירד מגדולתו כמו שיבא אבל לא מיתה כי לאו בר
 מות הוא וכדי להניח את זאת נקדים ע"ש במשנה וגמרא בחלק (ק"ט) עדת קרח אין
 להם חלק לעו"ה שב שאלמר ותכם עליהם הארץ בעו' ו' ויאכזרו מתוך הקהל בנז' הב
 דברי ר"ע ר' אליעזר אומר עליהם הכתוב אומר ה' ממית ומחיה מוריר שולח ויעל ע"כ
 וקשה למה אמרה חנה שבת זה בתפלתה והכ' סירש מה שפירש לפי ש"ע שמואל טעה
 קרח ע"כ התפלה עליו ונ"ל למתן שהגדירה אתה להורו' שיעלה קרח כדי לפטור את
 שמואל מדון מורה הלכה בפני רבו וכדי להבין את זה נקדים מה דאית' בתוספו' פ'
 הדר (דף כ"ב ע"ב) ד"ה רב חכמא אורי בכפרי בו' שחלמיד המורה הלכה בפני רבו
 חייב מיתה היינו מתוך ג' פרכאו' בפניו מקרי שהרי בני אהרן מכתמת לא בפני משה משה
 הורו ואית' בס' אין עומדין דף ל"א א"ר אליעזר שמואל מורה הלכה בפני רבו היה
 שכל' וישמעו את הכר ויביאו את הכער אל עלי משה שישמעו את הכר הביאו הכער
 אל עלי אלא אמר להן עלי קראו בהן לית' ולשמוע שוכחו שמואל דהו' מהרי' בתר
 בהן למשפט א"ל למה לכו לאהדרו בתר בהן למשפט ששמה דור כשירה איתתה
 קמיה דעלי א"ל מכל' הא א"ל מי כתיב ושפט הכהן והקריבו הכהני' כתיב מקבלה
 ואילך מצוה ברהב"ה מכאן שהשמיטה כשרה בור' א"ל מימר שפיר קאמרת מיהו' מורו
 הלכה כ"ר את וכל המורה הכ' חייב מיתה אתה חנה וזווחה קמיה אנכי האשה גו'
 עכ"ל ושמע מתוך ענין זה שלא בפני עלי משה הורה שמואל ההלכה מדכתיב ויביאו
 את הכער גו' ואעפ"י כן חייב מיתה כיון שהיה מתוך ג' פרכאות ודבר זה כלומר חכמי
 אהרן פו' ל' לעלי' שהורו הלכה אעפ"י שאם יורד מן השמי' מזה להביא מן הדיוט
 ואם באמר שבני אהרן לא מתו מפני שהורו הלכה כ"ר א"כ אין דאי' שמואל חייב מיתה
 כיון שלא היה בפניו משה וזוהו כנז' אל הענין דק נקדים עוד דאית' בס' ר' מיתות
 (דף כ"ב) ממות והכשרפין היו משקעין אותם בזבל עד ארכבותיו ונותני' סודר קשה
 בחוך הרכה וכובר על באורו זה מושך קבלו זה מושך אכלו עד שפזת את פיו ומדליק
 את הפתילה ודוקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו וסומרת את בני מעיו בו' עכ"ל המשנה
 ובגמרא מה שחילה פתילה של אבר מכל' אתי' שריפה שריפה מעדת קרח מה להלן
 שריפת כשמה וגוף קיים אף כאל שריפת כשמה וגוף קיים ר"ל אומר אתי' שריפה שריפה
 שבני אהרן מה להלן בו' מאן דיליף מעדת קרח מה' ל' דכתיב את וחתות הספטים האלה

בנפשות' שנשמת' כשרפת' והנוף קיים ואידך האנא שריפה' ממש היה וזהו בנפשות' שנשמת' שריפה על עסקי' כנפשות' כדל' דא' ר"ל מ"ד בקנטי לעב' מעונ' גו' כצנל' חנוכה' שהחניפו לקרח על עסקי' לנימה חקק עליהם עד של גיהנםם שניו וזמן' דליף מבני אהרן מכל' דכתיב וימותו לבט' ה' כעין מיתה ואידך האנא שריפה' ממש היה וזה דכתיב וימותו דלחמיל' בכו' ענאי' כעין מיתה כו' והכתיב אונם אונם ולא בנדיהם כו' וכליף מפרים הכשרי' מה להלן שריפה' ממש אף כאן שריפה' ממש מחתברא' מאדס ה"ל למילף שכן אדם קוטע' נשמת' כנול' . אדרבא' מפרים הכשרי' ה"ל למילף שכן מבשר לדורות הכך כפי' ע"כ' והקשו' כתובסת' תימא' דלא' שאיב' מכפר' כדאמרין בפ' נגמר הדין (פי' שפרי' הכשרי' מכפרים וגם ד' מיתות ב"ד מכפר') ונ"ל לתרץ' שמימא' הדני' כגון מיתת בני אהרן מכפר' ג"כ וגם מיתת קרח ועדתו היה להם לכפרה ויש להם חלק לכה"ב . עוד כתבו התוספת' הכך כפי' וז"ל לא קאמר' מבשר' ומבשר' עדיף כדאמר בפ' נגמר הדין עכ"ל ונראה' לפי' ד' כיון דאיכא' כאן ד' ובאן' ב' אעפ"י שד' מיכילי' הוא מבשר' שהוא עדיף כב' מ"מ הוה כאן ד' ובאן' ג' ואין כאן להסתפק כלל' שנילף מפרים הכשרי' אבל אם הוה כאן ג' ובאן' ד' וא' מן' הו' מוכרי' שהוא דומה' לב' שפרי' להסתפק' כילף מפר' הכשרי' כי הוה שווי' בכל' א' ד' . וא"כ בלא' תירוץ' שתרפנו שריפת קרח הוה ג"כ כפרה' (והתוס' כתבו אליבא דמ"ד שאין להם חלק לכה"ב) היה עדין מקום להסתפק' ונלף מפר' הכשרי' היינו למ"ד שילפינ' מקדש' ודוק . ונזה' כנול' אל הענין שהוצרך' ספק' ללמד מוריד' שאלו' ויעל' להורות' שיש לקרח' ועדתו חלק' לכה"ב א"כ ליכא' למימר' שנילף מפרים הכשרים' שיש בהם ג' מבשר' ומוכר' לדורות' ומבשר' עדיף כשתוס' כי בני קרח הוה ג"כ מכפר' . א"כ שפרי' לומר' שני אהרן מתו בשריפה' ממש כאמור' ולא משום שהורו הלכה' בפני רבן דאי' הורו הלכה' ב"ר ה' מן הדאורי' שהיו מיתתן שריפת' כשהם גוף קיים כאמור' ודוק . וא"כ אין מבני אהרן דאי' שמואל' חייב מיתה' משום שהורו הלכה' בפני רבו וזה הוא מה שרמזו' שפרי' הית' מוכסת' מכס' מוריד' שאלו' ויעל' שמואל' לא הורה הלכה' ב"ר . עוד תרובי' אינו להקדים דאית' בפ' דר' וזאמור' המורה הלכה' ב"ר מורידין אותו מגדולתו . מכל' שנאמר' ויאמר' אלעזר אל אכסי' הכנא' גו' אפי' הכי אעגוט' דכתיב' ולקני' אלעזר' הכהן יעמוד ולא אשכחן' דאיבערך' לי' יהושע' עכ"ל' והקשה' מהרש"א' לפי' המדרש' דמכלל' בעם בל' לדי' טעות' ונתעלמה' ממנו הלכה' . א"כ לרי' בעכש' אלעזר' . ומיכן דל' להמתין' עד שיתיישב' משה מן הכעס' ויזכור' ההלכה' . ונ"ל שדקדקו' דכיון' אם לא היה דרך' עונש' רק דרך' העונש' מתוך הכעס' שכת' אפרי' שיתיישב' בנעתו' יזכור' ההלכה' . אבל אם הוא דרך' עונש' שיתעלם' ממנו ההלכה' . אף אם יתיישב' מן הכעס' מ"מ כבר עבר וכעס' א"כ אין עין אשמה' באלעזר' . ונלע"ד לומר' אם משה בעם' כדון' שלא הקדו' כל נקמה' אינו ראוי' לעונש' . ואם שלא כדון' בעם' ראוי' לעונש' ואם כדון' בעם' א"כ הוה אלעזר' מורה הלכה' בפני רבו כי ה"ל להמתין' עד שיתיישבה' . ואם שלא כדון' בעם' אלעזר' לא הוה מורה הלכה' בפני רבו כי דאורי' משה לעונש' שיתעלם' ממנו ההלכה' . ונזה' כנול' אל הענין שאנו' עלה' על דעתו' שנהדרת' בעם' משה שלא כדון' על אכסי' החיל' כי הדין עמהם שלא

שלא ידעו כל הנקיות בלתי ציוויו נפירות כי לא יתנו הכ"ד אלא אלא עבור זמרי וכן
 איתא במדרש שאמר פתחם רבינו משה בשם שמדלתו עשירו דאלו היו כועס כדין א"כ
 הוא אלא עבור מורה הלכה משה ותיב מיתה אפילו שלא בפניו ככני אהרן וא"כ הוא
 שלא כדין כעם מאמר שבאמת לא נפלו הכ"ד אלא אלא עבור זמרי ממילא אין אשמה
 בדבר לאדם כמו שכתבנו וא"כ שלעולם כדין כעם ואלא עבור הוא מורה הלכה משה
 ומ"מ לאו בר מיתה הוא כי בני אהרן מתו עבור אש זרה וכיוצא בו ולא משום שהורו
 הלכה בפני רבן ובאמת מיתתן לא היה שריפת כשמה וגוף קיים זה אינו דא"כ קשה
 מכ"ל פתילה של אהרן ואי ממיתת קרח איכא להקשות בילק מפדים הכשרי יש בהם
 מכשיר ומכפר ולדורות ומכשיר עדיף לכן א"ל הקב"ה אעשה לך אות ואעלה לך קרח
 להראות לך שיש לו חלק לעה"ב א"כ יש גבי קרח ג"כ מכפר והנך כפישי ואיכא למילק
 פתילה של אהרן מן קרח ודוק וק"ל.

וכן האות שא"ל הקב"ה אם אתה מבקש שירד לך אליהו הוא ג"כ בדרך זה. דק
 נקדים שהמפרשים מחולקי' בפי' הפסוק ויאמר הקשית לשאול אם תראה אותי
 לוקח מאחד יהי' לך כן ואם אין לא יהי' אם פירושו (כבר הובא מאמר זה קצת בפ'
 ויקהל) אם תראה אותי לוקח מאחד היינו בשעת לקיחה או לאחר לקיחה. ונ"ל דבהא
 קמפלגי כי עוד הם מחולקי' אם עלה לשמים עם גוף ובשר כאשר היה או כשרף גוף
 הבשר והנשמה קיים לבד. ואם כשרף הגוף והנשמה עלה למעלה אין זה חדש כ"כ
 לראותו בשעת לקיחה אבל לראותו לאחר מכאן שכבר כשרף הגוף הוא חדש. ואין
 אדם זוכה לכך כי אם בדיק גמור וקדוש. אבל אם עלה למעלה בגוף ובשר הוא חדש
 גדול לראותו. אבל לראותו לאחר מכאן אין זה חדש כ"כ. ונ"ל שבהא קמפלגי אם
 בני אהרן הורו הלכה ב"ר ומיתתן שריפת כשמה וגוף קיים או היה מיתתן בשביל מטא
 אחר ומיתתן מיתה ממש. וידוע שאלה' תיקון כל מה שקלקלו בני אהרן כאשר מאריך
 הע"מ וע"ש. וא"כ אם מיתת בני אהרן הוה שריפת כשמה והגוף קיים או אין בריך
 אליה' לתקן רק הנשמות ולהעלות למעלה אבל הגוף שלא נעשה מיתתה אין בריך לתקן
 אבל אם נעשו בני אהרן כשריפה ממש גוף וכפס א"כ בריך אלי' לתקן גוף וכפס ולהעלות
 למעלה בגוף וכפס וק"ל. וא"כ כשיוכל אחו לראות את אליה' אעפ"י שלא הי' בריך
 מוכרחים לומר שגלה למעלה בגוף וכפס ואם עלה למעלה בגוף וכפס ממילא הוה
 שריפת בני אהרן שריפה ממש וא"כ ע"כ לא הורו הלכה בפני רבן וזה הוא מה שרבינו
 דוק וק"ל. בליק פרשת קרח:

פרשת חקת

במדרש רבה וגם בילקוט פ' זו על פסוק או ישיד ישראל אמרו ישראל רבונו
 של עולם עליך להיות עושה לנו כימים ועלינו לומר שירה שבאמר ה'
 להושיענו וגניבותי כגון לעכ"ד כראה שזה הוא הכוונה של מה"ד שמקטרג על שביקש
 הקב"ה לעשות חוקי' ואמר ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך
 לא

לא עשית משיח חזקי' שעשית לו כל הנס' הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח' והנה לפסוק ריהטא הדבר הזה תמוה מהו הקטרונו של מה"ד על עשה לו ניס' ולא אמר שירה הלא אין זה דבר והפוכו. אמנם לפ"ד ניסא כי מכת עשה הקב"ה ניסים לשרא מקויב' לאמרם שירה כאמור. ולא"כ קטרונו מה"ד עפ"י היושר שזן תרואו לחזקי' לומר שירה אחר עשה לו הקב"ה כל הנס' וק"ל. והנה הואיל דאמא לידנו כנוא לבאר מאמר זה באריכות. והוא זה דאיתא בגמרא סנהדרין (דכ"ז ע"א) דרש צר קפרא בצפורה מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוח וזה פתוח ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וכתרוב גוג מנוג אמרה מה"ד לפני הקב"ה וזה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח חזקי' שעשית לו כל הניסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח. לכך כסתתם מיד פתחה הארץ ואמרה רבש"ע אני אומר לפניך שירה תסת בדיק זה ועשהו משיח פתחה ואמרה שירה לפניו שאמר מכאן הארץ ומירות שמענו כבי לבדיק אמר שר העולם לפניו רבש"ע כבינו עשה לבדיק זה. יתה ב"ק ואמר רוי לי רוי לי אמר כבאן איו לי עד מתי יתה ב"ק ואמרה בוגדים בגדו ובגד בוגדי' בגדו ואר"י עד דאתו באוי וכווי' דכוזי' ע"כ ופירש' ניס' הללו שניכל מסתכר וכתרפא מקליו ע"י שר העולם מלאך שכל העו"ל מסביר ביו ע"כ. המאמר הזה תמוה מאד ויש בו לדקדק כמה דקדוקי' א' למה דקדק מו"ה בלשונו חזקיהו שעשית לו כל הניסים הללו ומה היה חסר אם אמר עשית לו ניסים. ע"כ מה היה באמת שמענו של חזקיהו הדדיק שלא אמר שירה על הניסים שנגעו לו. וכדי ליישב המאמר הזה כקד' עור מאמר דאית התם במה הכס ר"א בנו של ר"י הגלילי אומר א"ל הקב"ה לגבריאל מלך טוטה. א"ל רבש"ע מנ"י טוטה ועומדת משעת ימי בראשית שבאמר מפני חרבות כדורו גו' ר"י כפסא אמר אזנים גילה להם ושמעו שירה מפני הקיות ומתו ע"כ וקשה במאי קמפלגי אן למה באמת היתה מיתתם בענין זה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. ולהבין כל זאת כקדים מ"ם במגלה עמוקות אופן קפ"א שדור הפלגה כתלגלו בגורו של ככתרב וזה הוא סוד מן הארץ ההיא יבא אשור ר"ל מדור הפלגה ע"כ כי הארץ. ועל פי הקדמה זו נלע"ד לפרש מ"ם התם ר"ת צר פסא רמי כתיב מרום קבו וכתיב מלון קבו אמר אותו הרשע בתתלה אחריב דירה של מטה ואפ"כ אחריב דירה של מעלה וקשה מה עלה בדעתו לומר כן ולפ"ד א"ש שתפס מעשיו הראשונים כי הוא כמורד ומה היה עושה שאמרו לאו כל בנינו' לבחור לו העליוני' אלא כעשה מגדול ונעלה לשמים. וכוה כבוא אל הענין שר"א בנו של ר"י הגלילי אמר שגבריאל הכס כתרב כמ"ם מפני חרבות כדורו אתי כפשוטו דאית' שארבע דורות אנו' מדב"ר הפלגה. ככתרב פנמו כד' אותיות של שם ממילא דור הפלגה פנמו בו"ו וידוע שהו"ו היא תרבו של הקב"ה כדל' כוהר פ' שופט'. ממילא מה שהכס כתרב שהיא היוו הוא מזה כנגד מזה שהם פנמו בו"ו:

ובישי ר"י כפסא אזנים גילה להם ושמעו שירה מפני הקיות אתי קמי' שפיר חק בקדים דאית' בפ' אין דורש' תכ' אר"א ב"ז מה תשובה השיבתו ב"ק לאותו רשע

פארה אַמור אַפּלע על כּמתי עב גו' יתה ב"ק ואמרה לו רשע בן רשע ב"ב על כּמורד
הרשע אַמורד כל העולם כולו עליו במלכותו כמה שנותיו של אדם שנעים שנה שא' ימי
שנותיו גו' והלא מן הארץ עד לרקיע מהלך ת"ק שנה ועוביו של רקיע מהלך ת"ק שנה
וכן בין כל רקיע ורקיע למעלה מהן חיות הקודש רגלי חיות נגד כולן קרסולי החיות
נגד כולן שוקי החיות כו' רכובי החיו' כו' ירכיבו כו' גופי כו' צווארי כו' ראשי כו' קרבי'
וכו' למעלה מהם כסא הכבוד רגלי כ"ה כו' ע"כ • ואית' כמי בפ' ג"ה (כ"ה) חביבי'
שרא'ל יותר ממ"ה כו' והאיבא ברוך • ברוך אופני' הוא דאמרי • ובתנו התוספ' שם גס
החיות אומרים ברוך כבוד ה' מחקומו דעדיפי משרפ' וז"ש אומרים והאופני' וחיות הקודש
כו' • וזוה כנזא אל הענין כי מאן כיכרו חילותיו של סכתרב הלא המה אבני מגדל
שרצו לעלות לרקיע ולערוך מלחמה לכן השמיצם השירה שאומרים בכ" • מחקומו ר"ל
מחקומו היכן שהוא כי הם אינם יודעים מקומו איה הוא מקום כבודו ואיך יעלה על
דעת אבנו רימה לערוך עמו מלחמה • עוד בריבין אנו למודעי דאיתא גזר נח ויורא
אלקים כבאות ביום ההוא גו' היינו בוצא דאסתרב מקדשא אכל בוצא אומרא לית
חדוה קמי קב"ה בוצא דאיתא בידו חייבי עלמא ואיבון דארגו קמי' ה"ד ובאבוד
רשעים ריבה כו' • וה"מ בד משו ההוא וימא דאריך לון ולא תבו לגבי' מחובייהו אכל
אי איתעביד בהו דיכא עד לא משו ומחייהו עד לא אשתלים סובא דלהון כו' כדון לית
חדוה קמיה על דאאבדו ואי תימא עד לא משו ומחייהו אמיא עביד בהו דיכא אלא
בגין דאשתתבו בהדייהו דשרא'ל לאבשא להון כג"ד עביד בהו דיכא ואובד לון מעלמא
בלא וימא כו' אכל כד אשתלים וימא דאריך לון ולא תבו כדון חדוה ותוסבתא קמי'
על דאאבדו מעלמא עכ"ל • משוצא דברי' האלו כשמע דאס אוריד לון קב"ה ולא
תבו מחובייהו קמיה אית לפכיו חדוה כד אאבדו חייבא מן עלמא • וברא' לע"ד
דה"ה כמי אס שנו באיולתם חדו הקב"ה באיבוד רשעים כיון דלית בהון תקוה כי כיון
שעברו עבירה וזנו בה כעשה להם כהימר ממילא לכאורה חילותיו של סכתרב שז'
באיולתם כי הם אבני מגדל ממש א"כ חדי קב"ה באיבודן ממילא יש לומר שירה על
איבודן אכל אס כאמר מה שטאו אבני מגדל כבר ניתקן ממילא אין ביד חילו של
סכתרב כי אס השטא ההוא א"כ יש עדין תקוה שיסורו בתשובה והא דעביד בהו קב"ה
דיכא בגין דאבשא להו לישראל • ממילא אין שמחה וריבה לפכיו ב"ה ממילא אין לומר
שירה על איבודן •

והנה כרא' לע"ד שיש לומר שמה רבינו ע"ה תיקן קלקולם של אבני מגדל כי הם
רצו לעלות לרקיע ללחום עם עצמ' למרוק עול ואמרו לאו כל כמיני לברור
לו כו' ומה עלה למרום לקבל התורה שיקבלו ישראל עול מלכות שמים שלימה • ולע"ד כ'
שהוא כבון מאד • אמנם בפ' דריב' אנו לומר שמה עלה למרום ממש ולא כח"ד
שמעולם לא עלה משה למרום אלא עד סמוך לעשרה כדאית' בפ' ק דוכסה דאלו לא
עלה למרום ממש לא תיקן שטאס כי הם תשובו לעלות לרקיע ממש ולמעלה ממנו •
וזוה כנזא אל הענין רק שנקדים עוד דאיתא בסוף שבת אמתר ר' תכנא אומר חל

מחכים מול מצעיר ויש מול לישראל ר' יוחנן חמר אין מול לישראל ע"כ • וצריכין אנו
למודעי במאי קמפלגי וכליגי בפלוגתא הנ"ל אם עלה משה למעלה משה אם לא
דאית' במ"ר פ' לך דין ויניח אותו המורה למעלה מכיפת הקרקע וא"ל עד דשדלך
ברגלך דרוך כיבד כו' ממילא אם עלה משה למעלה מן כיפת הקרקע שלט על המולות
והכניעם תחת יד ישראל ממילא אין מול לישראל • משא"כ אם לא עלה משה למעלה
מן כיפת הקרקע ממילא לא הכניע המולות תחת יד ישראל א"כ יש מול לישראל • עוד
צריכין אנו להקדי' דאית' בס"פ הקולן תניא את מבכר ייחך אמלא אלו שני דורות וזה
משלימין לו לא וזה פותחין לו דברי ר"ע וז"ל וזה מוכיפין לו לא וזה פותחין לו ח"ל
לר"ע הרי הוא אומר והוכפתי על ייחך משה עשרה שנה א"ל משלו הוכיפו לו כו' ע"כ
ושפט הוא אם לא כתבו לו כ"ס משלו אין לו לומר שירה • וזהו כבין הקשרו של מה"ד
שאמר אחר שפית' לקוק' כל הכיסים דהיינו שניצל מסכתבד וכתרפא מחליו ולא אמר
שירה • בשלמא על כל א' לבדו יש לו תירץ מכפי' א"ל על שניהם יחדיו לא דקדו
התירו' כי על מה שלט אמר שירה על שניצל מסכתבד יש לו תירץ שאין הקב"ה שמו
באיבודן כי קלוקלם הראשון תקון משה בעלייתו למרום ממילא עדין לא כתולא סאתן
רק שגאבדו על דבצו' לאבאשא להון לישראל • ועל מה שלט אמר שירה על שכתרפא יש
לו תירץ כי הוא כוכב יש מול לישראל ואין מוכיפין להם וזה שניתוסף לו משלו כתבו
לו כי יש מול לישראל אבל כשהוא אומר שיש מול לישראל ממילא לא עלה משה למעלה משה
רק עד למעלה מ' א"כ לא תיקן משה הקלוקל של אבשי מגדל • ממילא שנו באיולתן
ואין בהן תוספת ממילא עדי הקב"ה באיבודן א"כ ה"ל שירה על איבודן וק"ל • וכלע"ד
ג"כ מה שדקדק מה"ד לומר דוד מלך ישראל אמר לפניך כמה שירות ותושבחות כו' לפי
שהיה עוד מקום להתבצל ולומר תירץ אחר זה והוא זה דאית' בתוס' בפ' הקולן אליבא
דמ"ר ש מול ומשלו הוכיפו לו קשה הא דאמרינן בפ"ק דתנינא גבי איתתא דמגדלי כשיין
בי קוין צ"מ דמיצבר אמיליה מוכפינן ל' אר"י דניחא אפי' לר"ע דאין זה תוספת כיון
דנגורו לשום אדם עכ"ל • א"כ יש להמליץ לעולם אמת הוא שיוכל להיות שמוסיפין לו
שאין מול לישראל וח"ו יותר מסכתבד לומר שהם שנים של מי שנספה בלא משפט
מקומו ועל שנים באלו אין לומר שירה אעפ"י שלא נגורו לו ואנלו היו הוספה מ"מ כבר
נגורו לשום אדם • לכן אמר מה"ד דוד מלך ישראל אמר לפניך כו' דידוע הו' שדוד הו'
מלך לפי שאד"ר נתן לו ע' שני' במתנה ואד"ר היה מלך • ממילא ממה שהיה דוד מלך
בלמד שאד"ר נתן לו שניות במתנה א"כ כל שניותיו כבר נגורו לשום אדם ואינו מן הראוי
לומר שירה כאמור ופ"ה אמר כמה שירות כו' ולא נעשיתו משי' א"כ למה תעשה
קוק' משי' שלט אמר שירה • אף אם יתבצל לומר שט' שנים תוספת שלו
כבר נגורו לשום אדם מ"מ ה"ל ללמוד מדוד • דוק וק"ל •

פליק פרשת חקת:

פרשת בלק

במדרש ילקוט פ' זו הזור תמים פעלונו' לא הכיח הקב"ה פתחון פה לאור"ה
 לעתיד לומר זאת ריחקתנו ולא נחת לנו כמו שנתת לישראל בעולם הזה
 וכו' כמן לדוד עושר קנה הבית לשמו כמן עושר להמן לקח אומה שלמה לטבייתה כו'
 המדרש הזה תמוה מאד לפסס ריהטא וקשה בשלמא מה שהעמיד שלמה מלך על כל
 הארץ וכנה ב"ה וכן עשה לב"כ והחריבו הוה דבר והיפוכו ממש אבל דוד והמן לא הוה
 דבר והיפוכו ממש כי עיקר קנייתו של דוד היה כדי לבנות מזבח כדי שתעבר המגפה
 בתוך העם כמ"ש ב"ה א' כ"ב ויאמר דוד אל אהינון תכה לי מקום הגורן ואבנה מזבח
 לה' כו' ותעבר המגפה מעל העם • ממילא הוה דבר והיפוכו דוד קנה הגורן לבנות
 מזבח כדי להטות עם רב והמן קנה אומה שלימה לטבייתה וק"ל •

אמנם עדין חל עלינו חובת ביאור מה שאמר בעל המדרש הלשון אומה שלימה
 לטבייתה אינו מדויקת לפסס ריהטא • ובלע"ד שכוונת בע"ה הוא להורות
 שאין מקום כלל להמן להתגבר • ואיתא במ"ר אתם מכרתם את אחיכם מתוך מאכל
 ומשתה שטא' וישנו לאכול כו' איכם אין אשורוש מוכר אתכם להמן אלא מתוך מאכל
 ומשתה שטאמר • והמלך והמן ישנו לאכול כו' כללל דמלתא שנתגלגלו עליהם טעא
 מכירות ינצף באותו עשה • וא"כ אין לתמוה שהמן עשה ההיפוך של דוד כי היו ישראל
 חייבי' בלי' מ' ג'לה' סבכרתו מאשר שטאמר מכירת יוסף עדין לא נמחלה • לכן אמר ב"ה
 שקנה אומה שלימה לטבייתה דהיינו להשמיד ולהרג • ולאבר את כל היהודים מכנה ועד
 זקן טף ונשים ביום א' גו' • א"כ מה"כ אין לרשעו שחר דאיתא בגלגלטי בהאקדמה שיש
 תירוק על מכירת יוסף מאשר שכתוב ויגוב איש ויוסף לא נקרא איש אלא שור • ואיתא
 במ"ר פ' וישלח והכניס אס על הכני' אמר יעקב רבש"ע בתבת בתורתך וכול או שה לא
 תשטרו ביום א' כו' וכתבו המפרש' שישו סבר שיותר לו כי השבעים נקראו חיות
 חזן מיוסף נקרא שור ועיין במ' ב"ש פ' וישלח • ואיתא בז"ח שגלות מדי לא היה שבע
 יוסף (עיין בז"ח א' פ' פקודי) וא"כ מכת שקנה המן אומה שלימה לטבייתה
 מוכח שלא טעא במכירת יוסף כי קשה האיד הוא עובר על אומו וזהו בכו' לא תשטרו
 ביום אחד מאשר שהוביל כולם לטבייתה • אלא עכ"ל שסבר שיותר לעשות כיון שישראל
 נקראו חיות הארץ • כמו עשו שלמד ג"כ לימוד זה • וא"כ גם יוסף אקירו שור כאומר
 ויש להם תירוק על מכירת יוסף ואין לך פ"ס לעשות ההפוך של דוד ומעיקרא דדיכא
 פירכא • דוק וק"ל והוא ככון מאד בעיני • אלין פרשת בלק •

פרשת פנחס

בפסוק פ' זו ויהי אחרי המגפה ויאמר ה' אל משה וכו' שור • פירש הבצל
 העורים פרה זו פתוקה מאשר עשה הפסוק בין המגפה למנין של
 תפול

תפול המנפה כפקוד אותם • וכלע"ד שמה הוא המוצא מקור הדין וראוי ברורה
 שלא למנות את ישראל • וא"כ היה חטא גדול חטא דור על שמה את ישראל
 וככלל בדבר אצילו תיגוקות של גית דתן יודעי' אותו מאחר שהוא ראוי ברורה באמור
 וא"כ עלינו מוטל לתקן את דוד מה היה באמת דעתו על שכלל בדבר שהתיגוקות
 ב"ד יודעי' אותו • והנה כלע"ד לתקן כי מנינו שני טעמים על מחצית השקל
 א' לפי ששטאו במחציתו של יום ועשו העגל לסיכך יתנו מחצית השקל ועוד טעם
 אחר לפי שמכרו את יוסף בעצמים כסף שהוא קמח שקלים כמכא מניע לכל א' מעשרת
 השבועי' מחצית השקל • וכל שיש חלוק בין שני טעמים הללו כיכר הוא פשט הכתוב על
 כי תאח את ראש גו' אם פירושו לעולם כשתמנה את ישראל ותתנו איש כושר כפשו או
 פירושו דוקא באותו זמן ולא לאחר מכן כי מנינו שהמפרש' חלקו' נפי' הלא • דהיינו
 כשהטעם הוא לכפר על מעשה העגל ממילא צריכין לכפרה זו לעולם כי אין לך
 כל פקודה ופקודה שאין בה מעון העגל • אבל כשהטעם הוא לכפר על מכירת יוסף
 אזי אינם צריכין לכפרה זו כי אם פעם א' ממילא הי' דוד כושר שטעם מחצית השקל
 הוא לכפר על מכירת יוסף ולא אינם צריכין כפרה לדורו' א"כ סבר שיותר למנות'
 על מחצית השקל • וזהו יוכן מאחר תמוה ו"ל אתה מוצא שלא מנה אלא וכו'
 ובד"ה תמצא עוד י"ז גבורי' חלא כיון שהגיע לאורי' מיד ויוסף אף ה' בו' • ויש
 להקשות מה ענין הריגת אורי' אל מה שהי' מונה את ישראל • כי כל א' וא' הוא
 חטא בפני עצמו • ועפ"ד יוכן רק בקדים עוד מה שהקשו המפרשים אע"פ זה שמחצית
 השקל מוכפר על מכירת יוסף דהיינו שהגיע לכל א' וא' מחצית השקל הלא ראובן
 לא היה עשה נעשה א"כ צריכין אנו לתקן קמח שקלים לש' חלקי' ומכרנו שראובן
 התרצה למעשהו וזהו באילו היה לו חלק במכירתו כמותי' שנכס א' מהם (עיי')
 בח"מ סי' קצ"ו) ואם אנו אומרים כפי' מורה למעשה מכירו נעשה כאלו עשה
 הוא כעצמו מכ"ס כפי' מנה לתכירו שיעשה דבר והוא עושה על כיו דהוא
 כאלו הוא עשאו בעצמו • ממילא מוכח שיש שליש לדבר עבירה • וידוע דאית'
 בגמרא כ"כ דקדושין אין שליש לדבר עבירה ומקשינן מהא דכתיב אותו הדין
 במרב בני עמון וכו' ומשנינן מה מרב בני עמון אי אתה נעשה עליו אף דמו
 של אורי' אי אתה נעשה עליו • ממילא שמעינן שהיה לדור חרין חספין על
 הריגת אורי' שהוא לא עשה כלום רק ע"י שליש ואין שליש לדבר עבירה •
 ואם אנו אומרים אין שליש לדבר עבירה א"ל לומר שטעם המחצית שקל הוא משום
 מכירת יוסף כי לא היו המוכרי' רק תשעה • כי א"ל להצטרף ראובן בהדיהו אע"פ'
 שהתרצה למעשהו כי אין שליש לדבר עבירה • אלא מוכרח אתה לומר שטעם המחצית
 השקל הוא משום ששטאו במחציתו של יום ועשו העגל • א"כ לא יפה עשה דוד
 שמה את ישראל בלא מחצית השקל כי חטא העגל שורה לדורות וראוי כפרה
 זו שיהי' לעולם כי אין לך פקודה ופקודה שאין בה מעון העגל • ע"כ יפה כיון

המאמר כיון שנוגע לאורי' מיד יורקף אף ה' לשר' ישראל נו' . ממילא ממוצא דבר זה
הוא המחזית שטעם דוד הי' אחד משניהן או אין לו תירוק על אורי' שהרעו ע"י יורק או
אין לו תירוק על שפך את ישראל בלא מחזית השקל ואם עכש יענש על שפך בלי
כופר לכפס מוכרח להיות דבר בעש . ואם עכש יענש על הריגת אורי' יענש בגופו כי
הוא הסופא . לכן אשר דוד לאכי טעמתי ואכני עויתי ואלה האן מה עשו תהי כא ידך
כי ורלוי ממ"כ יס בני טעם משפט מות או הריגת אורי' או מנין ישראל בלי מחזית השקל
אכל דבש"ע למה אתה מניח אותי . ובבבא לי על הריגת אורי' ומכאן זה נחת דבר בעש
עשה להיפך תהי כא ידך כי להענישני על הריגת אורי' ואלה האן מה עשו . דוק וק"ל
והוא כוונה אמיתת לע"ד :

וענין יובן מאמר תמוה פ' הוהב דרש רבא מה דכתיב ונבלי עמנו . ונאספו קרעו
ולא דמו אשר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאת היו מקרעין
בשרי לא הי' דמי שותת לארץ ולא עוד אלא בשעה שהם עושקי' בד' מיתות ב"ד (כן
הוא הנדבא בבבאדרין) אומרים לי דוד הנא על אשת איש מיתתו במה ואני אומר להם
מיתתו בחנק ויש להם חלק לע"ה אבל המלכין פני חבירו דבני' אין לו חלק לעולם הנא
ע"כ . ויש לדקדק במאמר הזה ממ"כ מה היה דוד כוהב ברעת האנלי' או סדר שירדני'
הם הנא על אשת איש מיתתו בחנק ומה שאלו לא הי' כי אם לבניש הי' לו להשיב
בקטורי' המלכין פני חבירו דבני' אין לו חלק לעולם הנא והנא על א"א יס לו חלק
לע"ה . וזו הי' סובר שאינם יודעי' באמת מה דינו . א"כ למה השיב להם דבני'
קטורי' המלכין פני חבירו אין לו חלק לעולם הנא . אלא כ"ל לערך שגורדלי ידע דוד
שכל כוונתם הייתה כדי לבנישו כי יורעים הם שגבא על א"א מה דינו . ומה שהשיב
להם הנא על א"א מיתתו בחנק להורות שני ענייני' בא' כי להורות שאין לו משפט
מוצא מה שגבא על בת בעצ . כי יס לו חלק משפיק זאת וצד אחרת בא להורות שאפשר
לומר שהמלכין פני חבירו אין לו חלק לעולם הנא כי איילו לא היה מיתתו בחנק אלא
בשיקף לא היה אפשר לומר הילכין כו' אין לו חלק לע"ה וגמה שהיימנו נפתח שמהם שגבא
על אשת איש מיתתו בחנק אפשר לומר המלכין כו' אין לו חלק לעולם הנא והוא זה ואחריו
בבבאדרין (דף כ"ג) הנא על אשת איש מיתתו בחנק או אינו אלא א' משאר מיתות
האחרות כמורה אורות כל מקום שנאמר מיתה בתורה סתם אי אתה רשאי להתמיר
עליה אלא להקל עליה ר' יונתן אומר לא מפני שהיא קלה אלא כל מיתה האמורה
בתורה סתם אינו אלא חנק ויש ליתן טוב בעם למה כתבה התורה בתם מיתה כשהוא
הוא לומר חנק בפרט לדעת ר' יונתן שהיא אינה קלה הכם שהנמרה מאריך בפלפולא
על דעת ר' יונתן מה"ל זה מ"מ קוצא לא לקיבו למה סתם מיתה זו יותר משאר מיתות
ב"ד . וז"ל לומר שטוב טעם כי מ"ד זה כ"ל כתבא דבני' מנשה דס"ל כל מיתת בני' בת
היא בחנק כדאית' בגמרא הב"ל (ף ג') וסד' ליה האי באדם אהיבא דקרא ודרשוי' הכי
באדם דמו יסך ליהוה ששכח דמים על אדם שהוא בגופו על אדם הוי אומר זה חנק .
פ"כ כשמיתת בני' בת בחנק א"כ לפרש מיתת חנק כי מהתמא כשהוא אומר מיתה הוא
מיתה

מיתה האומרה כנר אכל שארי מיתות הוציך לפרש יצפ"י שהמחל מחדך שם בפלפול
 אפשר לומר שאותו הפלפול הוא אליהם דרבנן דס"ל שזם מיתת כלל הוא בסיף. עוד
 צריכי' אנו להקדים מה שמעתי פשוט נאמר אשכח שופך דם האדם בלדס דמו יספך
 שהכתוב בא להורות שכל המלכין פני חנינו בריים כאלו שופך דמים בלדית' בנאמס
 שם (ס' הובב) וה"פ שופך דם האדם בלדס דהיינו שמינו ונורס לו דלול במוקף דמו
 יספך כאלו שופך דמים ממש. וז"כ הוא ממילא מוכרס שהמלכין פני חנינו יס לו חלק
 לעה"כ כי עב"פ אינו חמור מאסך דמים עצמו כי מי נתלה במי ואסך דמים עצמו יס
 לו חלק לעה"כ כי לא מנינו שום מ"ד דס"ל ששופך דמים אין לו חלק לעה"כ. וכזה כנול
 אל הענין דוד הקדים לומר הכא על אשת איס מיתתו כחנן קשה למה כחנן אלא עכ"ל
 לפי שזיתה האומרה בתורה כחם הוא חנן. וקשה למה כחם ה"זורה מיתת חנן אלא
 לפי שהיא מיתת בני כח וא"כ הוא שהיא מיתת ב"כ מוכרת' אנו לפרש מ"ש איס בלדס
 דמו יספך להורות מיתת חנן. י"כ אין לנו שום לימוד שלל יהא המלכין פני חנינו
 חמור משופך דמי'. כי אפשר שהמלכין את חנינו בנר' חמור מ"ד ואין לו חלק לעה"כ
 אף שג"ד יס לו חלק לעה"כ ואין דומי' זו לזו. לכן אמר דוד המלכין פני חנינו בריים
 אין לו חלק לעה"כ. משא"כ אילו היה מיתתו בסיף ממילא היה מוכרס שזיתה ב"כ
 בסיף ח"כ קשה מ"ש הכתוב בלדס דמו יספך בלדס ל"ל אלא ע"כ בא להורות על
 המלכין פני חנינו שהיא כאלו ש"ד ממילא יס לו חלק לעה"כ כי מי נתלה במי ולכל
 הפחות לא יהא חמור מ"ד כאמור. לכן הוצרך דוד להקדים הכא על אל מיתתו
 כחנן להורות שאפשר לומר שהמלכין פני חנינו בנר' אין לו חלק לעה"כ. דוק וק"ל.

כל"ס פרש פנחס

פרשת מטות

במדרש

וגם כספרי הובא באריכות יותר לא יחל דברו מניד שצובר על כל
 יקל דברו על כל תאחר מנין ת"ל כי תדור כדר לה' אלקיך לא
 תאחר לשלמו מניד שצוב' על כל יחל ועל כל תאחר והנה מאמר זה תמזה מאד לפסם
 ריהטא למה הקשה כל תאחר מנין מה דא"ר על ככה למייב על כל תאחר שחא מעולם
 לא חייב על כל תאחר והיכן רמזו. וכלע"ד למתן עפ"י המדרש לקוט פ' זו וגם בספרי
 זה הדבר אשר ציוה ה' וכו' מניד ששם שהתנבא משה בכה כך כל הנביאי' התנבא בכה
 מוסיף עליהם משה שהתנבא בזה הדבר והנה מדרש זה ג"כ תמזה מה שייכות זה
 המאמר לפ' כדריס. ואם נתרץ את זה אז יהא מוכח שיש גם כל תאחר אכל כל יסל
 ואז ח"ש שיקשה על כל תאחר מנין. ולהבין את זה נקדים דאיתא בזהר ושלח ע"ש
 וז"ל ת"ת דהא כתיב ולא קם גו' מה בין משה לשאר נביאי' דעלמא אלא משה איכתכל
 באשקלריו דהורא ואזרי נבואים לא הוה מסתכלים אלא באשקלר' כי משה הוה
 שמוע וקאים על דגלוהי ופיליה אתתקף והוה ידע מלה על בורי' כד"ל ומראה ולא

במידות

U 2 א

צחירות שארי כביאי הוה נפלי על אנפייא ואתחלש חיליה דלחון ולא הוה יכלי קיימו
 על בור' דלחון מאן גרס לון דא בנין דכתיב כי נגע בכך ירך יעקב כו' ע"ש. ואיתא
 במדרש מה שנגע בכך ירך יעקב היינו שגאל מקום לקטרג עבור שגאל ב' אריות
 (כנר הכאתי הקדמה זו כמה פעמים) ונלע"ד שגאל אתחלש חילי' דמשה לפי שפי' מן
 האשה ולכן באמר למרים ואזני כמדברו במשה שפי' מן האשה לא בן עבדי משה וכו' .
 דהיינו פירושו שמה עשה שפירש מן האשה כי בזה כאשר חילי' בתוקפו לאבוקי שארי
 כביאי' איתחלש חילי' דלחון בשביל שגאל יעקב שתי אריות . ואיתא במדרש במדבר פ' ל"ז
 דבבן אמרי כל הנודר ומשעא את כדור קובר את אשמו הה"ד ואני כבואי מסדן מתה
 עלי רחל ע"כ . ואיתא במפרשים מ"ש ואני כבואי מסדן מתה עלי רחל הוא התכללות
 על מה שגאל ב' אריות כי בח"ל ה"ל היתר רק בא' הוה אכור לפיכך מתה קודם
 שגאלם לארץ . ולפי' אין הפי' אמת מ"ש שנגע בכך ירכיבו משום ב' אריות . מאחר
 שהיא מותר בח"ל וכבר מתה קודם שגאל' לא"י . אלא עכ"ל באמת פי' אחר על שנגע
 בכך ירכיבו כרית' במדרש' הרבה פירושי' וא"כ אין הפרש בן משה לשארי כביאי' . כי
 מאי אית לך למימר שגאל איתחלש חילי' דמשה משום שפירש מן האשה ואשרי כביאי'
 איתחלש חיליה מכה כי נגע בכך ירך יעקב . שפירושו בשביל שגאל שתי אריות .
 הלא מתה רחל קודם שגאל' לא"י וקודם מ"ת הוה מותר בשתי אריות וא"כ מוכרח
 טעם אחר על כי נגע בכך וכו' וזו משה לשארי כביאים . וכוה כבוא אל הענין
 מכה שאמר הפסוק זה הרבר וכו' דהיינו פירושו שמהה התכבד בזה הרבר נושע על
 שארי כביאי' וקשה למה באמת יש לו היתרון הוה אלא עכ"ל משום שפירש מן האשה וא"כ
 מוכח הטעם כי נגע בכך ירך וכו' עבור שגאל יעקב שתי אריות דאי אמרינן פירש
 אחר אין טעם לתקן בענין זה בין משה לשארי כביאים וא"כ מוכרח לומר שטעם יעקב
 על שגאל שתי אריות אף שמתה רחל קודם שגאל' לא"י ולפי' קשה למה מתה רחל
 באמת בבואו מסדן ארץ ח"ל שהיא התכללות על שגאל שתי אריות כאמור . ולא כי
 עדן לצון יעקב . אלא ע"כ משום שיעקב כדר והשקה כדרו לזה אחר בעל המדרש כל
 תאמר מבין וק"ל .

בבסיק ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הכהן הכהן הכהן למהמה ואת חוקת התורה
 אשר נצוה' את משה אף את הוזהר וכו' . וקשה למה לא ח"ל משה דין זה
 אעפ"י שפירש' שחלל בעצם בא לכלל טעות מ"מ יש ליתן טוב טעם אף בא לדי
 טעות ושכח לומר דין זה . וע"כ היכן מצינו שזוה' את משה . ונלע"ד ליישב ע"פ
 מה שהקשה הפני' למה לא כטענה דין זה גבי מלחמות כותון ועצו הלא גם שם הי'
 חלל . וזיין כי שם במלחמת כותון ועצו היתה ארבע מחללות ישראל והותר להם כל
 חלל אפי' האכורי' כענין ובת' מלאים כל טוב אפילו קדלי דחורו . אבל מלחמת
 מדין לא הוה רק לנקום נקמתם לא הותר להם . ודברי פי חכם חן . רק נראה לע"ד
 שהיה זה מקום אף באמר שהיה נקמת ישראל באמר אחר ה' מא"כ אם היה נקמת
 ה' באמר אחר משה היה מן הדאמי שיהיה ג"כ מותר להם כי גם העומים בגלו מצינו

רוב דשעתא נגד ה' כמ"ג הכתוב לא בעדקתם גו' וזה ה' העשות של משה כי הלך לפי
שטותו מתוך הכעס וחיטש שהוא מלחמת ה' ממילא אין הכלים נריכו' הכשרי' אצל
אלעזר ידע האמת שהיא נקמת ישראל ממילא נריכו' הכלים הכשר לבן אשר אלעזר
אף חקת התורה אשר ניהו ה' והודיעה הכשר כלים וק"ל.

סליק פרשת מטות.

פרשת מסעי

בפסוק

ותהייתה מחלף תרצה ותגלה ומלכה ונעה וכו' פי' רש"י כאן מחלף
לפי גדולתו זו מוז בשנים וכו' ובכל הפרשה מוכן לפי חכמתו ללמד
שקול' בחכמה. עכ"ל רש"י ויש להקשות רש"י הפליג ומפליג לעשות תוארי' של
חכמה בננות בלשון והנה לפי האמת אי' חכמתם באשר שכתב בפסוק ותקדשנה
בנות בלשון בן שפר וגו' ותעמדה לפני משה ולעמי אלעזר הבן גו' והלא ידוע לכל
אדם שמה רבן של כל ישראל והוא יודע כדת של תורה מה לעשות וא"כ קשה אם משה
לא ידע ולא שמע אלעזר מנין ולמה הלכו אצל אלעזר (הגם שבגמרא מרבו שאלקו כבוד
לתלמיד במקום רב) מ"ח קשה למה להם זה וכו' לתרץ לפי שאמרין בגמרא כבוד רבין
בל הנוגע בדין זה מועיל בו' וכן משה היה אומר יקוב הדין את הדין' אבל תהיה
אזהרה שלום ורודף שלום גו' וישם שלום בין אדם לחבירו שגוף' תורת אמת גו' וכתבו
סתם' אבל אהרן ור' פי' כיון שלא היה דין ולא היה דין בא לבטל אלא לפני משה
וראי' לדידי' שרי לעשות פשרה ע"כ. א"כ וכינו לדין שמה לא היה בוצע ואפי' אומר יש
בדבר אבל מי שאינו יושב בדין ראוי לנצוג. והנה בנות בלשון פסחיות היו וראו את
הגולד שממ"כ לא טוב להם לעשות פשרה כי עיקר טענותיהם היה שישלו חלק בכורה
של אבותם שהי' בכור כמ"ג בב' כ' יודע ה' משה רבינו שנות בלשון יודעת הן אלא לא
הי' יודע אם נוטלת חלק בכורה אם לאו ואסקין דמספקא ליה אי אי' מושותק היו
אם לאו כי הבכור אינו נוטל בראוי כמנותק. וגם יודע' היו שהפשרה נריכה קטין
אפי' כפי' שלשה וכלא' הכי לא הוה ולא מירי'. א"כ ממ"כ אי' ארץ ישראל מושותק
הוא ממילא יכולים לעשות פשרה ולקנות בקטין כדי לקיים הפשרה אמנם אינו טוב להם
לעשות פשר דבר כי יעמי' הדין יטלו חלק בכורה כיון שא' מושותק. ואי' אי' אין
מושותק א"כ טוב להם לעשות פשר דבר לפני שדין לא יהיה להם חלק בכורה. אמנם
לא יעבירו טוב בפשרה כי יתורו בהם אעפ"י שקנו מירו לפי שאין אדם מקנה דבר
שלא בא לרשותו. ע"כ כדי שלא יהי' לשום אדם בעולם רשות בידו לעשות פשר דבר
הקריבו משפטן לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני העימי' וכל העדה ונמצא שכולם
דיעי' בדבר ודיין אומר לנצוג ואם לא הקריבו משפטן אלא לפני משה לבד. או אחר
שאינו יושב בדין ה' יכול לנצוג והפשרה אינו נותן להם כאמור לכך הקריבו משפטן
אצל כולם. דוק וק"ל. סליק פרשת מסעי.

פרשת דברים

בפסוק

ה' אלקיכם הרנה אתכם והנכם היו ככוכבי השמים לרוז וכי ככוכבי השמים היו באותו יום והלל לך יהו אלה ס' ריבוא אלה שמשולים ככוכבי מה חמה לבנה ובכבי קיימי לעולם אף ישראל ובר' והנה מנינו עוד ט"א במדרש שם מה כוכבי יובל א' לשרף כל העולם כו' כך הם המדקיק' כנון אל' שירדה אל בניגורו שאל' אם איש חלקי אני תרד אם גו' ותרד אם מן השמים ותאכל' והקילוק בין שני טעמים אלו כ"ל שוא זה' רק כבאר מקודם מדרש חזק הונא כס' ד' תרשים (דק' ס' פרק ל"ט) כשם אליהו ושא' ס' כ' ו"ל שאלו תלמידיו לה' אליהו אומר לכו מה יהיה אחרימינו א"ל אין בריה יכולה להיכנל מיום הדין שאל' וחפרה הלבנה ונושה החמה (ישעי' מ"ג) שאלמר ברוח הקודש ע"י ירמי' הכביא קודש ישראל לה' ראשית תבואתו (ירמי' ג') ע"כ כל המדרש הזה הוא תמוה במאד מה רז' הוא מן שני הכוכבי' האלו שאין ברי' יכולה להכנל מן הדין בשלמא מ"ש וחפרה הלבנה גו' יש במשמע שפע' הדין והעונש תחפרה הלבנה ותנושה החמה ממילא משמע שהחמה והלבנה לא יכנלו מיום הדין' מ"מ אין במשמע שגם כבדא לא יכנל' ועוד שפסוק קודש ישראל לה' אין לו שייכות כלל לענין זה' וכלע"ז ליטב לטי פשוטו שכבר אמרנו שישאל כמשלר לכוכבי' וגם מנינו שישאל כמשלר לחול וע"ז יש שני טעמים במדרש דבה במדבר וו"ל למה משלר לחול מה חול אדם נוטל ממנו מלך קומנו ונזמן לתוך העיבה או לתוך התעורר אין ברי' יובל לטעמו שהוא מקרה את שניו כך הם ישראל כל מי שנון או נוץ כע"ז הוא מקרה שיניו לעתיד לבוא למה שהם קודש שאלמר קודש ישראל לה' גו' וכל מי שנוע בקדש' קייב מיתה' ד"ל כחול הים מה דרכו של חול מנינו לזר ומנינו בולס' ונושים מחנו בלי וכוכות כך ישראל ככבי' לאור יובאים חיים שאל' עבדוה דאלהא עלאה פוקו ואתו גו' ואף לעתיד לבוא הם ככבי' לניחם וזו"ה ככבי' לשם כו' וישאל יובאי' מתובה בשלם שאל' כי תלך כמו אש לא תכנה כו' לכך מושל' כחול ע"כ' עוד קימא התם ולמה כמשלר לכוכבים ולא לחמה ולבנה (גם הם מוהדין) אלא אברהם כמשלר לחמה ויחזק לבנה ויעקב ככוכבים כי לבי' החמה והלבנה בוש' שאלמר וחפרה הלבנה גו' והכוכבים אינם נושים כך אברהם ויחזק פניהם מתכרמות לבי' כשגיל בניהם' אברהם בשגיל ישיעאל וצני קטורה יחזק בשגיל עצו ואלפיו ויעקב אין לו בושא שאלמר לא עתה ימות יעקב' ע"כ"ל' והנה התלמידים של ר' אלעזר היו מחופקי' אם האור של גיהנם שולט בהם אם לאו כי עלה על דעתם שהם מאמר שמינו שישאל כמשלר לכוכבי' שאלמר הכנס היום ככוכבי' וכו' באמר בוש' ס' זו ולפי טעם זה אפשר שאור של גיהנם שולט בהם' אחרים לפי הטעם אחר שהכחתי לגיל מה כוכבי' יוכל לשרף ובר' שהאש מאמר ביד הכיזק השגדא נותנת שאין הגיהנם שולט בהם' וזה כנזא אל הענין שהתלמידים היו מחופקי' ככ"ל והכיזק להם ר"ל שולט בהם' וא"כ קשה למה כמשלר ישראל לחול ולכוכבי'

וּלְכֹכְבֵי בִלְתִּי הָאֵל שֶׁמֶלֶךְ לְחֹל מֵה חֹל כִּנְכֵם לְאֹר וְאִינוּ כִּיזֹק וְכו' וְלִכְּכֵי
מֵה כֹכְבֵי שִׁכְוִלִי לִישָׁר כָּל הַעֹלָם כֹּלֹ עִי הָאֵל כִּךְ הַדִּיקִי הֵמָּה שׁוֹטֵטִים עַל הָאֵל
בְּאִמּוֹר . אֲנִי כִּשְׁמֵאל שֶׁל גִּיהֶס שׁוֹלֵט בָּהֶם כֹּרֶעַת ר"א א"כ בְּמִתִּים הַעֲמִים הַכֵּל
וּשְׁאֵר הַקֹּשִׁי בְּמִקְוֵה עֲמֻדָּת . ע"ו מִכֵּי ר"א רִאִי מִן וּפְסֵרָה הַחֲמֵה וְכו' מִשְׁלֵא
כֹּכֵל לֹמֵר שֶׁמֶלֶךְ לְכֹכְבֵי לְפִי שֶׁהֵם קִיּוּמִים לְעֹלָם . מֵאִי אֵת לֵךְ לִמְיָר א"כ לֵמֵה
לֵא כִּמְשָׁלֹ לִמֵּה וּלְכֵנָה שֶׁהֵם קִיּוּמִים לְעֹלָם . וְאֵל כִּי הַחֲמֵה וּלְכֵנָה הֵם בְּנֵי
שֶׁא"כ הַכֹּכְבֵי כְּדֹאִית' בְּמִדְרַשׁ הַכֵּל לֵכֵךְ מִבֵּי ר"א הַפִּכּוֹק וּפְסֵרָה . אֵךְ עֲדִין מִשְׁלֵא
עֲלֵינוּ מִכֵּי בִיאוֹר לֵמֵה כִּמְשָׁלֹ יִשְׂרָאֵל לְחֹל . כִּי גַם טַעַם זֶה אִזֹּר לִי מִכֵּס שֶׁמֶר
ר"א אִזֹּר שֶׁל גִּיהֶס שׁוֹלֵט בָּהֶם . לֵמֵה מִבֵּיאוֹ ר"א הַפִּכּוֹק קוֹרֵעַ יִשְׂרָאֵל גִּר' כָּל אִשְׁכֵּי
יִשְׁמֵאוֹ לְהוֹדִיעַ שֶׁטַעַם אֵחֵר שֶׁבְּמִדְרַשׁ הוּא אֵינֶת מֵה קוֹל מִקְרָה אֵת שִׁנּוֹ כָּל הַזֹּכֵל
אִתּוֹ כִּךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם קוֹרֵעַ וְהַאֲכֵל קוֹרֵעַ מִיֵּיב מִיֵּתָה כְּכֵל . וְנִהְיִי מְדוֹקֵק הַשֵּׁנִי
פִּכּוֹקִים שֶׁבִיאוֹ ר"א וְקָל :

כדרך אֵחֵר בְּאִרְתִּי מִדְרַשׁ אֵחֵר עַל פִּכּוֹק הַזֹּכֵר קוֹרֵעַ יִשְׂרָאֵל וְכו' וְאֵל כִּסֵּם שֶׁעֲרִימָה
הִוא עֲמֻדָּת וְהַכֵּן יוֹרֵד לְמוֹכֹו וְכוֹטֵל מִתּוֹכָו תְּרוּמָה כִּךְ עֲשֵׂה הַקִּבֵּל אֵת הַעֹלָם
עֲרִימָה וְנִשְׁלֵא יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם תְּרוּמָתוֹ כִּךְ אֵחֵר הַקִּבֵּל לִישָׁר בְּשִׁנְיֵל אֵתָם תְּרוּמָה (כִּמְשָׁלֹ קוֹרֵעַ
יִשְׂרָאֵל לֵה' רִאִיתִי תְּבוּלָתוֹ) אֵין לִכֵּס רֵשִׁית לְאִכּוֹל עֲרִיפָה שֶׁנֶּא' וְנִשָּׂר בְּשֵׁרָה עֲרִיפָה גִר'
לְכֵלֵךְ תִּשְׁלִיכֶנּוּ אִתּוֹ לֵמֵה לְכֵלֵךְ אֵחֵר הַקִּבֵּל חֲיִיבִי אֵתָם לְכֵלֵכִי שֶׁנִּשְׁעָה שֶׁהֲרֵגְתִּי
בְּכֹרֵי מִזְבֵּיכוֹ כִּי ע"ש . וְהִנֵּה הַמִּדְרַשׁ הוּא תְּמוּהַ מֵאֵד כִּי קָטָה מֵה עֵינִן וְהַלֵּז . וְכַלֵּעַד
לְתֵרֵךְ דֹּאִית' בֵּם' תִּכְרֵד לְאִנְרֵהֶם מִעֵינֵי ה' כִּיֵּר כִּל' דֵּךְ כִּיֵּר עֵלֵךְ טַעַם לְאִמּוֹר אִכְלֵת
טְרִיפָה מֵשׁוֹם בִּזְרֵה הַגִּבּוֹל אִכְסוֹר אִכְלֵת בִּשָּׂר אִדָּם וְאִכְלֵת בִּשָּׂר אִדָּם אִכְסוֹר מִשְׁמֵם
אִכְסוּרִיּוֹת ע"ש . וְהִנֵּה אֵין טַעַם זֶה מִכִּסְיֵךְ אֵלֵךְ אֵם כִּאֲמֵר שֶׁבִּשָּׂר מִהִלְכִי שְׂתִים אִכְסוֹר
אֲנִי אֵם בִּשָּׂר מִהִלְכִי שְׂתִים מוֹתֵר אֵין טַעַם מִכִּסְיֵךְ לְבִשָּׂר טְרִיפָה אִכְסוֹר א"כ מֵשׁוֹם אִכְסוֹר
אִכְלֵת בִּשָּׂר אִדָּם הֵלֵךְ בִּכְדֹן דִּידֵן בִּשָּׂר מִהִלְכִי שְׂתִים מוֹתֵר . עוֹד נִרְיֵב' אִינוּ לְהַקְדִּים
מ"ה ה' בִּפ' מַחֲלֵ' מ"ה טַעַם לְפִי דִעַת הַרְמֵז' שֶׁל שֶׁכֵּר מִהִלְכִי שְׂתִים אִכְסוֹר לֵמֵה
הַעֲרִיפָה הַתּוֹרָה הַחֲלָל וְהִדָּם וְהַחֵט שֶׁהֵם כִּעֲשֵׂה חֵלֵךְ וְהוּזֵן תְּמִינִיּוֹן הוּא הַחֲלָל וְאֵל
הֵיךְ רִאִיוֹ שִׁתִּי מוֹזֵב וְגִדּוֹל מִדְרַג אִכְסוֹר וְכו' ע"ש . וְהִנֵּה בִּלְאֵת הִי מִקִּסֵּם לְמוֹסֵר
שִׁיִּרְאֵל בְּקִרְאִי אִשִּׁי קוֹרֵעַ לְפִי שֶׁהֵם וְרַעְיוֹ שֶׁל יִכְחֵךְ שֶׁהוּא קוֹרֵעַ כְּדֹאִית' בְּמִפְרָשׁוֹ שִׁיִּסִּים
כֵּן לֵאמֹר הִי לוֹ רֵשִׁית לְכֵלֵכִי . וְאֵם מִשְׁעֵם זֶה בְּקִרְאֵי יִשְׂרָאֵל אִשִּׁי קוֹרֵעַ לֵאמֹר הִי
אִכְסוֹר לְאִכּוֹל טְרִיפָה מֵאֲחֵר דֹּאִם יִכְחֵךְ הִי קוֹרֵעַ עֲמִילָא מִעֵבֵד שֶׁבִּשָּׂר מִהִלְכִי שְׂתִים מוֹתֵר
בְּאִכְלֵתָ כִּי מֵאֲחֵר שֶׁהוּא קוֹרֵעַ מִכֵּה זֶה שֶׁבְּקִדְשׁוֹ אִנְרֵהֶם וְא"כ הוּא כִּשָּׂר לְהַקְדִּיחַ וְכָל מֵה
שֶׁכֵּסֵר לְמוֹנֵךְ כִּשָּׂר לְאִכְלֵתוֹכֶן לְהַכּוֹן . וְא"כ אֵין טַעַם לְאִכְסוֹר אִכְלֵת טְרִיפָה . אֲנִי
אֵם אִינוּ אִמּוֹרִי שִׁיִּרְאֵל בְּקִרְאִים אִשִּׁי קוֹרֵעַ מִכֵּי שֶׁהֵם תְּרוּמָה גִּדּוֹמָה מִקִּסֵּם קוֹרֵעַ וְאֵל
מִשְׁמֵם שֶׁהֵם וְרַעְיוֹ שֶׁל יִכְחֵךְ שֶׁהִי קוֹרֵעַ כִּי בִּלְאֵת לֵאמֹר הִי יִכְחֵךְ קוֹרֵעַ מִעֹלָם דֵּךְ בְּטַעֲמָה
הַקִּדְשׁוֹ אִנְרֵהֶם כִּי בִּשָּׂר מִהִלְכִי שְׂתִים אִכְסוֹר וְאֵה שֶׁכֵּסֵר לְאִכְסוֹר אִכְלֵת לְגִנּוּ מוֹסֵם
בְּדִרְשָׁנֵינוּ מִחֲשָׁה יִשְׂרָאֵל מִן הַעוֹתֵד לִישְׂרָאֵל וְכו' (בִּפ' דְּמִכְסוֹת וְכַתְּמוֹרָה כ"ט ע"ה)

וזה כלע"ד כוונת המדרש שאמר (ב"ר פט"ו) אל תשלת ירך אל הסער וסבין היכן
 היה כשרו ג' דמעות מזה"ש וזאת הסבין • אל"ל א"כ אסביןו אל"ל אל תשלת ירך אל
 הסער • אל"ל אוביח מחזו טפת דם אל"ל אל תעז לו מאומה ע"כ וקשה במדרש זה
 עובד מה היה כוונת אברהם אצ"ה במה שרצה להפקה או להוביח מחזו דם • ועפ"ד
 יוכן רק בקדים דאית' בפ"ק דמנחות שרצה לאמור שמה שאסור להדיע מותר
 למוכח ממיליקה שאמר שכלמך העוף אסור להדיע ומותר למוכח ודעה התם מה
 להליקם שכן קדושה נשעת קדושה למוכח באסרת היו באסרת להדיע דהיינו
 מליקתה אבל קודם לכן לא באסרה להדיע משא"כ טריפה כו"ע"ג וכו' כנזר אל
 הענין אצ"ה אשר אלקי' יראה השם ואם לאו לעולה בני שיהי מוסקם אם
 בשר מהלבי שמים כשר להדיע ממילא ראוי יצחק עצמו לקרבן כאמור כל מה
 שהותר לאדם הותר למוכח ואם בשר מהלבי שמים אסור להדיע ממילא יראה אלקים
 השם כי יצחק עצמו פכול להקרבה • והנה ראה אברהם שנשעת הסבין הגין שגמר
 מהלבי ב' אסור להדיע ויצחק אינו ראוי לקרבן כי צעין ממשק ישראל מן המותר
 לשרת • או עלה על דעתו אצ"ה שאין בשר מהלבי שמים מותר להדיע מ"מ ראוי
 יצחק לקרבן ע"י מליקה שהיא ביר • כי מליקה בלש"ס איננה מותר להדיע וכשר
 למוכח • והייב לו המלאך אל תשלת גו' ואל תדמה אסור הדיוט שגא ע"י מליקה שהיא
 קדושה כאמור לעיל לאיבור בשר מהלבי שמים שהוא דומה לטריפה וק"ל •
 ממילא אין יצחק ראוי לקרבן לא ע"י שחיטה ולא ע"י מליקה או אחר אצ"ה אוביח
 מחזו טיפת דם ויהיה לקרבן כי דם מהלבי ב' מותר להדיע ומשקיה ושרא קריבין ב'
 כאמור לעיל כס הרמב"ם לפי שהיא מונחיה על תיכונ וכו' ואל המלאך אל תעזה
 לו מוס ודאי מאד הדם היה ראוי להקרבה כי מותר הוא להדיע רק אין רצונו של
 מקום לעשות בו מוס (והענין כתב ה"פ"ת לפי שהיה יצחק עולה מתימה אין להטיל
 מוס בקדשים) ולענד"כ לפי שמוס באדם הוא סימן שהוא כגוס במצוה אחד ע"ד
 בכור מומ • וז"ל המלאך אל תעזה בו מוס מוס דייקא • נקור לעניינו לישב
 המדרש שהתחילו לכך אחר הקב"ה בשביל שאתם תרומה אין לכם רשות לאכול
 טריפה כו' בגמרא אם הייתם קורש משום יצחק שהיה קורש היה מותר להם לאכול
 טריפה כי אם יצחק קורש ממילא בשר מהלבי שמים מותר א"כ אין לחוש לגבול משום
 איבור אכילת בשר מהלבי ב' הלא הוא מותר ולכך מותר העריפה לאכול • אבל
 בשביל שאתם תרומה • ממילא סירטו קורש ישראל וכו' בשביל שנקראי' תרומה ולא
 בשביל יצחק כי באמת יצחק מעולם לא היה קורש כי בשר מהלבי שמים אסור להדיע
 ולכך אסור ג"כ למוכח • א"כ אין לכם רשות לאכול טריפה משום גבול איבור אכילת
 מהלבי שמים דוק וק"ל והוא ככונ מאד לענ"ד כל המאמר הזה •

פליק פרשת דברים

פרשת ואתחנן

בפסוק

ה' אלקים אתה החלות גו' והשיב לו הקב"ה רב לך אל תוסף דבר אלה
 וכו' במקראי קודש אלו יש לדקדק טובא ראשון מה התפלה היא זו ומה
 היה המקרא חסר אילו אמר אתה הראית לעבדיך את גדלך וגו' ולא אמר החלות. גם
 בתשובת ה' ב"ה שהשיב למשה רב לך אל תוסף דבר והוא כפל לשון מה היה חסר אם אמר
 בקצרה אל תוסף וכו'. וכל לתוך רק שבקדים לתת טוב טעם ודעת במה שאית' מאמר
 תמוה בסנהדרין ח"ל וימחר משה ויקד ארצה ושתחו מה ראה ר' חנינא בן גמליא אמר ארץ
 אפים ראה ויש לדקדק בזה המאמר למה עשה הקב"ה כן שהודיע למשה ח"ל ולמה לא
 גילה לו סדר ה' ג' מדות כפדרין כי בודאי לאו במקרה והודיען אירע כן. והנה לקושיא
 זו נוכל לומר ג' תירושי' רק נקדים דאית' בפ' הנונה בענינא דאזו דדקי' לבי מדרשא
 ואמרו מילי דאפי' בימי יהושע בן נון לא אתמר כוותי'הו בו' קוף קדוש. ריש רשע מ"ט
 מהדר אפי' דק"ף מר"ש אמר הקב"ה אין אני אוכל להסתכל בדשע ומ"ט מהדר תני' דקוף
 לגבי ר"ש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ע"כ. וזאת בשנת פ' ר"ע
 ח"ר יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר קשרים לאותיות
 א"ל משה אין שלום בעיניך אמר לפניו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו א"ל היה לך לעזרתי
 (פירש' לעזרתי לומר תכלית מלאכתך) מיד א"ל ועתה יגדל כא כה ה' גו' ע"כ והנה גם
 על המאמר הזה קשה מה אתא ר' יהושע ב"ל לאשמועון שהיה הקב"ה קושר קשרים לאותיות
 וזה כ"מ אם קושר או אם לאו ובתנא הל"ל בשעה שעלה משה למרום ח"ל הקב"ה בו' ע"ק
 באית מ"ט לא אמר משה תכלית דרכיך הלא מדרך הארץ הוא לומר כן ובפרע שנתגדל
 בפלגין של מלך לתוך את כל הא"ל נקדים שזה הוא כלל גדול שכל מנחתו של משה היתה
 זאת שלא יפקודו עון אבות על בניו כי לא נאה כן (עין בלזה בפרשת אמור באריות
 ובכתוב כאן הצורך לעי' יכיו) וכבר זכינו לרין דכתרי האותיות הם הת"ן כיו שפירש'
 קושר קשרים לאותיות ובכד נאמר שלבך מהדר תני' דק"ף לגבי ר"ש להורות שהקב"ה
 מקבל את הרשע והיינו הוא ארץ אפים אף לרשעים. וא"כ הוא משיבא מוכרת להיות
 כוזב סדר לאלפים מזה ח' וה' פוקד עון אבות על בניו (עין בפרשת אמור ותמצא שכל
 זה הוא יתר תקוע) לפיכך לא רצה משה לומר תכלית מלאכתך שלא היה מסכים עם התנן
 שמורים על ארץ אפים אף לרשעים. אבל כשהגיע למעשה מרגלים שם הוצרך למדת ארץ
 אפים אף לרשעים כמ"ש פ' שלח לך כשעלה משה למרום וכו' עד חייך שאתה חייך לרבר
 כשאתא ואירש בענני ובמרגלים נתפלה משה לפניו בארץ אפים אמר לו הקב"ה והלא אמרת
 לי לדקדקי' א"ל והלא אמרת לי אף לרשעים או הרחיב פיו ואמר כפה מלך ועתה יגדל
 כא כה ה'. ועתה דייקא ולא מקודם לכן כי עתה ראה שהקב"ה מאריך אף
 לרשעים או אמר תכלית מלאכתך. ובהו נבוא אל הענין במאמר שהתלנו שנוכל
 לומר ג' תירושים על שהודיע הקב"ה למשה ח"ל יותר מכל ה' ג' מדות תירון ה' שכוונת
 הקב"ה היה שיאמר לו משה תכלית מלאכתך וזה הוא שסכים עם הקב"ה שיאריך אף
 לרשעים כאמור תירון ה' הוא להודיע שמדת חסדן ומדת ארץ אפים אין להם חסד וקסור
 זה לזה הנם שסומכים זה לזה. דהיינו שלא תאמר שפי' חסדן הוא שצוה אף
 שלא כדין כביכול כמו שנקרא ויצעק ח"ל כי חסדן אי'. דאלו פירושו של חסדן
 הוא

הוא מתנת חכם אפי' מי שיש לו ליתן בשכרו' וא"כ יתן המדה בזה ואין כ"ל או הלא
הוא נתן בחכם מכ"ס וק"ו שהוא מאריך אף לנבות דל"י' אלא ע"כ סתם הוא שחוקן
מי שצוהק אליו בעת ברתו מתוך ברתו' אבל שיותר הקב"ה מלגבות דל"י' עדין לא
שחשבו' לכן כ"ל ארך אפים אחרי ההודיע שהוא מאריך אף אצ"ע' שלא יצחק אליו'
אבל יתן' היה הפירוש של חנו' שהקב"ה נתן מתנת חכם לנדיק' ח"כ תו' ל"ל ארך
אפים לומר שהקב"ה מאריך אף לנדיק' הלא זו ואין כל' הוא כאמור' כך תעלה על
דעתך לומר ח"י לאו שאמר הקב"ה למשה ארך אפים בפני עצמו' דהיינו למכר ולקשר
שני המדות יחדיו כאמור' לזה אמר הקב"ה למשה ארך אפים בפני עצמו לומר שאין
לו קצור עם סתן כי פירושו של סתן הוא באמת מתנת חכם' וזה שהקטית לשאל ח"כ
הוא זו ואין צריך לומר זו ח"ן זו קושיא כי"ג מדות שכל ח' הוא מדה בפני עצמו כמ"ס
ורב ספר וזאת בתפלה אחת ולכסוף ורב ספר וקשה ח"כ ה"ל להסד הסדר הלא עכ"ל
אין סדר למשנה זו' זה הוא הדין השני' ועוד טעם שלישי להורות שיאמר ח"כ ו"ג
מדות ויקצור ויאמר אם לא נענה בפעם ראשון כמ"ס בנדרות (דף ל"ב) ח"ר סניכא
דאח אדם שהתפלל ולא נענה יתחור ויתפלל שאלמר זה' חלקים חזן ויחזין לבד וקוה
אל ה' ע"כ ושמיני' אומרים בשם ר"ל מפרש' על מטעם ועולם מטעם ויורד שהקשו התו'
שיפסל מצבי ליה מטעם ויורד וא"כ ועולה' ותיקן הוא ו"ל שהיכא נא להורות
שיותר לעשות ענין ח' כמה פעמים זה אחר זה מתחיל בסיפא ומקדים ברישא להורות
אם ח"י אומר הויכא ח"כ בהכרח ה' הרישא וקודם' ואח"כ ח"י אומר לך הרישא
עד הויכא להורות שחזור ותתחיל לעשות כמה פעמים וזו' ח"כ כן היה כוונת
ה' יתעלה להורות בזה שהורה לו ה"ג מדות באמצעות דהיינו מא"ח עד גמירא ואח"כ
הראה לו ה"ג מדות מראשיתן עד ארך אפי' להורות שיאמר ויחזור ויאמר ה"ג מדות
פעם אחר פעם ואז אינם חוזרים' ונזהר כנזא אל הענין שמה היה סדר שהטעם
הח' כדי שיאמר לו תכלית מלאכתך לית' כי תכלית מלאכתך אינו מן ההכרח מאחר
שאין ענין שאל בשלום רבו' בודאי יוכלו ענין שאל בשלום רבו היה מן ההכרח שיאמר
תכלית מלאכתך אף שבאמת אינו מחכים' אבל מאחר שאין ענין שאל בשלום רבו ח"כ
אינו מהכרח שיאמר תכלית מלאכתך' וא"כ ח"י קשה למה אמר הקב"ה ח"א לבד למשה
ולכך סבר משה שאין תירון אחר כ"א להורות שאין חנו' וא"ח בא' כל' ח"ז אלא בדרך
זו וז"ל ואין סדר למשנה כי"ג נודות כאמור וא"כ הוא ממילא פירושו של סתן הוא
מתנת חכם לנדיק' אצ"ע' שיש להם לתלות במעשיהם' ע"כ אמר משה ואתחנן אל ה'
ליתן לי מתנת חכם' וזה הראה משה בלשון הסבוק ח' חלקים אתה החלית להראות
את עניןך את גולך זו מדה שובך שהיא ח"א כמ"ס ועתה יגדל נא וכו' ואח"כ את ירך
הסוקה שהיא חנו' כמ"ס התוספת בשם הפסיקת' שמה סתן הוא שמוע לצועק אליו
אף שצועק שלא כדין כדכתיב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי סתן אני וקשה למה כן
וה"ל סדר המדות לא כך הוא וא"ל שהטעם הוא כדי שהבסיס משה ע"י ולומר תכלית
מלאכתך ו"א מכה אתה החלית להראות את עניןך ואין ענין שאל בשלום רבו'.

וממילא

והוא לא גס לומר תכלית מלאכתו אינו מהכרחי. אלא ע"כ באת להראות לי הסיוע
 של סתם הוא מתנת חסד כאמור א"כ גם אני מבקש מתכם חסד וא"כ אעברה כאן וזכר.
 ע"ז השיב לו הקט"ה רב לך מתן שכר ואני נתן בחסד למי שיש לו. וא"ת א"כ הוא
 עכ"ל המירצן חנ"ע קוה אל ה' חוק ויאמן לך וקוה אל ה' ואזי אינש תזכיר ריקס
 וקא תעלה על דעתך להתפלל ולתאור ולהתפלל כדי שלא יחזור ריקס לזה אומר אני
 אל מוסף דבר א"ל עוד בדבר הזה ע"י פירש רש"י שלא יאמר הרב כמה קשה והתלמוד
 במה פירשן דוק וק"ל.

בגמרא שנת דף כ"ה אנכי רבנן אחרי בעריקון אמירה נעמימה בתיבה יהיבה.
 א"ל למפסע יהיבה בתיבה באמרים אמירה. עכ"ל וקשה מי הכריז
 להא"ד שידרוס למפרע. וע"ק למה שנה נעמימה לכאמרי מה היה חסר אלו דרש יהיבה
 בתיבה נעמימה אמירה. וכל' לישב דאיתא ביושר משפטי עמוד קנ"ז מכל תורה שכתב
 האותיות בסדרן ומסערה דמורה שבש"פ האותיות למפרע תאמי איתן תשר דעת ע"ש.
 ואיתא במדרש רבה כי קאמ' מ"ז א"ל הקב"ה אל' תבטער בלחות הראשונה לך הו
 אלא עשרת הדברות לכד ובלחות השניות אתי נותן לך סיהא בהם הלכות ומדרש ואנדות
 הה"ד יגיד לך תעלמות חכמה כפלי' לתושב' כו' עכ"ל דכלפ"ד למה באמת הסופרים
 נשכרו דהיינו כפסע הראשון קודם שמשאו לא ה' בזה הלכות וכו' ולאחר שמשאו ה'
 בזה הלכות אנדות ומדרש אלא הענין כך הוא שבאמת לא נכתבו ממש כי דברי' שבש"פ
 א"ל רש"י לאמרם נכתב אלא פירושו שהם ממונים מיד עשרת הדברות ע"י תיקון האותיות
 ומוטריקון למפרע וכיחז' נד'. וא"כ א"ש משה היה מצטער על שבירת הלוחות כי ע"י
 כך מלך הזבח כיוצא אלמלא לא נשתברה הלוחות לא נשתברה המורה מלבנו. לכן
 א"ל הקב"ה שיש תקוה וזמור למחמם שלא ישתכח מורה שבש"פ דהיינו כמה שהם ממונים
 בסוף תורה שכתב יהיו לזכרון בין עיניהם וק"ל. וזהו נבוא אל הענין רק נקדים עוד
 קודם א"ל א"ל יתכן לומר למפסע יהיבה בתיבה כו' וזי היכן מצינו שהנתיבה היתה
 קדומה לכתובה איסכא מתבאר. אלא כלפ"ד לישב רק שנקדים מ"ש הדרשן הנדול
 רמ"א על פסוק וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר
 שברת שבענין כך הוא שהנתיבה הראשונה היה דבר רומני משהי והיה על הלוחות משה
 ע"כ אמר סודות על הלוחות ולא תוך הלוחות. ובשעת שבירת הלוחות פירשו הלוחות
 למעלה ואותן האותיות נעצמן בטל הקב"ה וכתבן על הלוחות שניות ודברי פי חסד
 סן ע"ש כי הארץ. א"כ א"ש המאמר הכל' כי ה"ז ולישא קמא לא פליגי אלא מר
 א"ת ומר א"ת. הלישא קמא משרש אנכי בדברות ראשונות שהיו מן לוחות הראשונים
 שאז לא היה כ"א תורה שכתב והאותיות כהדרן. והא"ר מפרש אנכי של דברות לוחות
 אחרונות שאז כריז מורה שבש"פ האותיות למפרע. לכן הקדים יהיבה לנתיבה כי
 בדברות האחרונות היתה הנתיבה קודם לנתיבה כי האותיות הן הן האותיות הנקטות
 בנתיבות ראשונות כח"ש בשם האלפין. ולכן שנה ג"כ מלפון נעמימה לנאמ' דאיתא
 בעירובין (דף כ"ד) א"ר אמי מ"ד כי נעים כי תמחרם בבטן גו' איתמי דברי תורה
 נעמי

נעמי' כי תשורס בנעטך ויירש' שלל תשכסם א"כ א"ש לישל קמל אירי בלוחות
דאשנות שלל ע"י לא היה שכהה ש"ך לומר אמירה נעמה ע"ד השכסן כי נעים זכו'
אבל הא"ד שמפרש אכזי של לוחות שכיות ואלו היה שכהה ע"כ א"ש לפרש נעמה אמירה
מאחר שיש בה שכהה ולכך אמר כאמ' ולא נעמה דוק וק"ל •
כל"ק פרשת ואתחנן :

פרשת עקב

בפסוק

זכור לאברהם וליצחק וכו' איתא בגמרא ברכות (דף ל"ב) אשר
אמרתי אשר אמרת מבני ליה רש"י אמר אלו ואלו דברי תלמיד דברים
שאמרתי לי לך אמור להם לישראל בשמי הלכתי ואמרתי להם בשך עכשו מה אני אמר
להם וקשה מה זה ענין בין הדנק' מאחר שהזכיר זכות אבות העיל' מיד אומרו אשר
אמרתי • וכל לתקן ע"ד מה שכתב בעל עשרה מאמרות שאין תשובה מועלת אלא למי
שם לו זכות אבות • וא"ת מעשה גיבור שאני התם דבאמת לכוף באבדו • ואמרין
ביומא דף ע"ג שגורית כביא חזרת ויירש' כגון כבואת יונה בן אחי • א"כ מוכרת א'
משי דרכים או תשובה מועלת בלא זכות אבות או דברי כבואת אינס חזורים • ואם
תשובה אינה מועלת בלא זכות אבות זכות אבות אינו מועיל בלא תשובה דא"כ שות
אבות מועיל בלא תשובה תשובה ל"ל • א"כ שפיר אמר משה לפני הקב"ה רשע' ממ"כ
או זכות אבות וכל את ישראל • או מה שאמרתי לישראל בשך יציל אותם שלא תוכל
לחזור בך • דמה י' לך לומר על זכות אבות היינו דוקא עם תשובה כי שניהם בל'
עוב' תשובה עם זכות אבות וגיבורה נהפכת ע"י כחוס האלקושי א"כ אני אמר שאין
כבואת כביא חזרת • שלל מנינו שחזרת • דהא כבואת יונה בתקיימה ע"י כחוס • וא"ת
שלעולם כבואת נחום מלך אחרית' וכבואת יונה לא בתקיימ' וא"כ גם אני יוכל לחזור
מכבואתך • א"כ הוא זכור לאברהם וכו' דאם הועילה תשובה לחזרה גבי יצחק א"כ
מוכרם זכות אבות מועיל בלא תשובה ולזה אמר זכור לאברהם דוק וק"ל •

ובזה

מוצא קושיא חזק שהקשו המפרשים למה לא זכר משה זכות אבות גבי
מרגלים (מלבד מה שכתבנו כבר ע"ד קידושין) כי מעשה המרגלים היה
לאחר כל המעשים ולאחר מתאוננים א"כ כבר שמע משה מה שכתבנו א"לדד וחדד
משה את יהושע מכנים • א"כ לא דבר משה להוכיח אל השם ב"ה או כבואתו תהיה
קיימת או זכות אבות כי היה משה מתיירא סן ואולי יאמר כמי הקב"ה משה שפיר
קאמר שאין כבואת חזרת וא"כ מוכרם להתקיים כבואת א"לדד ומילד • ע"כ לא זכר
משה כעת זכות אבות וזכו מיושב מה שאמר משה מי יתן בל ע"ה כביא' נז' דקשה
וכי כ"כ הטיבו אשר דברו משה מת וכו' שאמר משה מי יתן נז' וכבר הקשו קושית זו
בגמרא ותרנו לא בייחוד קומה • הגם שגמר' זו בעצמה כריכה באור א"כ שלל בייחוד
קמי' ומוכרם ששה לא ידע' יהושע חכ"ל ולמה אמר ארני משה כללם אבל לפי דרכינו
יבן

יזון כפשוטו אדרבה מחקום שצאנו שם הרא' רח שנקדים שהקשה המורח' בפ' וישלם
 כי האריך שם למעניתו על מה שכתב רש"י וירא שאם גרם הקטף • וקשה מהא
 דאמרינן כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה אפי' על תנאי אינו חוזר והאריך וכלל
 דבריו שמתעורר יוכל לשנות ע"י שינוי המעשה הן לטובה הן לרעה ת"ו כאשר מוכרחי'
 הפסוקי' בירמי' כי רע אדבר על גוי ועל מולכה גו' אבל לאחר שיצא הדבור מפי
 הקב"ה שוב אינו חוזר בין לרעה בין לטובה כי היכי דלא תחבדה הנביא שדבר בשם
 ה' • והקשה מנחם עד יעבור עמך ה' עד יעבור גו' שם היתה כנאות משה לכל
 ישראל ואעפ"כ לא נתקיימה • ומירן תירן האחרון אעפ"י כן נתקיים המקצת זו ביאה
 שניה אעפ"י שלא נתקיימה לגמרי ואין בזה הכחשת הנביא • והי' תירן שלא כאשר זה
 לישאל ע"י משה אלא כולם כא' ענו ואמרו שירה בנבואה על הים • וזה כ"ל שהיא
 הפלגותא כיצד אמרו ישראל שירה על הים חד אמר כקטן המקריא את ההלל כו' משה
 אמר לשירה לה' והן אומרים לשירה גו' • וחד אמר כסופר השורם על שמע בב"ה שהוא
 פותח תפלה והן עובדין אחריו • ופירש"י מתחיל בנדרות וקורין כולן יחד כך שרתה
 רוח הקודש על כולן וכוונתו יחד את השירה ככתבה ע"כ • וקשה במאי קמפלגי הנס
 שהגמרא אומר שסלגי בויאמרו לאמר מ"מ קשה וכי משמעות דורשין איכא בינייהו ועוד
 מאי דקוה הוה אבל לפי דרכינו א"ש לפי דעת הת"ק שכלם כא' ענו ואמרו היינו
 בתירוק הים"ת • ולא"ד שמה התחיל ואמר להם והם ענו בתרי' מוכרחי' אינו לומר
 התירוק של המורח' ודוק • כחזור לענייננו התירוק של הי"ת הוא שאם כל ישראל ענו
 כאחד יוכל הענין להתקבץ משא"כ אם הוא נבואה לוולתו א"א להתקבץ ע"כ אמר
 משה מי יתן כל עם ה' נביאים ואז היה הדבר פשוט שיתקבץ לטובה
 וק"ל •

ובזה מיושב מדרש תמוה אשר כבר צווחו בו קמאי דקמאי בפ' כי תבא ארש"ך ב'
 דברי' גור הקב"ה א' על ישראל וא' על משה א' על ישראל בשעה שעשו אותה
 מעשה שגא' הרף ממני ואשמידם וא' על משה בשעה שניקם לכבוד לארץ ח"ל הקב"ה
 לא תעבור ומשה ביקש מן הקב"ה לבטל שתייהן ח"ל רבש"ע פלג כא לעון העם הוה
 ובטלה של הקב"ה ותקיימה של משה מכין שנאמר סלחתי כיון שגא' לכבוד לא"י
 התקיל אומר לעברה נא גו' ח"ל הקב"ה משה כבר בטלה את שלי' כו' את אותו הטבל
 בתרין ראשין וכו' וקשה מה ענין זה לזה וכי כשגיל שביטל ח' לא יבטל שמים • אמנם
 לפי דרכינו הוא כפשוטו דאם יבטל להשמידם בטלה נא • קשה למה יבטל חלק ע"כ
 לומר שדברי' נביא אינם בטלים וכבר התנבא משה מפי הקב"ה להציל את ישראל
 בדמכות וממרח מלשון אשר אמרתי אשר אמרת מבני לי וכו' ואם כן אי אתה מבקש
 לעברה נא כי כבר התנבאו אלדד ומידד משה מת וכו' ודברי' נביאים אינם
 בטלים • וכן להפך • דוק וק"ל ונלע"ד שהוא ככון מאד •
 בליק פרשת עקב •

פרשת ראה

בוזר

פדש ראה אכני בותן לפניכם היום ברכה וק"ל ברכאין ולחשין דנחתין
 מלעילא למיכבול באי על עלמין חית בהו ממש ואיתחזין להנהו זכור
 כפאטי ומדב"ה אסוי להון ברכאין ולחשין ממש בחתין מלעילא במשמשא ומ"ה
 א"ל חו נעילא ומשום דלא הוה אפשר למחוי האי מילתא אלא יחיד כנולה דנשמתה
 זכאי ביותר ומ"ה א"ל ראה בלשון יחיד כו' וכל עמא זולת הנהו יחידים לא כחתו
 לעזאקא דמילתא וזכרו דראה דקאמר שינושו בדבר ע"כ. וכתב עוד שם כי
 היכא דישאל קבל אורייתא בעורא דכיוי וכל העם רוי' את הקדושות מה אגין יכול'
 לראות ה"ל בעי הקב"ה בענר היכרן יקבלון במי אורייתא כה"ג נוסף וזיינו דקאמר
 ראה גו' כלומר תחון ממש ע"כ. והנה בראה לעכ"ד ליישב עפ"י למה אמר ראה לשון
 יחיד ולפניכם לשון רבים להורות שכולם יהיו נחשבים כאיש א' בלב א' כמא דהוה
 בכיוי ויחן שם ישראל נגד הער. אבל צריכין אנו לימן עוד טעם למה הוצרכו ישראל
 להיות בלב א' בשעת מ"ס וכדי להבין את זאת בקדים מדרש תמיה ילקוט חבקוק
 רמז תקס"ב ו"ל על שמעתי אצמורה ואיתבנה על מזור ואצפה מה מצוה שהיגר לו
 צורה ואמר איני זו מכאן שא' ואצפה. אמר הקב"ה כל מי שיגר קרדומו יבא אכלי
 התקיל צווח עד מתי ה' שועתי ולא תשמע למה תראני עמל ואון תביט א"ל הקב"ה
 בן תורה אתה ולא ע"ה אתה כך כתוב אלק ואח"כ תאמר הודיעני את הקץ וכן הוא
 אומר ויבני ה' ויאמר כתוב חוץ וביאר על הלויות למען ירדן קורא בו כו' עכ"ל
 המדרש הוה תמיה מאד לפסוק ריהטא. והנה מלתא ביוני ב' חיי שרה דף י"ט
 בסופו מה אשיך לענין זה והביא לי ודבריו ע"פ הסוד. ועפ"י כ"ל לייסוד לפי הגמלה
 כפשוטה והוא זה מצינו במדרש חבקוק קרא תגר בשרא' ר"ת בן תרדיון ונחביריו נשרפין באור
 גם היה מטעם על אריות הגלות במבואר בקרא והיה קושי שא' ח"ן יכלו בגלות ולא
 יזכר שם ישראל עוד וזה יצאה לשון הגדול במ"ס ושמע הכתבי וכל יושני הארץ
 והכרימו את שמיכו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. כן הוה מלכותו של חבקוק
 ובא אליו תשובה בנחת ובזכות מעש ה' ב"ה על ראשון ראשון על מה שראה רב"ס
 וחביריו נשרפין השב לו מי שיגר קרדומו יבא אכלי כלומר שלא שיגר אדם קרדומו.
 ולהבין את זאת בקדים מ"מ מלכים (רמז קפ"ו) ו"ל ותשלם כל המלאכה ותהי שלום
 מלמד שכל האומני' שהם בונים בו לא מת א' מהם ולא נשבר קרדומו של א' מהם
 כו' עוד צריכי' אנו לחודשי' דאית' בגלגלטי בפסוק נעץ לבם בשם הוזהר ו"ל הנה
 דכתיב ערו ערו עד היסוד בה לא חלו ב' ידיים של האויב' אלא שהיו ברא' להם שהיו
 הורם' בה ולא היו הורם' אלא בצמים הלע והוא ע"ד אחריו בפרקי היכלות על ענין
 עשרה הרוגי מלכות שכל אותן המיתות משונות שגראה שבעה מהם לא נעשה בו אס
 ללופנים. ע"כ. עוד צריכי' אנו להקדים למה באמת לא נשבר קרדומו של א' מהם.
 בלע"ד דאית' שם רמז קפ"ב ו"ל והבית בהבנותו אכן אלימה ממש נכנה והבית היה

נכנס אין כתוב כאן אלף בהכנותו מאלה היתה המלאכה נכנית • וקשה למה באמת נכנית מחל' וכל שהמכות היה כדי שלא יעלו בה ידי נויס שזכאי ה' וכו' כבוד אל הענין רק נקדי' עוד אם נעבי' ואנכי קודש לא קילע בהם יד' יד' עשו עזכר' שלא יעלו בנפשו של בריק' עליה • א"כ שפיר השיב הקב"ה להבקוק אזה מתרעם על שריפת רשק' ונכיריו אין ממש בה כי מי שזכר קרדמו כו' בלומר לא שזכר האומן קרדמו ולמה שהיה נכנה מחל' וק' למה נכנה מחל' וכי ענין קב"ה ניסא בכדי אלף כדי שלא יעלו בו ידי עשו פ"כ חכ ש' לא יעלו הדיס בנפשו של בריק' וא"כ אין לך להתרעם • דוק וק"ל •

ועל

מה שהיה מושג שכלו ח"ו ישראל באריכות הנלות השיב לו הקב"ה אל תדאג והוא זה שאי אפשר שינא ישראל לדי כל' כי בתורה יש ש"ר אותיות וששים רבוא יש בפסוקים של ישראל וכל כפס יש לו אות בתורה שהיא חיותו והיותו מחילא כשם שהתורה נכנית כך ישראל וז"ל אבי ה' לא שנית ואת ישראל לא כליתי כי כל התורה היא שמותיו של הקב"ה וזה תלוי בזה וק"ל • עוד בריב' אנו להקדים מ"ש בספר פ"ל דף י"ד ש"ס יש ש"ר אותיות בתורה אין בוונתו ששפירם של האותיות הם ש"ר דו"א שאינם כ"ל ל"א ריבוא אלף הכונה הוא לקשנן האותיות הא"כ עם אותיות מנכס"ך אשר כל אות נכתב במילוי ומילוי דמילוי ע"ד זה א' אלף פ' אלף ל' אלף מ"ד פ"א ויהי באותיות אלו הם מילוי אות האלף ודע כי ששנן אות פ"א אריכות הוא פ' אותיות וזאת פ"א כפופה שמונ' ונשתמחה ששנן כל הי"ב אותיות הרי פ' אותיות וי"ח דהיינו באופן הזה א' אחד • א' שני ג"כ אחד • ל' מ"ד שלושים פ' אריכות פ' אותיות א' שלושים אחד למ"ד שלושים פ' אריכות פ' אותיות • ל' שלושים מ' ארבעים ד' ארבעה פ' שמונ' א' אחד • כל וחשוב ותמצא בין הכל פ' אותיות וי"ח ועל דרך זה תמצא כל שארי האותיות ותמצא כך מספר בולם ש"ר והנה תבקוק הנה דואג שאל יכלו ח"ו ישראל באומות באריכות הנלות ולא עלה על דעתו שאותיות התורה יחזיקום כי מנה וטעה לכן בא אליו התשובה כתוב לך א' אלף על לוח גו' דהיינו פירושו במ"ש כתוב חזק וניאר על הלוחות למען ירוק קורא בו • ד"ל כתוב במילוי ובמילוי דמילוי ותמצא ענין ש"ר וכו' העספר באקוים ש"ר בפסוקים של ישראל והם נכתיים כמו התורה • כללל של דבר שישאל הקוים והמחמד שלהם באקוים באותיות התורה מחילא בריב' ישראל להידמות לאותיות כשם שהאותיות בתורה לא יתפרדו כי בולם הם שמותיו של הקב"ה בלי פירוד ש"ר רק הכל אחדות פשוט כך ישראל בריב' להיות באחדות • לכן לא יוכלו לקבל התורה כ"א כשחבו נגד ההר באחדות • וכן כמו כשיעברו את הירדן ויקבלו את התורה בריב' להיות באחדות לכן אמר ראש לשון יסוד והוא מה שרצונו וק"ל • וחלל"ל הכוונה מ"ש כל הכותב ס"ת כאלו קבלה ממיני דביון שהוא כותב ס"ת וזאי בוונתו להקדוק כל ס"ר בפסוק מישאל והמה דומ' באיש א' בלב א' ע"י פתיבת התורה בלמוד וא"כ אילו הי' אותו איש במצוד הקדוש ההוא היה ג"כ ראוי לקבל את התורה דוק וק"ל •

כלין פסח ראש •

פרשת

פרשת שופטים

במדרש

ילקוט פ' זו בי יח' שובא לרעהו וארב לו מכאן אמרו עבר אדם
 על מצוה קלה כופו לעבור על מצוה תמורה וכו' והנה לעב"ד מהר"ן
 בזה קושיות היפ"ת מה שהקשה על הפסוק וידעו כי ערומים המה אפי' מצוה אחת
 שהיתה בידם כמעטלו הימנה עכ"ל המדרש והקשה היפ"ת בזה ח"ך אמר אפי' מצוה
 אחת שהי' בידם כמעטלו הימנה הלא כמה מצות נטעו כדדרישין וז"ל ה' גו' וק"ל
 ודאי כמה מצות נטעו רק שעברו על כולם הלא מחשבות הכתוב משמע שעל מה
 שעברו על אכילת עץ הדעת באמר וידעו כי ערומים הם וזה הוא מצוה אחד ולא
 יותר עכ"ל ולפ"ד ביאור כי ח"ך שנטעוה על שארי המצות מ"מ כיון שעבר על אחד
 מהם אפילו קלה כופו לעבור על כולם ונמצא כל המצות לא נקשבו כ"א אחד מאחד
 שזה תלוי בזה וכו' עובר על א' מהם הוא עובר על כולם והנה עפ"י זה נאמרת
 מאמר תמוה מדרש ילקוט כי תתק"ט וז"ל ח"ך הקב"ה לא יזיב למה אתה קורא תגר
 שהגיעך יכורים שאח אתה גדול מאדם יזיב כפי שעל מצוה אחת שניטל גורמי עליו
 מיתה ועל תולדותיו שאח קרא תגר עכ"ל ויש להקשות במדרש זה מה רא' מביא
 הקב"ה מאדם שלא קרא תגר על המיתה שגדור עליו הלא מתקלה התורה בו כי גיוס
 אכלך ממנו מות תמות מיתה לו ומיתה לתולדותיו וכלע"ד שנאמת הבין הקב"ה יכור'
 על אה"ר מלבד המיתה כמו שיבא וה"ק המדרש למה אתה קורא תגר יותר מאה"ר
 שהוא בכל מיתה ויכורין ממילא יכא השיב הקב"ה לא יזיב שאח אתה גדול מאדם כו'
 אך ורק עדין לנעל דין מקום לקלוק ולומר שאי אה"ר שעבר על ע"ג וז"ש בדאיתא
 במדרש למד מ"ד לזה בא בדקדוק מ"ש ביטל מצוה אחת שזיתיו ממילא יסא השיב רק
 שיש לפקפק ולומר שנאמת עבר על כמה מצות לכן בא המדרש הרי עורו של לויתן וכו'
 וכדי להבין את כל זה נקדים דאיתא במ"ר בראשית פ' י"ט וז"ל וידעו כי ערומים המה
 אפילו מצוה אחת שהיתה בידם כמעטלו הימנה עכ"ל וז"ל מכ"ל לבעל המדרש להוציא
 המקרא מיד פשוטו לפרש ערומים מן המצות ולמה לא פי' שיתכנו בלא לבוש מהם
 הן אחת שכן מצינו שהמצות הם לבוש כמ"ס הע"מ על מ"ס הארוח כ"ת ערום נקבר
 ערום כו' ומ"י פירש בן מדת ימי מה היא מ"מ קשה מי הכריז לבעל המדרש באן
 להוציא המקרא מיד פשוטו וכלע"ד ש"ל לבעל המדרש הוא שהיה נולדו לאדם ולומר
 קודם שנטלו בדאית' במדרש היה שניהם וכו' והנפש היה ערום לא היה צריך קרא לומר
 אלא ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנת עור (ר"ל למה הפסיק עם מ"ס והנפש היה
 ערום) אמר ר"י בן קרח להודיעך מאיזה חט' קטן עליהם אותה הי' שטח שראתה
 אותן מתעסקי' בדרך ארץ כו' עכ"ל והקשו המפרשים מכ"ל להקשות לא הי' צריך
 לקרא לומר כו' דלמא באמת לא עשה להם כתנת עור אלא עד אשר מעשה נפש שטחו
 וידעו כי ערומי' הם ותיבנו שמכתבא שלא היו ערומי' אפי' קודם החטא בפרט נאמר
 שהקב"ה דיבר עמהם והכרימו הדבר שהרי המלבוס של אה"ר היה יקר מאד כדאית'
 לעיל

לעיל ואם עשה להם המלכות אחר החטא כחטא חטוא כשכל וחושו כל יתכחל ויתנאף.
אלא ודאי עשה להם המלכות קודם החטא. והנה כבר אמרנו קודם ה' פ"ת א"ך אחר
אפי' מזה אמת וכו' וקיים גם אלא עכ"ל שדרכו זה ס"ל שלא כסגור אלא על מזה פ'
וכל עין הנגו' וכו' וכו' ל"ל דרש הפעל המורה. עוד כריכוך אנו להקדים דאית'
במקומי בשם המורה שהמלכות של אלה"ה היה מן העור של הלויתן. וכו' כבוד
אל הענין לישב המדרש שהתחלנו ח"ל הקב"ה לאיוב למען תחם קדו' תור וכו'. כי
בזכותו של הקב"ה היה להוכיח איוב על פניו על שהיה קורא חנה ואה"ר. לא קרא
תור חנני' כנגד עליית מיתת עובר מזה קלה שנטל ואם תחלה לומר אה"ר כנגד
על הרבה מות ועבר' עליה' לכן אמר המדרש הרי עוברו של לויתן שאני עתיד לעשות
לנרקו' לעתיד לבוא אם תחם אני חטאית אמת ומתו יש לי למלאותו שגמר התחיל
סוכות עורו וכו' והראה בזה שיש לו כבוד אלה"ה שהוא ג"כ מצורו של לויתן. דאל"כ
איך כל דרש תחת השמש והאיך אמר יש לי למלאותו. וא"כ הוא מוכח מ"ש וידעו כי
ערומו' הם היינו שנתעברנו מן המצוה. כי פ"א לומר שהיו ערומים מזה אחר החטא
ועשה ה' להם כחכת עור יקד דח"כ חטוא. כאשר אלא עכ"ל שכבר נעשה להם בתורת
ומ"ש וידעו כי ערומו' הם היינו מן החבות (ומ"ש ויתפשו עליהם תחם גו' היינו
למנוחת) וא"כ הוא שנתעברנו מן החבות מוכח שלא ביטל אלא מזה פ' כחששות
הפסוק שחמך ותקם ממני ותאכל ותתן גם לאיזה עמה ויאכל ותפסקנה עיני שניהם
וידעו כי ערומו' הם גו' כאמור. וא"כ הוא יפה הוכיח ה' לאיוב על פניו למען יקרא
תגר יותר מאלה"ה שהוא לא עבר אלא על מזה אמת שנתעורבו כי ממש עורו של לויתן
מוכח שלא עבר אלה"ה ח"כ על מזה אחר ואי"כ לא קרא תגר. דוק וק"ל.
פ' יק ערש שופטים:

פרשת כי תצא

בפסוק וראית בשני אשת יסר תלך ותשקת בה וקחת וכו' איתא בגמרא יוחס' פ' שני שעירי דק"פ ס"ו ס"א וכו' ר' אליעזר כלבני מהו לכוולס הבא אחר להם לא שאלתו אלא על פוטו מה להביא את השבה מן הארץ וכו' לא שאלתו אלא על השבה מהו להביא הדדנה מן הארץ וכו' לא שאלתו אלא על הדדנה כו' עכ"ל הוואר הוה בוח כסדרוכי דרשני וכו' כי יס לנדקדק בו הדדנה מה ו שאלה ומה זו השבה הוה שמיים החויר לא מפני שהפליג בדגמי אלא מפני שלק אחר דבר שלא שאל מרבו"מ מ"קסס וכו' לא הוה לפלגינן בדברא אחר וכו' אלא מפני שאלתו וכו' קדדים עוד מחמר א' תוהו עפ' ס"ק (דק"פ ע"ב) וכו' אר' אחר דהבאן לפנות עוד א' (פירש"י שלמה) באתה דמות דיוקנו של אביו ובשמיטה לפניהם ולא השמיטו עלי' יתה ב"ק ואחר להם קוית אס מוקר במלכותו לפני מלכים יתצב כל יתצב לפני וכו' מי ששקדים בתי לביתו ולא עוד אלא שניתן בזה בשבט שנים וניתן בזה ב"ג

שנה לפני מלכים יתייבב כל יתייבב לפני מלכים ולא השגיחו עליה יתה ב"ק ואמרה
 והעמך שלמה כי מאבת כי אתה תבחר ולא אני (איו"ב ל"ד) עכ"ל גם זה מאמר
 תמוה הוא כי יש לדקדק מה הוא הענין שבאתה דמות דיוקנו של אביו ונתתה לפניהם
 והלא אמרין שם אבא לא מוזא ברא אברהם אביו מבל לשמאל ולא יצחק את עשו
 ומטעם זה נמי מנו את מנשה ולא הצילו חוקי' ע"ש. לפי פשוטו יש ליישב קושיא זו כי דוד
 סבר שאנשי ב"ג שמו המלכים שאין לתל"ה שבתו הלכה אחת וע"י כן בקשו למנות את
 שלמה כמו שיצא בעו"ה. ע"כ דמות דיוקנו נשתתט לפניהם כדי שיזכרו ההלכה דלית'
 במדרש ועוד ראי' כל מי שרואה את דוד כזכר הלכה. ואם יזכרו ההלכה לא יבקשו
 למנות את שלמה. אבל צריכי' לנו למודעי' איזה הלכה שבתו לפי הש"ד של דוד וכדי
 להבין את זה צריכי' לנו להקדים עוד מאמר ח' תמוה והוא זה (תלך דף ק"ז) אמר ר"י
 אמר רב ביקש דוד לעבוד ע"ז שנאמר והיה דוד בא עד הר"ש אשר ישתחוה שם לאלוקים
 ואין ראש אלא ע"ז שנא' והוא בלמא ריש' דדהב עב והנה לקראמו חושי הארצי קרוב
 בתחתו ואמרה על ראשו א"ל דוד ואמרו מלך שבמותך יעבוד ע"ז א"ל מלך שבמותי יתרגנו
 בנו מוטב יעבוד ע"ז ולא יתחלל ש"ס בפרהסיא אמר מ"ט קכסביח י"ת א"ל י"ת דחמלא
 שרייה א"ל לא דרשת המוכי' דכמייך ליה כי יהיה לאיש בן סורר ומורה כל הנסא י"ת
 יש לו בן סורר ומורה עכ"ל. גם מאמר זה תמוה הוא למה הזכית חושי הארצי את דוד
 על דקא נביח י"ת עכשיו ולא מקודם לכן. וע"ק מ"ט מלך שבמותי יתרגנו בנו משמע
 בסייף כי סתם הרג הוא בסייף ולא קאמר ימיתנו או ירצחנו. וכדי להבין גם את זאת
 נקדים עוד מדרש תמוה (ילקוט שמואל דף ק"ן) וז"ל בא א"ל פלגני אבין. אסימפל
 הטעם אותו המזל והיה סבור שהזיהי' מלך והי' בותן עיניו באשכלוס א"ל בא אל
 פלגני אבין. א"ל וכן אתה אומר לי שאענה את פלגני אבי א"ל אסימפל בזית אלקים
 הוא שאמר לאבין הכני' מקי' עליך גו' ושכב את כשך. ואסימפל יען לאשכלוס שיהרג
 לאביו והוא ישב עליו בדין על שציה כשי אביו ואביו הורגו ומולך אביו ולא היה יודע
 שהמלכות עומדת מכת בנו שנא' הלא זאת ב"ט בת אליעם בן אסימפל הגילוני עכ"ל
 דאיכא לדקדק טובא במדרש הזה מ"ט אסימפל יען לאשכלוס שיהרג את אביו כדי
 שיבא עליו בדין על שציה כשי אביו כו' אין לו פירוש כלל וכדי להבין את זאת נקדים
 להבין מ"ט נתן הכניא לדוד (שמואל ב' י"ב) מדוע בזית דבר ה' לעשות הרע בעיניו
 את אורי' הסתי הכית בחרב ואת אשתו לקחת לך לאשה ואותו הרגת בחרב בני עמון
 עכ"ל דקשה הכפל שחור ואמר אותו הרגת גו' הלא כבר אמר את אורי' הסתי הכית
 בחרב וכל"ע שהענין כך הוא שהכתוב בא להורות שאם לא עשה דוד שתיקן יחד היה
 לו להתכבד על כל א' וא' בסדי עמנו אבל בשמים לא עלתה לו תשובה וכדי להבין את
 זה נקדים דלית' בקדושין (דף ע"ו) ר"ח בן אבטיגוס אומר חף מי שהיה מוכתר
 באשרטו של מלך. והכי אית' במתני' ובגמרא אר"י אמר שמואל בתיילות של בית דוד
 ועצמא מאי אר"י אמר רב כדי שתהא זכות וזכות אבותן מסייעתן כו' והאיכא אורי'
 הסתי מאי לאו דלית' חסת לא דיתיב בזה כו' ע"כ והנה לעד"כ לפי המבאקא דבאמת
 הי'

ה' אורי' מן חת ויבא לבנותי בעלמא והכי מוכח במדרש שהביא הכי' בפי' יא' (בפסוק
הלא זאת ב"ש גו') וז"ל כשנא דוד על גלית והיה הכונע כבוד ואין כותש כדי לכרות
דאשו אז ח"ל אורי' אם אפתח לך תתן לי אשה אמר אמן הקב"ה נכות ישראל אתה
מתלק מידך אשתך כחובה לו היא ב"ש הראוי לדוד וז"ל הלא זאת גו' אשת אורי' החתי
שאתה נתת אותה לאורי' החתי עכ"ל הרי משמע שאורי' היה מן קת ממש דא"כ למע
ביקש שיתן לו דוד אשה אז למע כענש דוד וק"ל. וא"כ הוא דהוה מן קת ממש ח"כ
יש לדוד התנכלות על מה שלקח את ב"ש כי יש לו לומר שלא הי' לו לאורי' ליקוח' בה
כי הוא מן ז' עממ' שעליהם נאמר לא תתחתן בהם לאחר גירונם כדאמרינן בפ' הערל
(דף ע"ו) הדר אחר רבא לאו מילתא בהיותן בכרי' ל"ל חתנות כהניירו את לכו
חמכות ע"כ וכיון שהוא מחייבי לאוין יש לו לומר שח"ל אין קדוש' תופס' בחייבי לאוין
כמו שח"ל באמת רבי עקיבא כמו שיבא הרי יש לו לדוד להתנכל על שלקח ב"ש ועל מה
שזג לאורי' לבד יש לו ג"כ להתנכל ולומר אורי' מורד במלכות הוה כמ"ס בגמרא
קידושין פ' א"ש מקדש ואידך הרי לך כחרב בני עמון מה חרב בני עמון ח"א כענש עליו
אף אורי' החתי ח"א כענש עליו מ"ט מורד במלכות דקא"ל אדוני יואב וכל עבדי אדוני
מוכים ע"פ השדה עכ"ל וכתבו התוספ' שהמדרש היה שלא עשה ציווי המלך שח"ל רד
לבייתך והוא לא עשה ומהם שזאמר ואני אבוא אל ביתי לאכול ולשתות ולשכב עם אשתי
משמע שהמלך צוה לו שישכב ובאמת עיקר כוונתו של דוד היתה זאת כדי לתלות ההריון
בבעלה. וכיון שלא עשה הרי הוא מורד במלכות ולפ"ז יש לדוד להתנכל על הרגת
אורי' שהי' מורד במלכות כאמור. אמנם כאשר עשה דוד שניה' כא' לא טובי' שזג
לאורי' ואז אשתו לקח ממ"ס על ח" מהן אין לו התנכלות שאם תאמר שח"ל אין קידושין
תופס' בחייבי לאוין והא דפתיב לא תתחתן איירי בגירונת ממילא לא ח"ל לאורי'
קידושין בג"ש ממילא יש לך התנכלות על לקיחת ב"ש ח"א אורי' לא הוה מורד במלכות
במה שלא ירד לביתו לשכב עם אשתו כיון שהיא אכורה לו באיסור לאו ואם יאמר לו
המלך לעבור על המצוה לא ישמע לו ואי ח"ל לדוד מ"ס לא תתחתן גם איירי קודם גירות
ח"כ לא יפה עשה אורי' שלא בר למשמעו של מלך ח"א תפס' קדושין בג"ש ואין לדוד
התנכלות על לקיחת' לו לאשה. לכן אמר נתן הנביא אותו הרגת ואת אשתו לקחת
לך לאשה שניה' כא' לא טובי' כי אין לך להתנכל על ח" מהם ממ"ס כאמור. (כבר
הובא קצת מאמר זה בפ' פתח אמנם באופן אחר.)

ובזה נבוא אל הענין מה שהי' כוונתו של אחיתופל בזה שהציגו עצה לאנשי' וס'
שישכב עם פלגיו אביו כי גזירת חלקי' היא כי בלח"ה לא היה יכול לישב
עליו דבין ולהרגו על מה שהרג לאביו. כי היה התנכלות לאנש' לומר שדבין הרגו
כי הוא היה חייב מיתה על שזג לאורי' כי אורי' לא היה מורד במלכות כי לא תתחתן
בס' נאמר בגירונת ואין קדושין תופס' בחייבי לאוין. אבל אחר שזא אל פלגיו אביו
ע"פ גזירת המקום ח"א לומר הכי וכדי להצין את זה נקדים דאית' בימות' בס' נזאין
על האנוכה (דף כ"ז) וכן נקרא אדם אנוכה אביו ונחמות אביו ר' ודא אומר באנוכה

אני ובנפשות אני. ואיתא דס' במשנה ובגמרא אר"ג אומר דב' מ"ט דר"י דכתיב לא
 יקם איש את אשת אביו ולא יגלה כסף אביו כסף שראה אביו לא יגלה ומהאי דכתיב
 כתיב דכתיב מעליו דקרא ונתן האיש השוכר עמה לאביו הסערה גו' ורובן ק"י הוא סמך
 ל' כדקאמרת השאל דלא סמך ל' מצעי ל' כדכר' ענין דאר"י אחר שמואל בשמרת יבם
 של אביו הכתוב מדבר ומאי כסף אביו כסף הראוי לאביו עכ"ל. ואית' בס' תאולין (דף
 מ"ט) במתני' פלוגת' איהו ממזר ר"ע ס' כ"ל שאר בשר שהוא בלא יבא. ושמואל התיימי
 אומר כל שתייב' עליו כרת פירי שמים כו' ובגמרא מ"ט דר"י דכתיב לא יקם איש את
 אביו ולא יגלה כסף אביו כסף שראה אביו לא יגלה וס' ל' כר'. דאמר באנוסת אביו
 הכתוב מדבר דה"ל ס' וסמך ליה לא יבא ממזר כו' ושמואל התיימי ס' ל' כדכר' דאמרי
 בשמרת יבם של אביו הכתוב מדבר דה"ל חייבי כריתות וסמך ל' לא יבא ממזר כו' ע"פ
 כלל'א דמלתא מאן דאית ל' שארס אסור באנוסת אביו ס' ל' ים ממזר חס"ל (וממילא
 אין קדושין תופסי' בח"ל) ומאן דס' ל' שארס מותר באנוסת אביו ס' ל' אין ממזר חס"ל
 ממילא קידושין תופסי' בח"ל כי זה תל' בזה כמ"ס התוספ' בס' האומר בקידושין (דף
 ס"ו) עוד זריכי' אבו לאודעי' הא דאית' בס' ב' דסנהדרין (דף כ"א) מאי בסי' ומאי פלגוש
 אחר רב יהודה אומר רב בסי' במתנה וקידושין פלגוש בלא כמתנה ובלא קדושין ע"כ
 ולפ"י הוה פלג' כמתנות אביו וכ"כ ה"ת בס' נח (פ' ל"ב) ע"ש. וזוהי כנאן א"ל הענין
 שאיתוסל חכם גדול היה וצלה בדעתו א"ל לא ישיאו ענה שיש א"ל פלג' אביו אינו
 יוכל לישב בדון על שיהרג את אביו. הי' ים לו התכללות שדור חייב מיתה על שהרג את
 אורי' ואין בו משפט מות כי אורי' לא הוה מורד במלכות במה'שלא הלך לציתו לשכר ע"כ
 אסור כי ס' ל' אין קדושין תופסי' בהם לכן השיאו ענה בא' א"ל פלג' אביו ע"פ גזירת
 אלקים ממילא מוכרח' לומר מה שכתוב בתורה לא יגלה כסף אביו ר"ל כסף הראוי לאביו
 היינו שמרת יבם של אביו ממילא אין ממזר אלא מחייבי כריתות' וממילא קדושין תופסי'
 בחייבי לאין ואם קדושין תופסי' בח"ל. ה"ל אורי' מורד במלכות ובדון הרבו דוד ממילא
 אכש"לם הרג לדוד שלא בדיוק וא"ל ים על אכש"לם בדון ויהרגנו על שהרג לדוד שלא בדיוק
 והוא יתקן. כך עלה על מחשבת איתוסל וז' הסר עצמו:

ובזה כנאן א"ל הענין שאמר דוד מלך שמותי יהרגנו כנו רק בקדים עוד דאיתא
 בס' הכשרי' (דף ס') מי שמתחייב בחתימות טריון בשמורה כו' ובגמרא
 פשיטא לתנורי איתני' אחר רבא דב' ע"כגון ששכר עבירה קלה ובגמרא דינו על עבירה
 קלה וחור ועבר עבירה שמורה ס' ל' כיון דבגמרא דינו לעבירה קלה א"ל גברא קטילא
 הוא קטיל' ע"כ משגיחין מהא דאיכא ה"א לאתק' שמיים מותה על עבירה קלה מו' לא חל
 עליו גזונ' חמור כי ה"ל כאלו כבר כיוון. תו אית' בדפוס' הכתובי' (דף ס"ה) בצי'
 מיכ' מרכ שש' בן מהו שיעשה שלים לאביו להכותו ולקללו ס' ל' ואחר מי' התיירו
 אלא כבוד שמים עדיף. ה"כ כבוד שמים עדיף כו' מ"ס הי"א ליהרג ונא' כנו והסירו
 וקיללו חייב בא' אחר והסירו וקיללו פטור והיוכן בה' מ"ס כדנ"מ' אחר ואר"י ב' כדנ"מ'
 בו לשאת וליהרוא' (ועי' ש"ס' דכנו אינו עשה שלים א"כ' ד' לכסור לקחת וקא"ל לרב

שם) רב שש מוקי לה שאין מוכרין בו לבנות א"ה אחר כמי גברא קטילא הוא והאמר
 רב שש בישו יין ומת חייב הב' ע' בשבחהו הכאה שאין בה ש"ס והא' ר' אמי א"ה הכאה
 הכאה שאין בה ש"ס לוקה מה פטור דקאמר פטור ממזון מכלל דכנו סיב
 במזון אלא בדיונו ה"כ דכינו אלא אחר היינו טעמא דפטור א"ק ונשא בעמך לא תאור
 בעושה מעשה עמך. התיבא קבלה הכאה מכלל דמקשינן הכאה לקבלה. א"ה בנו כמי
 סדאמר ר"ס בשעשה תשובה ה"כ בשעשה תשובה א"ה אחר כמי אחר רב מרי בעמך בחייס
 שבצמך א"ה בנו כמי מידי דהוה לאחר מיתה כו' עכ"ל. כללל דמילתא מי שיונא ליהרב
 אין הן בעשה שלים להכותו ולקללו ואם ה' קצב כמות ממש היה פטור כי מכה
 לאחר מיתה פטור. ובוה כנא אל הענין כי דוד שמש שאיתוספל בקורא' כדכתיב ולדוד
 הגיד איתוספל בקורא' ויבא עד הרקא ואמר מלך שמותי יהרגנו בנו. כי ענת איתוספל
 היה כדי שיש עליו דין על שהרג את אביו וא"כ מיתתו בסיף כי אם לא יעננו שיהרגנו
 ע"י סייף י' לאבאלום להכניח ולומר שדין הוא עושה על שהוא הורג את אביו כי הוא
 חייב מיתה על שגא על בת שבע אלא ודאי יתן לו ענה שיהרגנו בסיף שאין לו התכללות
 שהרגו אביו עבור שגא על ב"ס כי אז דינו בתקן וא"כ שפיר אחר ותמה יהרגנו בנו
 בגלמא כשהרגנו אחר איבא למימר שנהרג על שהרג את אור' כי מי שנתחייב ב' מיתות
 כדון במקורה אעפ"י שהטעם הראשון היתה ב"ס שהיא קלה. מ"מ כ"ז שלא נקטל אעפ"י
 שגמר דיורארי הוא כמי לכל דבריו. וה"ה אם דנו בנו בשקט ע"י עון ב"ס כמי לא הוה
 מתחייב כי י"ל מאחר שגמר דינו ה"ל כאלו כנר מת והכאה לאחר מיתה פטור. אכל
 יהרגנו בסיף עבור שהרג את אור' וע"י בנו כמתי אהדרי מו"מ א' אמרינן שחיד שגמר
 דינו למיתה הרי הוא כמי כמות ממילא יוכל בנו להיות שלים כי הכאה לאחר מיתה פטור
 א"כ לא יבא כדון אלא על ב"ס דהוה ברישא והיינו מיתת סקק וא"כ לא תל עליו העונש על
 אור' כאמור. וא' אמרינן אעפ"י שגמר דינו עדין הרי הוא כמי ותל עליו עונש סמור. א"כ
 טב"ש אין לבנו מעשה שלים שהרי הוא חי ואין זה הכאה לאחר מיתה. ובוה מדוקדק היטב
 תמיכה דוד על שני דבר' דהיינו סייף ובוה שהס' קותרי' זא' דדוק.

ורא' פ'י שמש סוסי הארסי סקד אחר דוד מלך שמותי כו' אז מילא לבו לומר מ"ט קבאיבת
 י"ת כלל"ה לא היה רוצה לשאלו מ"ט קבאיבת י"ת כי ידע ששמונתו נצדו דמכא שריא.
 וע"ד דסמיל"י כי היה לאיש בן כורר נ' להראות מי שלקס ית'סופו י'סו בן כורר ומורה
 כאמר יסלדמות ולאמר שא"ל לדרוש סמיכות זה. אבל ע"פ דברי דוד שאמר יהרגנו בנו
 אתי שפיר הסמיכות ולכך אחר מ"ט קבאיבת י"ת וכדי להנין את ואת נקדים דאיתא
 בקדושין פ' האומר (דף ס"ח) א"ה שארי ה"ל במי אר"ס ס"ל בהד' כתיב
 בהו כי תהיין לאיש נ' וכי י' שנואה ואהובה לפני המקום אלא אהובה בנשואי'
 שנואה בנשוא' וקאמר דמכא כי תהיין ולר"ע דאמר אין קדושין תוספין בת"ל כי
 תהיין במאי מוקי' לה באלמנה לב"ג וכל' כיומאי דתניא ר"ס אומר מ' הכל'
 היה ר"ע עושה מומר חזן מאלמנה לב"ג שהרי אמרה תורה לא יסלל מילולין
 הוא עושה ואין עושה ממורות כו' ורבנן אדמוקי לה בת"ל לוקמי בסיבן עשה הכי
 חייבי עשה מאי ביבנה אי שתיין מפריות שתיין שנואות אי אמת מפריות וא' ישראלית

שתי גשים מעם א' בעינין אי בעולה לכ"ג מי כתיב תהיין לכהן . ור"ע בעל
 בורקין שבקי לקרא דהוי דקין ומוקי אכפשי עכ"ל . כללל דמלתא לר"ע דכ"ל שאין
 קדושין תופסין בח"ל צריך לאוקמי כי תהיין לכהן ולעד"כ אם מוקמינן כי תהיין לכהן
 א"ל לדרוש סמוכים דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כ"א) שמואל כ"ל דכהן אסור ב"ת
 דכל היכא דלא קרינן והבאת אל ביתך לא קרינן ביה וראית בשב' (ולחאי לישאל ל"ק
 והבאת גו' כי ביהא שני לכ"ע אסור) וא"כ הוא שפדשת י"ת ע"כ לא איירי בכהן א"כ
 אין שייך לומר כשהיה לך אשה שפדשת (היינו י"ת) תלדי לך בן ס"ו . הרי שתי גשי
 איירי בכהן ופ' י"ת לא איירי בכהן אבל בשאמר דוד מלך שכמותי כו' משמע אם היה
 דכו משום איסור א"ל דב"ש לא היה מתמיה כי י"ל שקדושין תופסי בח"ל א"כ כי תהיין
 איירי בח"ל כפשוטו וא"כ לדקדוק הקרא דאיירי בכהן דוקא . א"כ א"ל חשי הארכי מ"ע
 לא קדרשת סמוכים כי אם לא איירי כי תהיין לכהן דוקא א"ל לדרוש סמוכי דוק וק"ל .

ובזה נבוא אל המאמר שהתחלנו בו רק נבאר מקודם המאמר בחלק אחר ר"י אשר
 דב בקשו למנות עוד אחד באת' דמות דיוקנו של אביו ונשתתפה לפניהם כו'
 שהוא תמוה כמ"ש לעיל וכלע"ז שאכשי בה"ג היו בוכרי' שאין לשלמה ח'לה שהיו דואין
 שירמי' כתב בספר מלכים ויהי לעת זקנת שלמה גשיו העו את לבבו אחרי אלוקים אחרים
 ע"כ במה וגמרו שהלך ממש אחרי אלוקי' אחרים ולא כיחא להם לומר כדעת ר"י שכתב
 להמליך בעד שלמה בחיר ה' שלא עש'א ממש ח'ו רק שטאו היה במה שהודיע לגשיו דרכי
 עבודות ככריות שהיו כדי להוריד השפע מהבוכרי' והמזלות ההן ולמד אותן העבודות
 המת"קקות לשרים העליונים הממונים על אומותיהם ולהיותו בחיר ה' הנה עון גדול
 שיתעסק בזה וכ"ש שילמד אותו לגשיו שכבר כתניירו והיו ישראל' ע"כ . וז' כי הם
 היו בוכרי' שנשדל זה לא הי' רמי' כותב עליו ויעז הרע בעיני ה' כי עבודה זו לא נאסרה
 לגשיו כי מעולם לא גיירן ומה שהוא בעצמו עסק בידיעה זו אין בו חטא כי אפי' מעשה
 כישוף מותר ללמוד ולא לעשות . ובזה נבוא אל הענין רק נקדים דאיתא בפ' הערל
 (דף ע"ו) מתחלה בעי רבא לומר מ"ד לא תתחתן בם היינו קודם שנתניירו אבל אחר
 שנתניירו לית בהו משום לא תתחתן בם והדר אחר רבא לאו מלתא היא בהיותן ככרי'
 לית להו חתנות כתניירו אית להו חתנות מתיב רב יוסף ויתחתן שלמה את פרעה מלך
 מצרים גיורי' גיירה והא לא קיבלו גרי' כו' והא מצרות ראשונה היו כו' אר"פ אכן
 משלמה ניקום ונתיב שלמה לא כסיב מידי דכתיב ב' מן הגוים אשר אחר ה' לא תבואו
 בהם והם לא יבואו בהם גו' בהם דבק שלמה לאהבה אלל קש' ויתחתן שלמה מתוך אהבה
 יתירה אהבה מעלה עליו התבוא באלו . נתחתן עכ"ל הרי קמן שני דעות א' שלמה
 גייר את בת פרעה ע"כ שייך בה חתנות וא' שלא כסיב מידי אלל מתוך אהבה יתירה כו'
 ולפ"ז אפשר שלא גיירה וכן כתב רש"י בח"א ע"ש ואל' עלינו ליתן טוב טעם במאי קמפלגי
 וכלע"ז שלא כיחא ל' לרבא לומר שכל כך אהבה עד שמעלה עליו באלו נתחתן בה דהא
 חזינו שלא כתיב עמה עד אחר כ' שני' דהיינו ו' שני' לבנין כ"ה ו' שני' לבנין ביתו דכתיב
 ויקח את בת פרעה ויביאה אל עיר דוד עד כלותו לכנות את ביתו ואת בית ה' ואת קומות
 ירושלים

ירושלים סניב וכתב הכ"י מה שהקד' בכתוב בנין ביתו לבנין בית ה' אשר לא כן הוא
 כי כהפך הוא שנתה תפלה בית ה' ותיקן שהכתוב בא להניד מדת חסידותו של שלמה
 כי מתחלה עלה על דעת שלמה שישחק זמן בנין ב"ה שני' הרבה יותר מבנין ביתו
 באופן שיוגמר ביתו קודם לבנין ב"ה כמה שנים ובאמת לולי שהיה נכונה בכם כי הכל
 מסייעי' בו' לא היה נגמר בנין ב"ה בכמה שנים ושלמה בצדקתו חשב שאף גם שיוגמר
 ביתו קודם לבנין ב"ה מ"מ לא יביא בת פרעה לירושלים למקום מנוחתה עד שיהא
 נגמר בנין ב"ה כי לא יתכן שהוא ואשתו ישבו בעצי ארזים וארון אלקים יעמוד בבית
 היריעה כ"כ ה"י ע"י וא"כ הוא שלא הכריע אהבת נשים את שלמה שיקדים בנין ביתה
 לבנין ב"ה אין ככון לומר שמתוך האהבה יתירה שאהב אותה מעלה עליו הכתוב כאלו
 כתחתן עמה • אלא ודאי מ"מ הכתוב ויתשתן שלמה גו' הוא תתנות ממנו וא"כ בריכי'
 אכן לומר שניירה כי בנייתו לית בהו תתנות • ובוה כנזא אל הענין דא"כ הוא שניירן
 אפשר לומר שלמה לא חטא בע"א ממש אלא כמה שהודיע לכשו דרכי עבודת ככריות
 כדי להוריד האפע מעלה עליו הכתוב כאלו עשה הוא כי אין ככון ללמד לכשו אחר
 שנתגירו ודיכיהו כישראל' דרכי עבודת ככריות (מ"שאכ אם לא כתגירו לא יתשנ
 לו כ"כ עון עד שיעלה עליו הכתוב כאלו הוא בעצמו עבד ע"א) לכן אתי שפיר מ"מ
 בצעה שנקא למנות עור א' (פי' שלמה) יתה ב"ק מי שהקדים ביתי לביתו לפני מלכים
 יתייב בו' כי ה"כ בא להורות שאכ"י כה"ג עשו שהם חשבו שלמה לא גייר כשו
 ממילא א"א לפרש ויגע שלמה את הרע ר"ל שלימד דרכי עבודת ככריות כי בזה
 אין עון אשמה כ"כ עד שיתכבד עליו כשנזיל זה ויגע את הרע אלא ודאי מדכתיב ויגע
 את הרע ודאי עשה באמת בעצמו • ולפ"ד זה בריכי' אכן לומר מ"מ ויתשתן שלמה ר"ל
 מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאלו מתשתן עמה וכדי לבתור את זה
 יתה ה"כ ואמר שלמה הקדים ביתי בו' וא"כ קשה למה אמר הכתוב ויביאה עיר
 דור עד כלותו לבנות ביתו ואת בית ה' הלא כהפך הוא • אלא עכ"ל שהכתוב בא להניד
 יסורו וחסידותו של שלמה שעלה בדעתו אף אם יגמר ביתו לא יביא בת פרעה למקום
 מנוחתה עד אחר בנין ב"ה כאמור ממילא לא הכריעתו אהבתה להקדים ביתה א"כ אין
 ככון לכתוב עליו ויתשתן אלא ודאי גיירה לכן אמר ויתשתן א"כ י"ל ויגע הרע ר"ל
 שלימד לכשו ככ"ל אכל ח"ו שהוא בעצמו ע"א ממילא אין ככון שלא יהיה לו חל"ה
 דוק וק"ל •

ובוה כנזא אל המאמר שהתלכו אלו את ר"א פלוגי מה לע"ה א"ל לא שאלתוני
 אלא על פלוגי • וכלע"ד שה"ק לא שאלתוני אלא על פלוגי הוא אבשלום
 למה לא שאלתו אותי על שלמה אלא על שלמה לא שאלתו שהוא פשוט לכס שיש לו
 חל"ה וא"כ הוא שהוא פשוט לכס ששלמה יש לו חל"ה גם לאבשלום יש חל"ה כי מכל"ל
 שיש לשלמה חל"ה אלא העיקור הטעם בא להם מדכתיב ויתשתן שלמה ש"מ שניירה
 דבניות' לית להו תתנות וקשה דלמא לא היא אלא קרא אתה לאורויי שאפי' בדיעבד
 אין קדושין תופסין בהן כמו שהקשו התו' בת' האורח במה' קדושין ומכתבר טעם להעמיד
 הלאו

הלאו בניות אפי' דניענד מלשונן. בניות כמו שכתוב במוס' הלא אלא עב'ל שכתב
 לא אינטנד קרא ביון סק'ל שאין קדושין מוסבי' בח'ל אין גרבי' קרא דניענד. (וזה
 דאינטנד התם קרא בניות דניענד איינו עד מלא ישיבין שאין קדושין מוסבי'
 בניות בניות) וא"כ הוא דמ"ל שאין קדושין מוסבי' בח'ל גם אכשלוס י' לו חל'ה
 והא דרוק אחר אביו להרנו עפ' עצמותו של איתוס'ל אין בו עון אשמה ב"כ שפ"ד דור
 חייב מיתה על שכתב לאור' ואורי' איכנו מורד במלכות כהם שכל יד לביתו לשכור עם
 אשתו באמור. כך י' לומר שזה הוא כוונת ר"א במה שאמר לא שאלתני אלא על
 פ'וכי ר"ל אכשלוס ולא שאלתם אותי על שמה אלא ודאי פשוט לכס ש"ס לו חל'ה
 א"כ גם לאכשלוס י' לו חל'ה אבל י' לפרש ג"כ אהינד גוסא מ"ס לא שאלתם על
 שמה אלא ודאי פשוט לכס שאין לו חל'ה בדעת אנשי כה"ג מדכתיב כי יושב הרענו'
 ח"כ מנילא ג"כ פשוט הוא שאין לאכשלוס חל'ה אע"כ ר"ל כתוב ב"י ויעז הרע ג'
 דאם כאשר שאין לשלם חל'ה עכ"ל מ"ד ויתחתן שמה ג' היינו שכל בניות. ונ"ס
 ויתחתן שמה חסד דבניות שיק' ג"כ שתכות. ממילא אין לפרש מ"ס ויעז חסד ר"ל
 שלימד לפשוט. כי ככליות חסד ואין במעשה הזה עון אשמה ב"כ צ"ע שכתוב ואלו
 הכתוב ויעז הרע ג'. וזה מ"ל הא דלמא לא הוה אלא מ"ס ויתחתן איירי בניות
 אלא ודאי יותר מסתבר להעמיד הקרא דלא תחתן בניו ולדיעבד. ואם אב' דריב'
 קרא דניענד מוכח דכאשר חייב לאחין קדושין מוסבי' ואם כן הוא גם לאכשלוס אין לו
 חל'ה כי דוד בדין הרג לאורי' ש"ל מורד במלכות א"כ אכשלוס דרוק את אביו שלא כדון
 ואין לו חל'ה. ממילא י' לפרש תשובה ר"ל בשם פנים וצדק לא ידעו התלמידים לתת
 מן הדיורוסים בתוכן ולא רנו לשאלו ממנו שיפרס להם כוונתו להדיא כי הבינו שלא
 רצה לומר דבר שלא שמו מוכר. לכן כתבמו ואילו היינו מהו להגיד הכנסה וכן הארי'
 ר"ל אם ב"ס היתה מותר לדוד דאם יאמר שהיה מותר חסד דלא הוה קדוש' דאורי'
 קדוש' לפי שהוא מן עצמי' דכתיב בהו לא תחתן גו' ולא תחתן איירי בניות ח"כ
 מוכח שאין קדוש' מוסבי' בח'ל ממילא י' לשלם ולאכשלוס שניהם כא חל'ה. ואם
 יאמר שב"ס אכורה לר' ממילא הוה קדוש' אורי' קדוש' גמורי' ומ"ס הורה לא תחתן
 איירי בניות ולא בניות א"כ קדוש' מוסבי' בח'ל. וא"כ לשלם ולאכשלוס שניהם
 אין להם חל'ה והשם להם ר"א לא שאלתני אלא על הכנסה. ר"ל למה לא שאלתם
 על דוד עצמו. אלא פשוט לכס להאייגוסא או להאי גוסא ונ"ס ממילא גם הכנסה
 כן כי נקרא תחתן מתתיהו. ובאמת לא רנו לשאלו על דוד אם פטח אם לאו בש"ס
 להדיא כי כל מה שאין יכולים להחוס היו סותמים שאלתם גם לא רנו לשאלו בהם
 על דוד אם פטח אם לאו כי י' להבין מהא'תן שהם שאלו אם פטח ביה שהרג לאורי'
 אם הוא מורד במלכות אם לאו. ועד"ל ר"ל לא שאלתני אלא על הכנסה ר"ל למה
 לא שאלתם על הארי' הוא דוד עצמו משמע מדבריו שאין להבין מדבריהם שאלתם קרי'
 על מעשה דאורי' כי פשוט הוא לו לקד גוסא. לכן באו בשאלה מה להביל הרוצה וכן
 הארי' והוא האבי להם לא שאלתני אלא על הרוצה וכו' לת ביון לשום תשובה וכן
 להסלין

לפסלנין בדבריו ומשום הכי מסיק תלמודא לא מפני שהפליג בדבריו אלא מפני שלא
אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם. וכו' מתוך המאמר מרישא לסיפא על מכונו
דוק וק"ל. סליק פרשת כי תבוא:

פרשת כי תבוא

בפסוק

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך כחלה ורשת ורשת כה
ולקחת מראש' גו' אין להאריך בקושיות אך ודק צריך התעוררת מצע
מה היה המקרה שבה אילו נאמר והיה כי תבוא אל הארץ ולקחת אטו עד האדנא לא
ידענא אשר ה' נותן לנו. לתוך קושיא זו נקדים מ"ס בניטין (דף מ"ו ומ"ח) המוכר
שדהו לפירות ר"י אמר מביא וקורא ר"ל אומר מביא ואינו קורא ר"י אמר מביא וקורא
קנין פירות בקנין הנוף דמי ר"ל אומר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו בקנין הנוף
דמי ומסקינן אלא רב יוסף אי לאו דא"ר קנין פירות בקנין הנוף דמי לא מצינן ידיו
ורגליו בבית המדרש דא"ר אבי' הירש' שחלקו מחזירין זה לזה ביוכל ואי ב"ד קנין
פירות לאו בקנין הנוף דמי לא משכחת דמייתי ביכורי' אלא מר בר חד עד יהושע בן כון
וק"ל בר' דקנין פירות לאו בקנין הנוף דמי. והקשו בתוס' אך מצינו ידיו ורגליו
דק"ל בר' וכו' וק"ל בדאורייתא אין בדידה והאריכו למענית ומירכו אצ"ג דלקוחות
הן אין מחזירין דמכר אמר רחמנא דלהר ירשה ומתנה לא עב"ל א"כ זכינו לדין דקנין
פירות לאו בקנין הנוף דמי חזן גבי מתנה וירשה. ומצינו שאין קנין לישראל. בארץ
אלא הפירות ולא בננוף. וכו' מיושב מ"ס במדרש א"ל אם כדכריך שהקב"ה מחבר שבת
אל ישיב בה דקות ואל יוריד בה גשמים א"ל תיפת דוס דההוא גברא אשכול לך משל
למה"ד לשנים שהיו דרי' בחצר א' אם אין זה נותן עירוב וזה נותן עירוב שאל מותר'
לטלטל בחצר אבל אם היה א' דר בחצר הרי הוא מותר בכל החצר כולה אף כאן
הקב"ה לפי שאין רשות אחרת עמו בכל העולם כולו אלו מותר לטלטל בכל העולם
כולו ע"כ. והנה ע"ז קשה תיכא בזמן שאין ישראל עושין רכונם של מקום או כ"ע של הקב"ה
אבל בזמן שישראל עושין רכונם של מקום ואמרינן והארץ נתן לבני ישראל משא
למימר האך הקב"ה מוריד גשמי' וכו' אמנם עפ"י דרכינו מתרבינן אעפ"י עושין רכונם
של מקום אין להם חלק בננוף הארץ אלא בפירות. וכו' מיושב אם נשקמי' תלכו ואל
מזנותי' תשמרו גו' ונתתי גשמיכם בעתם והשיג לכם דיש גו' ופירש' גשמיכם בעתם
בלי' שבתות. וקשה מה שייכות יש לברכה זו בכלאן אמנם לפי דרכינו יזכר דה"ק
אם בחקותי תלכו ואמרינן מדת הקב"ה אינו כמות צ"ו כו' עד הוא מקיימו תחלה א"כ
עלה ע"ד שלא ירדו גשמים בלי' שבת לפי שאסור לטלטל לכן אמר ונתתי גשמיכם בעתם
בלי' שבת ואל' למה באמת הלא בזמן עושין רכונם הארץ נתן לבני ישראל לכן אמר והשיג
לכם את דיש את הורש למזר ה' ופירש' יחי' לכם ולא הנוף הקרקע וכו' כ"ע של הקב"ה ומותר
לטלטל. ובהכי ביחא קישור הפסוקי' שהתלבו כי מוכח מהאן במכות ביכורים שייב אדם
להרשות את עצמו אשר לה' הארץ ומלואה א"כ יאמר כל ישראל מח' א"כ יש לנו חלק בננוף
הקרקע

תקדש למה נביא נבחרים להראות עליהם ארץ ומלאה שלם שלנו הוא ואם אין לנו
 שלם בגוף הקדש כלום פשוט קשה למה נביא נבחרים שלם קטן פירות לאו כקנין
 הגוף דמי לכן אמר והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך לבתלה דהיינו
 ירושה ומתנה או ולקחת מורשת כי בירושלם ומתנה לא אמרינן קנין פירות לאו כקנין
 הגוף דמי כאמור בתוס' וזה מדוקדק היטב מ"ש ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו
 את הארץ ה זאת גו' ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה ר"ל ויתן לנו את הארץ
 ה זאת דהיינו במתנה ועתה הנה הבאתי גו' יכול להביא ביבורים כי בירושלם ומתנה לא
 אמרינן קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי דוק וק"ל :

בפסוק

השקפה ממעון קדשך וברך גו' כ"ל כוונה אמיתת ע"ד מ"ש הגיוני בפ' וזאת
 הברכה וז"ל בקדש שנקרא מעון יש בו כחות מלאכים שאינם מתחלפי'
 כמו בשאר קדשי' . ואית' במ"ר פ' ואתחנן ר"י פתח חלקי ה' אמרה בפס' גו' למה
 הדבר דומה למלך שכתב למדינה בו' ער איני בורר אלא המלך למה שבוין מתחלפי'
 וכו' כך כשרל הקב"ה לביני וברו עמו סבורות של מלאכים מיכאל ומחורמו גבריאל
 וספורתו יש מאומות שבררו להם מיכאל ויש מהם שבררו להם גבריאל אבל ישראל
 בררו להם הקב"ה בו' עכ"ל ואית' במדרש שאמרו ישראל השקפה גו' שהוא יברך אותם
 בעצמו ולא ע"י אמצעי . ולדעתו כוונת ישראל לזה שהדין עמהם שכשם שהם קבלו
 מלכותו ולא רצו לאום אמצעי כאמור בן יברכם ה' בלי אמצעי אך ורק ע"י יש להקשות
 מה רבותא הו' זאת שנקרא ובררו ישראל בהקב"ה שלם הוא לשבות' כי כולם מתחלפי'
 וה' אחד ומוחלד וא"כ הוא אינם ראוי ישראל לקבלם שבר על ככה שה' יברך אותם
 בעצמו לכן אמרו השקפה ממעון וכו' ובמעון יש מלאכים שאינם מתחלפי' ואעפ"כ לא
 בחרו ישראל אותם כי אם בהקב"ה עצמו . וא"כ הוא מן הראוי שהקב"ה יברכם בלי
 אמצעי דוק וק"ל . הליך פירש כי תבוא :

פרשת נצבים

בפסוק

אתם נצבים גו' בקדש הפסוק' אלו יש לדקדק דקדוקי' הרבה לאין
 מספר אשר בלתי לכותבם רק אכתוב אפס קצת מהם ראשון מ"ס
 אתם ע"י המדרש אתם ולא האומות קשה ל"ל . שנית מה שאמר פעמים לשון רבים
 כאמור ופעמים לשון יחיד לעבדך בבית וכו' ועוד דקדוקי' הרבה באלו ואין רצוני
 להאריך בהם רק נבוא אל הביאור ובקדש משפיל"י גם המדרש ילקוט למה פסמה פ'
 אתם נצבים לקבלות לפי כשמינו ישראל מאה קבלות חסר ב' מן מ"ט שבת"כ הוריקו
 גביהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו התקילי משה לפי' אתם נצבים היום היום הרבה
 הכפעתם לפניו ולא עשה אתכם בלייה והרי אתם קיימי' לפניו היום כיום הזה שהוא
 קיים והוא מחילי ומאיר כך האיר לכם וכך לע"ל להאיר לכם והיסורין מקיימין אתכם
 ומנינן אתכם לפני . וקשה ע"י מ"ש לפי שמינו ישראל ק' קבלות חסר ב' הוריקו

פניהם למה דוקא עכשו למה לא הוריקו פניהם בקלל' שבת כ' יצק אם פיהם משל
 של ירחו מחקללות א"כ יעברו על כל המצות ולא יראו ועוד למה דוקא הרהר אותם
 כיום שהם מאכלים ומאיר למה דוקא בדמיון הזה ועוד מ"ש זה כורין והקללות מעמידן
 שבתם והלא אין השכל מחייב שהקללות מקיימת את האדם לתוך את צ"ו בקדים שאתם
 במדרש ילקוט גס ר"ט הביאו בפ' כי תבוא על פסוק ידבק ה' גו' ומה הקל בקללתו
 לאמר בלשון יחיד גס בקללה זו הקל שבראשונות אמר שמיכס כנר' ואז נכס כנשואה
 שלא יחס השמים מויע' כדרך שאין הכרז' מויע' ומתוך כך יהיה מורה בעולם והלכך
 תהא מויע' בדרך שהנחת מויע' והיא מרובת פירותיה * ובאין היא אחרת שמיך כחשת
 ואכרך ככרז' שהיו השמים מויע' כו' וקשה גם ע"ז החומר מה הקל' מהם הלא הקל
 כב' דברים באמור מ"מ הדיק' על הקללות כי באן ה' הקללות כ"ח ובת"כ לא היו כ"א
 מ"ט * וע"כ חלף שהקל' מהם מאחר שאמר בלשון יחיד דלמא איכא כל רבים ה' טוב
 יותר שמתלתן של רבים אינה חוזרת ריקס הן אל בכיר לא מאת * לתוך את זאת
 בקיים מדרש ילקוט פ' אלה הדברים ברכות של הקנ"ה הם יותר מהקללות אעפ"י אם
 תע"ן בברכות לא תמצא אלא י"א ובקללות מ"ט אפ"ה הברכות הם יותר עכ"ל הידור
 ואיך נבחרה ובמדרש שבת דרבי ואשיבה רגלי אל ערותיך שבת' ברכות השבת
 קללות ברכות מא' ועד ת"ו וקללות מו' ועד ה' ולא עוד אלא שהן מהפוכין אר"ה הם
 זכית' הריני הופך לכה הקללות לברכות * וקשה למה אמר שהברכות הם יותר והלא
 בברכות אין אנו רואי' כי הם י"א ובקללות מ"ט אעפ"י שהברכות מתקיל' כ' ומסמין
 בת"ו אין פלך כלום וכי מפני זה יהי יותר מאת שהן מפורש' בפ' * ולתוך הכל מה
 שהקיינו בקדים מדרש שומר טוב על פסוק ה' אל' באסף גו' ר"ס אמר משל למלך שה'
 לו בן ובע"ז על ידי זה' לפניו אכן גדולה ונשבע שהוא זורק בו את בנו אמר המלך אם
 זורקו אני על בני אין לו פיה מה עשה כותו ונשאו ברכות קטנות וכו' זורק בו א'
 א' במנהגו לא הויק ולא כישל א' גורמו ומקיים שבועתו אף דוד אמר ה' אל' באסף
 גו' אמר ישרא' לפני הקנ"ה אעפ"י שכתבת את אשר יאהב גו' אעפ"י אל' באסף מוכיחני
 ואעפ"י שאחרת אמר הנגר כו' אעפ"י כן אל' כחמתך פירכתי גו' אמר הקנ"ה א"כ אף
 ותימה למה אמר לפני רבש"ע שפך חמתך על הגוים והקנ"ה מקלל' מהם שנאמר
 וישיתי בךף ובתימה גו' אבל ישראל מה כתיב בהם תימה אין לי עכ"ל * ואיך נבחרה
 בבוטא פרק א' אר"ה ב"פ מ"ד כי אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כליתי אני ה'
 לא שנית לא הכיתי אותה ושנית בה ואתם בני יעקב לא כליתי לא הכיתי את בני
 ישראל לכמות ח"ו שאל' חייב אכלה חייב כלים והם אינם כלים * ובהכי תחא המדרש
 הברכות הן יותר מן הקללות כי כסם שהמשל של מלך ששבע * לזרוע כו' אעפ"י שגם
 עמו משה שכתב אותו לפרודות קטנות כך להיפך אל' נשבע ליתן לו אכן טוב גדול
 ואח"כ הרהר בנו לבטל דבריו א"כ כי כבר נשבע מה עשה כמות אורז' למתיבות וכתן לו
 ממילא קיים שבועתו וא"כ הו' אמר כל זמן שהוא שוקק הדין האכן טוב רעה גדולה
 הוא לו כי כל כמה שהתיבות גדולות הו' שוה יותר * משילא כך הוא פניני ברכות

וקללות הנדבות הם רק י"א אבל כל אחד מה הרבה וכוללת הרבה מיני נדבות וא"כ
הוא טוב היה איתו הנדבות שנים או שלשה כי יותר טוב כשהנדרה נא בפעם א' או
בכ' פעמים מאשר בנעשים לו כ' פעמים וה' המדרש שהנדרות הם יותר מהקללות
לפי שהנדרות הם צדדי' כאשר זהו טוב מאד והקללות הם מ"ט א"כ נעשו צדוות
קטנות וזהו טוב יותר מאלו היו מצוים וכל קללה יהיו ככלל כמה קללות כ"ו • וז"ל
ג"כ הנדרות מ"ו ועד ת"ו וככללו בו הרבה משא"כ בקללות • וק"ל •

ובזה

מיושב המדרש שאמר הקל' מה נקרא הלא אמר צ"ח קללות ואין זה קולא אלא
הוא הנדר אשר נדרנו לפי שחילק הקללות לחלקי' הרבה זהו הקולא כי טוב
הוא שיבוא בפרושות לב' חלקי' משיבואו חלילה למ"ט חלקי' • וזהו ראי' ברורה שהקל'
מה שהרי הקב"ה אמר והיה שמיכם ברזל גו' ומהם היסד אותם לטובה כאמור • א"כ
הוא בהכרח מה שחילק מה הקללות לחלקי' הרבה הוא ג"כ לטובה • ובהכי ניחא
לפי שמצו ישראל צ"ח קללות הוריקו פניהם לפי שהם סוברים כי טוב להם אם יהיו
מ"ט שהוא פחות מצ"ח ומהם הוסיף הרבה הכעשתם לפניו כו' וזהו קיומכם לפי
שחלקו לחלקי' הרבה יש לכם קיום ואילו לא חלקו לחלקי' הרבה נעשים חלילה
כלי' כאמור וק"ל • וז"ל אמת ולא א"ה כי האומות באים עליהם הקללות בפ"א ועושה
אותם כלי' בפעם אחד שזוכר עליהם סמתו משא"כ בישראל • וז"ל רש"י כיום הזה שהוא
מאפיל ומאיר כי הקללות באו בפרושות כיום שהוא מאפיל וסודר ומאיר וסודר ומאפיל
מעט וסודר ומאיר כך הם הקללות יש ריווח בין כל קללה וקללה • וז"ל מצי כלים והם
אינם כלים כי מצי הם הקללות כלים דהיינו שיבואו א' א' והם ישראל לא
יכלו • וק"ל •

אך

עדין מוטל עלינו סובת ציחור למה לא הוריקו פניהם גם אחר הקללות שנת"כ •
לתוך את זאת נקדים מדרש רבה על פסוק נדר לך גו' כל צרה שהיא של יסיד
היא צרה וכל צרה שהיא של רבים אינה צרה ד"א כל צרה שישראל וא"ה משותפי' בה
צרה ואל ישראל לבדן אינו צרה כיוון צרתו בשאן לפי שיש לישראל לבדן לכך נא הישועה
ואינו צרה וא"כ לכך לא הוריקו פניהם מיד אחר קללות שנת"כ שישראל סבדו כאותו
מ"ד כל צרה שהיא של יסיד צרה ואל רבים אינה צרה וקללות ראשונות באחרו בלשון
רבים לכן לא הוריקו פניהם • ומהם הי' קובר כל צרה שישראל וא"ה שותפין בה היא
צרה כאמור במדרש לפי דעת הד"א ושירושא שאין הקב"ה שומע תפילתן של ישראל מאחר
שגם א"ה בתוך הצרה ותפלתן של א"ה אינו מרובה להקב"ה והוא אינו רוצה להושיען
א"כ בזה' הובא לקח כדבר וגם תפלתן של ישראל אינה כמעט אבל צרה שישראל לבדם
אינה צרה מאחר שהקב"ה שומע תפילתן ומצילין • והנה זהו דבר פשוט כל דבר שיש
לישראל וא"ה כאשר שייך ב' לשון רבים ומה שיש לישראל לבדן שייך ב' לשון יסיד (כאשר
מצינו כמה פעמים שכלל ישראל בקרא' בלשון יסיד) וא"כ אם משה הי' אומר הקללות
בלשון רבי' הי' אף האומות העולם ככלל והי' הצרה גדולה ביותר מאשר שהוא בשותפ'
אין תפילתן כמעט לכן אמר משה הקללות בלשון יסיד להושיע האומות מן הכלל
ומחילא

וממילא לא יהי' הצרה גדולה כ"כ וק"ל. אמנם ישראל לא הבינו את זה ולכן הוריקו פניהם מכח שאמר משה לשון יסיד וצרת יסיד היא צרה כאמור לזה הודיעם משה ואמר להם אתם נצבים ולא האומות ר"ל מה שאני אומר הקבלות כלשון יסיד כוונתי להוציא האומות ולא על יסיד ממש תלילה אלא גם אני על רבים קאמינא אלא לכך הוצאתי האומות שמתוך כך בנקל יש לכם להתפלל אל ה' וינילכם אבל אם היו ה"ה בכלל היה הדבר קשה מאד להציל ממנו כיון שאומות העולם שותפי' בכם כאמור במדרש דין וק"ל וכוה כל קשור פסוקי' מרזון על מכונם. סליק פרשת נצבים:

פרשת וילך

במדרש רבה פ' זו זש"ה שנתו ור"ת חסד השם כי לא לקלים המרוץ גו' ומהו כי לא לקלים המרוץ א"ר תנחומא המקרא הוא מדבר במשה כיצד אתמול היה עולה לרקיע כנשר (דכתיב ומשה עלה ע"ל במדרש קהלת) ועכשיו ה' מנעם לעבור את הירדן ואינו יכול שבאמר כי לא תעבור את הירדן הזה. ולא לגבורי' המלחמה אתמול היה מלאכים מרתתין לפניו ועכשיו הוא אומר כי יגורתי מפני האף והקמה וגם לא למכתיש להם אתמול עיר גבורים עלה חכם והוריד עוז מכשחה מן השמים ועכשיו כיעלה ממנו וכיתכה ליהושע בן נון. וגם לא לכנעונים עושר אתמול היה מכתי' כעשיר טוב מחרון אפך כלם נא לעון העם הזה. ועכשיו הוא מסיק כרס ואתחנן עשה עמי חסד גם לא ליודעים חן אתמול היה יודע לרבות את בוראו קומה ה' טובה ה' ועכשיו משתחנן כל שבעת הימים לסוף א"ל הקב"ה הן קרבו ימיד למות ע"כ. המדרש הזה הוא תמוה מכלל כך ראשון קשה קושיא כללית מ"ש אתמול עלה לשמים כו' ועכשיו כו' מה רבותא הוא זה הלא בשעת קבלת התורה היה משה בן שמונים שנה ועכשיו היה בן ק"כ שנים ומלאו ימיו ושנותיו. וכן מ"ש אתמול היה מ"ה מרתתין לפניו כו' אין זה ידוע כי אתמול כשבא לקבל התורה היו מ"ה מרתתין משום חשיבתו של משה במפורש במדרשי' אבל מה שראו מפני אף ומהה היה כשעצו ישראל אותו מעשה בראית' במדרש פ' עקב אר"ת בר אבא כיון שאל הקב"ה למשה בדיקע קום דד מהר מזה שמעו ה' מלאכי' חללה ובקשו להזיקו ואלו הן אף ומהה קצף משחית מכלה וכיון שהזכיר משה זכותו של משה אבות בדכתיב וזכור גו' ברחו קצף משחית מכלה וגשתירו שנים הקשים אף ומהה כו' אמר משה עמוד אתה באף שבאמר קומה ה' באפק כו' ומנין שעמד משה במה שבאמר לולי משה בחירי' גו' להשיב חמתו מהשחית כו' ע"ש והנה העעם מה שה' כאן ה' מ"ק וגבי יחזקאל הוה שם כלע"ד שגבי אותו מעשה עכרו על תורה שבכתב שהיא ה' חומשי' תורה ע"כ באו ה' מ"ח אבל גבי יחזקאל שזכרו על תורה שבכ"ס כדאמרין בפ' כל חבתי' דק"י א"ע"ב) אמר רב יהודא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שכיוו זה מ"ס שבאמר והיו מלעיבי' במלאכי' אלקים גו' עד עלות תת' ה' בעמו עד אין מרפא מאי עד אין מרפא אר"י אמר רב כל המכוה ת"ס אין רפואה למכותו ע"כ ומהו העעם באמת

באמת כלע"ר לאמרינן בגיטין שהזירה היתה וכוונתם בארץ שהיה תת"כ שנה ואם אלו
 חושבים כנכס"ך שאמרו צופי' עולה המ"ס כחומה ת"ר ממילא עדין היה להם לישב
 בארץ עוד תמ"ס שנים. אבל באשר שהיו מלעיבים גו' וכחו דבריו ע"כ מדה כנגד מדה
 ולא ששב הקב"ה המ"ס כי אם בשבון מ'. וזכ"ל ע"ד כמד' למה דאיתא בזוהר פקודי ע'
 תע"ח ו"ל מהבא מתפשטין וכפקין תריין רותין אף ומה' ואילן אתמננן על כל אינון
 דשמעי' כוונתא מחאן דלעי' באורייתא ואתרצקין ביה ולא מקבאין עליה וכן ע"ל כל אינון
 דתיבון ממילי דאורייתא או דרבנן גו' ומתרין אילן דלי' משה דתבון יז"ל ונחית מן
 טורא דכתיב כי יגורתי מפני כו' עכ"ל. וקשה היכן רמיון דז' אילן ובראיה מהאי קרא
 דכתיב עד עלות חמת ה' וק"ל.

אמנם עדין צריכי' אנו למודעי' למה כתובך שם משבר דוקא יותר משארי מ"ס.
 וכדי להבין זה בקדים עוד קושיא א' מ"ס ויבית אחתי אל היכל בית ה' פטמי'
 והנה פתח היכל ה' בין אולם ובין המזבח גו'. והנה משתחו' קדמה לשם גו' וקשה
 למה פרט הכתוב בין האולם ובין המזבח מה היה המקרא חסר אם אמר אל היכל בית
 פטמי' ולא יותר חוץ לדרכיו י"ל ע"ד דאיתא בס' ש"ל בס' וירא שהעברני' משתחו' לאבן
 שעל הגלגלים לפי שם עובדי שמה והסתימות מוליד את האבן. עוד צריכי' אנו להקדי'
 דה' רעב פירש בס' פ' דקללים בענין המזבח מעות בהר הבית שאין אבן בהר הבית מצי'
 משום שאין ככבי' לשם באבן שעל הגלגלי' דזכ"ל שאין האבן מצויה בין האולם ו' המזבח
 א"כ במקום שאין האבן מצי' ואין רואין תולדות החמה פשיטא שאין מקום לטעות
 ולשתחוות כגדה ואע"כ השתחוו כגדה וק"ל. אבל לפ"ד א"ש טפי וי"ל דאית' שנין
 אולם ולמזבח אין בעלי מומין ככבי' לשם דאיתא בגמרא שהשם מרפא הבעלי מומין
 א"כ באל הגלגלי' המעבה שבמקום שאין ב"מ ככבי' שם משתחוים לשם בשלמא אילו
 ככבי' שם ב"מ יז' להם מקום לטעות שם משתחו' לה שתרפא אותם. אבל אם אינם
 ככבי' לשם ב"מ מהי ימתי לטעות להשתחוות להחמה וק"ל. ועפ"ז אחי שפיר שכן באן
 ג"כ משבר שהיה משברן וצעה אותן בעלי מומין מדה כנגד מדה מאחר שהן היו משתחו'
 לשם ככעלי מומין וק"ל. כחזור. לעצמינו להמדרש שהתחלנו בו שיש בו דקדוקי'
 הרבה וכדי לישבן א' לח' בקדים עוד מאמר תמוה בסהדרין (דף ג"ד ע"א ו"ל דרש צ"ח
 בגמורה). (עיי' כל זה המאמר מרשף לסופא בפשט חקת) וגם מוכח כללית דמלתא
 שאם עלה משה למרום משה א"כ אין מול' לישראל ואם אין מול' לישראל אין
 מוכיפין לו. עוד צריכי' אנו להקדי' שהררש' א' בת"א שלו כותב בס' פ' המולד ו"ל ויש
 לדקדק לאמרינן בס' קדושין ובס' ק' דטועה בן מלה וצדדים שנה אנכי היום היום
 תלכו ימי ונתינת וז' א' אילו לא תעא כמי מריבה בל' לא' והם ימי יותר מק"ך שנים
 שהם שני הדורות שגדוה לו בשלמא למכמים ניחא דאלו לא תעא כמי מריבה היה חכם
 להוסיף לו אבל לר"ע דאין מוכיפין אפי' יצ' זכות מול' כו' ע"ש שהאריך ממילא א"ש
 שאמר אתמול עלה לרקיע ממילא מוכח שאין מול' לישראל ואם זכה מוכיפין לו והשתא
 ביקש לעבור את הירדן ואינו יכול בשלמא אם לא עלה לרקיע לא היה קשה מדי' שלט

היה יכול לעבור את הירדן כי כבר מלאו ימיו אלו שני דורות ועליהם אין להוסיף אבל מאמר שעלה לרקיש מוכרח שאין מול לשראף ועי' זכות יש להוסיף א"כ מי לנו גדול מחשה דכפיש זכותי וה"ל להוסיף וק"ל.

ומיש אתמול היו מלאכי מרתתי לפניו ועבדיו כי יגורתי מפני האף גו'. כלע"ד לייש רק שנקדים דאיתא במ"ר פ' ויחי (ס"פ ב"ז) נר אשווי דר"י אמר ג' קימתי נתן להם הזקן כו' ר' נחוני מושיא אכבי ומכניסם שם המפורש תתמו כו' עכ"ל וקשה למה נתן סימן זה שאמר להם שם המפורש * וכלע"ד הטעם רק נקדים דאיתא בזה"ר פ' בשלח ע' ק"ב וז"ל אר"א בשעתא דעאיל משה בנו עכנא כמד"ס ויבא משה בתוך הענן כבר נש דאיל באתר דרוחא איערע ביה חד מלאכא דרכנא ותנא קמואל שמי' נההווי ממונא על תריסר אלפי' ממנין שליחן בעא' לאזדווגא ביה במשה פתח משה כומי' בתריסר אתון גליפן דמא קדישא דאוליף קכ"ה למשה בסנה ואתרתיק מיני' תליסר אלפי' פרכי' והוה אזיל משה בעכנא כו' ע"ש שמענין מהא אלולי שמער הקכ"ה למשה שם המפורש לא היה יכול לקבל התורה * וידוע שתכלית הנאולה היה כדי שיקבלו התורה במלא' תעבדון אלקים על החר הזה גו' ממילא מוכרח שהנאל האמתי נרדך שידע שם המפורש וי"ב אתון גליפן לכן מחר יעקב סימן זה לכניו * דאי לא ידע השם א"א לו לקבל התורה מפני המלאכים ממילא עדין אינם יכולי' להינאל וק"ל * כללא דמלתא שהלאבס בפרו ואתרתיק מיני' דמשה משום שהזכיר שם המפורש * עוד צריכי' אזו להקדים שהוא ידוע שהקשה יותר במלאכי חבלה הוא האף ולכן להכניסו צריכי' להזכירו שם ההייה שהוא כולו דחמים גמורים וז"ל ה' אל נאסך תוכימי דהיינו שמתלה אמר דוד ה' מלא שהוא דחמים גמורי' דחס עלי' ואל' באסך תוכימי גו' * כללא דמלתא עי"ש ההוי' ככנע האף וא"כ א"ש מ"ש אתמול היו המלאכים מרתתין לפניו וקשה למה אלא עי"ש המפורש א"כ לא הי' לו לירא מפני האף והקמה ועבדיו כי יגורתי וכו' וק"ל.

ובמיש גם לא לחכמים לחס כו' אתמול עיר גבורים עלת חכם והוריד עון מבטחה מן השמים ועבדיו נטלו מחנו וניתנה ליהושיע כלע"ד לייש ע"ד המדרש וי'רא רבה פ' ל"א וז"ל עיר גבורים עלת חכם זה משה שנאמר ומשה עלה גו' ויורד עון מבטחה כו' רבנן אמרו עון זו תורה מבטחה שכל מי שיגע בה נטות גמור ואחרים מקיימין כך אמר הקכ"ה למשה הרבה יגעת בתורה תהא גמור אלא תהא גמור וישראל אחר' מקיימין (כן היא גי' הילקוט במשלי) ע"ש והכא נראה לעכ"ד שבעל המדרש הזה הבין שמי שיגע בתורה הוא גמור ואחרים מקיימין ר"ל אפילו הקכ"ה כביכול מקיים גיורתו ע"ד דיק מושל יראת אלקי' גו' עוד צריכי' אזו למודעי שהאשדך פי' מ"ש משה יסוד-אלקי הרוחות איש על העדה ר"ל איש שרוחו ונשמתו הוא למעלה מן כל העדה כדי שיוכל הוא להאפייע עליהם מה שא"א אם הוא למטה מהם ומי זה האיש אשר משפיעו משפיע על כלם זה משה האיש ואין זולתו וכוונתו היה על עצמו ע"ש כי השריך והכא מ"ש משה יסוד הוא ציווי כמו שפ' ידעי עד שתה מניחני על בני' זו את בני' ישראל וכו'.

וכו' מחילת אחר בעל המדרש אתמול עיר גבורי' עלה והוריד עוז מנצחה של' שרוא
 בעוז שהיא גבור ואחרים מקיימין ועכשיו בעלה ממנו ובתורה ליהושע ולא נתקיימו
 גוירתו כך הכין בעל המדרש הזה וכך הי' ג' דעתו של משה אבל האמת אינו כן רק
 המכון הוא שהיו נזר על ישראל והם מקיימין וכן איתא להדיא במדרש הכל' ע"כ השיב
 לו הקב"ה כי בני ישראל דוק וק"ל:

ומיש גם לא לבדנו' עושר אתמול היה חסיד כעשיר טוב מחרון אפך כלתא כל לעין
 העם הזה ועכשיו הוא חסיד דרש ואתחנן עשה עמי חסידים • כלע"ד ליישב
 בדרך זה דהיינו שמה אחר טוב מחרון אפך גו' בעצמה אליתא והוא מ"ש זכור לאברהם
 וליצחק גו' וקשה לבעל המדרש הלא איתא במדרש ש"ה אבות העולם יש לי עליהם כו'
 והיינו יצחק הוא מבריק דש עקב שומר וכו' אלא עכ"ל שכיבוד הוא משל בן וא"כ
 שכיבוד הוא משל בן מחילת אמריו מה שקרה עבד קנה רבו וא"כ הוא שפיר קאמר
 משה למה הרעות היה לך להשתעבד וכו' ואי משום ח"י יפרעו הם החוב כדי שלא יאמרו
 אומה של בוזר כו' הלא הם עבדים ליצחק וכל מה שקרה עבד קנה רבו (כל כללים
 אלו כבר הבאתי בפרשת בשלח באריכות ע"ש) וא"כ לא ה"ל לחשה לבקש במתנת חנם
 הלא יש לו זכות הרבה ואי משום שהרע לומר למה הרעות גו' הלא הדין עמו בבר'
 (המענין בפ' בשלח יבין כללים אלו הכל על מכונו) וק"ל • ולכך אמר בע"ה אתמול
 אחר טוב מחרון אפך ועכשיו הוא חסיד מתנת חנם זוהו שם הפכי' בנזוף

אחד:

ובגיש אתמול היה ידע לרבות את כוראו קומה ה' טובה ה' ועכשיו משנתחנן כל
 ו' ימים לבקש ח"ל הקב"ה הן קרבו גו' ע"כ כלע"ד ליישב רק שנקדים מה
 דאית' במדרש ע"ש וירא ה' אליו מתוך הסנה גו' ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה משה
 משה ואמר הכני גו' הכני לכהונה הכני למלכות ע"כ וקשה מה עלה על דעתו לבקש ח"לקו
 בפיו ואמר הכני לכהונה ולמלכות • וביותר שאלת הכני מורה על הזמנות ומוכנות כמ"ש
 הכני מוכן להכסים • וכלע"ד להקדים עוד דאיתא במדרש הסנה בגמטרי' ק"ך דמו' לו
 שיתיה ק"ך שני ועוד צריכי' אנו למודעי שלאדם הראשון חסדו ע' שנים מן חלף ולגמ
 חסדו כ' כ"ה ק"ך ומשה תקדם בק"ך יום דהיינו יום לשנה וכו' כבוד אל הענין ששם
 היה כבוד בהרואה לו הקב"ה מדת ימיו ק"ך שאלו ק"ך שנים באו לו מן אדם וכן וא"כ
 הוא לו כאלו ההכונה והמלכות כי אדם היה מלך באמור וכן' היה כ"ג בדאית' במדבר
 דבה פ' ד' מדכתיב ויצל צולות גו' ע"ש • ונהו כבוד אל הענין רק שנקדים עוד דאיתא
 פלוגתא מה היה עושה של משה על מה שסירב לילך בשליחותו של מוסר ו' ימים • ס"א
 קיין הכני צרי' בכספך וכל' ו' ימי המ' ואים היה כבוד שיה' כבוד וכו' וא"כ כל' ו' ימי
 אדם היה כבוד לכנס לארץ כו' וקשה במאי קמפלגי אלא בהא פלגי' אם היה ההכונה
 דאין לחשה • דאיתא בזהר ובמדרש פ' ברכה קומה ה' כמד' אלה יקיימה • טובה
 ה' כמד' א' איש יפדנה שמה בקרא איש אלקים ומהיכן וכה משה למעלה זו ע"ש שתיקון
 אדם ר' ע"ד אפי' אחרתי אלקים אתם גו' • והשתא קאמר שפיר אתמול ה' ידע לרבות

את

את בוראו קומה ה' נו' ממילא מוכת שהוא איש אלמים ולמה אלא עכ"ל לפי שתיקן
 אה"ר וא"כ היו ראוי להיות מלך ישראל בא"י ואעפ"כ אמר לו ה' הן קרנו ימין נו'
 דוק וק"ל. בליק פרשת וילך:

פרשת האוינו

בפסוק

וידבר משה וגו' עד תמס. האוינו השמים ותשמע הארץ אמרי פי וגו'
 י' לדרקק למה לי' למימר כל הקהל ישראל ועוד מה הוא הפירוש את
 השירה הזאת כי כל מקום שנאמר זאת הוא מיעוט ומה מיעוט יש כאן. והנה כ"ל
 לתרץ עפ"י הפשוט דאית' במדרש דברי' אוביטך ואצרכה לעיניך אמר להם משה אין
 אני מוכיחם אתכם על מה שעתידי' לעשות אלא מה שעשיתם לשעבר ע"כ. וקשה ממ"כ
 אם אמר משה על שעברתם למחר לא אוביט אתכם האין ידע משה אם יעברו למחר
 הלא אין אדם יודע מה יולד יום ובפירושים שחכמי הפ' וסופי' כותבו שכל דנע י'ש
 לאדם רוח אחרת א"כ האין ידע משה וכו' ואם אמר משה אפילו אם חוטאים למחר
 איני מוכיח אתכם א"כ קשה למה נאמת אינו מוכיח' ונ"ל לתרץ את זה דק נקדים
 דש"י פירש על פסוק אלה הדברי' אשר דיבר משה אל כל ישראל למה אל כל ישראל.
 אלא אילו הוכיח מקצתן הי' אלו שבשוק אומרים אלו היינו שם וכו' אומר דבר היינו
 משיבי' אותו וכו' לכן הכניס כל ישראל. באמת יש עוד תימן ופ"ס לישראל לומר על מה
 שלא השיבו שום דבר למשה כי משה הי' רבם ואסור להשיב לרבו ולפי האמת המה
 ישרי' ומשה הוכיחם בטעות ואלא כדן אף את זה תלוי בפסל במדבר בערכין הוכיח
 תוכיח הוכיח רב לתלמיד תוכיח אפילו תלמיד לרב אם רואה שרבו עשה שלא כהוגן כדן
 הוכיח עלי' . ואית' בגמרא ב"מ פרק כ' הוכיח תוכיח אפילו מאה פעמים והנה
 הרב רבינו ב"ס' הקשה שני לימודי' אלו אהדדי וקא בליק בתיובתא. ממוצא דבר ג"מ
 שיש שני לימודי' על הפסוק הוכיח תוכיח. ואם אמרינן הלימוד אפילו מאה פעמים
 או י' לישראל תירון ופ"ס על שלא השיבו למשה מאחר שהוא רבם א"ל הוכיח תוכיח
 בא להראות שיותר להוכיח אפילו תלמיד לרב ברואה שטעה דבר שאינו הוגן זה אינו
 כי כפ"ד בא להראות הפסוק הוכיח תוכיח אפי' מאה פעמים וזוה מתורן כל הדקדוקי'
 וידבר משה באוני כל קהל ישראל וקשה למה לכל קהל ישראל אלא כדי שלא יאמרו אלו
 שבשוק וכו' אף עדין הי' משה מתירא שיאמרו כל ישראל מה שלא השיבו לו הוא משום
 שאסור להשיב לרבו ובאמת הדין עמהם לזה אמר הפסוק השירה הזאת דהיינו משה
 הוכיח' הפעם הזאת ולא פעם אחרת קשה למה הלא כתיב הוכיח תוכיח אפילו מאה
 פעמים. אלא ע"כ הראה משה להם העצם אשר על הוכיח תוכיח שיותר להוכיח
 אפילו לרבו כאומר. וא"כ אין לכס פ"ס בשום ענין לומר דבר או מבי דבר על שלא
 השגתם לי ותוכחתי אמת וכדן וק"ל. וגם מתורן בזה מה שאמר משה אין אני מוכיח
 אתכם על מה שעתידין לעשות כי אין להוכיח יותר מפעם א' לפי שנדרתו כי הפסוק
 הוכיח

הויית תוכיח בל להראות אפילו תלמיד לרב ולא אפילו מאה פנמים ולכך לא הוכיח
אלא פעם א' וק"ל.

אמנם עדין מוטל עלינו חובת ביאור על שאמר האזינו השמים ואדברה והשמע
הארץ אמרי כי מה היה המקרא חסר אם אמר הכל בנבוא אחד האזינו
השמים וארץ ואדברה הלא דבר הוא • ועוד יש לדקדק למה נקט משה השמים וארץ
לעדות הלא ה' ב"ה הוא העד הוא הנעל דין הוא הדין • באמת ישעיה הנביא בא
לתקן קושיא זו ששני' אמר שמעו השמים והאזינו ארץ בניס גדלתי ורוממתי והם פשעו
בי • קשה היך תלוי זה בזה • ונ"ל דאית' בגמרא דע' לעתיד אמרי א"ה מי מעיד
על ישראל שהם קיימו כל התורה אמר הקב"ה אני בעצמי אמרו הא"ה כלום יש אם
שמעיד על בנו ע"כ ובעשרה מאמרות פי' הוא בעל הדין הוא הדין אם אדם חוטא
לתבירו או הוא דין ואם אדם חוטא להקב"ה אז הוא בעל הדין ע"כ א"ב אתי שפיר
ישעי אמר שמעו שמים והאזינו ארץ וא"ת למה שמים וארץ עדים ולא הקב"ה בעצמו
לזה אמר בניס גדלתי ורוממתי וכו' להראות ישראל נקראו בניס וא"כ כלום אב שמעיד
על בנו ולכך צריכי' שמים וארץ להיות' עדים • ועוד שהם פשעו בי • בי דייקא דהיינו
שהם חוטאים להקב"ה ואז הוא אינו יכול להעיד כי הוא בעל הדין כאמור • בחזור
לנצינו אל הקושי' שהתלכו למה נקט משה תרי בצות האזינו השמים ותשמע הארץ
ולא בנבוא א' כאמור • ונ"ל לתקן דאיתא במדרש ויקום עדות ביעקב אין עדות אלא
השמים והארץ שנאמר העדותי בכם השמים וארץ ביעקב בזכות יעקב מכאן שלא
נברא השמים והארץ אלא בזכות יעקב • וקשה למה נקט דוקא בלשון
עדות אלא יעקב • ונ"ל דהקטגור כך הוא משום שנקראו השמים וארץ עדות אז
יבא מוכח שהשמים וארץ לא נברא אלא בשביל יעקב • ולכך אמר ויקום עדות
ביעקב דאיתא במדרש בראשית שלשה נכנסו לדין ור' ינאי וא"ל הן אדם סוה נכס וארץ •
ואיתא במדרש פלוגת' למה נתקלקלו ארץ עד אמר מפני ששינוי שהקב"ה אמר עץ פרי
שיאס גיהנם שום העץ והפירי והיא גיהנם שהעץ העץ אינו כעצם הפירי • וחד אמר
אף הוכיפו על הניוו שפילו אלבי ברק עושים פירות איתבין ל' א"ב מפני מה נתקללו
הארץ אמר שהשינוי על הניוו הלא אמרי ליעט האם דהדין בן יצחק ע"כ והקשה ב"מ
מה הקשה במדרש למה נתקלקלו מאמר בשביל שהוכיפו לכך נתקלקלו ותירץ הי"ט כי זה
מוכח שלא היה חטא • דאיתא במדרש • ויכלו השמים וארץ חלמד שהארץ היה מותכת
והולכת עד שאמר הקב"ה די הדא הוא דכתיב אל גדי אזי הוא אמר להשמים וארץ די
עכ"ל הי"ט • והנה צריך לנו לתת טעם למה באמת היה הארץ מותכת והולכת • ונ"ל
דאיתא בגמרא כל השומר שבת בהלכתו נותקן לו כחלה בלי מזרים לא באברהם ולא
בנחך אלא ביעקב גי' וכו' וא"כ הארץ סבור שהעולם לא נברא אלא בשביל יעקב
כאמור וא"כ לכך היה מותקן והולכין דהיינו כחלה בלי מזרים ואמר הקב"ה די (כבר
הובא מאמר זה) ע"כ וא"כ אתי שפיר ויקום עדות שהם השמים וארץ שנאמר והעדותי
בכם השמים וארץ קשה למה והלא הם פקולי' לעדות שהם עובדים על לא תוסיפו
וק"ל כל מי שצורך בלאו פסול לעדות וא"ת שאין זה חטא קשה ונ"ל אלא מוכח
כדאיתא

כדאיתא ויכלו השמים וארץ שה' מותכין והולכין וא"כ מותר להוסיף על הציווי • אך
ע"ז קשה למה באמת היה מותכין • אלא מוכח בשביל יעקב שהיה נקלה בלי מצרים •
א"כ מוכח שהעולם לא נברא אלא בשביל יעקב • לכך אמר ויקום עדות בעקב
דוק וק"ל •

והנה הדקדוק כמה שאמר משה שני בנות האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ
אמרי פי ולא כלל בנבוא אחד האזינו השמים והארץ ואדברה וג"ל לתרץ עפ"י
המדרש השמים כל ז' רקיעי' בכלל • ואית' בגמרא עפ"י שנים או שלשה עדים יקום דבר
מה שנים אם נמצא בהם אחד קרוב או פסול עדותן בטלה כך שלשה אם נמצא אחד בהם
קרוב או פסול עדותן בטלה ע"כ ובהכי ניקא כי משה ירא שישאל אומרים שהארץ
פסול מכא שהוסיפו על הציווי באומר ומשה היה מוכרח שלקח הארץ לעדות בדמיונו
דש"י ו' יד העדים תהיה בהם בראשונה • לכך אמר משה האזינו השמים דהיינו ז'
רקיעי' ואדברה שהם עדות מיוחדות ותשמע הארץ אמרי פי שהיא עדות אחרת להראות
שכל אמת הוא עדות נכחי עצמה וא"כ אף שיאמרו נא ישראל שהארץ פסול לעדות מ"מ
אין כל עדותן בטילה דק"ל •

ברוך אחר יש לתרץ כל הדקדוקי' הנ"ל וזה יבא ראשונה שג"ל לתרץ שייכות
הפרטיות כמה שאמר האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי וגו' מה
כתיב למעלה מן הענין וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד
תומם • ויש להקשות למה הוצרך לומר שידבר משה דברי השירה עד תומם מהי מיתי
לומר שלא דיבר עד תומם • לפי פשוטו יש לומר שהיה ה"א שלא אמר משה כל השירה
עד תומם והוא זה דאית' בס' אבודרהם שכתב שה"י ברכות שבתפלה הם נגד ח"י
אזכרות שבשירת משה וזכיר הוא שח"ש שירת משה ד"ל שירת הים ובשעתה מתבא מן
או יסיר ואילך י"א שמות ויה ואלהי ואלהי ג' הרי י"ד ועוד יש מן ויושע עד או יסיר ד'
הרי ח"י • ולענין בראשית שכן יש מן או יסיר ואילך י"ד אזכרות לרמוז על י"ד הגדולה
אשר עשה ה' אלהי' בפי' ת"ה דף כ"ה ע"ג מביא מ"ש הר"ד אבודרהם ככל' והקשה
עליו א' שכל מקום מזכיר השירה הזאת בלשון שירת הים ולא מוכנה אותה בשם שירת
משה ועוד שאין לזכר ה' שמות שביושע שהם קודם השירה עם השמות שכתוב השירה
מחילא לא נמצא בשירה כ"א ד"י אזכרות • לכן פירש הוא שח"ש שירת משה ד"ל שירת
האזינו ויש בה י"א אזכרות בשתמנה אלקינו ואלה ואלה ועוד ועוד ועליון • וא"ת
הרי עשרים הם בפרט וי"ל אלקינו וזכר חסדיו בו אינו מן האמין כי יש לפרש שכוונתו
הוא נגד ע"ו כמו שפירש' עכ"ל הי"מ • והנה קל עליו מוכח ביאור מה שייכות יש
לתפלה עם השירה הזאת • והי"מ כתב לפי שציון תפלה אין אדם נבול ממנה בכל
יום קבועה נגד שירת משה לרמוז שאין להרהר אחר ה' אם לא תקובל התפלה שהמטא
גורם ויש לשמוע בנפשו כח"ש משה שירה על העונשים שהם לכפרת עון עכ"ל אבל דומק
הוא כי ציון תפלה מאן דבר שמי' • ועוד צריכי' אנו למודעי למה באמת יש ח"י אזכרות
בשירת האזינו כי דל' לאו במקרה והודמן אמר משה ח"י אזכרות • ועוד צריכי' אנו
ליתן

ליתן טעם למה שירת האזינו ככתבת בע' שיטות דוקא לא פחות ולא יותר וכלע"ד ליישב
 כל זה רק בקד' מ"מ בס' פסיד' כי' קכ"ס וז"ל אשר שמעה כל יראת ה' שבמלי הרי י"ח
 יראת כנ"ד כ"י מיני טרפות לומר אפי' כוטל' חיוו אל אדם אל ימרוד במי שממית וממיה
 שאם תאבד חייך בעבורו הוא ימיה אותך ואם תמיה אותך במקום אמת מחויב לצווב
 חייך להתקדש בשמו הוא יעול את חייך ומי יגילך מידו ולפי שהחיו' תליו' כי"ח מקומות
 בגוף בקד' פ"י וזה שבאמר יראת ה' מקור חיים לסור משוקאי מות ע"ג והנה בשירה הזאת
 רמז משה לישראל כל הנזירות והשמדות אשר יעבדו עליהם וכמ"ש לבסוף הרכינו גוים עמו
 כי דם גו'. ע"כ כדי לזרז שומרו בפסע על קידוש שמו הגדול כ"ה אשר אפי' אמית
 ואפיה מחמתי ואפי' ארפא ואפי' מדי מלל והוא ממש דברי הספר פסיד' הכ"ל לכן
 הזכיר ח"י אזכרות בשירה זו כדי לעורר על ח"י טרפיו' שיש ביד ה' למחוק בהם או לרפא
 אותן. ולכוונה זו כמי כחלק השירה לע' שיטות כי ירוע שיש ח"י טרפות שראוי' אבל
 מתעמלי' למספר ע' כמו שמנה אותם הרמב"ם בפ' עשירי להלכות שחיטה ע"ס.

ובזרה כנזא לבאר מה שייכות יש להתפלה עם השירה הזאת רק בקדים הא דאיתא
 בפ"ק דנדרכות (דף י"ע) וזכר בא' א' אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם
 והטוב בעיניך עשיתי מה והטוב בעיניך עשיתי אר' אשר רב שמך גאולה לתפלה ר' לוי
 אמר שגז' ספר רפואות ופירש' כדי שיבקשו רחמים ע"כ וקשה אלו' דרב וכו' לא ה"ל
 לזקוק' להזכיר שום זכות אשר כ"א שהיה כוונת גאולה לתפלה בשלמא אליבא דר"א ק"ס
 שהזכיר זכות זה לירדע שמדותיו של הקב"ה הם מדה כנגד מדה ובאשר שזקוק' גז' ספר
 רפואות להורות שהחיים והמות ביד ה' ואליו ראוי להתפלל ע"כ היה כוונת שגז' זכות
 זה יקובל תפלתו ויוכיח ה' לו ימים על ימיו. אבל אליבא דרב קשה למה הזכיר זכות
 זה אלא הענין כך הוא דהא שרריך אדם להמוך גאולה לתפלה היינו טעמא לפי שכן
 קיבל עליו עול מ"ש ואמר בכל לבבך ובכל כפך אפי' כוטל את נפשך ובתפלה נרדך לכוון
 מחשבתו בכל מחשבותיו אפי' שה"כ חמצניות שהם בקשות יש בהם הנאות נופשיות כגון
 רפואתו ונרבת השג' ורומיה מ"ח זאת לא זאת כי אם לעבודות ה' ולכן בקרא התפלה
 בעבודה שכלב שהכוונה נריכה להיות שכל בקשותיו הם כדי לעבוד את ה' אבל לא
 לעבוד על דבריו ח"ו כי יעזוב חיוו כדי שלא יעבור. לכן אמר זקוק' והטוב בעיניך
 עשיתי שממתי גאולה לתפלה להורות שכל מה שאני מבקש אין זה כי אם לעבוד את ה'
 ע"כ ביקש שיוכיח ה' ימים על ימיו כדי לעבוד את ה' לכן בא אלו' מן ה' ביום השלישי
 תעלה בית ה' גו'. ועפ"י כלע"ד ליישב ג"כ מ"ש בחלק (דף ק"ד ע"א) וז"ל תבין אשר
 רש"א בשביל הטוב בעיניך עשיתי מה את בשביל מה את גוים אכלו על שלחנו ובשביל
 שגוים אכ'ו על שלחנו כו' גרם גלות לבניו עכ"ל ופירש' בשביל שאמר והטוב בעיניך
 עשיתי שהיה משבח את עבדו אשר מה את שעבירה גוררת עבירה ע"כ. וקשה מה ענין
 עבירה מ"ש מה את עם מ"ש והטוב בעיניך גו' בשלמא בשביל שביקש את אכלו גוים א"ש
 כי ע"י האות שלח מלך בבל ספרי' ומכחה אל זקוק' אבל מה שייכות יש לב' עבירות
 הראשונות. וכלע"ד שזענין כך הוא באמת המליכו קבת על זקוק' שכתב עליו ויעש השם

בעיני ה' ככל אשר עשה דוד אביו גו' בה' אלהי ישראל בעת ואחריו לא היה כמוהו גו'
 למה ביקש אות ויתרצו שכוונתו היה כדי שיתקדש שם עי' כך כאשר עשה באמת אצל מ"מ
 לא יפה עשה כי אין בכוון שיעשה ה' גם מפורסם אם לא לצורך. עוד דריב' אלו להקד'
 שמהדרש"א הקשה מה רבות דקושי' שהי' בזה גאולה לתפלה הלא הוא מזד' הדין ויתרן
 כמ"ס התוס' לגבי רב ברוכא שמך גאולה לתפלה כוותיקן והענין שהיו הוותיקן
 מכוונים לקרא ק"ש עם הכן הקמה וכוונתם התפלה מיד כדי להורות שאין לעשות ק"ו
 כמו שטועין עובדי הקמה וכן לערב צריך לקרוא ק"ש ולהתפלל קודם זאת הכבדים.
 וז"ל וראוהו עם השם ולפני ידק' והנה ידוע שהשם מרפא כמ"ס שם בדרה מרפא
 ובה"א וירק לו השם וכן מידלי יומא מדלי קצירא. לכן ק"ש לפי שחקל' היה משבח
 את עצמו ואמר והטוב בעיניך עשיתי כוותיקן ובתפלה תפלתו. אמר בלבו כיון שעי'
 מה שמך גאולה לתפלה כוותיקן להורות שאין לעשות כמו שטועין עובדי קמה כענה
 והוכיח לו ה' קמה עשרה שנה ע"כ מן הראוי שיעשה לו ה' גם עי' כל המעלות שזורה
 הקמה אחורי' כדי שיתפרסם בעולם שהקט"ה הוא ארון ושלש על הקמה ואין בידה לעשות
 כלום בלתי גזירתו ית' ויתעלה. כלל דמלתא שנשעת שמתפלל י"ת צריך לכוון ולתשוב
 בלבו שכל בקשתו אינן כי אם לעבוד את ה' בכל כפשו אפילו בנעל את כפשו וזמנו.
 ולכן אמר התפלה בנפלים על אפים לקבל המיתה וזמנו כמ"ס הע"מ. וא"כ א"ש שיש
 שייכות ה"ה ברכות עם שירת האזינו שגם בה מרומן ב"ה שמות ומפורש במקרא
 אזי אמות ואח' גו' ואין מידי מבי' וזוה א"ש מ"ה עד תומם כי ה"א שלא אמר משה
 השירה כי אם עד ועד בכלל כי ידיו ה' עמו ועל עבדיו יתבסס כי יראה כי אולת יד
 ואדם עבד ועובד ותו לא דאי אמר גם כן ואמר אי אלהימו נור חסיו בו א"כ ה"ל ב'
 אזכרות. כי כאשר לפד מה שאמר ואמר אי אלהימו נור חסיו בו פירושו שהזכיר ואמר
 כן לישראל היה אלהים אשר בעתם בו כאמור כמו שפירש באמת תרגום אונקלוס
 והירושלמי. אבל המדרש מביא ה"מ ס"ל כפירש' שפירושו של ואמר גו' הוא ואמר
 הקט"ה עליהם אי גו' ועל ע"ו קאמר אי אלהימו נור חסיו בו ממילא אף גם שאמר משה
 השירה עד תומם אין בה כי אם ק"י אזכרות ולכן אמר עד תומם.

ועריון מוטל עלינו חובת ביאר מה שאמר הלשון ותשמע הארץ הלא הרכה
 שמות יס לארץ למה קורא אותה בשם הארץ דוקא בשלש מ"ס האזינו השמים
 א"ק למה אמר דוקא שם זה הלא יש גם לשמים שמות אחרות כי איבא למימר חדא
 מיבייהו בקטאבל גבי ארץ ולאי קשה למה בקטא ארץ. ואית' ב"ר פ' י"ג ד' שמות יש לארץ
 כנגד ד' תקופות' ארץ כנגד תקופות כיון שמריצה פירות' תכל כנגד תקופת תמוז
 שמתכל פירות' ארמה כנגד תקופות תשרי שנעשה בולין בולין של אדמה (פי' ע"ה הגשמים)
 וארץא כנגד תקופת טבת שמוריקה את פירות' . והנה בשאמר משה האזינו גו' היה
 ביום מיתתו ז' באדר שאז עיקור השם שלה ארץא וה"ל למימור ותשמע הארץא. והנה
 לתקן עפ"י מה שאמרנו כבר למה אמר גבי השמים לשון דיבור שהוא קשה וגבי הארץ
 אמר לשון אמירה שהוא רכה. והוא זה ע"פ מ"ס רש"י שהעיר בהם שמים וארץ
 אלא יתייבשו תהיה בהם יד העדים תחלה ועבר השמים ולא יהי' מער והאדמה

לא מתן את יבולה ואח"כ ואבדתם ע"י אומות העולם • ואית' בפ"ק דתענית (דף ט'
 ע"א) וז"ל אר"ל מ"ד ועבר את השמים בשעה שהערים מלהוריד טל וסער דומה
 לאשם שמכבדת ואינה יולדת כו' • ופירש"י וקשה לעולם ועל טעם הוא נעצרים ע"כ
 ש"מ מזה קשה להשמים כשהן גוזזין הגשמים לכן אמר בהן ואברהם לבן קשה וגבי
 הארץ מצינו להקד קשה לה להנחית • דאית' בב"ר אין לך כל עשב ועשב שקין לו מול
 למעלה שמכחו וקומר לו גול • לכן אמר גבי הארץ לבן אמירה שאין העדות קשה
 לה זהו מה שאמרו כדר • ועפ"י א"ש שאמר משה ותשמע הארץ אעפ"י שאמר עיקר
 מזה הוא ארץ דק בקדים דאיתא במ"ע אופן ק"ו בשם ספר הפליאה שיש בעולם שני
 אלפי זק' מיני עשני ומימיני עליהם כ"כ מלאכים שמכים אותם ואומרים להם שיגדלו
 ויכריחו במלכות קב"ה שאמר בלעם לקלל אותם בקלו הכ"א יום שמואלים בהם קטב
 מירי וקילתיו קשה ונקט' שמומי' עליהם כ"א מאות ק' כפשוטו ב"ב אלפים כמ"ש בלק
 ק"ב לא תקבנו • והנה גם במיתת ארן כלומים הכ"א מאות כי ה"א הוא א"לף וה"א הוא
 מאות • וה"א בא"ק נכר הו"ע מאות הוי ארן בגמטרי' כ"א מאות שיש כ"א מאות
 מיני עשבים שאינם דושים לגול כמנא • לכך אמר ארן דוקא ולא אמר מאות דוקא •
 בליק פרשת האזינו :

פרשת וזאת הברכה

במדרש ילקוט פרשת זו אחד עשר מזמורים אמר משה כנגד אחד עשר שבטי
 שניבך וא"ו הן תשב אבות עד דכא זה שבתו של ראובן שהן בעלי
 תשובה למקום זכו • הנה עפ"י מדרש זה באתי מאמר תורה א"ר במדבר ד' רטו' ע"ג
 דאיתא התם וז"ל לרובן טללי ברכה וגשמי ברכה יובא' ממנו לעולם ופס' חנוי' דגל
 ראובן שה' ב"ת באיור שזכות התשובה הגשמים יורדי' זכו' ע"ש המדרש הוא לפס
 דיהעזר הוא תורה וזעק וזאמר דרשנו וחי' והעיקר שזריבין אנו ליתן טוב טעם למה
 דוקא בוכות התשובה הגשמים יורדי' וכלע"ד ליתן טעם לשבח והוא זה דאיתא בב"ר פ'
 ד' דף ד' וז"ל אר"י בטל הקב"ה כל מימי בראשית וכתםם חכים ברכיע וחכים בלוקיינס
 הה"ד פלג אלקים מלא מים פלגא הרקיע דומה לבריכה ולמעלה מן הבריכה כיסה
 ומחתה הבריכה כיסה מוצת טיפין עבות והן יורדין לתוך המים המלוחים ואינם
 מתערבות • א"ר יונה אל תתמה הדן ירדבא עבר בימא דטבריא ולא מתערב בו' מעשה
 בימי ים כדבר זכו' ע"ש • והיפ"ת מאריך שם בפלגותא של התנאים מהיבן הגשמים
 באים מ"ע מר לא אמר כמר וזה לא אמר כמר וכתב שכולם לא אמרו כר' דלעיל משום
 שא"ל למחשם שלא יאמרו העבים דק הטיפי' יורדי' מלמעלה • וכלע"ד דעמי' דר"י
 משום דמסתחא של הגשמים הוא ביד הש"י ב"ה בעצמו וכנודו וע"י ירדו הגשמים ובודאי
 כידי שמים כזה אפשר ללחשם כדאית' בפ"ב דנכורות (דף י"ט ע"א ע"ש) עוד בריב'
 אנו למודעי מדרש ילקוט תילי' (דף קט"ו ע"ד) וז"ל אמרו בני קרקע עד מתי אתה אומר

תפארת   כי הברכה   הגרשוני

שובה בנים שובנו ישראל אומרים לך טוב תחלה שובה ה' עד מתי ואמה אומר לא כי שובה ישראל לא אתה תשוב לעמך ולא אנו לעצמנו אלא שבינו כא' שובנו אלקי יעצנו עכ"ל וקשה מה הוא הסלסול בין הש"י ב"ה ובין ישראל. וכלע"ד שהענין כך הוא שהע"מ הקשה איך הקב"ה מקבל שבים כיון שגדשו הארץ חורב' וגרלי' ויתרן כמה תירובי'. ולענ"ד נראה שיש תשובה מעלי' שצ"י התשובה נעשה ה"ת ככריה חדשה וגם כלע"ד שתשובה זו א"א לאדם בלי עזר אלהי ועוד יש תשובה איזה תשובה כ"כ ולא נעשה בנ"ת בריה חדשה ואותה התשובה יש לאל לאדם לעשותה מעצמו ואם עושה אדם אותה תשובה אעפ"י שאינו נעשה בריה חדשה מ"מ אין להקשות הלא כבר נדחה הארץ ויבול להיות לחזור ונראה דכיון שהיא בירי' של אדם לא מקרי נדחה כמ"ש התוספ' בפ"ב דף מ"ו ע"א ד"ה אשמה שביטלה בו שהקשה שם (על הא דאמרינן שם אשמה שביטלה ומבטלי' ליה יש דיתוי אבל מכות או אין דיתוי אבל מכות) תימה תפשוט דאין דיתוי מההוא דהתם היו עכפיו מרובי' מן עליו פכול ואין ממעטין בי"ט ואם מיעטן כשר בו' אלתא אין דיתוי וי"ל ביטול אשירה אין בידו דכריך לבטלה ע"י נכרי ולא דמי להדם דבירו למעט עכ"ל הרי קמן מה שיש בידו לתקן לא מקרי נדחה ממילא כשעושה התשובה שיש בידו לעשות מהכין לי' שלא היה נקרא נדחה. וזכר נכוח אל הענין הקב"ה אומר לישראל שובנו בני' שובנו' שהם יתחילו תחלה וישראל אומרים לך טוב תחלה כי נדעתם שאין בידם לעשות תשובה אם לא יתחיל ה' ב"ה והש"י ב"ה משיב לא כי אלא שובה ישראל כי יש לתושא יעשו תשובה מעליא שצ"י יהיו נעשים ברי' חדשה ממילא תקטרג המקטרג ואמר למה לא התחילו הם תחלה ואם ישיבו ישראל ויאמרו לא היה מיעטן בדינו להתחיל ממילא לא ה' בידו לתקן ובקראו נדחי' לכן אמר שובה ישראל והם יעשו תשובה מעליא עד שיהיו נעשים בריה חדשה שהיא תכלית התשובה ואז אין פ"פ למקטרג לקטרג כי אעפ"י שהם נדחי' חורב' וגרלי' מאחר שהם נחשבי' ככרי' חדשה כאמור. לכן נאז בני קרן ועשו פשרה ואמרו ששובנו שניה' כא'. וכדי להכין כוונתם מוכרחים אנו לומר שגם לפי הפשרה צריכי' אנו להתחיל תחלה והש"י ב"ה יוכל לכוין הרגע שהם מתחילי' ושב עמם אבל אם הש"י ב"ה יתחיל איכס יכולי' ישראל לזמנם ולכוין הרגע שהש"י ב"ה מתחיל בו :

כלליא דחלתא שהעיקר התשובה היא שהחוטא יתחיל והש"י יכוין הרגע וישוב הוא אליו לאשפוקי להיפך. ועפ"ד אלו כלע"ד ליישב המדרש בב"ר פ"ב כ"ב וי"ל ויבא קין מלכני ה' ר"מ כשר ר"א אמר יבא שחח המד"א ויבא לקראתך גו' פגע בו אדה"ר א"ל מה נעשה בדיך א"ל עשיתי תשובה ופשרתי התחיל אדה"ר חשבת על פניו אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יולע מיד עמד אדה"ר ואמר מוזמר שיר ליום השבת גו' עכ"ל וכבר נזכרו בו קמחי' דקמאי'גוס אני עשיתי חלקי' כבר אבל עפ"ד א"ש טפי דק שפקדים עוד דאית' בב"ר פ' יוד וי"ל ר' שאליה לר' בר יוחי א"ל שמעת מאכרך מהו ויבול אלקי' ביום השביעי אתמה' בו' ארשב"י נשר ודם שאינו יודע לא עתיו ולא רגעיו ולא שעותיו הוא מוכיף מחול על הקודש אבל הקב"ה בו' נכנס בו כמות השערה עכ"ל ממילא

תפארת וואת הברכה חגרשוני

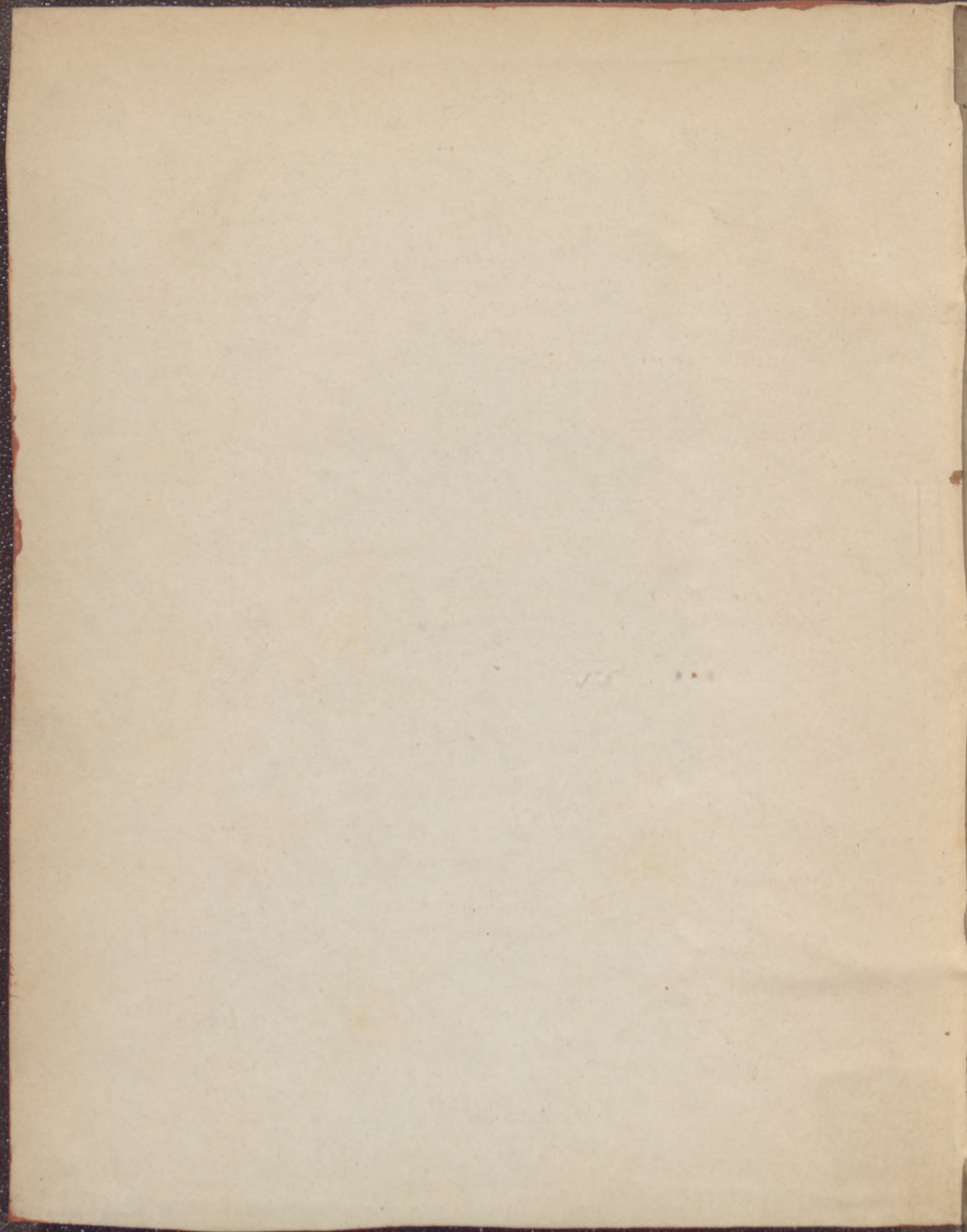
ממילא א"ש כששמע אדה"כ שאל קין פארמי ור"ל שהפסדה הוא שיתחילו שניהם יחד
כמו שעשו ב"ק פסרה ממילא מוכרת שהקב"ה יוכל לכונן הרגע כמ"ש שהיא מכונן הרגע
שיבכו ישראל והוא ישוב אליהם לכך פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת בלל"ה לא רנה
לומר בן כי הי מקום למין לומר הלא ה' לא שבת ביום השביעי דכתיב ויכל אלקים
ביום השביעי והאיד יכול לכונן וכו' אבל כיון שמוכת שמכין הרגע א"ש וק"ל:

ובזה כבוא אל המדרש שהתחלנו שנוכחות המעשה הגשמיס יורדין כי כל זמן שאין
עושי' תשובה אינו מוכרת שהש"י מכין הרגע ויש מקום לטעות לומר שגם בירי
שמים א"א למצאם ע"כ הוא מדה כנגד מדה שאין הקב"ה כניכול מצמצם שהענין ישאב
הטיפין המתוקין כאמור לעיל מתוך קושיית הי"ט ולכך הגשמיס כעצמים אבל כשעושין
תשובה מוכת שהקב"ה יודע עתיו ורגעיו ויודע למצאם א"כ גם הוא מצמצם הענין
ונותן גשמיס דוק וק"ל והוא כוונה אמיתת לעצ"ד:

סליק פרשת וואת הברכה:

חושלכע

B

979.

